

«РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

**Збірник праць учасників II Міжнародної науково-практичної
конференції
9-10 листопада 2023 року**

ЖИТОМИР 2023

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет (Україна)
Університет ARTIFEX (Румунія)
Економічний університет у Братиславі (Словаччина)
Краківська академія імені А.Ф. Можавського (Польща)
Молдовський державний університет (Молдова)
Вінницький національний аграрний університет (Україна)
Західноукраїнський національний університет (Україна)
Національна академія статистики, обліку та аудиту (Україна)
Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна)
ННЦ «Інститут аграрної економіки» (Україна)
НТУ «Харківський політехнічний інститут» (Україна)
Одеський державний аграрний університет (Україна)
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна)
Наукове товариство імені Сергія Подолинського (Україна)
Житомирське обласне об'єднання громадської організації «Спілка економістів України»
ГО «Житомирське товариство науковців польського походження» (Україна)
ГО «Житомирська спілка фахівців з бухгалтерського обліку і оподаткування» (Україна)

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Збірник праць учасників II Міжнародної науково-практичної
конференції

9-10 листопада 2023 року

*Лист ІМЗО від 19.01.2023 № 21/08-53 "Про Перелік наукових конференцій
з проблем вищої освіти і науки у 2023 році".
Порядковий номер 545*

**ЖИТОМИР
2023**

УДК 657.6 : 327.7 (ЄС)

*Рекомендовано до друку Вченою радою Поліського національного університету
протокол № 4 від 29.11.2023 р.*

Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу : зб. праць учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 листоп. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. 384 с.

DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.24658692.v1>

Рецензенти:

КРАЄВСЬКИЙ Володимир – д.е.н., професор, декан факультету податкової справи, обліку та аудиту, професор кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики Державного податкового університету;

КУЛИК Вікторія – д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного університету «Полтавська Політехніка імені Юрія Кондратюка»;

ПИЛИПЕНКО Олексій – д.е.н., доцент, декан обліково-статистичного факультету, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Редакційна колегія:

Малюга Н.М. – д.е.н, професор, в.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Суліменко Л.А. – к.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Вітер С.А. – к.пед.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Гайдучок Т.С. – к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Русак О.П. – к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Савченко Н.М. – к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Ярмолюк О.Ф. – к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету.

У збірнику представлені тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу» (9-10 листопада 2023 р.), присвяченої міжнародним дням науки, молоді та бухгалтера. У матеріалах здійснений комплексний науковий розгляд актуальних питань в сфері обліку, оподаткування, аналізу та аудиту у площині євроінтеграційних процесів із залученням зусиль науковців різних країн.

За точність викладу матеріалу та достовірність фактів, прізвищ, цитат відповідальними є автори тез.

© Колектив авторів

© Поліський національний університет, 2023

ЗМІСТ

DEMIANYSHYNA Olesia, AREPIEVA Olena THE IMPACT OF TAX POLICY ON FARM DEVELOPMENT.....	9
GRABAROVSKI Ludmila, BEJAN Ghenadie SUBSEQUENT MEASUREMENT OF INTANGIBLE ASSETS: THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS.....	13
PALADI Valentina, ERHAN Lica CALCULATION OF THE FINANCIAL RATES IN THE CONTEXT OF CHANGES INTRODUCED IN THE FINANCIAL STATEMENTS.....	18
PANUS Valentina REFORMING ACCOUNTING IN LINE WITH INTERNATIONAL AND EU RULES	23
PARTACZ Karol SELECTED ISSUES OF ACCOUNTING POLICY IN POLAND TOWARDS THE CHALLENGES OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT.....	26
RENKAS Jurij ROLA RACHUNKOWOŚCI W ROZWOJU CYWILIZACJI: HISTORYCZNE KONTEKSTY STAROŻYTNEGO SUMERU.....	32
ŞTAHOVSCHI Ada, BUCUCI Olesia ISSUES AND TRENDS IN BANKING REGULATION AND SUPERVISION IN THE CONTEXT OF EU INTEGRATION.....	36
TOBOREK-MAZUR Joanna APPLICATION OF THE THEORY OF FISCAL UNITY IN POLISH TAX LAW.....	39
ЧУГАЄВСЬКА С.В. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ У НОВІ ПРОСТОРИ: КЕЙСИ ДЛЯ УКРАЇНИ І КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	45
БРАДУЛ О.М., ШЕПЕЛЮК В.А. ФОРЕНЗІК ФІНАНСОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	51
ВАСИЛЮК М.М., ТРОХАНОВСЬКИЙ В.Д. ТЕОРЕТИКО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ГРАНТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	53
ВІННИЦЬКА О.А., ОЛІЙНИК В.В. ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	57
ВІТЕР С.А., ВІТЕР В.А. ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	61
ГАЙДУЧОК Т.С. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОДЕРНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	65
ГУЦАЛЕНКО Л.В., АЛЬОШИН В.Є. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД МЕТИ СУБ'ЄКТА.....	70
ДЕМА Д.І., ГРИЩЕНКО Л.В. ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	73
ДМИТРЕНКО О.М. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	80

ЖУК В.М., ЖУК Н.Л. ПРОБЛЕМИ ФІКСАЦІЇ, ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОБЛІКУ НЕПРЯМИХ ЗБИТКІВ АГРОПІДПРИЄМСТВ ВІД ВІЙНИ.....	84
ЗУБІЛЕВИЧ С.Я. ВПЛИВ ПОШИРЕННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК НА ЕТИКУ ПРОФЕСІЙНОГО БУХГАЛТЕРА.....	87
КУЧМІЙОВА Т.С., ДОБРОВОЛЬСЬКА С.А. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ.....	92
ЛУГОВА О.І., ЄФІМОВА А.М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	95
МАЛЮГА Н.М., ШКУЛПА Л.В. РОЗВИТОК НОРМАТИВНОГО РІВНЯ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ.....	99
МАРЧУК У.О. ВІДНОВЛЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	104
МИКИТЮК В.М., РУСАК О.П. ОЦІНКА БАЛАНСУ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	107
МУЛИК Т.О. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	114
НАЗАРОВА К.О., БУГАЙ Д.В. НЕЗАЛЕЖНИЙ АУДИТ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	118
НЕДІЛЬСЬКА Л. В. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕКСПОРТНИХ ПОТОКІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ..	121
НЕЖИВА М.О. БЛОКЧЕЙН ТА ШІ: МАЙБУТНЄ КОМЕРЦІЇ.....	124
ОВСЮК Н.В. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	127
ПОТРИВАЄВА Н.В., ЗІГУНОВА С.А. АУДИТ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	131
ПОТРИВАЄВА Н.В., ПАВЛОВА Д.І. СУЧАСНІ МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ РИНКІВ.....	134
ПРОСКУРІНА Н.М., ЙОЖИКОВА І.В. ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНИЙ АУДИТ: ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА АНАЛІЗУ ДАНИХ.....	137
САВЧЕНКО Н.М., САВЧЕНКО Р.О. БЮДЖЕТУВАННЯ І СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	140
СКОРНЯКОВА Ю.Б., ЛАПШУНКОВА О.В. АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ ТА КОНТРОЛЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.	143

СУЛІМЕНКО Л.А. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	148
ТЛУЧКЕВИЧ Н.В., РОМАНЮК О.В. СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	154
УМАНЕЦЬ Л.В. ТРАЄКТОРІЯ ДОТАЦІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	157
ЦЕГЕЛЬНИК Н.І. РЕФОРМУВАННЯ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ.....	160
ЦЯТКОВСЬКА О.В. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НЕФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ.....	163
ШАВУРСЬКА О.В., КОРЕНІВСЬКА О.Л. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК.....	166
ШЕВЧУК В.О. ПЛЕКАННЯ РЯТІВНОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ - ГЛОБАЛЬНА МІСІЯ УКРАЇНИ.....	169
ЮР'ЄВА І.А. ЦИФРОВІЗАЦІЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК.....	171
БАЦУЛА Б.С., РИСІЧ Н.Ю. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ.....	174
БЕЖЕВЕЦЬ Я.О. РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОБЛІКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ.....	178
БЛАЩУК А.М., ШИНАЛЬСЬКА Д.І. РОЛЬ АУДИТОРСЬКОГО КОНТРОЛЮ У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ.....	182
БОЙКО Л.М. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	185
БОНДАРЧУК А.О., ЛЮБЧЕНКО О.В. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	189
ВИХОВАНЕЦЬ Р.П. ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ.....	194
ВЛАСЮК В.В. РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПОЛІПШЕННІ ПРОЦЕСІВ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ.....	197
ВОРОБІЙОВА С.С. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ.....	201

ГАВАДЗИН Ю.Б. АДАПТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЯК СТРАТЕГІЧНА НЕОБХІДНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	205
ГОЛУБ'ЄВ П.І. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	209
ГРАДОВЧУК Д.В. ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ОСНОВНІ ЗАСОБИ»: ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВЦІВ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ	212
ГУДЕМЧУК Ю.І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУТНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	217
ДАНИЛЬЧУК Д. О., ШИНАЛЬСЬКА І.П. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ.....	222
ДМИТРЕНКО О.М., МЕЛЬНИЧЕНКО І.С. СИСТЕМА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДОХОДІВ ВІД НАДАННЯ ПОСЛУГ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	225
ЖУРАВСЬКИЙ І.В. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	228
ІВАНЕНКО Є.В., ШУЛАКОВ В.О. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	233
ІВАНОВА А.Є. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ.....	237
ІЩУК О.М., МЕЛЬНИК В.С. УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ У СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ: ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ.....	240
КАРАВАЄВА Т.В. ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ ЯК ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	243
КУГЛЯР А.А. ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	246
КУЛАКІВСЬКИЙ Д.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	249
КУПРІЯНЧУК Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ БЕЗАЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ НА ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖІЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД».....	252
ЛИТВИНЧУК О. П. ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	256
ЛУПИНОС С. М. КОРОТКОСТРОКОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МЕТОДИКИ МОНТЕ-КАРЛО.....	260

ЛУК'ЯНЧУК Я.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ РОЗРАХУНКАХ ЗА ТОВАРИ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ...	263
МАГАЛЯС І. В., ІЛЬІН М.С. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ТОВАРИ»: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....	266
МАРТИНЮК К.Р. ОПЛАТА ПРАЦІ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ..	269
МАРУСЯК В.В. ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА КРИЗА ЯК ЯВИЩЕ ВПЛИВУ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ТРАНСКОРДОННИХ ПРОЄКТІВ.....	272
МЕТЛИЦЬКА Ю.О., ТРУШ О.Л. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИТРАТ НА ЗБУТ.....	276
МИХАЙЛОВА А.Ю. РЕФОРМА ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ВАЖЛИВІСТЬ КОНТРОЛЮ.....	279
МОРОЗ М.В., АНДРІЄВСЬКА В.Б. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ У БУДІВНИЦТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ВИКЛИКИ.....	281
МУРАВСЬКИЙ О.Ю. ВИМОГИ ТА СКЛАД ЗВІТНОСТІ ІЗ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ.....	286
НАЗАРІВСЬКА В.О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	290
НАУМЕНКО І.В., ШУНЕВИЧ А.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ.....	295
НЕБЕСНА Х. В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	298
НЕСТЕРЧУК Т. В., ВІРКО П. О. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ».....	302
НЕЧИПОРУК К.Ю., ПЕТРУК Р.О. ЗАВДАННЯ І РОЛЬ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ, ТОВАРІВ, РОБІТ І ПОСЛУГ.....	305
ПЕТИК К.Ф. ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДОХОДІВ В ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	309
ПИВОВАР М.М. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	312
ПЛИС Ю.В., ДОБЖАНСЬКА І.М. ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ДОХОДИ» ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ.....	316
ПОЛЩУК М.М. ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВ.....	319

ПРИЙМАК С.С. ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ.....	322
ПРОХОРОВА А.А., ДЯКЕВИЧ А.Й. ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	326
САВИЦЬКИЙ І.Д. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	329
САРАНЧУК А.Ю., МІРЗАГАСВА Ю.Г. СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ.....	332
СОЧНЄВА Д.О. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В КОМУНАЛЬНИХ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	335
СУШИЦЬКА Т.М. МЕТОДИ ТА ПРАКТИКИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	338
СЯБЕР А.Г., СОБОЛЬ О.І. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “ДОХІД”.....	341
ФЕДОРУК І.А. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	345
ФЕДОРЧУК В.І. ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	348
ФОМІНА О.П., НЕЧИПОРЕНКО О.М. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИДАТКІВ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ.....	351
ЦИМБАЛЮК І.С. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	354
ЧИРКО В.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВІДНОСИНАМИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ.....	358
ШЕВЧУК Н.А. ІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ.....	362
ШЕРЕМЕТ Д.М., КЛЯЧКІВСЬКА В.В. ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ...	365
ШКАБАРА Н.М. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ.....	368
ЩИРА Т.П. ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ	372
ДОДАТКИ.....	375
ДОДАТОК 1. ПРОГРАМА (ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ)	376
ДОДАТОК 2. ПРИВІТАННЯ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ «ВСЕ ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК» З 30-РІЧЧЯМ.....	383

DEMIANYSHYNA Olesia

PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Associate professor of the
Department of Finance, Accounting and Economic Security

AREPIEVA Olena

Lecturer of the Department of Finance, Accounting and Economic Security,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

THE IMPACT OF TAX POLICY ON FARM DEVELOPMENT

Agriculture in Ukraine is one of the most powerful components of the national economy, which directly affects the gross domestic product, foreign exchange earnings and living standards in rural areas. Ensuring the progressive development and functioning of the agricultural sector and the growth of its competitiveness is impossible without a balanced tax policy of the state. Therefore, the issue of studying the efficiency and effectiveness of tax policy in the agricultural sector requires more and more attention at the moment.

Taxes are known to be the main source of revenue for the state budget. In turn, their effective regulation has an optimal impact on the entities and distributes the tax burden evenly among them. Therefore, determining such an optimal level is one of the most important issues of Ukraine's tax policy, which will ensure not only full and complete budget revenues, but also fair and stimulating activity for entrepreneurs.

Agri-taxation is an established state policy concerning the agricultural sector as a separate single industry and aimed at implementing the main mission of taxation, fair regulation of the industry and and to raise funds for the state budget.

The practice of state intervention has made it possible to develop appropriate tools to influence the economy: direct and indirect methods of state regulation.

According to the Law of Ukraine "On Farms", farms are a form of entrepreneurial activity, and therefore they should also be taxed in accordance with the law.

Not only legal entities-agricultural producers, but also entrepreneurs-farmers can work in the 4th group, and they must meet the following requirements (sub-clause "b" of clause 4 of clause 291.4 of the Tax Code):

- The members of such farms must be relatives and members of the same family, including: husband, wife, children, parents, brothers and sisters, relatives and cousins, grandparents, aunts and uncles, etc. (Article 3 of the CKU).

- The head of a farm is determined by an agreement (declaration - used when one person establishes a farm) on the establishment of such a farm, and the head is the individual entrepreneur who is registered (part 3 of Article 81 of the Law of Ukraine "On Farms").

Farms, like all other agricultural producers, can operate under the general taxation system. That is, they can pay income tax or a single tax. This applies to those farms that are established with the status of a legal entity.

As for farms that are registered as individual entrepreneurs, they can either be on the general taxation system or the simplified taxation system [1].

There are no specific taxation features for farms under this taxation system, as

they are subject to the same rules as legal entities. The tax payment procedure is set out in Article 134 of the Tax Code of Ukraine. The tax rate on profits is 18%.

If the farm's income exceeds UAH 20 million, the income tax return is filed quarterly, if less - once a year.

According to the second paragraph of subpara. 137.4.1 of the TCU, for the purposes of income taxation, enterprises whose main activity is the production of agricultural products include enterprises whose income from the sale of agricultural products of their own production for the previous tax (reporting) year exceeds 50% of the total income.

Agricultural products (agricultural goods) are products/goods that fall within the definition of groups 1-24 of the Ukrainian Classification of Goods for Foreign Economic Activity, if such goods (products) are grown, fattened, caught, harvested, manufactured, produced, processed directly by the producer of these goods (products), as well as products of processing and processing of these goods (products) if they were purchased or produced on own or leased facilities (areas) for sale, processing or internal consumption. Thus, agricultural products must be produced in-house. Or it may be a product of processing of own agricultural products, provided that the processing was also carried out on own, at own or leased facilities. Thus, products processed from own agricultural products processed on a tolling basis will not qualify as agricultural products.

Total income is all income received by an agricultural enterprise. In accounting, income is recorded in class 7 accounts. For example, sales revenue is recorded in account 70 "Sales revenue". Other operating income is recorded in account 71, and so on. But in the end, all income is credited to account 79. Thus, the total amount of income of an agricultural enterprise is reflected in the credit of account 79, excluding the amount of the posting Dt 44 Kt 79, if such a posting took place.

If an agricultural enterprise plans to switch to a special annual period from 01.07.2023, it shall file a regular income tax return for the first half of 2023, without marking field 9 "Special notes" of the Declaration of affiliation with an agricultural producer. It submits a semi-annual declaration, even if it was on the regular annual tax period and submitted a declaration once a calendar year. Along with this, we believe that an agricultural enterprise should file an addendum to the declaration. In this case, at the end of the declaration, they should tick the box "Availability of an addendum", as well as put the number of the addendum and write the contents of the addendum.

It is clear that in this case, the agricultural enterprise will no longer submit a declaration for the reporting period 2023, for 9 months of 2023. It will submit a declaration for a special annual reporting period - from 01.07.2023 to 30.06.2024. In such a declaration, it will already be necessary to put a mark in field 9 "Special notes" on belonging to an agricultural producer.

According to subpara. 298.2.2 of the TCU, single tax payers may independently abandon the simplified taxation system in connection with the transition to the payment of other taxes and fees specified by the TCU from the first day of the month following the tax (reporting) quarter in which the application for abandonment of the simplified taxation system in connection with the transition to the payment of other taxes and fees

is submitted. The application must be submitted no later than 10 calendar days before the beginning of the new calendar quarter (year) (see subpara. 298.2.1 of the TCU). Along with the application, we recommend that you send a letter to the tax authority stating that the agricultural enterprise has chosen a special tax period. Otherwise, the tax authorities will not have information about the choice of such a period. And the agricultural company may have problems with reporting. Thus, if an agricultural enterprise planned to switch to paying income tax and at the same time to a special period from 01.07.2022, it had to submit an application by 19.06.2022. If it did not do so in time, it will be able to switch only next year, from 01.07.2023, by submitting an application by 18.06.2023.

If an agricultural enterprise was a Group 3 STS, 5% tax rate, non-VAT payer, it is necessary to check whether it is not required to register as a VAT payer in connection with the transition to the CPT. The obligation to register arises if, within the last 12 months prior to switching to the CPT, the total amount of transactions for the supply of goods/services subject to taxation exceeds UAH 1 million (clauses 181.1, 183.4 of the TCU). In other words, if an agricultural enterprise switches to paying income tax from 01.07.2023, the volume of supplies should be checked for the period from July 2022 to June 2023 inclusive. To register as a VAT payer, you must submit a registration application no later than the 10th day of the first calendar month in which you switch to paying income tax. According to our example, no later than 10.07.2023. However, if the threshold of UAH 1 million is not reached, it is not necessary to submit an application and register as a VAT payer.

If a special annual tax period is chosen, financial statements must be submitted together with the corporate income tax return (see clause 46.2 of the Tax Code): for the first half of the previous reporting year, for the previous reporting year and for the first half of the current reporting year. In addition, there will be peculiarities in determining the financial result before tax. According to subpara. 134.1.1 of the TCU, such result is calculated by reducing the financial result before tax for the previous reporting year by the financial result before tax for the first half of such year and increasing it by the financial result before tax for the first half of the current reporting year.

The new tax system will contribute to a significant legalisation of business, but in the context of fundamental changes in the mechanisms of the State Tax Service, there is a risk of financial destabilisation of companies. Increased fiscal pressure as a result of increased tax revenues to the State Budget of Ukraine is a concern for the business sector. In our opinion, the proposed view, the reform measures proposed by the Ukrainian government measures proposed by the national government entail primarily burdensome consequences for business rather than positive consequences [2].

It is through fiscal policy and special tax regimes that the state can influence the development of entrepreneurship, including small businesses, and increase its contribution to the development of Ukraine's economy.

Further development of the tax system for small businesses should include the creation of the following institutional entrepreneurship should include the creation of institutional conditions that Increase taxpayers' trust in fiscal authorities, improve the conditions for business environment and reduce tax pressure and regulatory burden in

the in the field of taxation [3].

But the biggest disadvantage of the Group 4 single tax is that it is not tied to the performance of the agrarian sector, a sector of the economy with high risks. Therefore, it is beneficial for highly profitable farms or for those farms or for those who have a small amount of land to farm. a small amount of land.

Taxation is regulated by the Tax Code of Ukraine, and the company is not subject to When conducting its business activities, the company cannot deviate from the articles of the of the Tax Code and create its own principles. In order to improve accounting for taxation, it is necessary to analyse the taxation, it is necessary to analyse the company's activities and, based on this analysis on the basis of this analysis, based on the existing articles of the TCU, to choose the right form of of taxation.

References

1. Податок на прибуток для сільгоспвиробників 2023. Головбук. URL:<https://www.golovbukh.ua/article/8409-podatok-na-pributok-dlya-slgospvirobnikov-2020>
2. Skrypnyk S., Boiarova O. and Demianyshyna O. (2022), “Expectations of business from the new taxation system”. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 13–18. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.1.13
3. Дем’янишина О. А. Податкове регулювання діяльності суб’єктів малого підприємництва. Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери: матеріали II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (24-25 жовт. 2019 р.), м. Кропивницький / М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, ф-т обліку та фінансів; [редкол.: О.М. Левченко, Н.С. Шалімова, А.В. Базилук та ін.]. Кропивницький : Ексклюзив-Систем, 2019. С. 50 – 52.

GRABAROVSKI Ludmila

PhD in Economics, associate professor,
department «Accounting, Audit and Economic Analysis»

BEJAN Ghenadie

PhD in Economics, associate professor,
department «Theory and Economic Policy»,
Academy of Economic Studies of Moldova

SUBSEQUENT MEASUREMENT OF INTANGIBLE ASSETS: THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS

Introduction. In an innovative economy the intangible assets represent one of the key elements reflected in the financial statements, and their reliable assessment is of particular relevance and contributes to substantial increase of the entity's performance. In the Republic of Moldova, the main rules for the recognition, evaluation and accounting of intangible assets are regulated, in general terms, by NAS „Intangible and tangible assets” [1], and for the public interest entities and other entities that apply IFRS - by IAS 38 „Intangible assets” [2].

The investigation of the theoretical and applied aspects of the evaluation of intangible assets is the concern of several economists: V. Ancuța (Arsene) [5], L. Anisie [6], G. Bădicu [5], V. Grosu [5], Iu.Grybowska [7], D. Mateș [6], C. Leliuc (Cosmulese) [6] etc. The scientific works of the mentioned authors, as well as of other researchers, contain in-depth studies devoted to the initial and subsequent evaluation of intangible assets. However, the practicing accountants still face with various not yet fully resolved, complex and controversial issues arising from the difficulties encountered in obtaining reliable estimates of the value of intangible assets [5].

Examining the components of the carrying amount, and at the same time providing an overview of the subsequent measurement, in this article will be presented some suggestions related to the evaluation through the integration of the methods used in domestic accounting with those accepted in international practice.

In order to realize this study, was applied the dialectical method with its fundamental elements: analysis, synthesis, deduction, as well as the methods inherent to economic disciplines: documentation, comparative method, selection and bibliographic synthesis.

Research results. According to NAS „Intangible and tangible assets”, after the initial recognition, on the balance sheet date the intangible assets are valued according to the cost-based model. Thus, at the subsequent measurement, the carrying amount of the intangible assets is determined as the initial or corrected cost reduced by the sum of the accumulated amortisation and accumulated impairment losses (if there is indication of impairment according to NAS „Impairment of assets”). Among others, the determination of the carrying amount requires the application of professional judgment regarding the exclusion of the risk of misrepresentation of information, starting with the recognition of intangible assets and ending with their reflection in the financial statements. It is to mention that each element included in the composition of

the carrying amount affects its size, an aspect we will refer forwards.

Initial cost. The cost of an element of intangible assets is recognized as an asset if the conditions presented in table 1 are met.

Table 1

Conditions for the recognition of intangible assets

General conditions	Specific conditions
- the object is identifiable and controllable by the entity; - its properties and peculiarities correspond to the definition of intangible assets; - it is likely that the entity will obtain future economic benefits from the use of the object; - the initial cost of the object can be measured reliably.	- intangible assets held in/on a physical object, such as carriers of information (in case of software) or legal documentation (for a license) shall be recognized at the date of acquisition of the right of use of such information; - intangible assets as protection certificates (e.g., the right to use a patent or industrial design created by the entity) shall be recognized at the date of issue; - intangible assets interconnected with other assets, regardless of whether or not these require preparatory work for their use by destination, shall be recognized at the date of commissioning of another intangible asset that requires preparatory work.

Source: prepared by the authors based on NAS „Intangible and tangible assets” [1].

As it can be seen from the above table, the intangible assets, besides to the general recognition conditions, must also meet specific conditions, thus it is possible to differentiate the initial cost according to the peculiarity of the intangible asset (concession arrangements, trademark, license, know-how, software etc.) and its sources of origin (purchased against payment, created within the entity, received as a contribution to the share capital or free of charge, etc.).

In the national practice, the initial cost of the intangible assets created within the entity includes the actually incurred costs (the staff costs and other costs related to the creation of the asset), without delineating research costs and development costs. This fact, in our opinion, is nothing more than an omission committed during the elaboration of the NAS „Intangible and tangible assets”, since at the research stage of an internal project the entity cannot demonstrate obtaining the future economic benefits. Such treatment does not correspond to the recognition criteria of intangible assets and distorts the initial cost of the asset created, negatively affecting the indicators of the financial statements. Especially since, according to IAS 38 „Intangible assets”, to assess whether an internally generated intangible asset meets the criteria for recognition, an entity classifies the generation of the asset into: a research phase and a development phase with exemplification of the elements of each phase. In the research phase the related costs must be recognized as expenses when they are incurred, and in the development phase the costs are capitalized when they meet the asset recognition criteria.

It is also to mention that, regardless of the source of the intangible assets, the initial cost can be adjusted with the sum of subsequent costs that will generate additional economic benefits, such as keeping in action the protection certificates of the objects of industrial property, improvement or modernization of intangible assets, prolonging

the action of the protection certificates, etc. [1].

Amortisation. The amount of depreciation of intangible assets has a significant impact on the financial position of the reporting entities and is influenced by three main factors: the calculation method, the residual value and the period of use of the intangible asset. In the national practice, entities apply the depreciation calculation methods provided also in IAS 38 „Intangible assets” (straight-line method, the diminishing balance method and the units of production method), although the methodology for the determination of the amount of accumulated amortisation presents certain particularities. Thus, the entities that apply NAS calculate the amortisation of the intangible asset starting from the date of its transmission into use or the first day of the month following the month of transmission. At the same time, IAS 38 does not offer the possibility of choice, establishing only that the amortisation is calculated starting from the month in which the asset is available for use.

Another important factor in the calculation of amortisation is the residual value, which represents the estimated (expected) amount of amortizable assets, which the entity envisages to obtain at the expiry of its useful life [1]. In the national practice, this value is determined only for the fixed assets and, in most cases, it is insignificant as entities tend to use fixed assets during their entire useful life. However, in IAS 38, the application of the residual value is based on the assumption that the entity expects to dispose of the intangible asset before the end of its economic life, if there is a commitment by a third party to purchase the asset or there is an active market on which it can be determined the residual value and such a market will exist at the end of the useful life of the asset [2].

For the calculation of amortisation particularly important is the determination of the useful life of the intangible assets. For this purpose, the national accounting regulations provide for the application of several criteria: the expected duration of use during which the entity will obtain economic benefits; eventual moral obsolescence; the validity of the legal right of use; the term of validity of the title of protection; the quantity or another natural indicator of the volume of products (works, services) expected from the use of the asset [1].

If the entity cannot establish the period of generation of economic benefits for the intangible assets, they are considered non-amortisable. Amortisation is not calculated for such intangible assets, they are only tested for impairment.

Impairment. According to point 12 of the NAS „Impairment of assets”, intangible assets with an indefinite useful life and those that are not ready for use are subject to compulsory impairment (regardless of the fact whether or not there is a indication of impairment). If the criteria for impairment of intangible assets are documented, it is possible to determine the impairment loss [2]. Such a loss is recognized at the amount by which the book value of the asset exceeds the fair value, diminished with the costs of selling the asset or group of assets.

Along with the positive findings regarding the NAS provisions on the accounting of asset impairment, we also mention some inconsistencies between national and international accounting practices. Thus, comparing the provision of NAS with those of IAS 36 „Impairment of assets”, we conclude that the determination of impairment

losses based on the „fair value less the costs of sale” is insufficient from the point of view of the correspondence to economic reality, as well as of the calculation of financial indicators. According to IAS 36 „Impairment of assets”, the impairment loss is the amount by which the accounting value of the asset or of cash-generating unit exceeds its recoverable value, by which is understood the highest value between the fair value less the disposal costs and the useful value. In other words, the assets are reflected in the financial statements at a value that is not higher than the recoverable value. If this value equals the fair value less the disposal costs, such an approach will be the closest to the national practice.

The inconsistency between the provisions of NAS and IAS occurs when as recoverable value is accepted the useful value, i.e. the present value of the future cash flows that are expected to be obtained from the asset or from the cash-generating unit. Since the present value is missing in the national accounting standards, to the users of the financial statements cannot be given the reliable information about the current value of intangible assets.

Another problematic aspect related to the subsequent measurement of intangible assets is their revaluation model. It should be noted that, for intangible assets, the NAS developed in 1996 and 2014 offered the possibility to choose the alternative method of subsequent evaluation at the reporting date. The avoidance from January 1, 2020 of the revalued value for intangible assets was justified by the fact that in the Republic of Moldova there is no active market for these assets and it caused difficulties in determining their fair value. It is mention that the normative framework in Romania also avoids the approach of revaluation of intangible assets. The uncertainties regarding the future economic benefits, lack of control and of the active markets that would allow the evaluation of intangible elements, made regulatory bodies reluctant to adopt more liberal measures [6].

In the context of the mentioned above facts, the opinion of some authors [6;7] regarding the existence of the active market for different types of intangible assets cannot be contradicted which is also provided by IAS 38. As a result, the basis for the revaluation of intangible assets could be their fair value established according to the data the active market if the traded quantity of assets of the same or identical type is sufficient for buyers and sellers to determine the prices to be published. Such a market exists in the case of licenses, various privileges, rights to the distribution by the state of manufacturing quotas for certain types of products, etc., however, an active market cannot exist for trademarks, industrial designs and models, scientific works, music and film distribution rights, since all of these assets are unique.

Conclusions. The accounting in the Republic of Moldova was influenced by the international convergence process, including from the point of view of the accounting treatment applied to intangible assets. The specialized studies devoted to the evaluation demonstrate that this is one of the actual areas of accounting concerned with both accounting principles and issues of general interest, as well as practical experience. Summarizing the research carried out, we note that, although in 2020 the national accounting standards elaborated on the basis of Directive 2013/34/EU and international financial reporting standards were updated, there are still deficiencies in terms of the

evaluation of intangible assets. The absence in NAS of the concept of a present value, which is an indispensable procedure for ensuring a dynamic vision in the application of valuation methods, distorts not only the information about the value of assets of an economic entity, but also affects its financial results.

In this context, it becomes necessary, at the regulatory level, to operate some changes that would provide: the concretization of the definitions of fair value, residual value, and active market in accordance with the provisions of IAS/IFRS; implementation of the requirements for determination of the research phase and the development phase in the case of internally created intangible assets; use of the present value concept; recognition in the balance sheet of the revaluated intangible assets. We believe that these changes will contribute to the identification of the correlation between the professional accounting judgement, the indicators of financial statements and the analysis of their elements for the adoption of reasonable economic decisions in accordance with international norms.

References

1. National Accounting Standard “Intangible and Tangible Assets”, approved by the Order of the Ministry of Finance of the Republic of Moldova no.118 of 06.08.2013 [online]. Available: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131868&lang=ro# – Date of access: 21.10.2023 [in Romanian].
2. International Financial Reporting Standard 38 “Intangible Assets” [online]. Available: <https://www.mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit> – Date of access: 23.10.2023.
3. National Accounting Standard “ Impairment of Assets”, approved by the Order of the Ministry of Finance of the Republic of Moldova no.118 of 06.08.2013 [online]. Available: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131868&lang=ro# – Date of access: 21.10.2023 [in Romanian].
4. International Financial Reporting Standard 36 “Impairment of Assets” [online]. Available: <https://www.mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit> – Date of access: 23.10.2023.
5. ANCUȚA (ARSENE) V., GROSU V., BĂDICU G. (2020). The role of intangible assets in ensuring competitiveness and strengthening the market share. International scientific conference on accounting, ISCA, 2020, Chișinău, pp.8-18 [online]. Available: https://caae.ase.md/files/caae/conf/Culegeri_conferinta_aprilie_2020F.pdf Date of access: 24.10.2023 [in Romanian].
6. MATEȘ D., LELIUC (COSMULESE) C., ANISIE L. (2016). Abordări și metode de evaluare a activelor intangibile. În: "Paradigma contabilității și auditului: realități naționale, tendințe regionale și internaționale", Chișinău, 2016, pp.59-71[online]. Available: https://old.ase.md/files/catedre/cae/conf/conf_aprilie_2016.pdf p.59-114. – Date of access: 24.10.2023 [in Romanian].
7. GRYBOWSKA Iu. (2023). Accounting for intangible assets under IAS 38. Economy and Society, 2023, nr.47 [online]. Available: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2172/2099> Date of access: 24.10.2023 [in Ukrainian].

PALADI Valentina

PhD., Associate professor,
Moldova State University, Republic of Moldova

ERHAN Lica

PhD., Associate professor,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

CALCULATION OF THE FINANCIAL RATES IN THE CONTEXT OF CHANGES INTRODUCED IN THE FINANCIAL STATEMENTS

Introduction

The compliance of the national framework in the field of accounting to international requirements (International Financial Reporting Standards and EU Directive) required changes in the content of the National Accounting Standards and, as a result, in the financial statements. The latest changes entered into force on January 1, 2020 and led to the appearance of a new template of financial statements.

The changes made recently in the content of the financial statements, especially in the Balance Sheet template, required the adaptation of the way of analysing the information presented to the users in a new format. This adaptation becomes particularly relevant for creditors, auditors, potential investors, public authorities and other subjects interested in making appropriate decisions based on the results of the analysis of the main financial indicators, calculated based on the information from the new template of the financial statements.

Research results

Among the changes made in the content of the new balance sheet format, we highlight the inclusion of advances granted in the composition of intangible, tangible assets and inventories. This change was carried out in accordance with the provisions stipulated in Annexes III-VI, in chapter 3 "Balance sheet, profit and loss accounts" of Directive 2013/34/EU, document that was the basis for the development of the new National Accounting Standard (NAS) "Presentation of the financial statements", entered into force from 01.01.2020.

In particular, in art. 9 of this chapter from the Directive it is mentioned that "in the balance sheet and in the profit and loss accounts, the elements provided for in Annexes III-VI are presented separately, in the indicated order. Member States allow a more detailed sub-classification of these elements, if the prescribed structure is respected. Member States allow the addition of new elements, as long as their content is not covered by any of the elements provided in the structure. Also, member States may impose sub-classification or sub-totals or new elements" [1].

From the above mentioned it follows that the EU member States, as well as those that join the EU, are obliged to comply with the provisions of this point in the Directive and to present, for example, the advances granted in the composition of intangible and tangible assets. Previously these advances were part of the composition of receivables. We would like to mention that, according to international accounting standards, the advances granted are not included in the composition of long-term assets and/or

inventories, and the information about their book value is additionally presented only in the Explanatory Notes. The National Accounting Standards, like the international ones, treat the advances granted as receivables, but unlike the international ones, they present them in the balance sheet, in the composition of intangible, tangible assets and/or inventories, a practice "borrowed" from the EU Directive.

Another change made in the composition of the balance sheet relates to the inclusion in the balance sheet of an additional chapter "F", "Provisions", which reflects the total value of the provisions accounted for in accordance with the NAS "Equity and liabilities".

The separate presentation of provisions, along with long-term liabilities (chapter "D") and current ones (chapter "E"), as well as the inclusion of advances in the composition of intangible assets, tangible assets and inventories, requires the adaptation of the formulas used to determine the financial rates. Because the inclusion of advances granted in the composition of intangible, tangible assets and inventories, as well as the separate presentation of provisions leads to the deterioration of the information reflected in the balance sheet (especially in cases where the entity has imposing sums of advances granted for intangible, tangible assets and inventories). This is an extremely necessary information both for the assessment of the entity's financial position and for making appropriate managerial decisions.

Resulting from this, in order to obtain a more adequate and correct assessment of the financial position of any entity, advances granted should be excluded from the composition of intangible assets, tangible assets and inventories and included in the composition of receivables when we calculate these rates, also the provisions should be included in the composition of debts. In addition to the information from the financial statements (balance sheet and profit and loss statement) we can use the information from the trial balance, as well as the accounting value of the long and short term advances granted, separately, for intangible, tangible assets and inventories, information that can only be obtained by examining each contract separately.

The changes introduced in the template of the balance sheet, influenced the way of calculating the assets structure rates, as well as the turnover rates of receivables and inventories. In addition, the separation of provisions from the composition of long-term and current liabilities leads to errors in the calculation of the liabilities structure rates.

Tables 1, 2 and 3 present the main financial indicators that characterize the financial position of the entity. In the determination of these financial indicators in table 1 and 2, we recommended to exclude the amount of advances granted from the composition of intangible, tangible assets and inventories and to include them in the composition of receivables. In addition, in table 3, we recommended to include provisions in the composition of debts in order to obtain a more accurate assessment of the financial position and to make more qualitative managerial decisions.

From the information presented in table 1, we can see that the formula for calculating the assets rates remains unchanged, only the way of determining the indicators involved in their calculation is changed.

Table 1

Assets structure rates

Indicators	Calculation formulas	
1. Long-term assets rate	$\frac{\text{Long-term assets}}{\text{Total assets}}$	(Long-term assets – Short term advances granted for tangible and intangible assets + Long term advances granted for inventories) / Total assets
2. Current assets rate	$\frac{\text{Current assets}}{\text{Total assets}}$	(Current assets + Short term advances granted for tangible and intangible assets - Long term advances granted for inventories) / Total assets
3. Ratio of inventories to total assets	$\frac{\text{Inventories}}{\text{Total assets}}$	(Inventories – Advances granted for inventories)/ Total assets
4. Ratio of inventories to total current assets	$\frac{\text{Inventories}}{\text{Total current assets}}$	(Inventories – Advances granted for inventories) / (Total current assets + Advances granted for long-term intangible and tangible assets - Long-term advances granted for inventories)
5. Total receivables rate	$\frac{\text{Long and short-term receivables}}{\text{Total assets}}$	(Advances granted for intangible and tangible assets + Long-term receivables + Advances granted for inventories + Short-term receivables) / Total assets
6. Ratio of short-term receivables to total short-term assets	$\frac{\text{Short-term receivables}}{\text{Total current assets}}$	(Short-term receivables + Short term advances granted for long-term assets and inventories) / (Total current assets + Short advances granted for long-term intangible and tangible assets - Long-term advances granted for inventories)
7. Rate of patrimony intended for production (or operational assets)	$\frac{\text{Machines, equipment and technical installation + Inventories}}{\text{Total assets}}$	(Machines, equipment and technical installation + Inventories – Advances granted for inventories)/ Total assets

For example, in cases where advances granted for long-term assets are prevailing in calculation of the rate of long-term assets, it is recommended to exclude the value of advances granted for current assets and to include long-term advances granted for inventories, since the latter are part of the long-term receivables. The balance sheet data and additional information on the account balances of current advances granted for intangible and tangible assets, as well as long-term advances granted for inventories, will serve as a source of information for calculating this rate.

Table 2

Turnover Rates of receivables and inventories

Indicators	Calculation formulas	
1. The number of rotations of current receivables	$\frac{\text{Sales revenue}}{\text{The average value of current receivables}}$	$\text{Sales revenue} / [(\text{Short-term receivables} + \text{Short term advances granted for long-term assets and inventories}) \text{ at the beginning} + (\text{Short-term receivables} + \text{Short term advances granted for long-term assets and inventories}) \text{ at the end}] : 2$
2. The speed of rotation (collection time) of current receivables	$\frac{\text{The average value of short term receivables} \times 365}{\text{Sales revenue}}$	$[(\text{Short-term receivables} + \text{Short term advances granted for long-term assets and inventories}) \text{ at the beginning} + [(\text{Current receivables} + \text{Short-term advances granted for long-term assets and inventories}) \text{ at the end}] : 2 \times 365 : \text{Sales revenue}$
3. Speed (duration) of inventories rotation	$\frac{\text{The average value of inventories} \times 365}{\text{Sales revenue}}$	$[(\text{Inventories} - \text{Advances granted for inventories}) \text{ at the beginning} + (\text{Inventories} - \text{Advances granted for inventories}) \text{ at the end}] / 2 \times 365 : \text{Sales revenue}$

In table 2, in the calculation of the receivables turnover rate, the average value of current receivables is determined by including in the composition of current receivables and current advances granted for intangible, tangible assets and inventories. In addition, when we determine the average value of inventories it is recommended to exclude from the composition of inventories the advances granted for inventories, because they will be included in the composition of receivables.

Table 3

Liabilities structure rates

Name of the indicator	Calculation formula
1. Total debt ratio	$\frac{\text{Long-term liabilities} + \text{Current liabilities} + \text{Provisions}}{\text{Total liabilities}}$
2. Solvency rate	$\frac{\text{Total liabilities}}{\text{Long-term liabilities} + \text{Current liabilities} + \text{Provisions}}$
3. Correlation rate between borrowed and own sources	$\frac{\text{Long-term liabilities} + \text{Current liabilities} + \text{Provisions}}{\text{Owner's equity}}$
4. Autonomy rate	$\frac{\text{Owner's equity}}{\text{Owner's equity} + \text{Long-term liabilities} + \text{Current liabilities} + \text{Provisions}}$
5. Financial stability rate	$\frac{\text{Owner's equity} + \text{Long-term liabilities} + \text{Long-term provisions}}{\text{Total liabilities}}$
6. Current debt ratio	$\frac{\text{Current liabilities} + \text{Current provisions}}{\text{Long-term liabilities} + \text{Current liabilities} + \text{Provisions}}$

The liabilities structure rates shown in table 3, will present a more appropriate assessment of the financial position, if the value of the provisions presented in the new template of the balance sheet will be also taken into account. As in the previous cases, the information from the balance sheet and the data from the trial balance related to the balances of the long-term and current provisions accounts will serve as a source of information.

Conclusion

Summarizing the above mentioned, we can conclude that the managerial decisions related to the entity's activity depend on the quality of the financial information reflected in the financial statements, on the basis of which the financial indicators are then calculated. If the advances granted hold an imposing share in the total amount of intangible, tangible assets and inventories, the financial ratios, calculated according to the previously applied formulas, will present incomplete information about the entity's financial position. In this regard, the exclusion of advances granted from the composition of intangible, tangible assets, inventories, and their inclusion in the composition of receivables would allow a more objective assessment of the entity's financial position.

References

1. Directive 2013/34/EU. Available: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=PT>
2. IAS 1 Presentation of Financial Statements. Available: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements/>
3. IAS 16 Property, Plant and Equipment. Available: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2022/issued/part-a/ias-16-property-plant-and-equipment.pdf?bypass=on>
4. National Accounting Standard “Presentation of the Financial Statements”, published in the Official Gazette No. 233-237/ 22.10.13 art. 1534.
5. National Accounting Standard “Equity and liabilities”, published in the Official Gazette No. 233-237/ 22.10.13 art. 1534.
6. National Accounting Standards “Receivables and financial investments” published in the Official Gazette No. 233-237/ 22.10.13 art. 1534.

PANUS Valentina

Phd., Ass.prof.,

Moldova State University, Republic of Moldova

REFORMING ACCOUNTING IN LINE WITH INTERNATIONAL AND EU RULES

Introduction

The study of doctrines, regulations, methodologies, and national, regional, and international accounting reforms, as well as their interconnection, leads to appropriate professional reasoning. Specifically, in selecting and, when necessary, rationally and optimally drafting accounting standards, and in gaining a better understanding of the provisions of information from individual Financial Statements, as well as consolidated ones, especially in the case of group activities, particularly those of multinational corporations.

Research results

Accounting, like any science or activity, is constantly changing, developing and improving. Thus, "local" or national accounting reforms are in continuous adjustments or harmonization. In the case of the situation of the financial and accounting sector of the Republic of Moldova, which began with the first reform, starting with 1997-1998. It should be noted that since the nineties, the concept of the financial accounting system has been established as International Financial Reporting Standards (IFRS) [1] then IAS.

The updating of national norms, or in other words the next reform of the financial accounting system, was carried out in 2011-2013, as a basis serving the Government Decision [2] No. 1507/2008 of 31.12.2008 on the approval of the Plan for the development of accounting and audit in the corporate sector for 2009-2014.

Thus, the concept and objective of the Development Plan was to improve the quality of financial reporting of entities in the Republic of Moldova, which will have a significant and positive impact on the national economy, in which the plan mentioned, the advantages by:

- 1) strengthening the country's financial stability and reducing the risk of financial market crises;
- 2) contribution to foreign direct investment;
- 3) facilitating the access of small and medium-sized enterprises to credits by reducing the costs of financial information and related interests;
- 4) increasing budget revenues by collecting taxes and fees calculated based on accounting information;
- 5) improving the process of monitoring and exercising control over the activity of state-owned enterprises;
- 6) creating the possibility for investors to evaluate and make reasonable decisions regarding the development prospects of entities;
- 7) ensuring free access of all categories of users to information related to entities' activity, thus promoting the active development of capital markets;

8) supporting the economic integration of the state into the European Union (EU), both regionally and globally.

However, this reform process followed with some delays and [3] national accounting rules were updated with optional application from 2014, mandatory since 2015. This reform was also based on IFRS.

Meanwhile, the Republic of Moldova has also ratified the Association Agreement with the EU through Law 112/2014 [4] for the ratification of the Association Agreement between the Republic of Moldova, of the one part, and the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part.

This triggers obligations to harmonies accounting rules with EU provisions such as [5] Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC (hereinafter - EU Directive 2013/34) and Regulation (EC) [6] No Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards (hereinafter - Regulation (EC) No 1606/2002).

However, harmonization with the provisions of the Directive was also found in the Development Plan of 2008, as provided in the preamble of GD no. 1507/2008, to "create favorable conditions for harmonization of accounting and auditing with the requirements of European Union Directives, International Financial Reporting Standards and International Standards on Auditing".

In this context, various regulatory analyses, transposition tables of accounting legislation were carried out, as a conclusion to the analyses carried out, the national legislation corresponded to international provisions and the EU Directive, except for some norms that were adjusted. This was followed by the next amendment of the national provisions, starting with the elaboration of the new law on accounting and auditing of financial statements, and then followed by the adjustment of accounting standards, which began to be applied with 2020 when the national regulations were harmonized with the provisions of EU Directive 2013/34.

In the case of the last reform, some discussions arose, contradictions related to inconsistencies between the provisions of national rules that were drafted according to IFRS and the provisions of the Directive, but until finally the provisions of the Directives were considered. Thus, we could say that the norms of the Republic of Moldova do not correspond exactly to the provisions of international regulations (IFRS) but adjusted according to some aspects of EU Directive 34/2013.

At the same time, it should be mentioned that the Law on accounting and financial reporting of the Republic of Moldova no. 287/2017 [7] allows entities to select or apply IFRS provision or [8] provisions of national accounting standards that are developed according to IFRS provisions and adjusted according to the provisions of EU Directives.

Conclusions

In this context, knowledge of national and international accounting regulations by researching accounting doctrines, regulations, methodologies, and policies, helps the accounting specialist, and not only, in forming a high professional reasoning, leads to the development of strategies and forecasts in the financial accounting field, in the case of organizing and managing the activities of enterprise groups, especially multinational ones and not only.

References

1. IFRS Accounting Standards Foundation. Available: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/#analysis-of-use-of-ifrs-accounting-standards-around-the-world>
2. Government Decision No. 1507/2008 of 31.12.2008 on the approval of the Plan for the development of accounting and audit in the corporate sector for 2009-2014..
3. Order of the Minister of Finance no. 118/2013 approving the National Accounting Standards. Available: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130803&lang=ro#.
4. Law 112/2014 on the ratification of the Association Agreement between the Republic of Moldova, of the one part, and the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part. Available: <http://lex.justice.md/md/353829/>.
5. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC Text with EEA relevance. Available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:32013L0034>.
6. Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards. Available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:02002R1606-20080410&qid=1445250615951>
7. Law on Accounting and Financial Reporting 287/2017. Available: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120938&lang=ro
8. IFRS. Available: <https://www.mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit>

PARTACZ Karol

Doctoral candidate,

Cracow University of Economics, Cracow, Poland

SELECTED ISSUES OF ACCOUNTING POLICY IN POLAND TOWARDS THE CHALLENGES OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT

Properly organized accounting policy plays a key role in shaping a reliable image of the financial situation outside the company. The source of information for various stakeholder groups is financial report, which is the basic document presents the financial situation and condition of individual assets and liabilities. The internal accounting system is responsible for the credibility and reliability of the financial statements. The effectiveness of enterprise financial management depends on the organization of accounting. The management organization focuses on the design, implementation, implementation and observation of those activities that aim to logically coordinate activities, activities and technical means used to document individual operations and the state of assets resulting from the operation of the enterprise. Polish source literature indicates that the organization of accounting focuses on the organization of the information process, i.e. the process of exchanging information in financial accounting (accounting records), inventory, internal control and financial reporting, but also the organization of the accounting department as a separate unit responsible for coordination of information flow. The most frequently separated unit is the appropriate accounting department within the organizational structure. In addition to the indicated tasks, the department responsible for organizing accounting is responsible for establishing accounting principles along with the company's chart of accounts, which takes into account the specificity of the business, but also the methods of circulation and storage of accounting documentation, employee training and protection of data and their collections.

Technical progress has led to the digitization of processes related to the organization of accounting in an enterprise. Keeping accounting books and records of economic events takes into account digital and telecommunications achievements and achievements, using dedicated accounting computer programs. Digital solutions significantly improve the organization of accounting, which has a direct impact on the efficiency of resource management. This statement is well reflected in the issue of preparing periodic financial statements. As the reporting process in an enterprise is long-lasting, time-consuming and requires appropriate organization consisting of preparatory, reporting (balance sheet) and closing activities of the financial year, its individual stages must be carried out correctly. It follows that the degree of complexity of reporting work determines the correctness of preparation of documentation and accounting records. The effectiveness of the entity's accounting system, which is important from the investment point of view, depends on it. When assessing investment risk, investors analyze individual components of financial statements and, on this basis, make appropriate investment decisions. An additional issue is the fact that the ongoing digital transformation leads to the creation of increasingly complex systems and

networks of enterprises in which accounting plays a key role. It combines individual financial data and facilitates exchange and communication between individual departments, which affects the quality of the presented data and operational efficiency.

According to the report „Gotowi na zmiany. Technologie podatkowe w firmach działających w Polsce” developed by KPMG, new technologies are used to organize the work of teams responsible for accounting and taxes in an enterprise. Respondents in the survey indicated that the implementation of dedicated technological solutions allows to improve the reporting process (91%), reduce the number of human errors (87%), reduce employee involvement in performing repetitive activities (79%) and reduce overall costs resulting from the functioning of the department (64%).

However, it should be remembered that digital transformation, apart from many advantages, also brings some difficulties, which mainly include problems related to its implementation into the organizational structure of the company. In the literature on the subject, there are four basic barriers related to technology transfer and knowledge commercialization. These include: structural barriers (resulting from the specificity of a given economic sector, research, science and development), systemic barriers (concerning excessive regulation due to legal inflation and too frequent changes in legal acts, inhibiting innovation and certainty of economic transactions), awareness and culture (manifested by lack of trust and awareness, but also low social acceptance of changes based on stereotypes) and competence (in terms of deficiencies in the organization of technology transfer and the resulting problems, e.g. intellectual property, methods of financing). Not all of the indicated barriers affect enterprises to the same extent and intensity, therefore, taking into account the organization of accounting in terms of access and the possibility of implementing technological solutions, e.g. an electronic system for recording business operations, it is necessary to take into account the individual criteria of the entity. However, they are most often based on high operating costs, market risk, a relatively long payback period for the implementation of the technology, little institutional support or difficult opportunities to obtain foreign capital, high competition or lack of experienced staff or the need to have specific know-how. The fear of failure of a technological investment (lack of faith or sufficient innovative entrepreneurship) may also be a barrier. The basic direction of creating innovative technological solutions in the enterprise can be presented as follows:

(1) Identification (idea) of the project → (2) Project feasibility analysis → (3) Developing a solution implementation project → (4) Implementation → (5) Testing implemented solutions → (6) Making corrections to improve functioning → (7) Full launch → (8) Completing documentation and training employees → (9) Maintenance → (10) Verification of the suitability of implemented solutions.

The individual stages may differ slightly from each other, but the effectiveness of implementing technological solutions based on the example of accounting organization should lead to improved organizational efficiency of the entire enterprise, e.g. by influencing the speed of communication and exchange of data flow within the enterprise. The measurement of effectiveness may be based on the time spent on identifying, selecting, implementing, researching, testing and maintaining new

technology in the enterprise, but also on the amount of costs incurred and the obtained usefulness in relation to the baseline for the use of technology (innovation). An innovation is defined as a new or improved product or process, e.g. within the internal electronic accounting system, which is different from the previous product or process that was made available or introduced for use in a given entity, e.g. in an enterprise. Activities that aim to create innovations are therefore called innovative activities. According to the report “Monitoring innowacyjności polskich przedsiębiorstw. Wskaźnik dojrzałości innowacyjnej – 2023” prepared by PARP (Polish Agency for Enterprise Development), 13.2% of enterprises were distinguished by innovative activity in 2022, and 86.8% of companies were non-innovative. In the studies for previous years, this indicator was correspondingly higher, and the difference is mainly due to the change in the study methodology, which influenced the final estimate. However, as highlighted in the study, the level of innovation was also influenced by the unfavorable macroeconomic and geopolitical situation (coronavirus pandemic, outbreak of conflict in Ukraine), which changed the current logistics, flow and distribution channel of many goods in the world. There was an increase in uncertainty and concerns about the state of the economic situation, therefore some enterprises were able to use innovations developed in previous years, especially compared to 2021, when there was a significant increase in the level of innovation. A high level of innovation was characterized by enterprises operating in the field of water supply, waste management and reclamation (43.8%), supply of electricity, gas, steam and air conditioning systems (42.6%), industrial processing (23.5%), transport and warehousing (19%) and mining and quarrying (16.4%). In terms of implementing business innovations, enterprises in the field of mining and quarrying (66.7%), production and supply of electricity, gas, steam and air conditioning systems (42.6%), industrial processing (37.8%) stood out.), transport and storage (39.3%), water supply and waste management and reclamation (33.8%). The study also included an analysis of obstacles to undertaking innovative activities, among which, on the basis of all companies (innovative and non-innovative), the following were diagnosed: high inflation (91.6%), high energy costs (90.9%), high cost of innovative activities (73.6%), administrative barriers (72.7%) or difficulties in recruiting qualified staff (59.2%). Therefore, these barriers coincide with the barriers related to the implementation of technology and conducting innovative activities diagnosed in the literature on the subject.

The most important criterion enabling the implementation of appropriate technologies, apart from the organizational aspect, is the financial aspect. The rapidly growing number of devices and their users generates many economic consequences. They translate into the creation of specific costs related to obtaining and collecting information and the operation of the enterprise in the information space. It is worth noting that the IT infrastructure is constantly changing, including: new wireless network protocols are being created, which generates the need to update data and applied security measures. Small or medium-sized enterprises with limited human resources and financial resources most often encounter problems related to multitasking (the need to multiply tasks in the initial phase of implementation and for

employees to become proficient in using the new system). This happens, among others, when implementing a new product manufacturing technology, where it is necessary to train an employee in the operation and supervision of the new device and its control software. Moreover, the lack of access to research and development facilities and little financial support obtained from outside may lead to an extension of the implementation time of the new technology. Users of digital technologies in accounting must proceed in a chronological manner, systematically entering the appropriate data, because the risk of making incorrect entries after saving the data is a costly activity. Attention should also be paid to the fact that data saved in digital form should be properly protected and access to them limited only to authorized users. Nevertheless, the progressive development of technology, specialized scientific and research institutes and greater interoperability between the scientific and business communities make it possible to reduce difficulties in access to modern technologies. This is especially true in the age of digital information.

Within the organization of accounting, we can distinguish technologies used to optimize processes. These include, among others: robotization, blockchain or cloud computing. Accounting robotization enables the automation of processes that are repeatable and characterized by high redundancy. It mainly covers processes related to the transfer and generation of reports, individual accounting documents and sending them for target use, as well as records of business operations in order to detect irregularities or omissions, as well as electronic communication with selected clients, e.g. about the need to settle tax liabilities. Such action is possible as a result of using an appropriate algorithm and graphic interfaces of the IT system through which dedicated software defines specific sequences of actions. The use of robotization improves the information exchange process, but it is not possible to use it in operations requiring the complexity of procedures or resulting from the frequency of base changes, e.g. tax changes, which require human operation. Robotization in accounting applies in particular to simple activities in which it is not necessary to isolate non-trivial activities. A manifestation of robotization in finance and accounting is the use of RPA technology (robotic process automation), which replaces human work with fast and cheap software that operates as a network solution. Another solution is blockchain technology. It is used to store and transmit specific transaction information in the form of successive data blocks. Each block contains and complements specific numbers of transactions, creating a chain. The basic distinguishing feature of blockchain technology is the creation of a common accounting book for transactions recorded in digital form. Users can send and authenticate transactions while maintaining an appropriate level of data availability and protection using cryptographic security. Thanks to an advanced system of mathematical security, recorded transactions are resistant to manipulation (dispersion of the register and difficulties in editing data prevent interference in data transmission), and due to the high level of security, blockchain technology can be one of the steps to eliminate paper versions of documents in accounting departments and offices. . The last technology discussed for handling and organizing accounting in an enterprise is cloud computing technology. This is a convenient service that allows both employees of accounting offices and departments

and their clients to gain access to accounting software using a selected web browser. Ease of access, security of saved digital data and a multitude of different accounting solutions and services make it an innovative solution for modern accounting records management. This technology is particularly important from the perspective of small and medium-sized enterprises that cannot afford to build a large IT infrastructure because it does not require the installation of additional applications or special software on a computer. Its use contributes to improving or maintaining competitive advantage. The increase in digital services in accounting causes the competences of employees of financial and accounting departments to evolve, which affects the dynamics of changes in the labor market and is associated with the need to develop intellectual capital and invest in knowledge, skills and experience (long life learning). It leads to the conclusion that improving digital competences by enterprises and their employees allows for better adaptation to market conditions.

Nevertheless, the growing importance of digitization in accounting, although it replaces traditional activities, generates additional obligations related to the appropriate preparation of reports in electronic version. One example of the validity of this statement is the fact that in 2015, Poland introduced the JKP (Standard Audit File for Tax), which contains electronically recorded financial information about an economic entity, which data is then sent to the appropriate tax authorities. As some of the settlements between financial and accounting departments and the tax administration are saved in the form of XML files generated directly from financial and accounting programs, this means that it is necessary to use various IT systems to conduct accounting.

To sum up, the increasing importance of digital services and telecommunications leads to changes in the accounting records and financial reporting of enterprises, and technological innovation is of great importance in a rapidly developing economy. Digitization in accounting as a process aims to digitize, i.e. change the form of documents from the traditional version to the digital version, which is directly related to technical progress and the need to optimize data that will limit the generation of unnecessary costs. The requirements placed on the organization of accounting in connection with digital transformation lead to increased requirements for the reliability and transparency of collected financial results. On their basis, investors can make short-term and long-term investment decisions. The organization of accounting in the preparation of financial statements focuses on reporting, control, analytical and audit work. They enable the presentation of an entity's financial situation by verifying and recording individual economic operations. This postulate is visible when taking into account the three basic functions of accounting, i.e. information, control and analysis. The accuracy of the preparation of accounting documents, including financial statements, affects the quality of the information presented, which translates into increased usefulness for individual stakeholder groups. As the process of preparing financial statements is complex and involves several stages, it requires appropriate organization of accounting, in particular taking into account available technological solutions and individual needs and financial possibilities resulting from the operation of the enterprise in economic transactions.

References

1. Babuśka E. (2016), *Organizacja prac sprawozdawczych, kontrolno-analitycznych i rewizyjnych przesłanką jakości informacji finansowych*. Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-8578a349-d87f-4aef-bce1-908d9724f43f> (access date: 26.10.2023).
2. Becla A. (2018), *Kształtowanie się kosztów pozyskania informacji ze źródeł zewnętrznych w świetle dorobku ekonomii dobrobytu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
3. Chądzyński M. (2011), *Bariery wprowadzania innowacji: wybrane aspekty*, Ekonomiczne Problemy Usług nr 63, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 638, Szczecin, https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Ekonomiczne_Problemy_Uslug/Ekonomiczne_Problemy_Uslug-r2011-t-n63/Ekonomiczne_Problemy_Uslug-r2011-t-n63-s390-398/Ekonomiczne_Problemy_Uslug-r2011-t-n63-s390-398.pdf (access date: 27.10.2023).
4. Karczewska M. (2023), *Rozwój kompetencji księgowych w dobie cyfryzacji*, Rynek Pracy: miesięcznik Krajowego Urzędu Pracy, Warszawa, <https://rynekpracy.praca.gov.pl/resources/html/article/details?id=613854&language=pl> (access date: 27.10.2023).
5. Kowalczyk I. (2020), *Wyzwania cyfryzacji dla rachunkowości*, Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne, Zeszyt nr 1 (2020), <https://bazekon.uek.krakow.pl/rekord/171597427> (access date: 27.10.2023).
6. Nowak J. (2023), *Automatyzacja procesów w biurze rachunkowym – poznaj 9 obszarów, które zmienia robotyzacja*, Enova365, <https://www.enova.pl/blog/nowoczesne-biura-rachunkowe/automatyzacja-procesow-w-biurze-rachunkowym-poznaj-9-obszarow-ktore-zmienia-robotyzacja/> (access date: 27.10.2023).
7. PARP (2023), *Monitoring innowacyjności polskich przedsiębiorstw. Wskaźnik dojrzałości innowacyjnej – 2023. Raport końcowy z badań*, Warszawa, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Raport-koncowy_Monitoring-innowacyjnosci_2023_www_22_09.pdf (access date: 27.10.2023).
8. Poradnik Przedsiębiorcy, *Nowe technologie w księgowości o których warto wiedzieć!*, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-nowe-technologie-w-ksiegowosci> (access date: 27.10.2023).
9. Remlein M. (2022) et. al., *Zastosowanie automatyzacji procesów z wykorzystaniem robotyzacji w rachunkowości finansowej w jednostkach gospodarczych działających w Polsce*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, Vol. 46, Nr 1, Warszawa.
10. Rudawska J. (2017), *Bariery działalności innowacyjnej w sektorze przedsiębiorstw. Studium przypadku*, Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce – teoria i praktyka, Politechnika Gdańska, Gdańsk, [https://zie.pg.edu.pl/documents/30328766/55134375/REME_20_\(1-2017\)-Art6.pdf](https://zie.pg.edu.pl/documents/30328766/55134375/REME_20_(1-2017)-Art6.pdf) (access date: 27.10.2023).

RENKAS Jurij

Dr., Katedra Rachunkowości,
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie,
Numer ORCID: 0000-0001-7139-5458

ROLA RACHUNKOWOŚCI W ROZWOJU CYWILIZACJI: HISTORYCZNE KONTEKSTY STAROŻYTNEGO SUMERU

Zazwyczaj początki stosowania reguły podwójnego zapisu w działalności gospodarczej identyfikuje się z dziełem *Liber abaci* Leonarda z Pizy (Fibonacciego)¹ z 1202 roku. Aczkolwiek nowsze badania wskazują, że podwójny zapis był obecny w życiu gospodarczym znacznie wcześniej, jeszcze w czasach prehistorycznych. Krótki szkic, dotyczący podwójnej ewidencji w zakresie pracy, zwraca uwagę, że w czasach pierwotnej cywilizacji agrarnej (III tysiąclecie p.n.e, miasta-państwa Mezopotamii), rachunkowość podwójna była kamieniem węgielnym stosunków gospodarczych i stanowiła podstawę ustalania odpowiednich wynagrodzeń. Był to okres interesujący z punktu widzenia rachunkowości, bowiem ewidencja czasu pracy i jej ujmowanie z wykorzystaniem podwójnego zapisu pełniły rolę głównego narzędzia organizacji życia gospodarczego ówczesnego społeczeństwa.

Przede wszystkim warto zauważyć, że społeczeństwa te musiały rozwiązywać bardzo ważny dla ich istnienia problem wspólnej pracy. Dotyczy to każdego społeczeństwa na wszystkich etapach jego rozwoju, lecz w początkach cywilizacji ta kwestia miała niezwykle ważne znaczenie. Problem polegał na tym, że aby społeczeństwo uzyskiwało jak największe efekty, wynikające ze współpracy wielu wyspecjalizowanych pracowników, istniała konieczność organizacji wspólnej pracy. Ważnym czynnikiem, który pobudzał i motywował, było poszukiwanie i stworzenie wspólnego miernika, który pomagałby ustalać indywidualny udział każdego pracownika oraz proporcjonalnie dzielić między nimi wyniki ich pracy. W tym celu w starożytnej Mezopotamii, gdzie można zaobserwować organizację pracy na wielką skalę (między innymi przy budownictwie niezbędnych dla rolnictwa systemów irygacyjnych), wykorzystywano znaki jednostek pracy, których ślady odnaleziono wśród dużej liczby piktogramów. Przeprowadzone badania (Dobija, Jędrzejczyk, 2011) wykazały, że znaki te są pierwszymi śladami podwójnego zapisu pojawiające się w zakresie rejestracji operacji związanych z wykonaniem pracy.

Pierwszą osobą, która zwróciła uwagę na kwestię prowadzenia księgowości podwójnej w czasach starożytnych, była archeolog z Uniwersytetu w Teksasie D. Schmandt-Besserat (2007). Jest to uczona, która w ciągu wielu lat badała odkryte podczas wykopalisk na Bliskim Wschodzie niewielkie utwory z gliny, które nazwano tokenami. Ona pierwsza zrozumiała, że bada artefakty, które mają bezpośredni związek z obliczaniem oraz późniejszym pismem.

Począwszy od 1974 roku D. Schmandt-Besserat opublikowała szereg artykułów o znaczeniu tokenów w rozwoju pisma oraz rachunkowości podwójnej. Szczególnie

¹ <http://www-groups.dcs.st-and.ac.uk/~history/Mathematicians/Fibonacci.html>. O tym, że podwójny zapis był opisany w *Liber abaci*, pisze Peter L. Bernstein w *Against the Gods: The Remarkable Story of Risk*.

ważnym jest referat jej autorstwa pod nazwą „Rachunkowość w czasach prehistorycznych”, wygłoszony w 1988 roku na V Światowym Kongresie Historyków Rachunkowości, organizowanym w Sydney. Referat ten zawierał podstawowe pytania o miejscu tokenów w gospodarce tamtych czasów. Jest to inspirujące, że uczona archeolog, badająca niewielkie utwory z gliny, potrafiła rozpoznać w nich podstawowe cechy systemu rachunkowości podwójnej.

W większości przypadków tokeny oznaczały różne produkty oraz ich miary. Jak to interpretują M. Dobija i M. Jędrzejczyk (2011), pracownik za wykonaną pracę otrzymywał odpowiedni token, który dawał mu prawo uzyskania odpowiedniej ilości pewnego produktu. Na szczególną uwagę zasługują tokeny w formie czworościanów. Wyróżniały się wśród innych tym, że oznaczały jednostki pracy. Ukazuje to fakt, że już w czasach starożytnych jednostki pracy były stosowane do pomiaru wykonanej pracy. Warto zauważyć, że dla pierwszych cywilizacji było naturalnym postrzeganie jednostek pieniężnych jako jednostek pracy.

Badania zapisów na glinianych tabliczkach odkryły dobrze zorganizowany system ekonomiczny oparty na podwójnym zapisie, którego stosowanie gwarantowało zachowanie kapitału i ekwiwalentne rozliczanie się z pracownikami. Mimo, że nie są nam znane szczegóły kalkulacji oraz wyceny produktów, zgodnie z którymi była przypisywana im odpowiednia liczba jednostek pracy, można stwierdzić, że system ten opierał się na wielkościach standardowych w zakresie pomiaru pracy i wynagradzania. Analiza informacji w sferze gospodarki oraz rachunkowości, organizowanej w starożytnych miastach-państwach (powstałych w Mezopotamii, Egipcie oraz Syrii), prowadzi do wniosku o istnieniu (jeszcze na początku cywilizacji) gospodarki, opartej na zasadzie podwójnego zapisu.

Sumerolodzy natrafili także na pojęcie „dniówki” jako podstawowej jednostki rozliczeniowej w tamtych czasach. W. Struwe po zbadaniu tabliczek z archiwów miasta-państwa Umma (XXIII wiek p.n.e.) doszedł do wniosku, że (1969, s. 128):

„Tabliczki zawierają zapisy liczby pracowników (kobiet i mężczyzn), którzy wykonywali prace w gospodarstwach rolnych pod kierownictwem nadzorcy. Czas przypisany na wykonanie zadanej pracy jest wyrażony w dniach lub miesiącach, ale w większości przypadków zapisy podają jeden dzień (określona liczba pracowników przez jeden dzień). [...] Analiza porównawcza tych zapisów z dokumentami zbiorczymi prowadzi do wniosku, że pisarze zapisywali na tabliczce liczbę robotników, a dalej umieszczali iloczyn tej liczby i 360 dni w roku. W rezultacie otrzymywali liczbę robotników pracujących przez jeden dzień. Z tego wniosek, że sumeryjscy księgowi stosowali pojęcie roboczodniówki i nakłady pracy sumowali w tych jednostkach”.

Cytowany autor podaje również bardzo ważny szczegół, który pozwala wnioskować o naturze rachunkowości i ekonomiki tych czasów. Stwierdza mianowicie, że:

„Wprowadzenie koncepcji „dniówki” w zapisach księgowych było niewątpliwie

motywowane dążeniem do uproszczenia obliczeń dotyczących należnych pracownikom produktów wydzielanych jako wynagrodzenie za pracę. Oprócz dniówki jako jednostki pracy księgowi rozróżniali jeszcze współczynniki, jak: $\frac{5}{6}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{2}$ itd., którymi wyrażali część dniówki. Pracownicy, których produktywność pracy szacowano na $\frac{2}{5}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{2}$ itd. jednostki pracy, otrzymywali przydziały zboża odpowiednio obniżone” (s. 128).

Te ułamkowe współczynniki określają poziom produktywności, którą przypisywano poszczególnym pracownikom, przy czym jedynka oznaczała najwyższą produktywność. We współczesnych systemach kształtowania odpowiednich wynagrodzeń stosuje się podobne rozwiązania. Aby to zauważyć, wystarczy podzielić wynagrodzenie poszczególnego pracownika przez rozmiar największego wynagrodzenia w przedsiębiorstwie. Wtedy otrzymuje się liczbowe, ułamkowe współczynniki produktywności. Z kolei, mnożąc współczynnik produktywności, odpowiadający odrębnemu pracownikowi, przez liczbę przepracowanych godzin, otrzymujemy wartość wykonanej pracy.

Przytoczone wyżej rozważania wskazują na fakt, że niezależnie od okresu w historii, w systemach rachunkowości zawsze odnaleźć można pomiar i odzwierciedlanie wartości wykonanej pracy, czyli pomiar kosztów pracy i naliczanie wynagrodzenia zgodnie z wartością wykonanej pracy. Gwarantowało to do pewnego stopnia stan równowagi w gospodarce. Oznacza to, że już w tamtych czasach istniała możliwość agregacji wartości przy zastosowaniu kategorii „dniówki”. Dzięki temu możliwe jest mówienie o rachunkowości, której to system wymaga agregacji wartości. Obecnie tę rolę pełnią pieniądze, a wówczas była to standardowa dniówka robocza przeliczana na jednostki pracy.

Badania archeologiczne i historyczne odkrywają także elementy dawnej rachunkowości podwójnej. W latach 1924–1925 brytyjsko-amerykańska ekspedycja dokonała największego odkrycia w badaniach nad zagadnieniem organizacji systemu ewidencji podwójnej w starożytnej Mezopotamii. Mianowicie odkryli archiwum ostatniego króla z okresu około 2025 lat przed naszą erą. Archiwum to zawierało tabliczki, które prezentowały metody ówczesnego zarządzania gospodarką i świątynią. Teksty tych tabliczek zostały opublikowane w 1947 roku. Wynika z nich, iż w mieście Ur istniał najstarszy oraz najbardziej rozbudowany system rachunkowości fabrycznej, którego zadaniem było rejestrowanie poszczególnych etapów produkcji oraz śledzenie poniesionych kosztów. Przykładowo, fabryka tekstyliów, zatrudniająca około 6000 pracowników, prowadziła szczegółową ewidencję zdarzeń gospodarczych, a wszystkie zapisy księgowe znajdowały odzwierciedlenie z zastosowaniem reguły podwójnego zapisu w jedynej ustalonej jednostce pomiaru.

Niezależnie od czasu i źródła pochodzenia podwójnego zapisu, jego oryginalność jest niezwykle ważnym i znaczącym faktem. Zapis pojedynczy (*single entry*) nie jest w rachunkowości właściwy i dopuszczalny, dlatego nie może istnieć tylko rachunkowość pojedyncza. Zapis podwójny wyraża tajemniczy związek między realną, uchwytą materią (aktywami) a abstrakcyjną zdolnością do wykonywania pracy, zwaną kapitałem. Konsekwentne respektowanie tego związku jest kamieniem

węgielnym rachunkowości. Bez jego uwzględniania nie powinno się mówić o systemie rachunkowości. Naturalny zachwyt wyrażony przez Johanna Wolfganga Goethego podkreśla piękno zapisu podwójnego. Zaznaczał on, że dzięki niemu można w każdej chwili dokonać oglądu całości, bez kłopotania się o szczegóły. Zwrócił także uwagę, że jest to największy wynalazek ludzkiego umysłu (Ijiri, 1993, s. 266).

N. Rosenberg i L.E. Birdzell (1994), jednoznacznie wskazują, że powstanie rachunkowości podwójnej stało się czynnikiem rozwoju ekonomicznego cywilizacji. Z kolei S. Wallmann (1995) określa rachunkowość podwójną jako niezbędny czynnik demokracji i kapitalizmu.

Bibliografia

1. Dobija M., Jędrzejczyk M. (2011). *Szkice z historii rachunkowości*. Kraków: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne.
2. Schmandt-Besserat D. (2007). *When Writing Met Art: From Symbol to Story*, University of Texas Press, Austin, TX.
3. Struwe W. (1969). Some New Data on the Organisation of Labour and on Social Structure in Sumer During the Reign of the IIIrd Dynasty of Ur. In: I.M. Diakonoff (Eds.), *Ancient Mesopotamia. Socio-Economic History*, (pp. 127–172). Moscow: Science.
4. Ijiri Y. (1993). The Beauty of Double-Entry Bookkeeping and Its Impact on the Nature of Accounting Information, *Economic notes: economic review of Banca Monte dei Paschi di Siena*, vol. 22, no. 2, Oxford: Wiley-Blackwell, pp. 265–285.
5. Rosenberg N., Birdzell L.E. (1994). *Dzieje kapitalizmu*, przeł. A. Doroba, Signum, Znak, Kraków.
6. Wallmann S. (1995). The Future of Accounting and Disclosure in an Evolving World: The Need for Dramatic Change, *Accounting Horizons*, vol. 9, no. 3, September, pp. 81–91.

ȘTAHOVSCHI Ada

PhD in Economics, Associate Professor at Moldova State University

BUCUCI Olesea,

University lecturer UPS Ion Creanga

ISSUES AND TRENDS IN BANKING REGULATION AND SUPERVISION IN THE CONTEXT OF EU INTEGRATION

Abstract. With this article the authors want to highlight the peculiarities of the organization of accounting, regulation and supervision of banking operations in the context of EU integration. Accounting in financial-banking institutions is a regulated system of collecting, recording and generalizing information on bank assets. Regulation and supervision of banking operations is a method of direct intervention by banking authorities in the banking system. With regard to banking regulation in both developed and developing countries and those in the process of transition to a market economy, such as Moldova, it is particularly important to maintain a certain ratio in terms of quantity and quality.

Keywords: banking regulation, banking supervision, bank accounting, banking system, banking products, banking services, insolvency.

INTRODUCTION

Banking supervision is an indication of the maturity of this system. Even if it is said that the movement of capital and the harmonisation of banking legislation in the EU is an ongoing process, and in some cases even finished, the young age of Europe's main financial institution, the European Central Bank, shows that the process of creating a single financial market is still taking time.

Even though directives referring to the procedure of banking supervision in the EU are already in place, the institutional arrangement of banking-financial sector supervision varies across EU member countries. This diversity is still maintained, especially by the different dynamics of restructuring in recent years. While some countries have kept the institutional framework and the allocation of responsibilities unchanged, others are undergoing substantial reform, others are just starting the process.

For these reasons, the structure of the banking supervision process in the EU Member States is constantly changing, and the number of institutions involved in the process also results from the recent reforms of structural supervision and the results of their implementation in the EU Member States. First of all, a broad strengthening of structural supervision can be observed as one of the elements changed by the implemented reforms. The rank of consolidation, like the number of authorities responsible for consolidation, differs from country to country. A strong supervisory authority is present in six countries (Austria, Germany, Denmark, Ireland, Sweden and the UK) and is being successfully implemented in Belgium. In many countries the number of competent supervisory authorities is higher, the highest number is present in France. In some cases the reorganisation of the process (Netherlands, Belgium) has

led to a reduction of the competence of the supervisory authorities, or rather to a permutation of the reorganisation competence.

REGULATORY AND SUPERVISORY ASPECTS OF BANKING OPERATIONS

In international practice, *three models of banking supervisory structures are known and operate* [5, p.115 – 117] :

➤ *The first model* concerns the separation of powers within the financial sector. Such a model is present in four countries (Greece, Spain, France and Portugal) and is specific, with some differences, to the banking system in Finland and Luxembourg, where the responsibility for the safety and activity of the bank is assigned to one authority, while another is responsible for supervisory security.

➤ *The second model* is based on the total consolidation of supervisory responsibility in the financial sector in a single agency, such model is present in Austria, Denmark, Germany, Ireland. Sweden and the UK. Similarly, this model is typical of countries where the Central Bank remains extensively involved in prudential supervision of the banking sector. The competence for banking supervision is allocated to the central bank in six countries: Greece, Spain, Ireland, Italy, the Netherlands and Portugal.

➤ *The third model* is based on the fact that responsibility for supervisory tasks and purposes are assigned to agencies at two distinct levels, one of which is concerned with safeguarding the sound economic and financial condition of financial institutions and the other with managing transparency tasks. Such a model is characteristic of the Netherlands and Italy. The effectiveness of banking reform in the Netherlands may, in the future, refine this model by eliminating sector components, fully integrating supervision and strengthening the role of the central bank. Recent developments point to a shift from the first model to the other two, with bank mergers and the need for more effective supervision as a possible intermediate step.

The central bank generally has a wider involvement in prudential supervision and the banking sector. Banking supervisory powers are allocated to national central banks as in six countries: Greece, Spain, Ireland, Italy, the Netherlands and Portugal. In countries where the responsibility for supervision is entrusted to supervisory authorities (France and Finland), national central banks are involved in the supervisory process to varying degrees. In countries where a single supervisory authority has been established, the role of the central bank varies. In three cases (Austria, Belgium, Germany), the central bank is a follower of the recent reform whereby it can control the activity of the subjects of supervision. In two other cases (Sweden, UK), central bank involvement is limited. In Ireland a single supervisory authority has been created within the central bank sphere. In Denmark and Luxembourg, the central bank is not involved in prudential supervision.

Regulation and supervision of the banking system is the only way to translate the central bank's monetary and exchange rate policies into reality. Banking regulation is made up of a number of laws and regulations that banks have to comply with in order for the central bank's monetary and exchange rate policy to be effectively implemented, and the supervisory authority is responsible for checking that banks' activities comply

with the rules. Monitoring banks' compliance with prudential regulations makes it easier to determine the strengths and vulnerabilities of individual banks [5, p. 92-93].

Regulation as an activity is not the only and safest way to achieve an imposing level of stability. Some regulatory provisions may have a beneficial effect in one country, and no effect in another. So the application of rules and standards requires in-depth analysis and knowledge of the real situation of the system at a given point in time in order to benefit from positive growth and a stable and secure banking system.

CONCLUSIONS

Based on the above, we can mention that banking regulation and supervision is the main prerequisite in the process of promoting a stable and secure financial system and an environment conducive to the provision of high quality banking services in accordance with current legislation. Thus, banking regulations have taken important steps in adapting to the existing regime in European countries. We consider it appropriate, first and foremost, to establish a framework for prudential regulation and supervision of the main components of the banking system, which is also an essential condition for ensuring and maintaining the economic and financial health of a country.

BIBLIOGRAPHY

1. Law of the Republic of Moldova on the NBM No 548 - XIII of 21.07.1995. Official Gazette No 56-57 of 12.10.95 with subsequent amendments.
2. Law on banking activity. Official Gazette of the Republic of Moldova No 434-439 of 15.12.2017
3. NBM Regulation on the organization of accounting in banks in the Republic of Moldova. Official Gazette of the Republic of Moldova No 40 of 1.11.2002 with subsequent amendments
4. Dedu Vasile. Banking management and audit. Editura Economică, Bucharest 2003.
5. Ștahovschi A., Soltan A., Dima Gh. Aspects of banking regulation. Bucharest, ed. Semne, 2012

TOBOREK-MAZUR Joanna

Department of Accounting,
Cracow University of Economics, Cracow, Poland

APPLICATION OF THE THEORY OF FISCAL UNITY IN POLISH TAX LAW

Researchers dealing with the history of the holding do not agree on where and when it appeared as a legal and economic institution. There are two types of views, each of which shows the creation of the holding company in different time frames and at different historical moments.

The first theory suggests that the holding company originates from the United States. In terms of time, they place the creation of this institution in the years 1870-1890. In their opinion, this was the period that initiated the tendency of business entities to concentrate capital through integration with other companies. However, as early as 1832, the first economic connections of enterprises similar to holdings began to emerge in the United States. But actually in 1870 the Pennsylvania Railroad Company was established with holding functions. A different view represented by scientists dealing with the history of the holding's creation proves that it was born in Europe, namely in Switzerland, or possibly in Great Britain. They believe that as early as 1822, a Dutch-Belgian banking company was established in Brussels. This company, after reorganization and change of name, continued its operations as Societe Generale de Belgique. Its functioning already complied with the rules typical of modern holding companies.

Continuing the considerations, it is worth recalling the assumptions of the concept of taxation of a holding company: the theory of separation and the theory of economic unity.

According to the first theory, companies forming a holding are taxed separately, as separate economic entities. The tax result is determined assuming that each of the entities forming the group is a tax entity operating independently. Its essence is the different taxation of individual companies constituting the holding and the holding group's lack of tax personality, despite the unified management and subordination of the subsidiaries to the parent company of the holding. The enterprises within the holding are characterized by economic unity, however, in the tax aspect, each of them is an independent tax law entity (taxpayer), treated separately in both legal and economic terms. The main reason for using this theory is legal considerations, as the companies forming the holding are legal persons, and the holding itself does not have legal personality. It is the company, not the group, that is a party to legal transactions that have tax consequences. With respect to property taxes, it is also a company, in the legal sense, and not a group, that is the owner (possessor) of taxable property. The tax result according to the distribution theory is determined assuming that each of the entities forming the group is a tax entity operating independently.

The theory of fiscal unity assumes that the group of companies as a whole is a taxpayer and the units that constitute it do not have tax subjectivity. The group's result

is taxed as the sum of the income and losses of individual group units. Therefore, the companies forming the holding are excluded from tax subjectivity. This means that the effects of all economic operations carried out by individual enterprises are included in the group account. All economic operations are credited directly to the holding company's account, and internal turnover (as between plants of one enterprise) has no legal effect. The application of this theory in the tax system gives primacy to economic aspects over legal aspects. In this case, it is possible to avoid the fiscalism inherent in the distribution theory. In terms of taxation, turnover between capital-related entities is neutral in the sense that it does not give rise to the risk of double economic taxation. From a tax point of view, the settlements also do not affect the tax base. The result of the entire group is taxed as the sum of the profits and losses of the units within it. This result is determined in the common tax balance sheet of the entire group.

One of the advantages of this form of taxation is the avoidance of multiple taxation of dividends paid to the parent company by its subsidiaries, as well as the elimination of taxation of unrealized profits resulting from turnover within the economic grouping. Transferring a share of profit is treated as an internal transfer of capital, not subject to taxation. Moreover, it makes it possible to cover the loss incurred by group members in a given tax year. For the first time when the dividend is transferred from the subsidiary to the parent company. The parent company then pays dividends to entities holding shares in it. Taxation in accordance with the concept of economic unity often entitles individuals to apply internal prices among the participants of the holding company.

In Poland, this form of taxation has been used since 1996 in tax regulations relating to legal persons. These provisions allow for the possibility of joint taxation of at least two companies with legal personality that remain in capital relationships and create tax capital groups (PGK). This method of settlement indicates the possibility of taxing holding companies in accordance with the concept of economic unity.

Tax Capital Group (PGK) is an institution under the CIT Act that allows for the determination of one tax liability for the companies that constitute it. PGK consists of one parent company and at least one subsidiary. The companies constituting the PGK are jointly and severally liable for its liabilities regarding income tax due for the period of validity of the agreement. In PGK, income from a revenue source is the surplus of the sum of the income of all companies forming the group obtained from a given source of income over the sum of the costs of obtaining this income. Creating a PGK may prove beneficial for entities operating within a group of companies whose financial results are diversified. However, if a PGK violates at least one of the statutory conditions that are necessary for its existence, then it loses its status.

From January 1, 2001, the average share capital of a company constituting a PGK should be PLN 1 million. It was then reduced to PLN 500,000, and recently to PLN 250,000. The second necessary condition for establishing a PGK is the obligation to have specific relations between the companies forming the group. The Tax Capital Group is formed by the parent company, which must have a direct share of at least 95% in the share capital of other entities, called subsidiaries. This condition was changed in

2018, according to which the parent company must hold at least 75% of the capital of the second subsidiary.

Another necessary condition for the establishment of a PGK is that its companies must not be in arrears with taxes constituting state budget revenues, i.e. corporate income tax and VAT. The regulation in force since 2001 requires companies forming a PGK to cease using income tax exemptions, goods and services tax exemptions and excise tax exemptions after its establishment.

The condition that was subject to constant modifications was the need for the existing tax group to be profitable. The amendment in 2001 lowered the profitability threshold to 6%, from 2004 to 3%, and from 2018 to 2%. The procedure for calculating it is based on the following formula:

$$\frac{\text{Income of the tax capital group}}{\Sigma \text{tax capital group revenues}} \times 100\% > 2\%$$

The analysis of the literature indicates that no other EU country is aware of this type of restriction, which by its nature imposes on PGK the obligation to achieve a specific profitability, which is, to some extent, an interference in its development strategy. It is important that a notarial agreement on the establishment of the group is concluded, and its duration cannot be shorter than 3 years. The contract should include at least:

The analysis of the literature indicates that no other EU country is aware of this type of restriction, which by its nature imposes on PGK the obligation to achieve a specific profitability, which is, to some extent, an interference in its development strategy. It is important that a notarial agreement on the establishment of the group is concluded, and its duration cannot be shorter than 3 years. The contract should include at least:

- list of companies forming the tax capital group and the amount of their share capital,
- information about the shareholders (shareholders) and the amount of their share in the share capital of the parent company and subsidiaries forming a tax capital group, holding at least 5% of the shares (shares) of these companies,
- determining the duration of the contract.

Major changes in the field of tax capital groups (PGK) will take place in 2022. The minimum limit of share capital was then reduced, the profitability condition was abolished and more favorable conditions for settling losses were introduced.

New rules for settling tax losses in group of companies

As already mentioned, changes from January 1, 2022 have made setting up and settling much easier. When creating a PGK, taxpayers have numerous problems with tax settlements. The new regulations make it easier for taxpayers to settle losses. The taxpayer is entitled to:

- reducing income by the amount of the loss from the same source over the next 5 consecutive tax years, provided that the amount of reduction in this income in any of these years cannot exceed 50% of the amount of this loss,

or

- a one-time reduction of income by the amount of the loss from the same source in the next 5 consecutive tax years by an amount not exceeding PLN 5,000,000. The undeducted amount shall be settled in the remaining years of this 5-year period, however, the amount of reduction in this income in any of these years may not exceed 50% of the amount of this loss.

Example 1.

The company recorded a significant loss in 2020 due to the pandemic. The loss for 2020 amounted to PLN 4,727,345. In 2021, the taxpayer ran his business without any downtime, which allowed him to achieve an income of PLN 2,430,000. In this case, he has the right to completely reduce his income by the previously incurred loss.

When analyzing the possibility of settling losses by companies joining PGK, it is worth recalling that in accordance with Art. 8 section 7 point 1 of the CIT Act, the day preceding the beginning of the PGK tax year is the day ending the tax year of the companies constituting the PGK. However, the day starting the tax year of companies previously forming a PGK is the day following the date on which the contract period expired or on which the PGK lost its status as a corporate income tax payer.

Example 2.

P.L.C. incurred tax losses from its operations in 2014–2016. In 2018, she joined PGK. This group was disbanded after two years in 2020. Will the company settle losses from previous years?

Previous regulations prohibited the settlement of company losses. Although the company could not settle losses during the period in which the company was in PGK, it can do so after its dissolution. What is very important, only from January 1, 2022, a PGK can settle the loss incurred by the company establishing it before the establishment of the PGK. However, to do this, the following conditions must be met:

- the loss was deductible from the company's income if the company had not been a member of PGK,
- the loss was incurred by the company no earlier than in the 5th tax year preceding the PGK year for which this reduction is made,
- the loss was not previously deducted from the company's income,
- during the tax year for which this reduction is made, the company achieved income from the source of revenue from which the loss was incurred.

The amount of reduction in PGK income cannot exceed 50% of the amount of the loss and the amount of income from the source of revenue obtained by the subsidiary in the tax year for which the reduction is made. Currently, even if a PGK loses its taxpayer status, the company creating it may reduce its income by the amount of the loss incurred before the group was established, if:

- *the loss was incurred no earlier than in the 5th tax year of the company preceding the year for which this reduction is made, however, this period also includes the tax years of the tax capital group created by this company,*

and

- *the amount of the loss has not reduced the income of the tax capital group.*

To sum up, the tax changes are extremely beneficial - they should make companies with losses willing to establish PGKs. And although the group of companies in the PGK structure is growing, these are properly functioning entities that, when operating in this form, are guided by a justified business strategy, without looking for tax benefits. The basic benefits that the taxpayer achieves are:

- possibility of consolidating the tax result in CIT at the group level - especially beneficial when some companies in the group generate income, while others incur tax losses,
- changes in tax regulations enable the settlement of certain losses of companies that occurred before the establishment of the tax capital group,
- limitation of formal obligations in CIT - all companies in the group are represented by one parent company, which simplifies the procedures,
- individual regulations regarding limits on debt financing costs: interest costs and revenues resulting from contracts that apply only to companies that are members of the group of companies are not taken into account when calculating the excess of debt financing costs,
- excluding intra-PGK transactions from the obligation to prepare local transfer pricing documentation,
- the possibility of carrying out certain reorganization operations (e.g. division of a subsidiary) while maintaining the taxpayer status by PGK,
- in the case of holding companies in the form of tax capital groups, the guarantee of no obligation to cover the loss incurred by the group from the income of the individual companies forming it after its termination, established by Art. 7a section 2 of the Corporate Income Tax Act.

Unfortunately, the established tax group has disadvantages such as:

- complex rules and requirements: establishing and maintaining a tax capital group involves complex legal and tax regulations and requirements. this may require a significant investment of time and financial resources to maintain tax compliance,
- management restrictions: members of a tax group may be limited in the management of their company. tax decisions, investment strategies and other business activities may require consultation with other group members, which may lead to a loss of independence and decision-making flexibility,
- joint liability for liabilities: members of a tax capital group are jointly liable for the tax liabilities of other group members. if one group member fails to settle its tax obligations, the other group members may be held liable for those arrears,
- risk of loss of tax benefits: a tax capital group may be subject to greater control by tax authorities, which increases the risk of loss of tax benefits. if the tax authorities believe that the group is acting to avoid taxation or violate tax regulations, they may impose sanctions and require subsidies.

References

1. Toborek-Mazur J., Podatkowe podstawy powstawania holdingów, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków 2005.
2. Toborek-Mazur J., *Holding jako podmiot rachunkowości*, Oficyna a Wolters Kluwer, Warszawa 2010.
3. Toborek-Mazur J., *Wykorzystanie potencjału podatkowej grupy kapitałowej w regionie świętokrzyskim*; R. 18, nr 1, s. 289-297, j. pol, 2014, Czasopismo: Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae Rok: 2014.
4. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. 1992 nr 21 poz. 86 z późn. zm. Dz. U. z 2022 r. poz. 2587
5. <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-rozliczanie-strat-przez-spolki-z-podatkowej-grupy-kapitalowej> (access date: 29.10.2023).
6. [https://www.ey.com/pl_pl/tax/sa-rozwiazania-ktore-pozwola-uproscic-rozliczenia -w-grupach-kapitalowych](https://www.ey.com/pl_pl/tax/sa-rozwiazania-ktore-pozwola-uproscic-rozliczenia-w-grupach-kapitalowych) (access date: 29.10.2023).
7. <https://www.mddp.pl/podatkowa-grupa-kapitalowa-pgk/> (access date: 29.10.2023).
8. <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/podatek-dochodowy-od-osob-prawnych-16794608/art-1-a> (access date: 29.10.2023).
9. <https://isp-modzelewski.pl/serwis/podatkowa-grupa-kapitalowa-niektore-problemy-tworzenia-i-funkcjonowania/> (access date: 29.10.2023).

ЧУГАЄВСЬКА С.В.

доктор з економіки, ад'юнкт кафедри статистики та демографії,
Краківська Академія ім. А.Ф. Можавського, Польща

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ У НОВІ ПРОСТОРИ: КЕЙСИ ДЛЯ УКРАЇНИ І КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вступ. Після повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року в Європі виникла найбільша міграційна криза з часів Другої світової війни. Багато українців залишили свої домівки та переїхали в найближчі країни, а також в Центральну та Західну Україну. Агресія російських військових проти мирного населення призвела до паніки та необхідності евакуації людей у деяких регіонах. Стрімкі міграційні потоки призвели до низки макроекономічних викликів як на рівні національної економіки України, так і на рівні економік приймаючих країн.

Результати дослідження. У рамках дослідження² було проведено опитування серед українців, які були змушені покинути свої домівки після 24 лютого 2022 року. Дослідження проводилося на основі анкети з 20 питань, які були введені в гугл-форму та розміщено для опитування в різних соціальних групах, на платформах та заходах для українських біженців, таких як Facebook та Instagram. Завдяки широкому розповсюдженню інформації про опитування вдалося отримати відповіді від 218 респондентів. З них 65% були вимушено емігрували за кордон, а 35% - внутрішньо переміщені особи. Кожна група респондентів включала як мігрантів, які повернулися додому, так і тих, хто на момент опитування все ще проживав за межами України, у новому місці проживання.

Щодо віку респондентів, 46% належали до вікових груп 18-35 та 36-50 років, що представляє молодих та середнього віку людей, які стали мобільним трудовим ресурсом. 6% респондентів були людьми старшого віку (51-65 років), а 2% - старше 65 років. За гендерним розподілом 85% респондентів складали жінки, 14% – чоловіки, тоді як 1% респондентів не бажали розкривати свою стать. Таким чином, можна стверджувати, що сучасна міграційна хвиля біженців з України має жіноче обличчя.

За сімейним станом 57% респондентів були одружені, 26% неодружені, 12% розлучені, а решта 5% були вдовами та вдівцями. Таким чином, значний відсоток українських мігранток перебувають у шлюбі, і в умовах тривалих бойових дій існує високий ризик погіршення сімейних стосунків, що може призвести до розлучення. 23% респондентів подорожували самі, а решта 77% – разом із сім'єю. З них 75% респондентів зазначили, що переїхали на нове місце проживання, щоб забезпечити безпеку своїх дітей. Зокрема, серед жінок з дітьми 63% мали 1

² Дослідження "Social-demographic transformations in Ukraine on the background of the war: migration crisis, challenges and prospects" проводиться за фінансування Institute of International Education's Scholar Rescue Fund, USA

дитину, 29% – двох дітей, 7% – трьох дітей і 2% – більше трьох дітей.

Особливу увагу в дослідженні приділено планам українських переселенців повернутися додому в короткостроковій та довгостроковій перспективі. Переважна більшість – 83% респондентів зазначили, що планують повернутися додому навіть протягом року. Що стосується довгострокових планів на майбутнє, то 69% респондентів бачать своє майбутнє як постійне проживання в Україні. З них 62% планують постійно проживати в країні, 5% ймовірно тимчасово шукатимуть роботу за кордоном або в інших регіонах, а 2% залишаться жити в нових регіонах країни як внутрішньо переміщені особи. Кожен п'ятий респондент ще не прийняв остаточного довгострокового рішення, а 11% українців вирішили залишитися в іншій країні.

На мотивацію до повернення (у короткостроковій та довгостроковій перспективі) впливають економічні, соціальні та сімейні чинники (повернення до сім'ї), а також проблеми інтеграції в приймаючих країнах (житло, робота, освіта, медичне та соціальне обслуговування) [1]. Стосунки переселенців із батьківщиною та вплив на рішення про повернення також значною мірою залежать від сімейних стосунків: 33% опитаних Центром Разумкова переселенців пояснюють своє повернення потребою або бажанням возз'єднатися з родиною в Україні [2].

Відсоток мігрантів, які бажають залишитися за кордоном, буде вищим, якщо їхні подружжя приїдуть до своїх родин у приймаючій країні. Загроза додаткового відтоку людей з території України буде більшою у разі погіршення економічної ситуації, зростання безробіття, подальшого руйнування інфраструктури, зростання соціальних викликів, погіршення рівня освіти, проблем з наданням соціальних послуг. Отримані результати дослідження не можуть повністю відповісти на питання про плани переселенців на майбутнє, оскільки їхнє становище визначається багатьма змінними, значною мірою від них незалежними, і тому їм важко приймати рішення. Дискомфорт, пов'язаний із перебуванням далеко від дому, у незнайомих умовах, може з часом послабшати, а може посилитися – багато в чому це залежить від політики країн, які надають притулок українцям, і від психологічного стану самих переселенців.

Нова міграційна хвиля після 2022 року, разом із зростанням кількості вбитих і викрадених окупантами людей, зруйнованих будівель, цілих міст і сіл, призвела до надзвичайно складних викликів для економіки та поглиблення демографічної кризи в Україні. За словами голови Національного банку України Сергія Ніколайчука, саме «масова міграція 20% населення України до Європи стала вагомим фактором падіння ВВП у 2022 році» [3]. За даними Державної служби статистики України, падіння реального ВВП у IV кварталі 2022 року становило 31,4% порівняно з відповідним кварталом 2021 року, а важливим фактором цього падіння була масова міграція. Середньорічне падіння ВВП у 2022 році Мінекономіки оцінює приблизно в 30,0% ($\pm 2\%$)³.

³ <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3670053-u-nacbanku-poasnili-znacne-padinna-vvp-u-2022-roci-vinna-masova-migracia.html>

Слід зазначити, що серед майна, знищеного внаслідок військових атак російських окупантів, багато навчальних закладів, енергетичних об'єктів, сільськогосподарських підприємств та їх територій, транспортних засобів тощо. За словами експертів Київської школи економіки, загальна вартість збитків через знищене чи пошкоджене майно на території України на кінець першого року масштабної ескалації склала 137,8 млрд доларів США. Загальна вартість знищеного майна в Україні становить 137,8 млрд доларів.

При загальному падінні виробництва відбулося критичне зростання трьох основних макроекономічних показників: інфляції, безробіття та дефіциту бюджету. Зокрема, оскільки індекс споживчих цін у 2021 році досяг 110%, продукти харчування продемонстрували найвищі темпи зростання – загалом на 12%, – а до кінця 2022 року статистичні органи прогнозували зниження рівня інфляції до 7,2%. Проте внаслідок повсюдних негараздів у країні та масової міграції індекс споживчих цін сягнув 126,6%, найшвидше – на 34,4% – подорожчали продукти харчування.

Щодо рівня безробіття, то внаслідок глобальної пандемії Covid-19 у 2020-2021 роках у країні спостерігалось незначне зростання рівня безробіття до 9,9 та 10,3% відповідно. До 2022 року Міністерство фінансів України планувало знизити цей показник до 8,5%, тобто очікувалося поступове відновлення ринку праці після пандемії [4]. Проте внаслідок війни українці втрачали роботу із загрозливою швидкістю, а середній рівень безробіття на кінець 2022 року становив 25-26%. Найбільш вагомою причиною було те, що багато компаній були змушені закрити або призупинити бізнес через пошкодження, а деякі втратили виробничі зв'язки з постачальниками. Ті підприємства, яким вдалося вистояти у складних умовах війни, через перебої з електроенергією та постійні атаки на енергооб'єкти часто працювали лише на половину потужності – 2-3 дні на тиждень. Значна кількість українців втратила роботу – наразі майже кожен четвертий житель країни є безробітним. Згідно з Інфляційним звітом Національного банку України, «рівень безробіття оцінюється в середньому на рівні 25-26% у 2022 році, що відповідає загальній кількості безробітних 3,2 млн осіб». У НБУ підкреслили, що навіть без урахування зовнішніх мігрантів оцінка середнього рівня безробіття на 2022 рік залишається практично незмінною і становить 25-26%⁴.

Зростання безробіття призвело до значного збільшення дефіциту державного бюджету. За даними Міністерства фінансів України, у 2021 році фактичний дефіцит бюджету становив 197,9 млрд грн, або 3,8% ВВП (порівняно з номінальним ВВП 5225,5 млрд грн), і планувалося його скоротити до 3,5%, що відповідало 188,8 млрд грн [5]. Однак внаслідок агресії Росії цей показник зріс до 911,1 млрд грн, що в 4,6 рази перевищує попередній рік. Зазначимо, що кожна третя гривня з загального обсягу надходжень (1491,1 млрд грн) надійшла за рахунок міжнародних субвенцій та фондів, загальна підтримка становила 480,6 млрд грн.

⁴ <https://www.epravda.com.ua/news/2023/02/3/696678/>

Таким чином, швидкі міграційні процеси на тлі війни створили серію викликів для відновлення національної економіки України на різних рівнях. Більшість цих викликів та загроз виявлено на загальноекономічному рівні, таких як:

- поглиблення демографічної кризи в країні;
- зменшення надходжень до обласних та державних бюджетів;
- зниження сукупного попиту на товари та послуги;
- послаблення конкурентоспроможності економіки країни, звідки виїхали мігранти;
- обмеження можливостей економічного зростання країни (регіону) в середньостроковій та довгостроковій перспективі;
- посилення нерівномірності територіального розміщення населення по території країни;
- зниження конкурентоспроможності економіки на світовому ринку в довгостроковій перспективі.

Негативний вплив міграційних потоків на мікрорівень національної економіки включає:

- низьку ефективність використання мігрантів як трудових ресурсів через труднощі з працевлаштуванням відповідно до їхньої кваліфікації;
- високий ризик ліквідації підприємств через відсутність достатнього попиту на їхні товари та послуги;
- зниження інноваційної та інвестиційної привабливості підприємств;
- збільшення навантаження на тих працівників, які залишилися на підприємствах;
- ризик підвищення собівартості продукції.

Загрози та ризики для економік приймаючих країн, хоча значущі, проте не є такими критичними, як для української соціально-економічної системи. Серед них можна виділити наступні:

- поява нових соціальних видатків у державних бюджетах;
- додаткове навантаження для соціальних служб;
- необхідність врегулювання умов прийняття мігрантів згідно з правовою системою;
- потреба надання мігрантам медичної допомоги, освіти, соціальної допомоги та послуг безпеки.

На мікрорівні існує ряд додаткових ризиків, пов'язаних з адаптацією до нового соціального середовища, таких як:

- потреба у соціальній інтеграції мігрантів на новому місці;
- необхідність підвищення кваліфікації та подолання мовного бар'єру працівників, особливо в галузях охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення та безпеки;
- проблеми з можливою плінністю кадрів, пов'язані з витісненням домашніх працівників мігрантами;

— можливість виникнення напруги та несприятливого клімату неприйняття "новачків" на підприємствах і в суспільстві.

Однак, окрім багатьох викликів і загроз, переважна більшість економістів (Городніченко, Ю., Ронер, Д. 2022) вважають, що присутність українських мігрантів має позитивний імпульс для приймаючих економік [6]. Загалом дані досліджень щодо впливу українських мігрантів на економіку приймаючих країн є дуже різноманітні та ґрунтуються на різних припущеннях, але всі приходять до одного висновку, що цей вплив буде позитивним у довгостроковій перспективі.

Наприклад, Oxford Economics наводить альтернативні сценарії впливу українських мігрантів на економіку Польщі. Якщо в Польщі залишиться 650 тисяч мігрантів до 2030 року, робоча сила збільшиться ще на 210 тисяч (1,2%), а потенційний ВВП зросте на 1,2% порівняно з базовим прогнозом аналітичного центру. З іншого боку, якщо кількість залишених мігрантів досягне 1 мільйона, пропозиція робочої сили збільшиться на 370 000 (2,1%), а потенційний ВВП – на 2,0% до 2030 року⁵.

У свою чергу, згідно зі звітом Deloitte, інтеграція українських вимушених мігрантів у Польщі може призвести до додаткового зростання ВВП на 0,2-3,5% на рік у перші п'ять років⁶. Масштаб впливу додаткових трудових ресурсів залежатиме від якості інтеграційної політики, факторів підтримки гнучкості ринку праці та відсутності напруги (збільшення доступності) на ринку житла.

Висновки. Підсумовуючи, слід підкреслити, що в різних незалежних дослідженнях українських мігрантів є досить високий відсоток людей (понад 80% респондентів), які планують повернутися додому в Україну. Ці результати дають надію на можливість досить активного відновлення економіки країни в післявоєнний період. Безумовно, переважна більшість викликів на тлі війни припадає на українську економіку. Поряд з цим, українська міграційна криза спричинила ряд нових викликів перед економіками приймаючих країн та тлі додаткового навантаження на їх національні бюджети.

Список використаних джерел

1. Elinder, M., Erixson, O., Hammar, O. (2023). Where Would Ukrainian Refugees Go if They Could Go Anywhere? The international migration review. Vol. 57, no 2, p. 587-602. URL: <https://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1713121&dswid=6235>
2. Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022р.). Разумков Центр, Київ. 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>

⁵ <https://www.oxfordeconomics.com/wp-content/uploads/2022/05/Poland-Refugees-will-lift-economys-potential-but-challenges-remain.pdf>

⁶ <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/zarzadzania-procesami-i-strategiczne/articles/Uchodzacy-z-Ukrainy-w-Polsce.html?nc=42>

3. Консолідована звітність та Консолідований Звіт про управління. НБУ. Київ. 2022. 84 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_2022_consolidated_fsu.pdf
4. Рівень безробіття в Україні. МФУ. Київ. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2021/>
5. Жирій К. Дефіцит держбюджету у 2022 році перевищив 911 мільярдів гривень. УНІАН. Київ. 2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/deficit-derzhbyudzhetu-u-2022-roci-perevishchiv-911-milyardiv-griven-minfin-12098193.html>
6. Gorodnichenko, Y., Rohner, D., 2022. The economic consequences of the war. CEPR. URL: <https://cepr.org/debates/economic-consequences-war>
7. Туча О., Співак І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіки країнреципієнтів. НБУ. 2022. 7 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf

БРАДУЛ О.М.

д. е. н., професор, професор кафедри обліку,
оподаткування, публічного управління та адміністрування

ШЕПЕЛЮК В.А.

к.е.н., доцент, доцент, кафедри обліку,
оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет

ФОРЕНЗІК ФІНАНСОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Вступ. Бюджет це сукупність фінансових відносин і процесів, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням бюджетних ресурсів держави. Формування бюджету починається з процесу визначення джерел доходів (податки, мита, платежі тощо) і витрат (соціальні програми, інфраструктурні проекти, оборона тощо) держави на певний період. Формування бюджету враховує політичні, економічні та соціальні пріоритети. Затвердження бюджету України передбачає обговорення і прийняття бюджетних законів у парламенті, включає також виконання бюджету та контроль за витратами. Державні органи мають відстежувати, як витрачаються бюджетні кошти, та переконуватися, що це відповідає законодавчим нормам. Тому перед державою встає питання контролю за фінансовими правопорушеннями у сфері бюджетного законодавства

Результати дослідження. Основні види фінансових правопорушень у бюджетної сфері: відмивання грошей за рахунок використання бюджетних ресурсів для приховування походження незаконних доходів; фінансове шахрайство та підробка фінансової документації; фінансові піраміди і схеми; відмивання бюджетних коштів через фіктивні договори і закупівлі; зловживання бюджетними субсидіями; нецільове використання бюджетних коштів; корупція та ін.

Фінансове шахрайство з бюджетними коштами відноситься до видів корупції і фінансового злочину, при якому особи чи організації зловживають та використовують бюджетні ресурси держави для незаконного збагачення. Це веде до корупційних схем зловживання державними коштами. Корупція виявляється в формі отримання взяток чи надання послуг іншим особам у обмін на бюджетні фінанси. Тому корупція з бюджетними коштами - це вид фінансового правопорушення, при якому державні кошти використовуються незаконно для особистої користі окремих осіб чи груп. У вітчизняному суспільстві це серйозне і небезпечне явище, оскільки воно призводить до великих втрат бюджетних ресурсів та підриває довіру до уряду та державних інституцій.

Фінансові правопорушення у сфері бюджетного законодавства мають суттєві наслідки для фінансової стійкості та економічного розвитку держави. Їх виявлення та припинення є важливими завданнями для забезпечення справедливої і ефективної бюджетної політики. Боротьба з цим явищем включає

в себе сильну правову систему, ефективний контроль, а також освіту та залучення громадськості для виявлення і запобігання фінансовому шахрайству.

Форензик фінансових правопорушень у сфері бюджетного законодавства – це сучасний процес, який займається виявленням, розслідуванням і документуванням фінансових порушень у бюджетній сфері, таких як зловживання бюджетними коштами, маніпуляції з бюджетними ресурсами, ухилення від сплати податків, корупція, фальсифікація фінансової звітності тощо.

Основними напрямками форензика фінансових правопорушень у сфері бюджетного законодавства є здійснення ретельного аудиту фінансових документів, бюджетів, звітів і операцій, щоб виявити незвичайні або сумнівні транзакції, які можуть свідчити про зловживання. Фахівці використовують методи експертизи для визначення або спростування фальсифікації фінансової і бюджетної інформації. Експерти проводять розслідування, щодо можливого використання бюджетних ресурсів для особистої користі чи корупційних схем, таких як взятки, хабарі та інші форми незаконних дій.

Форензик-експерти можуть свідчити як свідки на суді і надавати експертні висновки, які допомагають суду приймати рішення у справах про фінансові порушення. Після розслідування форензик-експерт надає рекомендації щодо покращення внутрішнього контролю та процедур у бюджетних організаціях з метою запобігання подібним порушенням у майбутньому.

Фахівці з форензика в бюджетному законодавстві мають освіту та практичний досвід у галузі фінансів, аудиту, податків, правового аналізу та аналізу документації. Вони обов'язково повинні володіти навичками аналізу даних, виявлення фінансових аномалій та вмінням спілкуватися з різними сторонами, включаючи правоохоронні органи, судові органи та інші державні інституції. Робота форензика-експерта в бюджетному законодавстві важлива для забезпечення прозорості та відповідальності у використанні грошей держави.

Висновки. Отже, форензик у сфері бюджетного законодавства стає дедалі важливішим, оскільки бюджетні ресурси є значущими для функціонування суспільства, і їх несанкціонована витрата або розкрадання може призвести до серйозних наслідків для громадян і держави. В сучасних умовах форензик є тією системою контролю, яка забезпечує прозорість в бюджетному процесі та дає можливість вживати відповідних правових заходів проти порушників бюджетного законодавства.

ВАСИЛЮК М.М.

д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування

ТРОХАНОВСЬКИЙ В.Д.

здобувач наукового ступеня доктор філософії

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ТЕОРЕТИКО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ГРАНТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вступ. Діяльність закладів вищої освіти (далі ЗВО) протягом останніх років розвивається не тільки у напрямі основної діяльності щодо надання освітніх послуг, а й у сфері реалізації науково-дослідних грантових проєктів. Оскільки питання гранту та грантової діяльності вважається відносно новим явищем в економіці України, зокрема у освітній галузі, пропонуємо більш детально систематизувати та узагальнити законодавчі умови для формування ширшого розуміння економічного змісту поняття «грантова діяльність» та «грант» у сучасному бізнес-середовищі для розкриття інформаційних потоків щодо їх обліку і внутрішнього аудиту.

Результати дослідження. Поняття «грант» та «грантова діяльність» активно вивчаються вченими у контексті економічної науки. Це особливо актуально в сучасних умовах глобалізації, коли грантові програми стають однією з форм підтримки наукових, соціальних та інших проєктів. Існують декілька аспектів цього питання, на які слід звернути увагу:

- економічний зміст поняття «грант» першочергово розглядається як фінансова допомога, надана без вимоги на повернення, з метою підтримки певних ініціатив чи проєктів;
- роль грантів у сучасному бізнес-середовищі служить як додаткове джерело фінансування для стартапів, наукових досліджень або соціальних проєктів, вони можуть допомагати компаніям та бюджетним установам, таким як ЗВО, реалізувати нові можливості щодо залучення інвестицій;
- облік грантів та їх аудит полягає у важливості правильного обліку та їх використання оскільки гранти надаються за певними умовами та з метою досягнення конкретних результатів, вони повинні бути належним чином відображені в бухгалтерському обліку. Водночас внутрішній аудит грантової діяльності допомагає забезпечити та показати, що кошти використовуються ефективно та відповідно до умов грантодавця;
- погляди вчених аналізують грантову діяльність з позицій її впливу на економіку країни, методи обліку та особливості внутрішнього аудиту. Їх дослідження можуть допомогти уточнити розуміння цих понять та їх ролі в сучасному бізнес-середовищі.

Гранти є інструментом, який дає можливість науковим установам, вченим та іншим зацікавленим сторонам отримувати фінансову підтримку для своєї діяльності. Як правило, гранти надаються на конкретні проєкти або ініціативи і потребують звітності про їх використання. Насправді, це дуже важливий аспект

фінансування науки та досліджень, у контексті розвитку і ЗВО також, оскільки він надає можливість проводити дослідження, які можуть бути занадто ризиковими або новаторськими для традиційних джерел фінансування.

Грант як юридичний термін отримав своє визначення у ряді нормативно-правових актів України. Кожен з них підходить до визначення цього поняття під різними кутами, але основна суть полягає у безоплатному наданні ресурсів для досягнення поставленого завдання. Пропонуємо розглянути на прикладі табл. 1.

Таблиця 1

Систематизація основних понять «грант» у нормативно-правових актах

№ з/п	Нормативний акт	Основні поняття
1	ЗУ «Про вищу освіту»	Встановлює правові, організаційні та економічні основи діяльності в сфері вищої освіти, містить положення про джерела фінансування ЗВО, включаючи гранти.
2	ЗУ «Про державні закупівлі»	Регламентує процес закупівлі товарів, робіт чи послуг у процесі реалізації грантових проєктів.
3	ЗУ «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні»	Характеризує гранти як засоби підтримки видавничої сфери, надані за конкурсним відбором та без зобов'язань їх повернення.
4	ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність»	Гранти виступають фінансовою підтримкою наукових досліджень, зокрема для забезпечення матеріальної бази проєкту.
5	Податковий кодекс України	Визначено бюджетні гранти як кошти або майно, передані безоплатно та без вимоги їх повернення, для певних проєктів та програм, а також механізм звільнення від сплати ПДВ щодо грантових коштів.
6	Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги	Описано грантовий договір як договір про передачу грантових коштів у рамках певного проєкту або програми.

Джерело: власна розробка на основі нормативно-правової бази

На основі здійсненого аналізу представленої таблиці можна зробити наступні розширені висновки. Українське законодавство регулює грантову діяльність через різні нормативні акти. Це підкреслює значимість та роль грантів у різних сферах діяльності країни від науки до культури. Наукова та науково-технічна діяльність отримує особливу увагу в контексті грантової діяльності. Закони підтримки цієї сфери надають можливість фінансування досліджень, наукових робіт та інновацій. Визначення гранту в різних законах акцентують його роль як безоплатної та безповоротної додаткової фінансової підтримки. Це робить грант ефективним інструментом для стимулювання діяльності в певних сферах. Податковий кодекс України визначає бюджетні дотації, враховуючи їх специфіку в контексті державних та місцевих бюджетів. Це важливо для правильного ведення обліку та оподаткування грантових коштів. У базі національного законодавства, існує порядок залучення та використання міжнародної технічної допомоги, що підкреслює міжнародний характер

грантової діяльності. Закони, які торкаються грантової діяльності, враховують різні аспекти цього явища – від визначення та видачі грантів до їх використання, обліку та контролю.

Грантова діяльність у ЗВО України є важливим аспектом науково-дослідницької роботи і сприяє розвитку наукових напрямків, технологій та інновацій. Основні аспекти грантової діяльності у ЗВО характеризуються та формуються на основі наступних кроків:

- Міністерство освіти і науки України, інші державні органи, міжнародні організації, фонди та інші установи проводять конкурси науково-дослідних проєктів, які фінансуються з грантових коштів. В рамках таких програм науковці та викладачі можуть подавати свої пропозиції стосовно розвитку та вдосконалення освітнього процесу, технологій та інших важливих сфер.
- ЗВО в Україні активно залучаються до міжнародної грантової діяльності та співпраці з іншими країнами, університетами та науковими організаціями. Це дозволяє отримати фінансування на спільні наукові проєкти, обмін вченими та студентами, підвищувати рівень вирішення наукових проблем тощо.
- ЗВО в рамках реалізації грантів фінансують та організовують наукові конференції, семінари та інші наукові заходи, які сприяють обміну науковими дослідженнями та ідеями, а також сприяють залученню додаткового фінансування для виконання наукових проєктів.
- ЗВО мають можливість в рамках міжнародної співпраці в процесі реалізації грантів надавати підтримку молодим науковцям шляхом виплати стипендій студентам, аспірантам та молодим викладачам для виконання наукових досліджень, участі у конференціях та стажуваннях.

Грантова діяльність є важливим стимулом для розвитку науково-дослідницької роботи в ЗВО України, сприяє залученню фінансової підтримки для реалізації інноваційних ідей та розвитку науки в країні. У цілому українське законодавство намагається створити сприятливе середовище для грантової діяльності.

Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що грант у вітчизняному законодавстві є безоплатною фінансовою або іншою допомогою, яка надається з певною метою, зазвичай на основі конкурсного відбору та регламентується національною нормативно-правовою базою.

Висновки. Грантова діяльність будучи важливим інструментом підтримки різних сфер суспільного життя, сприяє їх розвитку та модернізації. Відзначимо, що проведений нами аналіз вітчизняного законодавства свідчить про добре регульовану систему надання та отримання грантів в Україні, що визначає чіткі рамки для діяльності як донорів, так і отримувачів.

Зважаючи на те, що у контексті науки та досліджень, гранти часто використовуються для фінансування дослідницьких проєктів, тому грант слід розглядати як вид фінансової підтримки, який надається для підтримки конкретних проєктів. У проведеному дослідженні нами виокремлено основні частку нормативно-правові акти, що регулюють порядок залучення

фінансування грантової діяльності у ЗВО. Подальші дослідження потребують додаткового аналізу законодавчої бази щодо умов реалізації грантових проєктів.

Список використаних джерел

1. Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні : Закон України від 06.03.2003 р. № 601-IV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-15#Text> (дата звернення: 26.10.2023).
2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII : станом на 3 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 26.10.2023).
3. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 3 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 26.10.2023).
4. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги : Постанова Каб. Міністрів України від 15.02.2002 р. № 153 : станом на 25 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-#Text> (дата звернення: 26.10.2023).
5. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 28 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 26.10.2023).
6. Про державні закупівлі : Лист Нац. банку України від 09.08.2010 р. № 25-111/1852-13664. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1852500-10#Text> (дата звернення: 26.10.2023).

ВІННИЦЬКА О. А.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки

ОЛІЙНИК В. В.

здобувач освітнього ступеня магістр,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Після початку відкритого конфлікту росії проти України 24 лютого 2022 року, стало очевидним, що відбулися суттєві трансформації не лише в житті кожної української родини, але й на глобальному рівні, включаючи економічний аспект і систему державних фінансів. За даними Національного банку України, внаслідок війни номінальний ВВП України в 2022 році скоротився на 1,7 трлн гривень, а безпосередні збитки для економіки перевищили 130 млрд доларів США. Аналогічні тенденції спостерігаються і в сфері оподаткування, де податкові надходження покривають лише половину потреб зведеного бюджету (для порівняння, до початку активної фази конфлікту вони становили 85% бюджетних потреб).

Ці тенденції є наслідком об'єктивних факторів, таких як часткова окупація областей, таких як Київська, Сумська, Харківська, Луганська, Донецька, Запорізька, Херсонська, і повна окупація Криму, а також руйнування або скорочення промислового виробництва. Саме ці регіони були важливими центрами промисловості, які вносили значний внесок у створення доданої вартості та робочих місць. До цього долучаються великі міграційні потоки, евакуація населення, руйнування інфраструктури, постійні обстріли та бомбардування, енергетичні втрати і багато інших чинників. Отже, на даний момент наголошується на необхідності проведення системних трансформацій як в економічній системі країни загалом, так і в сфері оподаткування, що залишається ключовою складовою державних фінансів.

Результати дослідження. Під час військових дій відбувається загибель захисників України та мирного населення, масове переміщення підприємств, внутрішня та зовнішня міграція населення, руйнування та втрата значної частини енергетичної, транспортної, житлової інфраструктури та виробничих потужностей, особливо на окупованих територіях. В таких умовах наростають фінансові ризики, під якими згідно з пунктом 52 частини 1 статті 2 Бюджетного кодексу розуміються фактори (зокрема умовні зобов'язання та квазіфінансові операції), що можуть призвести до зменшення доходів бюджету та/або потребувати здійснення додаткових видатків бюджету. Наслідком наявності фінансових ризиків є збільшення дефіциту бюджету та державного (муніципального) боргу. Головні фінансові загрози на 2023 рік включають:

- зростання обсягів державних видатків на потреби оборони та соціального захисту населення;

- продовження зменшення податкових надходжень;
- нестійкість цін та висока коливаність валютного курсу гривні;
- погіршення платіжного балансу через скорочення обсягів експорту, як через припинення діяльності, так і через блокування морських портів, відсутність авіасполучення тощо;
- зміна тенденції надходження іноземної валюти від українських заробітчан за кордон на відтік валюти на витрати, що фінансуються з карткових рахунків мігрантів з України за кордоном;
- обмеження НБУ операцій з транскордонного руху капіталу;
- істотний відтік фінансових ресурсів за кордон, який частково компенсується залученням позик від мікрофінансових установ та за допомогою підтримки зі сторони міжнародних союзників;
- зменшення бази оподаткування у зв'язку з подальшим погіршенням фінансового стану суб'єктів господарювання та зростанням їх неплатоспроможності;
- зростання цін на енергоносії та руйнування енергетичної інфраструктури, порушення нормальної операційної діяльності підприємств [2];
- припинення приватизаційних процесів у зв'язку зі зниженням інвестиційної привабливості об'єктів в умовах бойових дій, що підвищує ризики їх знищення та збільшує фінансове навантаження на бюджет у частині утримання об'єктів, включених до списків приватизації, в передвоєнний період;
- скорочення чисельності та частки працездатного населення через внутрішню та зовнішню міграцію;
- зменшення зайнятих вакансій та збільшення рівня осіб, що не мають офіційного заняття, у тому числі тих, хто працює;
- подальша втрата економічного та виробничого потенціалу, збільшення логістичних витрат, зниження їх конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості;
- здійснення НБУ додаткової грошової емісії для фінансування дефіциту держбюджетної установи, що може розкрутити інфляційну спіраль [3].

Впродовж періоду воєнного стану, Податковий кодекс України був піддано численним змінам. Основна зміна – можливість заміни податку на прибуток і ПДВ податком на обіг за ставкою 2%. Для переходу на спеціальний режим сплати єдиного податку третьої групи зі ставкою 2%, потрібно подати заяву до відповідного контролюючого органу. В період воєнного стану повністю скасовано податки для фізичних осіб-підприємців 1 та 2 групи [4,5].

У зв'язку з введенням воєнного стану, багато державних електронних реєстрів були тимчасово вимкнені, включаючи Єдиний реєстр податкових накладних. Для отримання податкового кредиту необхідно мати первинні паперові документи, які відповідають вимогам чинного законодавства. Після закінчення воєнного стану, фізичні особи-підприємці повинні будуть уточнити суму податкового кредиту протягом шести місяців, використовуючи дані зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних та розрахунків коригування. Суми податкового кредиту за придбані товари, які були знищені

внаслідок бойових дій, враховуються при розрахунку податкового кредиту, але не підлягають бюджетному відшкодуванню. Податковий кредит, який формується при імпорті бензину, важких дистилатів, скрапленого газу, нафти та сирої нафтопродукції, не підлягає бюджетному відшкодуванню і включається до складу податкового кредиту наступного звітного періоду. Дозволяється переміщувати паливо або спирт етиловий без реєстрації акцизної накладної в Єдиному реєстрі, за умови, якщо це неможливо, проте паперова накладна повинна містити всю інформацію, яка зазвичай міститься в електронній акцизній накладній. У разі зруйнованих акцизних складів або тих, що розташовані в зоні бойових дій чи окупації, бухгалтерський облік пального та спирту етилового здійснюватиметься на підставі результатів інвентаризації, яку здійснять після відновлення роботи цих об'єктів.

Починаючи з 1 березня 2022 року та протягом наступного року після припинення воєнного стану на територіях, на яких проводились бойові дії або які тимчасово перебували під контролем росії, вводиться звільнення від оплати податку на землю та орендної плати за нерухомість. Також, заміновані території та території, на яких розташовані фортифікаційні споруди, виключаються з оподаткування.

За останніми даними ДСНС, приблизно 300 тис. км², що становить майже половину площі країни, було пошкоджено або втрачено через воєнні події. Така ситуація спричинила значні фінансові втрати для бюджету, оскільки не надійшли кошти від платежів за землю. У 2021 році, сума плати за землю та орендної плати склала понад 35 млрд грн, що становить приблизно 10% від загальних податкових надходжень до місцевих бюджетів [6].

Щодо інших податків, передбачається звільнення від оподаткування об'єктів, які знаходяться на територіях з бойовими діями або тимчасово окупованих, зокрема від:

- плати за землю, включаючи земельний податок та орендну плату за земельні ділянки державної та комунальної власності;
- загального мінімального податкового зобов'язання для власників землі;
- екологічного податку (за умови, якщо стаціонарні джерела забруднення розташовані на таких територіях);
- податку на нерухоме майно (окрім земельних ділянок).

Також передбачається звільнення від оподаткування об'єктів, які понесли збитки через російську військову агресію. Військово-цивільні адміністрації наділяються повноваженнями для використання спрощених процедур щодо звільнення майна від податкових застав для забезпечення потреб оборони [7].

Висновки. Варто усвідомлювати, що зміни, які були введені недавно, є тимчасовими та показують свою ефективність лише в критичних ситуаціях. Введення цих заходів у стабільний період може призвести до негативних наслідків та обмежити можливості оптимального функціонування податкової системи та її позитивного впливу на державу у довгостроковій перспективі.

Зважаючи на події останнього року, були внесені зміни, спрямовані на захист національного підприємницького сектору, внутрішнього ринку та

загальної економіки України. Уряд України відразу після початку повномасштабної війни вжив ряд заходів з метою підтримки вітчизняного бізнесу, спрощення умов господарювання, усунення бар'єрів та оптимізації перерозподілу фінансових ресурсів. Основна мета більшості цих заходів полягає в забезпеченні підтримки бізнес-сектору та створенні оптимальних умов для його успішного функціонування.

Список використаних джерел

1. Богдан Т. Динаміка і пропорції бюджетних видатків. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/499020_dinamika_i_proportsii_byudzhetnih.html
2. Спори з податківцями під час воєнного стану: що необхідно врахувати. URL: https://jurliga.ligazakon.net/aktualno/12369_spori-z-podatkvtsyami-pd-chas-vonnogo-stanu-shcho-neobkhdno-vrakhuvati
3. Чернюк Т. В., Юрчишена Л. В. Система оподаткування в умовах війни: правовий та фінансовий аспекти. 2022. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12852/12757>.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану : Закон України від 12.05.2022 р. № 2260-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>.
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану : Закон України від 01.04.2022 р. № 2173-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text>.
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Проект Закону від 31.01.2023 р. № 8401. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1636049>.

ВІТЕР С.А.

к.пед.н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,

Поліський національний університет

ВІТЕР В.А.

здобувач наукового ступеня доктор філософії,

Державний університет «Житомирська політехніка»

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Вступ. В сучасних умовах необхідності відбудови зруйнованих в Україні інфраструктурних та виробничих потужностей суб'єктів господарювання вкрай важливим залишається питання стимулювання інвестиційних процесів для залучення необхідних фінансових ресурсів.

Вітчизняні дослідники насамперед виділяють політичні, правові, соціальні, інфраструктурні, виробничі фактори впливу на прийняття інвестиційних рішень. Однак, не менш важливим чинником є стан податкової системи країни, оскільки додатковими перешкодами являються перманентні зміни в податковій сфері у той час, коли інвестору необхідні гарантії щодо стабільного податкового режиму.

При обмеженості доступу до інших джерел фінансових ресурсів, отримання податкових пільг для підприємств є привабливим інвестиційним чинником та доступним джерелом з менш жорсткими вимогами до самого процесу отримання коштів порівняно з процесом кредитування.

Результати дослідження. На сьогодні в Україні прийнято певні нормативно-правові акти, якими передбачено деякі гарантії діяльності для українських та іноземних інвесторів. Так, з метою підвищення інвестиційної привабливості держави Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів зі значними інвестиціями» внесено зміни до Податкового та Митного кодексів України щодо можливості отримання податкових і митних пільг для великих інвестиційних проектів із загальною сумою інвестицій від 12 млн євро. Зокрема, звільнено від сплати деяких податків і зборів, а також від оподаткування ввізним митом нового обладнання та комплектуючих виробів, що ввозяться виключно для реалізації такого роду проектів [2]. Такі податкові стимули носять тимчасовий характер та застосовуються до 1 січня 2035 року.

Підтримка державою великих інвестиційних проектів включає також забезпечення об'єктами суміжної інженерно-транспортної інфраструктури (автошляхів, ліній зв'язку, мереж тепло-, газо-, водо- та електропостачання тощо) за рахунок державних коштів, а у випадку збудованих інвестором – компенсація їх вартості.

Особливості оподаткування підприємств-інвесторів у проекти зі значними інвестиціями розглянуто у таблиці 1.

Таблиця 1

Особливі правила оподаткування підприємств-інвесторів у проекти зі значними інвестиціями

Види податків та зборів	Напрями податкового стимулювання	Період застосування	Втрата права на пільгу	Умови застосування
Податок на прибуток підприємств	Податкові канікули/ звільнення прибутку підприємств, отриманого внаслідок виконання спеціального інвестиційного договору	5 послідовних років від 01 числа першого місяця податкового кварталу, який визначено у поданій заяві, але не більше строку дії спеціального інвестиційного договору	Дострокове припинення спеціального інвестиційного договору	Подання заяви до контролюючого органу про використання права на звільнення
Плата за землю	Зменшення чи звільнення від податків/ зменшення ставок земельного податку та орендної плати за землі державної та комунальної власності; звільнення від сплати за земельні ділянки, які використовуються в рамках таких проектів	В межах строку реалізації інвестиційного проекту	Відчуження обладнання та комплектуючих виробів чи їх нецільового використання або дострокове припинення спеціального інвестиційного договору	
Податок на додану вартість	Податкові канікули/ звільнення імпортованих операцій з ввезення нового обладнання та комплектуючих виробів, перелік та обсяги яких визначається КМУ		Дострокове припинення спеціального інвестиційного договору	

Джерело: розробка авторів на основі [3-4].

Як бачимо, держава для підвищення інвестиційної активності використовує податкові канікули (тимчасовий період, протягом якого інвестори звільняються від сплати податків за умови, що вивільнені кошти будуть спрямовані на інвестиційні цілі) та податкові знижки. Даний закон чітко окреслив сфери діяльності підприємств, яким надаватиметься відповідна державна підтримка, а саме тим, які пов'язані з переробною промисловістю, транспортом, складським господарством, поштовою та кур'єрською діяльністю, логістикою, освітою, наукою та науково-технічною діяльністю, охороною здоров'я, мистецтвом, культурою, спортом, туризмом та культурно-рекреаційною сферою.

Не менш важливим є введена в дію система підтримки розвитку індустріальних парків, тобто облаштованих відповідною інфраструктурою територій, в межах яких здійснюється господарська діяльність з переробної

промисловості, в тому числі промислових та побутових відходів, науково-технічна діяльність та діяльність у сфері альтернативної енергетики, інформації та електронних комунікацій. З погляду інвестиційних проєктів вони є високо ризикові, бо мають безпосередню прив'язку до певної локації та значні фізичні активи, які під час війни можуть піддаватися руйнуванням.

Внесені зміни до Митного та Податкового кодексів України щодо індустріальних проєктів обумовлюють звільнення від податку на прибуток (термін до 10 років), від ПДВ на ввезення обладнання та від ввізного мита за умови, що вивільнені від оподаткування кошти будуть використані учасниками індустріальних парків на розвиток їх діяльності в межах парку. З цією ж метою визначено можливість на часткову чи повну компенсацію відсоткової ставки за кредитами, а також відшкодування витрат за побудову інженерно-транспортних мереж.

В зарубіжній практиці оподаткування інвестиційних процесів доведена ефективність використання ряду інструментів податкового стимулювання:

- податкові канікули (полягають у звільненні суб'єктів господарювання від сплати певних податків протягом визначеного періоду. Популярні для залучення додаткових інвестицій в R&D (інновації), зокрема в межах технологічних зон, поширюються або на всю територію – у Китаї, Мексиці, Ізраїлі, або в окремих регіонах країни – Канада, Індія, Македонія, Португалія. Наприклад, звільнення бізнесу в технологічних зонах від сплати ПДФО із заробітної плати R&D персоналу; мита на продукцію, яка використовується в процесі R&D; податку на прибуток, отриманий від розробки програмного забезпечення та дослідницької діяльності; ПДВ на продаж вироблених в технологічних зонах інноваційних продуктів. У Чехії, Йорданії, Пакистані, Індонезії, Франції така пільга надається новоствореним підприємствам);

- пільгові ставки податків (знижена ставка податку на прибуток корпорацій, які займаються випуском високотехнологічної продукції у Франції, Італії, Великобританії, Іспанії, Ізраїлі, Швейцарії, Нідерландах, знижена ставка податку на прибуток для малих та середніх підприємств – у Литві, Болгарії, США, Великобританії);

- інвестиційні податкові кредити (відтермінування сплати податкових зобов'язань з наступною їх виплатою та сумою нарахованих відсотків, діють у Франції, Норвегії (малим та середнім підприємствам), Китаї, Фінляндії, США, Великобританії, Канаді);

- вирахування інвестицій в R&D з бази оподаткування (зменшення податкової бази шляхом вилучення витрат на інновації, передбачено у практиці Австралії, Сінгапуру, Бельгії, Чехії, Словенії, Угорщини, Польщі, Великобританії, Франції, Іспанії);

- прискорена амортизація основних засобів (підвищення обсягів амортизаційних відрахувань протягом першої половини нормативного терміну експлуатації основних засобів з подальшим їх зниженням або штучне скорочення терміну служби активно використовує Бельгія, Канада, Фінляндія, Данія, Португалія, Нідерланди, Люксембург, Великобританія, США. Поширене

використання амортизаційних пільг в зарубіжній практиці пояснюється тим, що амортизаційні відрахування являються основним джерелом фінансування капіталовкладень, на відміну від України, яка їх використовує на поточні споживчі потреби);

- патентні бокси (спеціальний податковий режим для інтелектуальної власності, який передбачає сприятливу податкову ставку на патентні доходи від інтелектуальної власності або вирахування таких доходів з бази оподаткування. Використовується у Бельгії, Іспанії, Італії, Угорщині, Австрії, Бразилії);

- віднесення збитків на майбутні періоди (з метою зменшення податкового зобов'язання в майбутньому збитки поточного року переносять на доходи майбутніх років, зокрема для підтримки малих та середніх підприємств. Такий податковий інструмент дозволений в Японії, Іспанії, Кореї) [1], [5].

Висновки. Набір та співвідношення податкових інструментів у кожній країні адаптований під особливості регіонального та соціально-економічного розвитку, пріоритети державної політики та цілі стимулювання. Уміле застосування податкових стимулів в Україні з використанням світового досвіду сприятиме розвитку інвестиційних процесів. Якщо ж стимули є надмірними чи погано розробленими, вони можуть призвести до передачі коштів без можливості вплинути на інвестиційні рішення. Також вони можуть призводити до викривлення результатів, наприклад, розтягування інвестицій в часі з метою збільшення податкових канікул [2]. Таким чином, має бути передбачений дієвий механізм відповідальності за вивільнені кошти та запобігання спотворенню конкуренції внаслідок створення за рахунок податкових пільг конкурентних переваг одних галузей чи підприємств над іншими.

Список використаних джерел

1. Вісім державних стимулів для розвитку інновацій – світовий досвід. Kyiv international economic forum: веб-сайт. URL: <https://forumkyiv.org/uk/analytics/visim-derzhavnih-stimuliv-dlya-rozvitku-innovacij-svitovij-dosvid>
2. Добрі, погані та негідні: як податкові стимули впливають на інвестиції. Вокс-Україна: веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/dobri-pogani-ta-negidni-yak-podatkovyi-stimuli-vplivayut-na-investitsiyi>
3. Інвестиційні проекти із значними інвестиціями в Україні: податкові преференції. Державна податкова служба України: веб-сайт. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/638899.html>
4. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12. 2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
5. Федорчак О.В. Податкові інструменти стимулювання інвестиційної діяльності: державно-управлінський аспект. *Ефективність державного управління*. 2020. Вип. 3(64). Ч2. С.225-245. URL: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.64.2020.217623>

ГАЙДУЧОК Т.С.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОДЕРНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. У сучасному світі, охопленому цифровою революцією, підприємства повинні бути готові до швидкого та ефективного впровадження нових технологій. Це особливо важливо в контексті зовнішньоекономічної діяльності, де оперативна інформація та її аналіз виступають вирішальними факторами для успішної конкуренції на міжнародному ринку.

Одним з ключових аспектів використання сучасних технологій є автоматизація процесів збору, аналізу інформації та її передачі управлінському персоналу. Використання інформаційних систем і програмного забезпечення дозволяє підприємствам швидко та ефективно збирати, обробляти і аналізувати великі обсяги даних. Це надає можливість приймати обґрунтовані рішення на основі достовірних даних.

Крім того, використання сучасних технологій полегшує комунікацію та співпрацю між різними центрами відповідальності, а також зовнішніми стейкхолдерами. Електронні платформи, хмарні технології та інші інструменти дозволяють швидко обмінюватися інформацією, спільно працювати над проектами та ефективно вирішувати проблеми.

В цілому, використання сучасних технологій у модернізації інформаційного забезпечення управління та оцінювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств дозволяє підвищити продуктивність, зменшити витрати та ефективно конкурувати на міжнародному ринку.

У висококонкурентному середовищі зовнішньоекономічної діяльності підприємств, використання сучасних технологій є необхідною умовою для успіху і стабільного розвитку. Тільки шляхом поєднання новітніх інформаційних засобів з професійною експертизою можна досягти високих результатів.

Результати дослідження. Зовнішня економічна діяльність (ЗЕД) є ключовим інструментом для підприємств у привабленні і задоволенні потреб міжнародних замовлень та клієнтів, а також для отримання економічної вигоди. Вона виступає рушійним важелем, що сприяє забезпеченню ефективної комерційної взаємодії на міжнародному рівні.

ЗЕД дозволяє підприємствам активізувати свою присутність на світових ринках та займати нові позиції, відкривати нові експортні шляхи та встановлювати тісні контакти з іноземними партнерами. Таким чином, задовольняється зростаюча потреба у збільшенні економічної вигоди та розвитку бізнесу.

На практиці, ЗЕД допомагає підприємствам відкривати нові ринки збуту, залучати іноземні інвестиції, просувати свою продукцію за кордоном, розвивати науково-технічний потенціал, співпрацювати з міжнародними організаціями і компаніями, а також сприяти впровадженню інноваційних рішень та технологій.

Отже, ЗЕД виступає необхідним інструментом для підприємств у досягненні конкурентних переваг на глобальному ринку та забезпеченні стабільного економічного розвитку.

Військова агресія, яка відбувається в Україні, має серйозні наслідки для економіки країни. Ця агресія призвела до значного зниження рівня економічного розвитку, завдала великих втрат у людському капіталі та спричинила руйнування інфраструктури та ланцюгів торгівлі сільськогосподарською продукцією. Також були негативно позначені виробничі можливості через втрату електроенергії та застосування адміністративних методів у фіксації курсу Національного банку України. Квітень 2022 року був особливо напруженим, оскільки на території 6 областей, які мали вирішальне значення у розвитку економіки та зовнішньоекономічної діяльності України, відбувалися активні бойові дії. Ці області формували близько 20% ВВП країни та відігравали важливу роль у розвитку економіки та зовнішньоекономічних зв'язків України [1].

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну з лютого 2022 року, існував значний ризик повної втрати експортного потенціалу країни, зокрема можливості України бути виключеною з зовнішнього ринку як продавця товарів. Цей ризик залишається актуальним і у 2023 році, проте його вплив став менш помітним, завдяки внутрішній стабілізації ситуації та підтримці та допомозі зовнішніх партнерів України [2].

Прогнози міжнародних організацій, таких як Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) і Світова продовольча організація (FAO) [3], передбачали кардинальні зміни в обсягах та структурі експортно-імпортних операцій України в 2022 році. Ці організації передбачали, що Україна буде покращувати свою позицію на світовому ринку зернових і увійде в ТОП-5 країн експортерів зернових. Зокрема, передбачалося збільшення частки України у виробництві і експорті пшениці, кукурудзи та інших зернових культур.

Згідно з прогнозами, Україна мала збільшити свою частку на ринку пшениці, перейшовши на 6 місце у виробництві пшениці та поділивши 4 місце за обсягами експорту цієї зернової культури з Канадою. Також очікувалось збільшення обсягів експорту кукурудзи до 31 млн тонн і зайняття Україною 4 місця в світовому рейтингу. Україна також мала зміцнити свої позиції на ринку інших зернових культур, таких як ячмінь, овес та жито, збільшивши обсяги їх експорту. Прогнозувалося зростання обсягів експорту цих культур з 5,2 млн тонн в 2019 році до 6,4 млн тонн у 2029 році. Це дозволило б Україні зміцнити свої позиції на світовому ринку та зайняти 5 місце у виробництві та експорті цих зернових культур.

Однак, на жаль, враховуючи військову агресію та інші негативні фактори, такі прогнози можуть зазнати змін. Стан сільського господарства та зовнішньоекономічної діяльності України внаслідок конфлікту призводить до

зовсім іншого розвитку подій, який може впливає на обсяги та структуру експортно-імпорتنних операцій.

В період від 2018 до 2022 року (табл. 1) спостерігалися зміни в обсягах експорту та імпорту товарів та послуг. Як експорт, так і імпорт зростали до 2021 року, але зменшилися у 2022 році.

Таблиця 1

**Оцінка експортно-імпоротної діяльності в Україні
протягом 2018-I півріччя 2023 рр.**

Роки	Експорт товарів та послуг, млн. дол. США	Імпорт товарів та послуг, млн. дол. США	Сальдо, млн. дол. США
2018	57280,9	63493,7	-6212,8
2019	64050,3	67739,4	-3689,1
2020	59367,9	60045,7	-677,8
2021	81245,8	80410,2	835,6
2022	44148,8	55273,5	-11124,7
I півріччя 2023р.	21794,7	35673,4	-13878,7

У 2022 році імпорт в Україну показував стрімкий ріст, особливо з березня по червень, коли країна намагалася відновити довоєнні показники. Зазвичай, Україна залежить від імпорту енергоносіїв і найбільшу кількість товарів імпортує в категорію нафто- та паливно-енергетичних продуктів. На другому місці знаходиться категорія машин, устаткування та транспорту, оскільки мобільність населення та відновлення роботи пошкоджених підприємств є важливими під час воєнного часу. Особливо значимим був зріст категорії «інші» на 77%, що пояснюється впливом воєнного конфлікту. У цю категорію входить гуманітарна допомога, дипломатичні та консолідовані вантажі, а також міжнародні експрес-відправлення [5].

Сальдо зовнішньої торгівлі було від'ємним впродовж 2018-2020 років (табл. 1), що свідчить про переважання імпорту над експортом. Проте, в 2021 році сальдо стало позитивним, але знову стало від'ємним у 2022 році та першому півріччі 2023 року. Важливо відмітити, що представлені дані стосуються лише першого півріччя 2023 року і можуть бути предметом змін і коригувань у подальшому.

Загалом, аналіз показників експортно-імпоротної діяльності свідчить про нестабільний характер зовнішньоекономічних процесів в Україні та необхідність подальших заходів для стимулювання економічного зростання та покращення балансу зовнішньої торгівлі.

Актуальність проблеми хронічного та зростаючого дефіциту між експортом та імпортом підтверджують і вітчизняні науковці. Як стверджує Котко О. К. [4] «для зміни такої негативної тенденції, необхідно вжити стратегічних заходів щодо скорочення від'ємного сальдо, стимулювання розвитку вітчизняних підприємств, збільшення обсягів експорту та одночасного зменшення імпорту, а також забезпечення стабілізації внутрішньої та зовнішньої політики України».

Ефективне керування організацією і здійснення експортно-імпорتنних

операцій залежить від наявності чіткої структури управління, яка допомагає уникнути дублювання функцій, сприяє координації роботи різних підрозділів і забезпечує ефективне використання ресурсів. Вона також сприяє швидкому прийняттю рішень, оскільки визначає, хто є відповідальним за окремі аспекти діяльності.

Структура управління повинна бути адаптована до особливостей експортно-імпортного бізнесу, враховувати географічні ринкові особливості, культурні різноманіття і локацію клієнтів. Крім того, вона повинна бути гнучкою і змінюватися залежно від потреб організації та зміни зовнішнього середовища.

Розуміння ролей, функцій і взаємодії між різними рівнями керівництва і підрозділами організації допомагають побудувати ефективну структуру управління. Крім того, важливо мати механізми комунікації і звітності, що забезпечують ефективний потік інформації і сприяють прийняттю обґрунтованих рішень.

Окрім структури управління, успішне керування організацією та здійснення експортно-імпортних операцій також залежать від компетентності керівництва, ефективного використання інструментів управління та постійного вдосконалення процесів.

Використання сучасних технологій у модернізації інформаційного забезпечення управління та оцінювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств допомагає досягти більшої ефективності та конкурентоспроможності. Використання цифрових інструментів, штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє підприємствам бути більш гнучкими, швидкими та адаптивними до змін у зовнішньому середовищі. Застосування автоматизації та аналітичних інструментів допомагає підприємствам отримувати точні інсайти та знаходити нові можливості для розвитку.

Одним з основних переваг використання сучасних технологій є покращення ефективності і точності оперативної інформації про зовнішньоекономічну діяльність підприємства. За допомогою спеціалізованих програм та систем збору та аналізу даних, можна швидко отримувати актуальну інформацію про ринкові тенденції, зміни у законодавстві, питання конкуренції та споживачів. Це дозволяє підприємствам швидко реагувати на зміни та приймати обґрунтовані рішення.

Крім того, сучасні технології дозволяють підприємствам покращити процеси планування, контролю та оцінювання зовнішньоекономічної діяльності. Застосування сучасних технологій у модернізації інформаційного забезпечення управління та оцінювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств також має великий потенціал у поліпшенні комунікації та співпраці зовнішніх партнерів. Електронні платформи, онлайн-комунікація та віртуальні засоби спілкування дозволяють регулювати обмін інформацією з партнерами і клієнтами на міжнародному рівні. Наприклад, електронні торговельні платформи сприяють зручному оформленню та виконанню зовнішньоекономічних угод, а також створюють можливість швидким обміном документів та інформації між підприємствами. Це значно спрощує процеси

комунікації та роботу з документацією, що робить зовнішньоекономічну діяльність більш ефективною та швидшою.

Сучасні технології допомагають забезпечити більшу безпеку та захист інформації підприємства. Застосування різних форм шифрування та захисту даних дозволяє зменшити ризик витоку конфіденційної інформації та несанкціонованого доступу до неї.

Використання сучасних технологій також сприяє покращенню процесу оцінки та аналізу результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Аналітичні системи і програми дозволяють накопичувати та обробляти велику кількість даних для проведення детального аналізу ринкової ситуації та конкурентних переваг. Це допомагає підприємствам приймати обґрунтовані рішення щодо стратегії розвитку та маркетингових активностей.

Висновки. Таким чином, сучасні технології мають великий потенціал у модернізації інформаційного забезпечення управління та оцінювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Вони дозволяють підприємствам забезпечити швидке та точне збирання інформації, полегшують комунікацію з партнерами та клієнтами, забезпечують безпеку даних та покращують процес аналізу результатів. Тому, розумне використання сучасних технологій стає необхідним для забезпечення успішної зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Скриньковський Р., Процевят О., Павленчик Н., Цюх С. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2022. Vol. 8, No. 6. P. 1001–1008. <https://doi.org/10.22178/pos.82-2>.
2. Максимчук А. О., Мрочко С. Я. Аналіз структури експортно-імпоротної діяльності України за 2022 р. у порівнянні до минулих періодів та шляхи її відновлення. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 5(05). С. 37-43.
3. OECD-FAO Agricultural Outlook 2020–2029, FAO, Rome/OECD Publishing, Paris, 2020. 330 p. <https://doi.org/10.1787/1112c23b-en>.
4. Котко О. К. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України. *Академічний огляд*. 2021. С. 87-94.
5. Салій Є.О., Салій О. О. Зміни зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 3(14). С. 58-71.

ГУЦАЛЕНКО Л.В.

д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування

АЛЬОШИН В.Є.

здобувач наукового ступеня доктор філософії,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД МЕТИ СУБ'ЄКТА

Вступ. Принцип безперервності є надзвичайно важливим у багатьох сферах, таких як наука, техніка, бізнес, інженерія та інше. В основі цього принципу лежить ідея того, що будь-який процес або система мають функціонувати без перерви та взаємодіяти з іншими системами для досягнення своїх цілей.

Враховуючи умови господарювання в період воєнних дій в країні та масові ракетні атаки, вкрай складно спрогнозувати подальший розвиток економічних подій. Інвестори та кредитори з обережністю можуть поставитись до занадто оптимістичних реляцій, а песимістичні заяви можуть негативно вплинути на бізнес.

В умовах невизначеності, що підсилюється впливом пандемії Covid-19 та повномасштабним вторгненням росії на територію України, дане питання набуває особливого значення, тому у фінансовій звітності кожного підприємства України за 2022 рік ключову роль відіграє розкриття інформації про погляди менеджменту на подальші перспективи існування підприємства. Ситуація для менеджерів непроста: подальший розвиток економічних подій прогнозувати вкрай складно.

Значний внесок у дослідження розвитку теорії принципу безперервності діяльності здійснили такі вчені як: М. Горяєва, Н. Проскуріна, О. Редько, А. Блей, І. Дмитренко та інші.

Результати дослідження. Поняття «принцип» і «припущення» саме в контексті безперервності діяльності не суперечать, а навпаки гармонійно доповнюють один одного. У бухгалтерському обліку даний принцип є основоположним та обов'язковим до виконання, оскільки не припускає варіативності й формулює єдиний спосіб відображення операцій у господарській діяльності. Припущення ж у свою чергу більш активно використовується для аналізу безперервності діяльності з позиції аудиту як зони суттєвих суджень і базової відповідальності управлінського персоналу в процесі складання фінансової звітності.

У законодавчо-нормативній базі України немає однозначного визначення терміну безперервності діяльності як принципу або припущення. На думку І. Дмитренко це пояснюється неузгодженістю понять, а також відсутністю уніфікованості у фундаментальних положеннях у частині застосування принципів бухгалтерського обліку [1].

Досить цікавою є думка професора С.Ф. Легенчука, яка ґрунтується на тому, що принцип безперервності необхідно модифікувати в диференційований

принцип безперервності, який за звичайних умов при дотриманні принципу безперервності діяльності передбачає використання тієї оцінки об'єктів, яка відображає їх цінність (економічну сутність), а для діяльності, за якої не дотримано принцип безперервності, – ліквідаційну вартість [2]. Таким чином під час складання фінансової звітності на ліквідаційному базисі необхідно відходити від застосування принципу історичної собівартості та оцінювати активи та зобов'язання за справедливою вартістю.

В цілому, на думку більшості науковців, безперервність діяльності відноситься до постійно діючих підприємств, які розробляють свою облікову політику виходячи з припущення, що вони зможуть проводити операційну діяльність на нормальному рівні у найближчому майбутньому й не матимуть наміру ліквідуватися.

Із точки зору аудиторської діяльності, важливість аналізу та перевірки дотримання даного принципу аудиторами та суб'єктами аудиторської діяльності насамперед передбачено окремим стандартом – МСА 570 «Безперервності діяльності». Віднедавна підкреслює також цю важливість вимога Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

У світовому бізнес-середовищі нормативне закріплення та визнання принципу безперервності діяльності, як фундаментального принципу складання фінансової звітності, було відображено в Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ), Концептуальній основі фінансової звітності та Міжнародних стандартах аудиту (МСА). Хоча варто зазначити, що МСА 570 «Безперервність діяльності» не містить у собі поняття безперервності діяльності [3].

Зважаючи на надзвичайну актуальність цього питання, Рада з МСБО вирішила допомогти укладачам фінансової звітності. У січні 2021 року на сайті Ради з'явилися довідково-освітні рекомендації щодо подання інформації про безперервність діяльності в МСФЗ-звітності. Дані рекомендації докладно та ґрунтовно висвітлюють позицію МСФЗ-стандартизаторів стосовно реалізації відповідних вимог МСБО 1 «Подання фінансової звітності».

Нові тлумачення від розробників МСФЗ охарактеризувалися доволі чіткою логікою, яку можна розкласти за пунктами:

1) управлінський персонал здійснює оцінку дотримання принципу згідно з вимогами МСБО 1 і не має значення йдеться про проміжну чи щорічну фінансову звітність;

2) безперервність діяльності – автоматична основа складання звітності, за винятком ситуації, коли управлінський персонал має намір ліквідувати організацію чи припинити торговельну діяльність або не має реальних альтернатив цьому;

3) оцінка має базуватися на наявній інформації, що стосується поточної та прогнозованої рентабельності, вчасності здійснення платежів за поточними зобов'язаннями та нових потенційних джерел рефінансування. Проте слід додати, що в умовах воєнного стану в Україні чинників може виявитися набагато більше, ніж раніше;

4) стан поточних умов змінюється постійно у мінливому середовищі,

тому управлінський персонал має аналізувати події після дати звітності й у разі необхідності оновити свій попередній висновок щодо основ складання звітності, якщо з'явиться намір ліквідації. Про це йдеться в параграфі 14 МСБО 10 «Події після звітного періоду».

Тлумачення поняття «безперервність діяльності» може мати різне розуміння в залежності від контексту та мети суб'єкта. Так, з точки зору оперативного менеджменту безперервність діяльності – це здатність підприємства продовжувати свою роботу у разі виникнення аварійних ситуацій, природних катаклізмів або техногенних катастроф.

З точки зору «Бізнес-континуїті», безперервність діяльності – це здатність підприємства продовжувати свою роботу незалежно від зовнішніх факторів, зокрема: зміни ринкових умов, нових регуляторних вимог, зміни політики держави.

З точки зору технічного менеджменту, безперервність діяльності – це здатність технічної системи продовжувати свою роботу у разі виникнення помилок або відмов окремих компонентів.

З точки зору ризик-менеджменту, безперервність діяльності – це здатність підприємства продовжувати свою роботу незалежно від різних видів ризиків, які можуть на нього впливати [4].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна з впевненістю стверджувати, що безперервність діяльності – це комплексне поняття, яке включає в себе різні аспекти та підходи, визначення сутності якого залежить від конкретних цілей і завдань, що ставить перед собою кожен конкретний дослідник. По своїй суті принцип безперервності діяльності однаково важливий для всіх суб'єктів господарювання, а його означення по своїй кінцевій суті схожі між собою і відносяться до суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності та видів діяльності.

Список використаних джерел

1. Дмитренко І. Аудит: діагностика безперервності діяльності підприємств: монографія. Донецьк: ДонНУЕТ. 2010. 320 с.
2. Легенчук С.Ф. Модифікація принципів бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки. Школа професійного бухгалтера. 2011. № 1(119). С. 23-29.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2014 року. Частина I. пер. з англ. Київ: Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата України. 2015. 1018 с.
4. Rosman A. Auditors' going-concern judgments: rigid, adaptive, or both? Review of Accounting and Finance. 2011. Vol. 10. Issue 1. P. 31–44.

ДЕМА Д.І.

к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту

ГРИЩЕНКО Л.В.

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Вступ. Ефективна податкова політика передбачає оптимальне поєднання прямих та непрямих податків. Переважна більшість тих чи інших податків в арсеналі податкових органів визначає характер податкової системи. З погляду впливу на економічний розвиток країни, непрямі податки зазвичай пов'язують з їх значним впливом на ціни, саме тому їх зміна проводиться тільки в період економічної стабільності. Непрямі податки являються одними із ключових джерел грошових надходжень до державного бюджету та стимулюють розвиток бізнесу. Саме тому виникає актуальність дослідження зарубіжної практики непрямого оподаткування, яку буде можливо імплементувати в Україні.

Дослідження питання особливостей непрямого оподаткування в зарубіжних країнах були здійснені наступними науковцями та дослідниками як: Когут М. [1], Аткінсон А.Б. [2], Буцька О. Тимошенко О. та Продай І. [4], Кучерявенко Н.П. [6], Редді Веннапуса [11], Маяускас Паулус [12] та інші. Проте деякі питання щодо здійснення сплати непрямих податків в зарубіжних країнах до цього дня залишаються не освітленими та потребують теоретичного і практичного уточнення.

Результати дослідження. Дослідження практики непрямого оподаткування пропонується провести на прикладі країн ЄС, адже даний досвід може бути корисним для впровадження його в Україні, особливо в період значних Євроінтеграційних процесів в нашій країні.

У XVII столітті філософ Д. Локкон першим поділив податки на прямі та непрямі. Він стверджував, що купці та посередники перекладають податки на споживачів, включаючи їх до ціни товарів, робітник же перекладає їх на орендаря землі, а орендар - на землевласника, знижуючи ренту [1]. Британський вчений А. Аткінсон визначив, що непрямі податки стягуються з угод незалежно від обставин покупки чи продавця [2].

Згідно з дослідженням, саме непрямі податки становлять основу доходів не лише країн-членів ЄС, а й бюджету самого Євросоюзу. Відповідно до податкового законодавства ЄС, частка доходів від непрямих податків передається до консолідованого бюджету ЄС [3]. На відміну від прямих податків, непрямі податки стягуються з виробництва та споживання та не сплачуються платниками податків. Отже, непрямі податки стягуються державою та переводяться в кінцеву споживчу ціну, яка оподатковується податковим тягарем (ПДВ та акцизи).

Вітчизняні вчені вважають, що непрямыми є податки на товари та послуги у вигляді надбавки до ціни або тарифу, що сплачуються покупцями при придбанні товарів чи отриманні послуг і сплачуються до бюджету саме продавцями, а не

виробниками цих товарів та послуг [4]. Л. Воронова та М. Кучерявенко, у свою чергу, зазначають, що непрямі податки стягуються у процесі витрачання матеріальних благ та визначаються обсягом споживання й надбавкою до відпускнуї ціни товарів та сплачуються споживачем [5].

Отже, на основі вивчення наукових підходів можна визначити, що непрямі податки є платежами, які сплачуються іншою особою. Непрямі податки не залежать від доходів або майна платників, що включаються до ціни товару (акциз) або як надбавки до ціни товару, а платником таких податків є кінцевий споживач.

Найбільш фундаментальні зміни у сфері непрямого оподаткування у країнах ЄС відбулися в 1992 році, саме тоді було запроваджено нове регулювання акцизного збору та ПДВ, скасовано податкові та тарифні сітки.

Відповідно до цієї угоди, до непрямих податків належать податок на додану вартість та акцизи на алкоголь, тютюнові вироби та енергоносії [6]. Загальна система ПДВ зазвичай застосовується до товарів та послуг, куплених та проданих для використання чи споживання в ЄС. Акцизний збір стягується із продажу або використання певних продуктів. Законодавча діяльність ЄС спрямована на координацію та гармонізацію законодавства з ПДВ та гармонізацію мит на алкогольні напої, тютюнові вироби та енергоносії з метою забезпечення належного функціонування внутрішнього ринку [7].

Варто зазначити, що непрямі податки зазвичай використовуються та стягуються урядом для отримання доходу. Непрямі податки вважаються регресивними податками, оскільки вони можуть нести тяжкий тягар для людей з нижчими доходами, які зрештою сплачують ту ж саму суму податку, що й люди з вищими доходами.

Зважаючи на визначну роль непрямого оподаткування у наповненні бюджетів, слід зазначити, що в основній частині доходів посідають непрямі податки. Податкові надходження до ЄС «складаються з доходів від податків та соціальних відрахувань, які можна згрупувати у три основні категорії:

- непрямі податки, які визначаються як податки, пов'язані з виробництвом та імпортом;
- прямі податки, що складаються з поточних доходів та податків на багатство;
- чисті соціальні відрахування [8].

За даними статистики за 2021 рік, порівняно з 2020-м, податкові надходження в країнах ЄС зросли до 40,1% ВВП [9].

Отож, пропонується дослідити динаміку непрямих податків ЄС за останні 7 років (рис. 1.).

Отож, ми бачимо, що податкова система ЄС щодо сплати непрямих податків відповідає чинним нормам правової бази, адже зменшення податкового тягара відбулось на тлі коронавірусної кризи в 2020 році, а вже в 2021 році, коли економіка країн ЄС була стабільною та відновила зростання непрямих податків на 3% (ефект автоматичного стабілізатора). Іншою причиною підвищення є результатом активного зниження податків, введеного в 2020 для пом'якшення економічного спаду, викликаного пандемією COVID-19, які були частково

скасовані в 2021 [8].

Рис. 1 Динаміка ставок непрямих податків в країнах ЄС у 2015-2021 рр., %
Джерело: складено за [9].

На рисунку 2 пропонуємо дослідити структуру непрямих податків в країнах ЄС станом на 2021 рік.

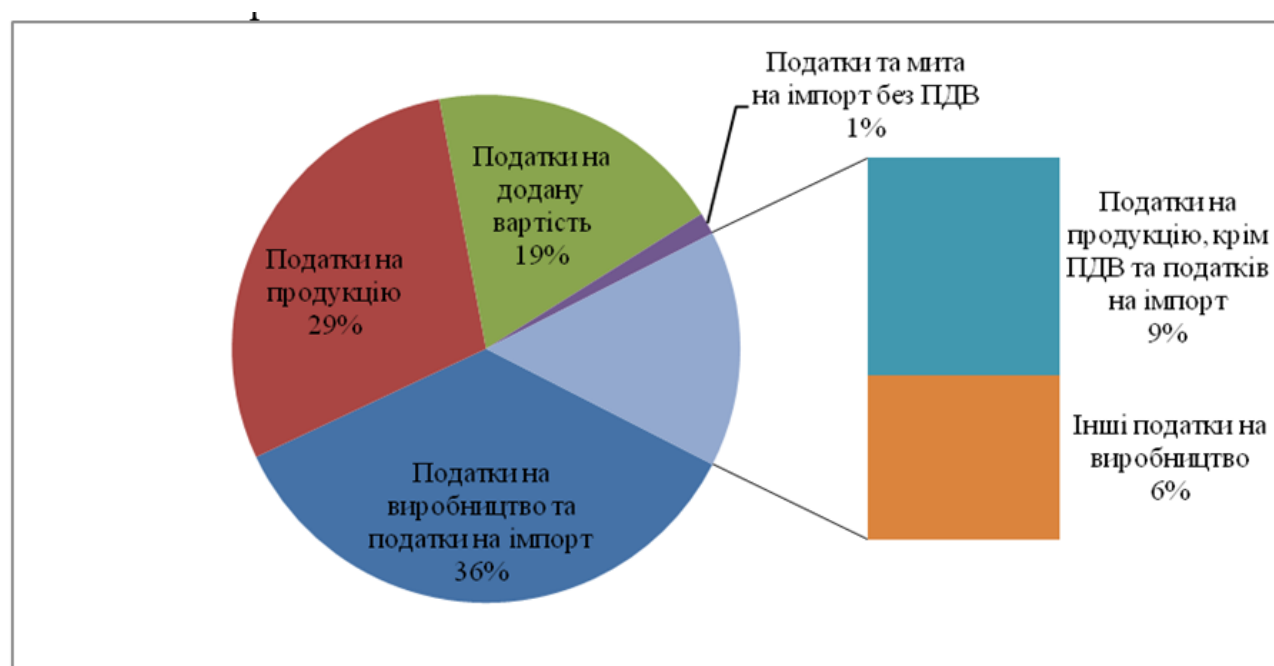

Рис. 2. Структура непрямих податків за категоріями у 2021 році, %
Джерело: складено за [9].

Варто зазначити, що найважливішим видом податку на виробництво та імпорт є ПДВ. У 2021 р. до ЄС надходження від податків на продукти харчування становили близько 82 %, а ПДВ - близько 54 % від загальної суми податків на виробництво та імпорт [10].

У світовій практиці існує поняття «дефіцит ПДВ», тобто це різниця між сукупним податковим зобов'язанням з ПДВ та тим, що фактично стягується податковими органами країн-учасниць. Дефіцит ПДВ, який розраховується на основі статистичних даних, дає оцінку втрат доходів з певних причин, які слід згрупувати за такими категоріями:

- шахрайство та ухилення від сплати ПДВ;
- практика та оптимізація ухилення від ПДВ;
- банкрутство та фінансова неспроможність;
- адміністративні помилки [11].

Особливість адміністрування ПДВ у ЄС полягає у наступному: власні ресурси для бюджету ЄС збираються з бази ПДВ кожної держави-учасниці. Бази ПДВ спочатку гармонізуються відповідно до правил ЄС, а потім розраховується фактичний ресурс ПДВ, який підлягає сплаті. Потім від узгодженої бази кожної країни-учасниці стягується той самий відсоток, але не більше 50% валового національного доходу такої країни.

Ефективність адміністрування ПДВ у країнах-учасниках безпосередньо впливає на доходи ЄС. Оскільки для визначення узгодженої бази використовуються чисті надходження ПДВ, збирані кожною країною, дефіцит ПДВ впливає і на доходи країн, і на розмір власних ресурсів ПДВ ЄС.

Відмітимо, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС містить ряд положень щодо гармонізації ПДВ та акцизних тарифів. Так, проведений за сприяння проекту EU4PFM комплексний аналіз законодавства з ПДВ виявив лише незначні невідповідності Директиві ЄС з ПДВ. Однак існує низка директив, що виходять за межі угоди про асоціацію. Вони також регулюють адміністрування акцизів. Зокрема, створення мережі акцизних складів, що відповідає правовим та технічним вимогам ЄС, але не встановлює податкових ставок. Ця вимога є важливою для запобігання обігу та виробництва контрафактної продукції та підробок на світовому ринку [12].

У Європі спостерігається тенденція до спрощення збору ПДВ. Зокрема, з 1 липня 2021 року у Євросоюзі набули чинності нові правила ПДВ. Запроваджується єдина спрощена система оподаткування для компаній із країн ЄС.

Ця ініціатива дозволяє компаніям значно скоротити витрати, пов'язані з обтяжливими регуляторними вимогами, що сприятиме розвитку транскордонної електронної комерції в ЄС та встановить рівні умови для компаній з Європи та третіх країн. Зокрема, розроблено нові електронні інструменти, за допомогою яких компанії зможуть реєструвати ПДВ щодо всіх своїх транскордонних оборотів у Євросоюзі. За оцінками експертів, нова система дозволить компаніям щороку заощаджувати до 2,3 млрд. євро витрат.

Війна в Україні змусила внести корективи щодо сплати податків та здійснення податкових перевірок, що допомогло українським підприємствам швидко відновити свою діяльність. Отож пропонуємо розглянути основні зміни до сплати непрямих податків в Україні (рис. 3).

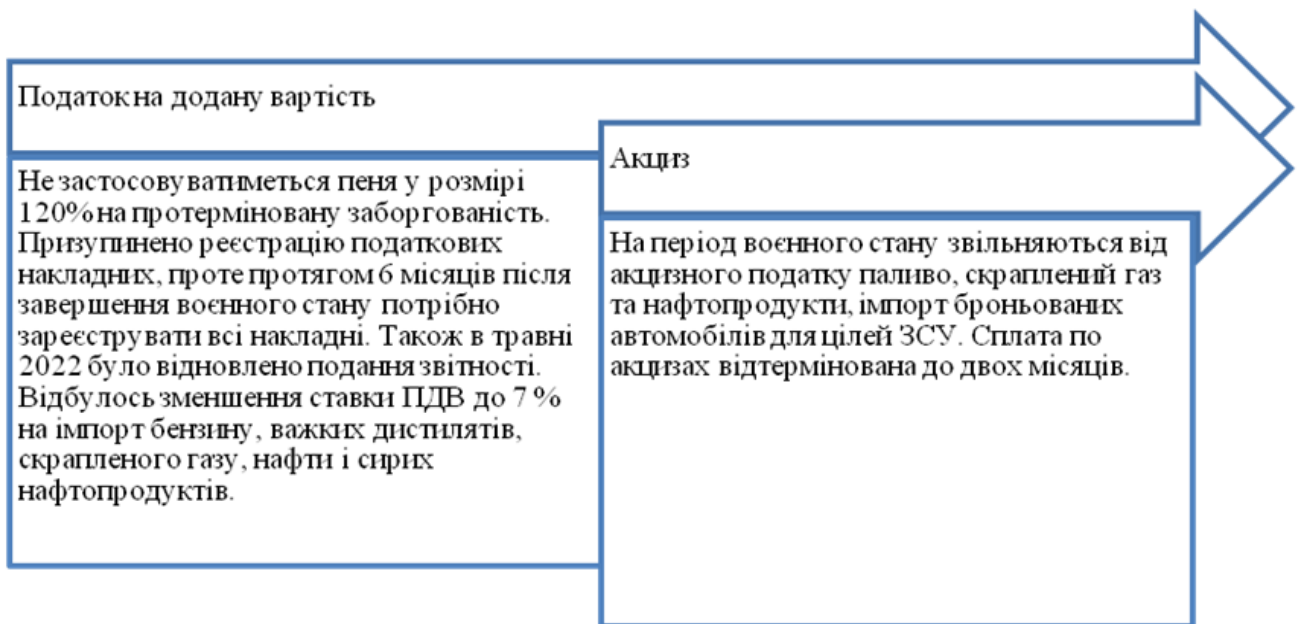

Рис. 3. Особливості сплати непрямих податків в Україні в умовах воєнного стану

Джерело: розроблено авторами на основі [13]

Отож, за короткий термін з початку війни в Україні були внесені зміни до Податкового Кодексу, які дали змогу українському бізнесу достатньо ефективно працювати на економічному фронті та своїми податками підтримувати ЗСУ.

Дослідивши практику країн ЄС в системі запровадження непрямих податків можна запропонувати наступні шляхи вдосконалення механізму стягування ПДВ в Україні:

- встановлювати диференційовані ставки ПДВ;
- спростити механізм сплати податку на додану вартість, а саме виключити з податкової бази інші податки та збори та обов'язкові платежі;
- змінити дату виникнення податкового зобов'язання та, відповідно, податкового кредиту;
- посилити контроль за відшкодуванням ПДВ із бюджету.

Прагнучи зменшити податкове навантаження на бізнес, уряд вибудовує план поступового зниження ставки ПДВ. Передбачається, що поступове зниження податкової ставки до 15% протягом п'яти років дозволить:

- мінімізувати втрати бюджету у короткостроковій перспективі, а у середньостроковій та довгостроковій перспективі компенсувати ці втрати;
- стимулювати обіг фінансових ресурсів;
- надавати кінцевим споживачам товари та за нижчими цінами.

Для покращення свого становища нашої державі необхідно поступово знижувати податковий тягар, використовуючи досвід зарубіжних країн, адаптуючи його до власної специфіки, створювати умови, за яких практично неможливо ухилитися від сплати податків, що поступово збільшить доходи державного бюджету та забезпечить належний розподіл податкових надходжень.

Висновки та пропозиції. В процесі дослідження визначено, що непрямі податки є більш ефективніші у фінансовому аспекті, оскільки оподатковують споживання, яке є стабільнішою і цінністю аніж дохід. Іншими словами непрямі податки є податковий тягар фізичних осіб, які сплачують його замість виробників та не залежать від їхнього доходу.

В даний час не існує універсальної моделі співвідношення прямих та непрямих податків, оскільки на рівень наповнення бюджету та адміністрування платежів впливає значна кількість факторів. Таким чином, для формування ефективного податкового механізму податкова система повинна розроблятися з урахуванням специфіки кожної окремої країни. Щодо ПДВ, як основного непрямого податку, то доцільно запровадити такі положення:

- оптимізувати цифровий контакт між платниками податків та податковими органами;
- запровадити податкове адміністрування, орієнтоване на управління ризиками;
- запровадити адекватну систему санкцій за порушення податкового законодавства тощо.

Основні положення можна рекомендувати для України, оскільки питання непрямого оподаткування та адміністрування ПДВ залишаються досить спірними та не до кінця врегульовані на законодавчому рівні нашої держави.

Список використаних джерел

1. Когут М. (2021). Непрямі податки: теоретичні аспекти та практика застосування в Україні та країнах ЄС (канд. дис.), Ужгород: Нац. Ун-т. Ужгород
2. Atkinson, A.B. (1977). Optimal Taxation and the Direct Versus Indirect Tax Controversy. *Canadian Journal of Economics*, 10, 590-606. URL: <https://www.jstor.org/stable/134292?origin=crossref> (дата звернення 06.10.2023)
3. Indirect Taxes (2021) URL: <https://www.pwc.nl/en/services/tax/indirect-taxes.html> (дата звернення 06.10.2023)
4. Буцька О., Тимошенко О. та Продай І. (2015). Непрямі податки: економічна сутність, види, переваги та недоліки. *Інвестиції: практика та досвід*, 8, 67-72. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2015.pdf (дата звернення 06.10.2023)
5. Кучерявенко Н.П. (2009). Податкове право України: підручник. лейтенант Легас.
6. Treaty on the Functioning of the European Union (1957). URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html> (дата звернення 06.10.2023)
7. Fact Sheets on the European. (2021) URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/81/indirect-taxationUnion> (дата звернення 07.10.2023)
8. REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL Ninth report from the Commission on VAT registration, collection and control procedures following Article 12 of Council Regulation (EEC, EURATOM) No 1553/89. URL: <https://taxation->

customs.ec.europa.eu/system/files/2022-04/2022%20Article%2012%20report.pdf
(дата звернення 07.10.2023)

9. Eurostat (2021) URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/all_themes?lang=en&display=list&sort=category (дата звернення 07.10.2023)

10. Tax revenue statistics (2022). URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tax_revenue_statistics#Т%20ax_revenue-to-GDP_ratio:_Denmark.2C_France_and_Belgium_show_the_highest_ratios (дата звернення 07.10.2023)

11. Редді Веннапуса (2017). Короткий огляд європейських концепцій непрямого оподаткування. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/quick-overview-european-indirect-tax-concepts-reddy-vennapusa> (дата звернення 07.10.2023)

12. Маяускас Паулус (2022). Податкові зміни необхідні Україні для вступу в ЄС. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/EN221471> (дата звернення 08.10.2023)

13. Податки під час війни (2023). URL: <https://tr.tax.gov.ua/media-ark/local-news/print-581820.html> (дата звернення 08.10.2023)

ДМИТRENKO O.M.

к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Вступ. Досвід зарубіжних та міжнародних компаній свідчить про можливості широкого використання цифрових технологій та програмних продуктів при проведенні аудиту. Все більше підприємств і компаній усвідомлюють важливість його цифровізації, адже це може вирішити багато складних завдань та вивести його на новий рівень. В той же час, існує ряд невирішених питань, пов'язаних з їх впровадженням та застосуванням саме у сфері внутрішнього аудиту.

Метою даного дослідження є визначення основних проблемних питань реалізації функції внутрішнього аудиту в умовах цифрової економіки.

Результати дослідження. Внутрішній аудит має можливість допомогти компаніям зробити крок у майбутнє, сповнене ризиків і можливостей. Але в умовах швидких технологічних змін їй потрібно змінитися самій, зокрема зруйнувати стереотипи щодо того, що внутрішній аудит: має «менталітет» наглядного органу; використовує структуру й підхід інтуїтивного характеру; не має відповідного комерційного досвіду; занадто концентрується на забезпеченні відповідності вимогам; не дуже приваблює найбільш кваліфікованих спеціалістів; має високий коефіцієнт плинності кадрів [1].

Організація внутрішнього аудиту з застосуванням інноваційних технологій та нововведень має певні особливості. Як правило, внутрішній аудит підприємства передбачає використання тих самих процедур, що й при організації традиційної внутрішньої перевірки суб'єкта господарювання, однак ключовим фактором є встановлення взаємодії з особами, які відповідають за корпоративне управління. Вони повинні бути доступними у період проведення аудиторської перевірки, у тому числі для обговорення результатів аудиту, а також з особами, відповідальними за підготовку бухгалтерської (фінансової) звітності, які надають всю необхідну для перевірки інформацію.

У ході планування аудиторської перевірки погоджується підключення спеціалістів внутрішньої служби аудиту до інформаційної системи відділу (служби), що перевіряється. Первинні документи, що підтверджують здійснення господарських операцій, оперативно надаються за допомогою телекомунікаційних каналів зв'язку. З ключових питань, які можуть вплинути на достовірність бухгалтерської звітності, мають бути отримані відповіді на запити.

При проведенні аудиту з використанням інноваційних технологій та нововведень важливим є дотримання наступних принципів:

- забезпечення компетентності персоналу у використанні інформаційних ресурсів;
- забезпечення конфіденційності та безпеки даних при обміні;
- збереження ризик-орієнтованого підходу до аудиторських процедур.

Практичне впровадження цифрових технологій в сферу внутрішнього аудиту стримується наявністю певних ризиків. Зокрема можна виділити наступні ризики: операційні, інституційні та фінансові.

1. Операційні ризики. Не повністю опрацьовані цифрові технології можуть стати причиною виникнення багатьох помилок. Невірні гіпотези, неточні порівняння, помилки, допущені під час розробки, несуть істотні операційні ризики. Лише один збій на етапі обробки або аналізу інформації може стати причиною отримання неправильного результату. Якщо помилка не буде виявлена та виправлена, важливі проекти компанії можуть опинитися під загрозою. В зв'язку з цим виникає необхідність ретельного контролю при впровадженні і подальшому функціонуванні програми. Важливим моментом, який необхідно враховувати під час роботи з сучасними цифровими технологіями, є повнота і достовірність даних. Неякісні вихідні дані становлять значний операційний ризик. До недостовірних результатів може призвести незадовільний обсяг вибірки, неправильний вибір моделі обробки інформації, зміна законодавства тощо. Крім того, для успішного функціонування програм потрібні доступи до баз облікових даних. У зв'язку з цим виникає необхідність інформаційної безпеки та контролю доступу до інформації. Також варто врахувати можливість поєднання результатів ручної та автоматизованої обробки даних.

2. Інституційні ризики. Впровадження сучасних цифрових технологій, зміна існуючих бізнес-процесів компанії вимагає великих фінансових витрат з довгостроковою віддачею. Більшість інвесторів націлені на отримання стабільного доходу. В свою чергу кошти, вкладені в технології, які використовуються в умовах цифрової економіки, вважаються довгостроковими вкладеннями. Саме тому дуже часто на практиці у директорів компаній виникають труднощі при обговоренні впровадження цифрових змін з радою директорів. Що стосується персоналу компанії, можна відзначити його слабку поінформованість про сучасні цифрові технології та їх потенційний вплив на існуючі бізнес-процеси. Співробітники не до кінця розуміють, як вони можуть скоротити час виконання операцій. Необхідно відзначити неприйняття співробітниками сучасних технологій. Так як технології впроваджуються для зменшення існуючих витрат, це лякає працівників, оскільки пов'язано зі скороченням робочих місць і звільненням.

3. Фінансові ризики. Впровадження сучасних цифрових технологій вимагає значних вкладень. При цьому немає ніяких гарантій їх повернення, оскільки для ефективної роботи технологій їх необхідно правильно впровадити в існуючі процеси, а також навчити персонал користуватися ними. Важливий фінансовий ризик - правильна оцінка рентабельності впровадження програмного продукту. Оцінюючи чисту поточну вартість, індекс прибутковості, коефіцієнт відношення вигод до витрат, необхідно правильно оцінити вигоди від впровадження системи за кожний рік. У разі оцінки впровадження сучасних технологій, комплексний аналіз дисконтованих грошових потоків може бути неефективним, що пов'язано зі складністю точної кількісної оцінки скорочення витрат з допомогою

оптимізації процесів. Ще одним фінансовим ризиком є бажання зекономити на цифровізації. Як показує практика, формування адекватних бюджетів для впровадження сучасних технологій є однією із суттєвих проблем підприємств.

Проблеми розвитку внутрішнього аудиту в умовах цифрової економіки пов'язані не тільки з ризиками, обумовленими впровадженням сучасних цифрових технологій на підприємствах. Цей процес уповільнює ряд інших проблем, які потребують негайного рішення.

Впровадження інновацій у компанії призводить до змін у роботі служби внутрішнього аудиту. Не всі організації залучають її до обговорень, пов'язаних із рішенням щодо впровадження інновацій. Якщо вона не бере участі у прийнятті інноваційних рішень або не поінформована про них на ранніх етапах процесу, то може бути не готовою надавати гарантії чи консультаційні послуги щодо цих змін. Це може знизити здатність внутрішнього аудиту справлятися з ризиками, що виникають в результаті впровадження інновацій. В свою чергу, це має негативний вплив на роботу організації в цілому.

Функція внутрішнього аудиту має бути представлена спеціалістами, які розвиваються з тією ж швидкістю, що й сама організація. Якщо внутрішній аудитор розвивається повільно, він перестає бути корисним для компанії. Забезпечити додаткову цінність бізнесу сьогодні можна, якщо визначено правильний баланс компетенцій внутрішнього аудитора для роботи з новими технологіями [2].

Впровадження інновацій спричиняє значні зміни в функціях, технологіях або процесах, що використовуються для досягнення організаційних цілей. Тому служба змушена змінювати персонал або набір навичок, щоб надалі приносити користь та надавати гарантії в умовах таких змін. Найбільш поширеними змінами у службі внутрішнього аудиту є підвищення кваліфікації, специфічної для інновації з метою зосередження уваги на нових сферах (аспектах). Саме наявність глибоких знань та навичок є найбільш важливими при проведенні аудиту, тому проблема кваліфікації спеціалістів служби внутрішнього контролю є дуже актуальною. Змінюють також і вимоги до особистісних компетенцій фахівців внутрішнього аудиту. Зокрема, важливими в сучасних умовах є креативність, нестандартний підхід, критичне мислення, гнучкість, адаптивність, навички ефективної комунікації та лідерства, вміння презентувати інформацію та адаптувати її під потреби різних стейкхолдерів [3].

Ще однією проблемою, яка має негативний вплив на розвиток внутрішнього аудиту в умовах цифрової економіки є відсутність технологій систематизації результатів роботи аудитора. Сьогодні компанії використовують різні програмні продукти для організації внутрішнього аудиту. Комплексного рішення, яке б могло систематизувати отримані результати, не існує. Як співробітники внутрішньої служби аудиторів, так і аналітики відчують брак у створенні єдиних форм звітності, завдяки яким можна підвищити якість обліково-аналітичної роботи відповідно до встановлених вимог.

Висновки. Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що основними проблемами розвитку внутрішнього аудиту в умовах цифрової

економіки є: наявність операційних, інституційних та фінансових ризиків впровадження цифрових технологій; неготовність вітчизняних служб внутрішнього аудиту до впровадження інноваційних технологій; незацікавленість в провадженні інноваційних технологій керівництва компанії; недостатня кваліфікація спеціалістів служби внутрішнього аудиту; відсутність технологій систематизації результатів роботи аудитора.

Список використаних джерел

1. Internal Audit: golden oldies or latest tunes? *Deloitte*, 2017. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/finance/articles/gx-role-of-innovative-internal-audit-groups.html>
2. Прогресивна функція внутрішнього аудиту сьогодні – яка вона? / ПАБУ, 2019. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-novyny/1334-prohresyvna-funktsiia-vnutrishnoho-audytu-sohodni-iaka-vona>.
3. Заднепровська С.П. Розвиток компетенцій внутрішнього аудитора в умовах цифрової трансформації. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ebfb571e-8a67-4709-b14a-deda316d38d3/content>

ЖУК В.М.

академік НААН, д.е.н., професор, головний науковий співробітник

ЖУК Н.Л.

к.е.н., старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник,
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН

ПРОБЛЕМИ ФІКСАЦІЇ, ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОБЛІКУ НЕПРЯМИХ ЗБИТКІВ АГРОПІДПРИЄМСТВ ВІД ВІЙНИ

В основі вітчизняного наукового забезпечення визначення збитків економіки України від війни покладена методологія та методика «Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб (ROMA) Світового банку (далі «Швидка оцінка»). Його підхід передбачає визначення втрат за трьома напрямками: завдана шкода (йдеться про пряму шкоду активам за наслідками воєнних дій); збитки (йдеться про упущену вигоду/непрямі збитки для суб'єктів господарювання за наслідками війни); потреби на відновлення (йдеться про ринкову вартість заміщення втрачених активів). Узагальнену оцінку завданих Україні збитків за оцінкою Світового банку наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

**Узагальнена оцінка Світовим банком завданої Україні шкоди, збитків
та обсяг потреб на відновлення в розрізі секторів
станом на 24.02.2023 р. у млрд дол. США**

Сектор	Завдані		Потреба відновлення
	шкода	збитки	
Виробничі сектори,	20,0	124,4	68,6
в т.ч. сільське господарство	8,7	31,5	29,7
Всього	134,7	289,1	410,6

Джерело: узагальнено автором за даними «Швидкої оцінки».

Об'єктами «Швидкої оцінки» від Світового банку є загальні та галузеві статистичні дані, система національних рахунків України та інша узагальнена секторальна інформація. Дані цієї оцінки є важливими для прийняття нормативних та політичних рішень як нашою державою, так і урядами союзників, в т.ч. і по арештах і передачі Україні активів агресора (російської федерації).

Саме з причин «узагальненості» цієї оцінки, її дані не можуть використовуватися для формування інформаційної бази щодо політики компенсацій постраждалим суб'єктам. Для останнього має проводитись пооб'єктна оцінка.

На виконання Постанови КМУ № 326 від 20.03.2022 р. пооб'єктна оцінка завданих війною підприємствам України шкоди та збитків проводиться за «Методикою визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією російської федерації, а

також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності» ФДМ України № 3904/1223 від 18.10.2022 р. (далі Методика). Станом на листопад 2023 року роботи з пооб'єктної оцінки завданої підприємствам шкоди та збитків лише розпочато. Об'єктами такої оцінки є активи й звітність конкретних підприємств.

Методологія та інструментарій Методики має численні професійні нарікання. У контексті даних тез головними проблемами її застосування є:

1) неспівставність масштабів об'єктів оцінки прямої шкоди та прямих збитків від війни та чисельності, а отже, професійної спроможності незалежних оцінювачів (наразі їх в Україні близько 4 тисяч) та судових експертів (0,3 тисячі), які за рішенням уряду та вищезазначеної Методики можуть проводити таку пооб'єктну оцінку;

2) пріоритетність пооб'єктної оцінки шкоди та збитків перш за все у секторах соціальної сфери, інфраструктури, наскрізних секторах над виробничим сектором, що в умовах дефіциту професійних оцінювачів та судових експертів призведе до відтермінування пооб'єктної оцінки на підприємствах (особливо малих та середніх аграрних) та посилення проблем з фіксацією, визначенням та обліком втрат;

3) нормативне надання можливості розраховувати/оцінювати непрямі збитки лише для тих підприємств, які понесли пряму шкоду від воєнних дій, що унеможливорює компенсацію збитків для переважної більшості підприємств України. І це у той час, коли за оцінкою Світового банку непрямі збитки в разі перевищують втрати від прямої шкоди (таблиця 1).

У відповідності до Методики, об'єктом оцінки непрямих збитків підприємств від війни є їх фінансова звітність. У додаток до того, що така оцінка є вкрай складною (передбачає застосування 12 рівнів (формул), саме у питаннях фіксації (тобто прив'язки наслідків втрат до причин – воєнних дій) вона має суттєві проблеми. Вся ця «прив'язка» базується на наявності прямої шкоди. І якщо прямої шкоди підприємство не зазнало, то збитки у фінансовій звітності роботи підприємства вкрай складно пов'язати з війною. Тому методика дозволяє оцінювати збитки від війни, якщо є пряма шкода. Якщо нічого не змінювати, то підприємства за межами воєнних дій не зможуть компенсувати понесені від війни непрямі збитки. А це, як видно з узагальненої оцінки (таблиця 1) є основними збитками виробничої сфери України.

За підтримки Національного фонду досліджень України нами розробляється альтернативний до методики «бухгалтерський» підхід з фіксації, визначення та обліку непрямих збитків підприємств від війни. За ним запроваджується не пов'язаний з прямою шкодою механізм формування підприємством доказів непрямих збитків від війни. Об'єктами такої оцінки є дані обліку та статистичної звітності підприємств у розрізі:

- земельних ділянок сільськогосподарського призначення у разі унеможливлення їх обробітку за наслідками війни;
- довгострокові біологічні активи рослинництва та біологічні активи тваринництва у разі повної або часткової втрати їх продуктивності за

наслідками війни.

Методологічною основою та послідовністю визначення непрямих збитків агропідприємств є:

1) документальне підтвердження, що об'єкт не експлуатується або втратив продуктивність;

2) застосування документальних та аналітично-статистичних методів при оцінці непрямих збитків. Математична основа таких розрахунків передбачає застосування лише 3 рівнянь/формул (у порівнянні з 12 у Методиці). Документальна основа оцінки передбачає застосування «Акту огляду об'єктів, на яких не проводиться виробництво або втрачена продуктивність» та «Розрахунку непрямих збитків агропідприємств від війни»;

3) застосування стандартизованого порядку оформлення та перевірки справ по фіксації та оцінці непрямих збитків агропідприємств від війни. Розміщення інформації по оцінці на відповідних державних ресурсах та в обліку і звітності підприємств. До рішень уряду з компенсації непрямих збитків, їх сумарна оцінка відображається на позабалансовому субрахунку 041 «Непередбачені активи». Після прийняття рішення по компенсації – відображається за Дт 347 «Розрахунки за претензіями» та Кт 715 «Штрафи, пені, неустойки».

Запровадження наших розробок вирішує проблеми з оцінкою непрямих збитків виробничої сфери, робить державну політику компенсацій неупередженою та справедливою.

ЗУБІЛЕВИЧ С.Я.

к.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту,
Національний університет водного господарства
та природокористування

ВПЛИВ ПОШИРЕННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК НА ЕТИКУ ПРОФЕСІЙНОГО БУХГАЛТЕРА

Вступ. ЄС сьогодні створює систему прозорості, аби гарантувати надійне інформування інвесторів про екологічні та соціальні наслідки їхніх інвестицій. Як зазначено в Директиві ЄС [1], через зростання потреб користувачів в інформації про сталий розвиток вона буде вимагатися від додаткових категорій підприємств, ніж тільки суспільно значимі та великі з середньою кількістю працівників понад 500 осіб. Для України майбутня відбудова буде потребувати поширення звітності про сталий розвиток незалежно від сектору економіки, організаційно-правової форми чи розміру суб'єкта господарювання. Вирішення надійності цієї звітності, на наш погляд, має відбуватися не тільки законодавчим шляхом, як це здійснює ЄС [1, 2, 3], але й застосуванням такого важливого важелю, як професійна етика, зокрема бухгалтера та аудитора.

Вітчизняні дослідники погоджуються, що професійна етика – це одна з необхідних умов сталого розвитку і суб'єкта господарювання, і суспільства [4], однак поки детально не розглядали ризики й запобіжні заходи, пов'язані із залученням бухгалтерів і аудиторів до складання та надання впевненості щодо такої звітності.

Результати дослідження. Метою даного дослідження є ідентифікація ризиків, які виникають перед бухгалтером і аудитором, які тим чи іншим чином залучені до створення звітності про сталий розвиток, та можливість їх уникнути або зменшити вжиттям відповідних запобіжних заходів, керуючись Міжнародним кодексом етики професійного бухгалтера Ради з міжнародних стандартів етики (РМСЕБ) (надалі – Кодекс РМСЕБ) [5]. Кодекс перекладений приблизно 40 мовами, використовується або приймається як основа для національних стандартів або кодексів етики професійних бухгалтерських організацій у приблизно 130 країнах, зокрема ФПБАУ та АПУ. Він також прийнятий 33 найбільшими міжнародними мережами бухгалтерських фірм для проведення транснаціональних аудитів.

В першу чергу розглянемо вже ідентифіковані в світі та Україні порушення, пов'язані зі звітністю про сталий розвиток. Одне із найбільш поширених є так зване «зелене відмивання» (greenwashing). Компанії продають продукт (або послугу) як екологічно чистий або створений із застосуванням екологічних методів. Насправді, єдине, що вони змінили, це свою маркетингову стратегію: компанія використовує екологічні твердження, щоб ввести в оману своїх клієнтів, які намагаються бути екологічно свідомими та хочуть зробити свій внесок, купуючи екологічні продукти. Фактично мова йде про отримання економічної вигоди від надання повністю або частково неправдивої інформації.

У звіті IOSCO «Стале фінансування та роль регуляторів цінних паперів» «зелене відмивання» розглядається як одна з постійних проблем для захисту інвесторів одночасно з із багаточисельністю та різноманітністю концептуальних основ і стандартів сталого розвитку, а також відсутністю загальноприйнятого визначення сталого розвитку [6].

Хоча в Україні звітність про сталий розвиток ще не отримала значного розповсюдження, проте факти «зеленого відмивання» відомі і вимагають відповідної реакції [7].

Всі компанії, наведені у табл. 1, готують різні варіанти звітів про сталий розвиток. Отже, професіонали, які брали участь у складанні фінансової та нефінансової звітності, проводили аудит та виконували послуги з надання впевненості, порушували вимоги Кодексу РМСЕБ, а саме такі фундаментальні принципи, як чесність, об'єктивність, професійна поведінка. Можливо, професіоналам не вистачало обізнаності з певними стандартами щодо сталого розвитку. Тоді порушенням ще буде принцип професійної компетентності і належної ретельності.

Таблиця 1

Останні приклади «зеленого відмивання» транснаціональних компаній, які одночасно надають звітність про сталий розвиток

Назва компанії	Рік, в якому виявлено порушення	Суть порушення
Innocent Drinks	2022	Нещира телереклама
Keurig	2022	Оманливі заяви про переробку
Ikea	2020	Акредитована незаконна вирубка
Windex	2019-2020	Оманливі заяви щодо пластикової упаковки («океанічний пластик»)
H&M	2021	Нещирі претензії на стійку моду (96% заяв не підтвердилися)
Hefty	2021	Неправдиве представлення продукту
Ryanair	2020	Неправдиві заяви про низький рівень викидів
Quorn	2021	Неперевірені заяви про вуглецевий слід
Shell	2020-2023	Газлайтинг (форма психологічної маніпуляції) широкого загалу
Unilever	2022	Незрозумілі екологічні заяви
HSBC	2022	Оманлива кліматична реклама

Джерело: складено автором за [8, 9]

В ЄС боротьба з зеленим відмиванням здійснюється за допомогою різних законодавчих актів. Зокрема, це Регламент про розкриття інформації про фінансування сталого розвитку, де протидія зеленому відмиванню передбачена за допомогою комплексної технічної звітності та стандартів розкриття інформації [2]. Директива ЄС 2022/2464 встановила додаткові вимоги дотримання професійної етики, незалежності, об'єктивності, конфіденційності і професійної таємниці незалежного постачальника послуг з надання впевненості, зокрема щодо достатніх ресурсів і персоналу, а також ведення облікових записів

і файлів клієнта, і додаткові заборони під час аудиту фінансової звітності [3]. Очевидно, ці законодавчі запобіжні заходи будуть імplementовані у відповідні нормативно-правові акти України найближчим часом.

Щодо дотримання професійної етики, то її аспекти піднімаються як закордонними професійними організаціями [10, 11], так і науковцями [12]. Слід відмітити, що більше уваги приділяється небезпекам порушення етики, які очікують аудиторів.

Зокрема, для аудиторів, які виконують послуги з надання впевненості, критичними визнано ризики порушення незалежності, відсутність конфлікту інтересів і проведення суттєвого, а не символічного процесу перевірки, залучення сторонніх експертів до процесу надання впевненості тощо (табл. 2).

Систематизація аспектів, на які слід звернути увагу під час здійснення послуг з надання впевненості щодо звітності про сталий розвиток, наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Зони можливого порушення етичних вимог під час виконання послуг з надання впевненості щодо звітів про сталий розвиток

Зони ризику	Причини виникнення ризику
Процес виконання послуг з надання впевненості	Тенденції в наданні впевненості щодо звітів про сталий розвиток Мотивація суб'єкта звітування отримати впевненість Стандарти, що використовуються для забезпечення звіту про сталий розвиток Рівень гарантії, яка надається Обмеження відповідальності постачальника гарантій Обсяг процесу забезпечення впевненості
Методологія, яка використовується під час надання впевненості	Перевірка згідно з рекомендаціями відповідних стандартів сталого розвитку Фактичні методи, які використовуються для виконання послуг Найкращі практики надання впевненості Труднощі, які спостерігаються під час надання впевненості Покращення, необхідні для процесу забезпечення впевненості
Результати процесу підтвердження звіту про сталий розвиток	Професійне судження щодо загального змісту звіту про сталий розвиток Достовірність звіту про сталий розвиток Загальні рекомендації суб'єктам звітування Характеристики опублікованих тверджень Наслідки процесу забезпечення впевненості для зацікавлених сторін
Компетентність і незалежність членів команди із завдання щодо надання впевненості	Загальна інформація про постачальника послуг Обґрунтування об'єктивності та незалежності постачальника послуг та членів команди постачальників Розмежування аудиту, надання впевненості та консалтингу Наявність навичок, необхідних для членів групи

Джерело: складено автором за [10, 11]

АССА пропонує можливий перелік ризиків для створення контрольного листка, який слід застосовувати під час складання звітності про сталий розвиток [10], розглядаючи такі напрямки:

- стан корпоративного нагляду суб'єкта звітування;
- чесність;
- об'єктивність;
- компетентність і належна ретельність;
- конфіденційність;
- професійна поведінка.

Грунтовні рекомендації і для укладача звітів, і члена команди з завдання щодо надання впевненості наведені в документі, підготовленому РМСЕБ [12], з посиланнями на конкретні пункти Кодексу. Наголошується, що вимоги Кодексу стосуються усіх видів послуг, які надають професійні бухгалтери. Якщо мова йде про підготовку звітності про сталий розвиток, то слід дотримуватися рекомендацій розділу 220 «Складання та подання інформації».

Стосовно «зеленого відмивання» РМСЕБ чітко зазначає, що бухгалтерам, які є в команді укладачів звітності, потрібно згідно з Кодексом:

- «Складати або подавати інформацію в такий спосіб, який не має на меті вводити в оману, впливати неналежно на результати, передбачені в контрактах або нормативних актах;

- не пропускати нічого з наміром надання інформації, що вводить в оману, або неналежно впливає на результати, передбачені в контрактах або у нормативних актах» [5, с. 51].

У своїх відповідях РМСЕБ демонструє застосовність Кодексу до усіх етичних проблем, які виникають у процесі підготовки та надання впевненості щодо звітності про сталий розвиток й ідентифіковані різними користувачами і регуляторами. Отже, проблема етичних порушень полягає в недостатній обізнаності з вимогами Кодексу, відсутності навичок його використання, починаючи з ідентифікації ситуацій, які є ризикованими, вибору адекватних запобіжних заходів.

Висновки. Останнім часом спостерігається значне зростання попиту на інформацію про сталий розвиток з боку інвестиційної спільноти, яке зумовлене високою варіативністю ризиків для підприємств та зростанням усвідомлення інвесторами фінансових наслідків цих ризиків. Якісна звітність щодо сталого розвитку може розширити доступ підприємства до фінансового капіталу. В свою чергу, якість такої звітності в багатьох випадках залежить від дотримання етичних вимог професійними бухгалтерами, які задіяні в її підготовці та оцінці.

Аналіз існуючих проблем з якістю інформації про сталий розвиток, праць науковців та розвідок, проведених професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів надав можливість зробити висновок, що чинний Міжнародний кодекс етики професійного бухгалтера (включаючи Міжнародні стандарти незалежності) містить достатній обсяг вимог та вказівок щодо дотримання фундаментальних принципів етики в процесі складання звітності про сталий розвиток та надання впевненості щодо неї.

Список використаних джерел

1. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. URL: <http://surl.li/mquya> (дата звернення 27.10.2023)
2. Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector, OJ L 317, 9.12.2019, p. 1. URL: <http://surl.li/mquxi> (дата звернення 27.10.2023)
3. EU to ban greenwashing and improve consumer information on product durability. 2023. URL: <http://surl.li/mquwt> (дата звернення 27.10.2023)
4. Орехова А. І. Вплив професійної етики бухгалтера та аудитора на економічну безпеку підприємства. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку : зб. Матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту; 10 грудня 2020 р. Київ, КНЕУ, 2020. С. 198-200.
5. Міжнародний кодекс етики професійного бухгалтера (включаючи Міжнародні стандарти незалежності). Видання 2021 року. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu> (дата звернення 27.10.2023)
6. Sustainable Finance and the Role of Securities Regulators and IOSCO. Final Report. 2020. 37 р. URL: <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD652.pdf> (дата звернення 27.10.2023).
7. Швидка Т. І., Бабійчук В.С., Садонцева Л. К. Корпоративне зелене відмивання в практиці господарської діяльності: актуальні проблеми та методи протидії. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, (2(14), 224-232.
<http://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/1877> (дата звернення 27.10.2023)
8. Stephanie Safdie. Greenwashing: All you Need to Know in 2023. URL: <https://greenly.earth/en-us/blog/company-guide/what-is-greenwashing-all-you-need-to-know-in-2023> (дата звернення 27.10.2023)
9. Greenwashing: 11 recent stand-out examples. 2021. URL: <https://thesustainableagency.com/blog/greenwashing-examples/> (дата звернення 27.10.2023).
10. Ethical dilemmas in an era of sustainability reporting. Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). 2023. 40 p.
11. Continuing with the Development of Global Ethics and Independence Standards for Sustainability Reporting and Assurance. IESBA. 2022. URL: <http://surl.li/mqzab> (дата звернення 27.10.2023).
12. Olivier Boiral, Julie Bernard, Iñaki Heras-Saizarbitoria. Ethical Issues in the Assurance of Sustainability Reports: Perspectives from Assurance Providers. *Journal of Business Ethics*. 2019. November. 1-15. URL: <http://surl.li/mqxfx> (дата звернення 27.10.2023).

КУЧМІЙОВА Т.С.

к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій

ДОБРОВОЛЬСЬКА С.А.

здобувач освітнього ступеня бакалавр,
Миколаївський національний аграрний університет

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

Вступ. У сучасних умовах світової економічної нестабільності та постійних змін у глобальних фінансових системах, проблеми фінансово-кредитних важелів економіки набувають особливого значення. Україна, як країна, що пережила серйозні випробування у вигляді військового конфлікту та політичних криз, стикається з необхідністю швидкої та ефективної відновчої відбудови своєї економічної системи. Однією з ключових складових економічної відновчої стратегії є раціональне використання фінансово-кредитних можливостей. Аналіз стану та функціонування фінансово-кредитних важелів є критично важливим для здійснення належних кроків у напрямку відновлення та стабілізації економіки України. У цьому контексті аналіз та висвітлення динаміки, структури та ефективності фінансово-кредитних важелів стає необхідною передумовою для розроблення ефективних стратегій та рекомендацій, спрямованих на досягнення сталого економічного зросту та соціальної стабільності в Україні [1].

Результати дослідження. Для подолання економічної та фінансової кризи країни необхідно вирішити проблему зменшення обсягів виробництва та активізувати реальний сектор економіки. В зв'язку з цим, основними факторами відбудови є:

1. Характеристика економічної та фінансової кризи - основні аспекти кризи в Україні: спад виробництва та фінансові проблеми, які потребують негайного уваги та втручання.

2. Аналіз фінансово-кредитних аспектів економічної системи: в рамках дослідження необхідно провести глибокий аналіз фінансових та кредитних аспектів економічної системи України, який може включати аналіз державних фінансів, банківської системи, державного боргу, фінансового регулювання тощо.

3. Ідентифікація проблем та ризиків - визначення ключових проблем та ризиків, які впливають на економічну та фінансову стабільність України. Зокрема, це проблеми з бюджетним дефіцитом, невідповідність між обсягами виробництва та попитом, дефіцит кредитування реального сектору тощо.

4. Шляхи вирішення проблем - визначення та обґрунтування перспективних шляхів вирішення виявлених проблем. Це може бути рекомендації щодо політичних, економічних та фінансових заходів, які сприятимуть активізації реального сектору економіки та збалансованому економічному розвитку.

5. Вплив фінансово-кредитних механізмів на економічний розвиток: становлення впливу фінансово-кредитних механізмів на економічний розвиток країни та визначення їх ролі у подоланні кризи та стимулюванні росту виробництва.

Ці результати можуть служити основою для розробки стратегій та рекомендацій з подолання економічної та фінансової кризи в Україні та сприяти покращенню економічного становища країни у контексті повоєнної відбудови.

В 2022 році з початком війни було запроваджено фіксований курс долара. 2 жовтня 2023 року НБУ перейшов до ринкового довоєнного курсоутворення, поки йдеться про «режим керованої гнучкості», коли Нацбанк дозволяє міжбанківському ринку впливати на курс, але значно обмежує коливання курсу. Але існують передумови, які дозволяють такі заходи. Це-сповільнення інфляції, ставки за гривневими депозитами за вирахуванням податків, що перевищують очікувані темпи інфляції. За даними Нацбанку доходи бюджету підвищуються за рахунок податкових надходжень, які зумовлені економічними факторами, а саме поживленням економічної діяльності, збільшення імпорту товарів та підвищення вартості енергетичних ресурсів. Проте високими темпами зростають видатки, в основному на оборону і соціальне забезпечення.

Для фінансових кредитних установ через воєнний стан стоїть проблема зростання проблемних кредитів через зниження платоспроможності позичальників фізичних та юридичних осіб, яка виникає через знищення майна, що являється предметом кредиту або переїзд позичальників через війну. Банки відмічають катастрофічне падіння іпотечного кредитування через небажання інвестувати в українську нерухомість через високі ризики, пов'язані з війною, також падіння споживчого кредитування, бо люди відчують невизначенність майбутнього через війну.

В воєнних умовах в Україні зростає роль ринку страхових послуг як невід'ємного елемента фінансової системи країни. Особливо це важливо для інвесторів. Існують від міжнародних організацій проекти страхування воєнних і політичних ризиків в Україні MIGA, DFC. Їхні реальні проекти Райфайзен банк Аваль, Європейський банк (застрахувався від ризиків торгового фінансування в Україні) [4]

Фондовий інструментарій внутрішнього ринку України представлений облігаціями внутрішніх державних позик (ОВДП) – це державні цінні папери, які розміщуються лише на внутрішньому фондовому ринку та підтверджують зобов'язання України щодо відшкодування пред'явникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій. В основному фондовий ринок в Україні зараз представлений ними. Постає проблема, що банкам вигідніше займатись операціями з ОВДП ніж ризикувати, кредитуючи бізнес. Хоча, ОВДП приносить дохід в бюджет.

У Програмі співробітництва України з МВФ, оголошеній у березні 2023 року, закладені доволі скромні темпи економічного зростання в післявоєнний період. Середньорічні темпи економічного зростання України в перші 5 років післявоєнного відновлення мають становити 4,7% [5]. Тому потрібне

максимально повне використання внутрішніх резервів на цілі відновлення економіки, модернізації та формування стійкого розвитку.

Відновленню, стабілізації та розвитку економіки України сприятимуть такі заходи у фінансово-кредитній сфері:

- просування інновацій в галузі безготівкових платежів, в галузі дистанційного банківського обслуговування, хмарних технологій, розширення доступу учасників фінансового ринку до публічних реєстрів, розвиток безпеки інтернет операцій.

- розвиток ринку фінансових послуг, їх діджиталізація.

Крім того у 2023 році була розроблена державна Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року, де викладено бачення майбутнього фінансового сектору, стратегічні цілі та очікувані результати даної Стратегії. Там вказано, що після війни буде додано цілі, які зараз не доцільні. Але і без цього достатньо простору для роботи. В післявоєнний період у фінансово-кредитної сфери з'явиться більше можливостей і досвіду.

Висновки. Отже, для успішної реалізації цих стратегій необхідне максимальне використання внутрішніх резервів країни та розвиток інноваційних аспектів у фінансово-кредитній сфері. Також досить важлива є роль участі у міжнародних проєктах, спрямованих на зниження ризиків та підтримку фінансової стійкості під час воєнних умов. У цілому, післявоєнний період відкриває нові можливості для реформ та розвитку, які слід максимально використовувати для відновлення економічної ситуації та модернізації країни.

Список використаних джерел

1. Майорова Т. В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні: веб-сайт. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6f1bab24-fd83-42ae-962c-8956ca83ae58/content>
2. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд жовтень 2023 року: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2023-10.pdf?v=4
3. Проєкт USAID «Реформування фінансового сектору» <https://www.facebook.com/FSRproject/>
4. Роберт Бонд. Ініціативи міжнародних фінансових організацій щодо страхування воєнних ризиків: останні новини. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2023/09/PRI_Initiatives_Presentation_Robert-Bond_19sept2023_ua.Pdf.
5. Кучмійова Т. С. Діджиталізація бізнес-процесів в умовах трансформаційних перетворень. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. Вип. 10. С. 77-80.
6. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=4.

ЛУГОВА О.І.

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

ЄФІМОВА А.М.

здобувач вищої освіти, факультет менеджменту,
Миколаївський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Вступ. В умовах постійної зміни економічного оточення та зростаючої конкуренції, ефективне фінансове управління стає ключовим фактором успіху для підприємств. Сучасний фінансовий аналіз вимагає вдосконалення і адаптації до нових умов. Метою дослідження є вивчення та розкриття інноваційних підходів та інструментів фінансового аналізу, а також їх використання для підвищення ефективності управління підприємством.

Результати дослідження. Фінансовий аналіз є одним з найважливіших інструментів управління підприємством. Він дозволяє оцінити фінансовий стан і результати діяльності підприємства, виявити сильні та слабкі сторони, а також розробити стратегії для розвитку підприємства.

У сучасних умовах розвитку економіки, які характеризуються високою динамікою ринків, зростанням конкуренції та цифровізацією, виникає необхідність у використанні нових підходів до фінансового аналізу. До таких підходів можна віднести:

- інтегрований аналіз, який передбачає використання різних методів і інструментів для оцінки фінансового стану підприємства. Це дозволяє отримати більш повне і всебічне уявлення про його діяльність;

- аналіз у реальному часі, який базується на використанні даних, що надходять у режимі реального часу. Це дозволяє більш оперативно реагувати на зміни в ринковій ситуації та приймати більш ефективні управлінські рішення;

- аналіз з використанням штучного інтелекту, який дозволяє автоматизувати виконання рутинних завдань і підвищити точність прогнозів [1].

Серед нових методів та інструментів фінансового аналізу дослідники І. Румик та О. Пилипенко виокремлюють такі:

- аналіз даних, який дозволяє використовувати різні методи обробки даних для виявлення закономірностей і тенденцій у діяльності підприємства;

- аналіз сценаріїв, який дозволяє оцінити можливі наслідки різних подій для фінансового стану підприємства;

- аналіз вартості підприємства, який дозволяє визначити його ринкову вартість [2].

Фінансовий аналіз завжди був важливою складовою ефективного управління підприємством. Однак у сучасному світі, де зміни в глобальному економічному оточенні та технологічний прогрес відбуваються з неймовірною швидкістю, традиційні методи фінансового аналізу можуть бути недостатніми для забезпечення ефективного управління підприємством. Відтак, інноваційні

методи та інструменти фінансового аналізу стають ключовими для досягнення успіху та конкурентоспроможності.

Використання нових підходів до фінансового аналізу може мати значний вплив на управління підприємством (рис.1).

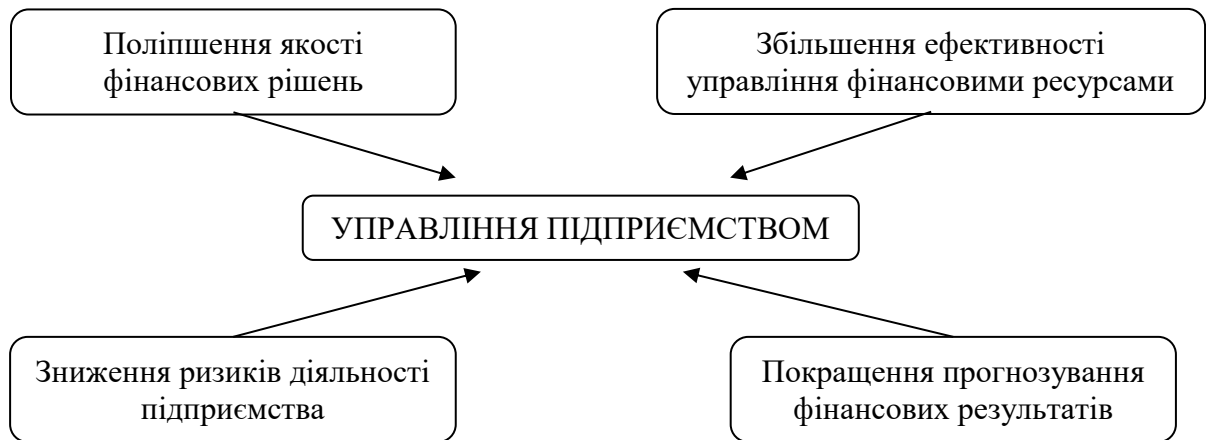

Рис. 1. Вплив нових методів та інструментів фінансового аналізу на управління підприємством [3]

Розглянемо деякі приклади використання нових підходів до фінансового аналізу для ефективного управління підприємством.

Аналіз даних може бути використаний для виявлення тенденцій у продажах або витратах, сприяючи розробленню більш ефективних стратегій маркетингу або управління витратами підприємства.

Аналіз сценаріїв може бути використаний для оцінки можливих наслідків зміни цін на сировину або валютних курсів шляхом розроблення планів на випадок непередбачених обставин.

Аналіз вартості підприємства може бути використаний для оцінки ефективності інвестицій, що допоможе підприємству прийняти рішення про те, чи варто інвестувати в новий проєкт або придбати іншу компанію.

Отже, використання нових підходів до фінансового аналізу є важливим фактором підвищення ефективності управління підприємством. Вони дозволяють отримувати більш повну і достовірну інформацію про фінансовий стан і результати діяльності підприємства, а також використовувати її для розробки більш ефективних управлінських рішень.

Однією з ключових інновацій у фінансовому аналізі є використання великих обсягів даних (Big Data). Аналітика дозволяє підприємствам збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації для прийняття кращих фінансових рішень. Нові технології та інструменти аналітики допомагають виявити тенденції, приховані зв'язки та можливості для оптимізації фінансового управління. Споживачі фінансових послуг генерують величезні обсяги даних, і фінансові інститути розуміють, що ці дані можуть бути використані для здійснення точних та обґрунтованих рішень. Аналіз даних дозволяє підприємствам виявляти тенденції, визначати патерни та розробляти стратегії, що відповідають реальному стану справ.

Штучний інтелект використовується для розробки точних фінансових прогнозів. Моделі штучного інтелекту можуть аналізувати велику кількість даних та враховувати різноманітні фактори, які впливають на фінансову продуктивність [4]. Використання даних моделей допомагає підприємствам здійснювати прогнози з високою точністю і реагувати на зміни в реальному часі. Штучний інтелект та машинне навчання перевернули уявлення про аналіз фінансів, а їх використання дозволяє створити алгоритми, які автоматично підлаштовуються під зміни в економіці та умови на ринку.

Технологія блокчейну та криптовалюти революціонізує фінансовий аналіз та управління. Вони дозволяють проводити фінансові транзакції безпечно та ефективно, а також покращують контроль над фінансами. Крім того, блокчейн може бути використаний для перевірки автентичності фінансової інформації [5]. Технологія блокчейну та криптовалюти не лише змінюють фінансовий аналіз, але і надають фінансовим операціям більшу безпечність та прозорість. Крім того, криптовалюти можуть спростувати міжнародні фінансові операції та зменшувати витрати на їх виконання.

Зростаюча увага до проблеми збереження навколишнього середовища призводить до розвитку екологічно орієнтованого фінансового аналізу. Цей підхід включає в себе оцінку фінансових наслідків екологічних ризиків та можливостей, а також розробку стійких фінансових стратегій. Підприємства, які інтегрують екологічно орієнтовані аспекти в свій фінансовий аналіз, можуть досягати більшої стабільності та сталості в умовах зростаючих екологічних викликів.

Соціально відповідальне інвестування стає все більш популярним. Цей підхід враховує не тільки фінансовий дохід, але і соціальну відповідальність підприємств. Інвестори розглядають фактори, такі як екологія, соціальні програми та корпоративна громадянська відповідальність при виборі інвестиційних об'єктів. Соціально відповідальні інвестиції допомагають залучити капітал у сектори, які сприяють сталому розвитку та покращенню суспільства.

Інноваційні методи та інструменти фінансового аналізу стають важливими для сучасних підприємств. Вони дозволяють краще розуміти фінансовий стан, ефективно планувати та прогнозувати, а також приймати обґрунтовані рішення. За допомогою Big Data, штучного інтелекту, Blockchain та інших інновацій можна досягти значних здобутків в управлінні підприємством, забезпечуючи їхню стійкість та успіх у сучасному світі.

Висновки. Таким чином, сучасні підходи до фінансового аналізу враховують нові технології та тренди, що дозволяє підприємствам здійснювати більш точні та стратегічні фінансові рішення. Використання Big Data, штучного інтелекту, технології блокчейну, екологічно орієнтованого фінансового аналізу та соціально відповідального інвестування. Інноваційні методи та інструменти фінансового аналізу дозволяють підприємствам отримувати більше інформації, приймати обґрунтовані рішення та ефективно управляти ресурсами. Вони враховують сучасні виклики, такі як великі обсяги даних, зміни в екологічних

умовах і соціальну відповідальність. Інноваційний фінансовий аналіз стає ключовим фактором для досягнення успіху і конкурентоспроможності підприємств у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Коваль Н. О. Особливості стратегічного фінансового контролінгу в сучасних умовах. *Modern Economics*. 2022. № 31(2022). С. 52-57. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V31\(2022\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V31(2022)-08).
2. Румик І., Пилипенко О. Фінансове забезпечення підприємств: можливості використання когнітивного моделювання. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. Випуск № 2(66). С. 44–52. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-44-52>
3. Ахновська І. О., Панасюк П. І. Антикризисне управління підприємством в економіці низьких сенсорів. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 42-47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-7>
4. Кучмійова Т. С., Мороз Т. О., Шешунова А. В. Використання штучного інтелекту в сільському господарстві. *Modern Economics*. 2023. № 39(2023). С. 69-74. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-10).
5. Дубініна М. В., Сирцева С. В., Буганов О. В., Тусова Н. О. Blockchain-технологія як засіб трансформації бухгалтерського обліку. *Modern Economics*. 2018. № 12. С. 75-80. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V12\(2018\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V12(2018)-11).

МАЛЮГА Н.М.

д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

ШКУЛПА Л.В.

д.е.н., доцент

РОЗВИТОК НОРМАТИВНОГО РІВНЯ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Вступ. Визначальним критерієм корисності методології бухгалтерського обліку є можливість її впровадження в господарську практику. Адже саме практика вирішує, якою бути методології. Крім того, практика довела й доводить, що не існує методології абсолютно нейтральної в економіко-орієнтованому відношенні від впливу з боку загального світогляду й переконань дослідника.

З огляду на практичну функцію методології бухгалтерського обліку, узагальнення всіх обліково-звітних концепцій забезпечує впровадження отриманих нових теоретичних знань про концепції та правила у практичну діяльність, поєднуючи науку з практикою в обліково-економічному спрямуванні.

Результати дослідження. Досліджені конфліктні питання між розробниками на етапі історичного становлення міжнародних стандартів та формування Концептуальної основи фінансової звітності дозволяють стверджувати не тільки про їхню вагомість у нинішніх концепціях фінансової звітності та положеннях МСФЗ, а й про їхній суттєвий вплив на майбутній розвиток фінансової звітності та її застосування на практиці.

З'ясування характерних рис теперішнього стану системи обліку шляхом дослідження історичних змін, необхідність поєднання теоретичних досліджень з історією обліку визначають дійсну сутність науки з методологічної точки зору. Під методологією розглядається вивчення зв'язку між теоретичними концепціями та обґрунтованими висновками про реальність. Такі концепції можуть мати сутність позитивних теорій та/або нормативних теорій. Тому методологія одночасно виступає як є описовою (позитивною), так і приписуючою (нормативною) дисципліною.

Проте досить часто нормативні теорії та методології піддаються критиці через акцент на оціночні судження, адже теорії бухгалтерського обліку повинні бути вільними від суджень дослідника. Головною причиною такого несприйняття є відсутність концепції добробуту та методології проведення подібних досліджень.

Для того щоб, концепція бухгалтерського обліку була переконливою для користувачів фінансової звітності, методологія її нормативного дослідження має бути науково обґрунтованою і не мати кращих альтернатив. Для визначення концепції подальшого розвитку бухгалтерського обліку необхідним є пошук

такої теоретико-методологічної основи бухгалтерського обліку, яка дозволила б науці і практиці досягти затребуваного суспільством стану в умовах сталого розвитку.

Дослідження Концептуальної основи у монографії [1], відтворення історії та логіки її розвитку, допомогли конкретизувати певні методики (методи) і техніку дій (прийоми), які лежать в основі будь-якої методології. Їх застосування дозволяє всебічно, системно, об'єктивно і цілісно відтворити логіку бухгалтерського обліку у контексті сучасного його сприйняття користувачами.

Так, внаслідок дослідження Концептуальної основи доведено, що «симетрична» ідентифікація активу та зобов'язання сприятиме правильному розумінню намірів розробників у питаннях визнання існування економічних вигід, оновлені якісні характеристики фінансової інформації та концепція витратних обмежень спостерігаються в усіх існуючих концепціях подання фінансової звітності, у тому числі оцінки. Проведене порівняння нових баз оцінок дозволило з'ясувати їхні переваги та недоліки в забезпеченні фінансової інформації якісними характеристиками.

Як зазначає член правління IASB М. Токар: «Ми повинні підсилити Концептуальну основу чітко написаними стандартами, що формулюють нашу логіку» [2]. Крім того, призначення Концептуальної основи, виключно для розробників стандартів, нині розширилося, і документ використовується багатьма фахівцями-практиками. Зокрема, професійними бухгалтерами, аудиторами, адвокатами, користувачами фінансової звітності, науковцями, студентами тощо. На важливості Концептуальної основи для фахівців різних країн також наголошували українські та зарубіжні вчені [3, 4]

Це означає, що методологічний характер Концептуальної основи розширився, включаючи й практичну корисність: тобто відбулося розширення первісної мети Концептуальної основи від методологічного інструментарію розроблення чи оновлення стандартів до практичного інструментарію розроблення облікової політики та застосування професійного судження, включаючи націленість на уніфіковану інтерпретованість стандартів усіма стейкхолдерами.

У зв'язку із цим, характеризуючи набір концепцій фінансової звітності, які складають Концептуальну основу фінансової звітності, як елемент нормативної облікової теорії, можна визначити прояв Концептуальної основи у методології бухгалтерського обліку, тому що він піддається регламентації регулюючими облік суб'єктами.

Для цього доречним є виділення в методології бухгалтерського обліку трьох рівнів: 1) предметно-концептуального, 2) нормативного; 3) логічного [5, с. 241], які виступають як якісно самостійні, проте тісно пов'язані між собою, і які в контексті розгляду Концептуальної основи можна охарактеризувати наступним чином:

– як сукупність концепцій бухгалтерського обліку та фінансової звітності, систематизованих у контексті їх відносин і зв'язків із потенційними засобами пізнання, націлених на користувачів, що пояснює предметно-концептуальний

рівень;

– як відповідність ведення бухгалтерського обліку положенням оновленої Концептуальної основи фінансової звітності, спрямованим на фіксацію у даному уявленні поєднань і відношень елементів фінансової звітності, та визначення порядку регламентації обліку цих елементів, характеризує нормативний рівень;

– як послідовність застосування правил та норм під час обліку елементів фінансової звітності (спостереження, визнання, первісна та наступна оцінка, припинення визнання), у якій результат на певному кроці є основою для дій на наступному кроці, утворює зміст логічного рівня методології (рис. 1).

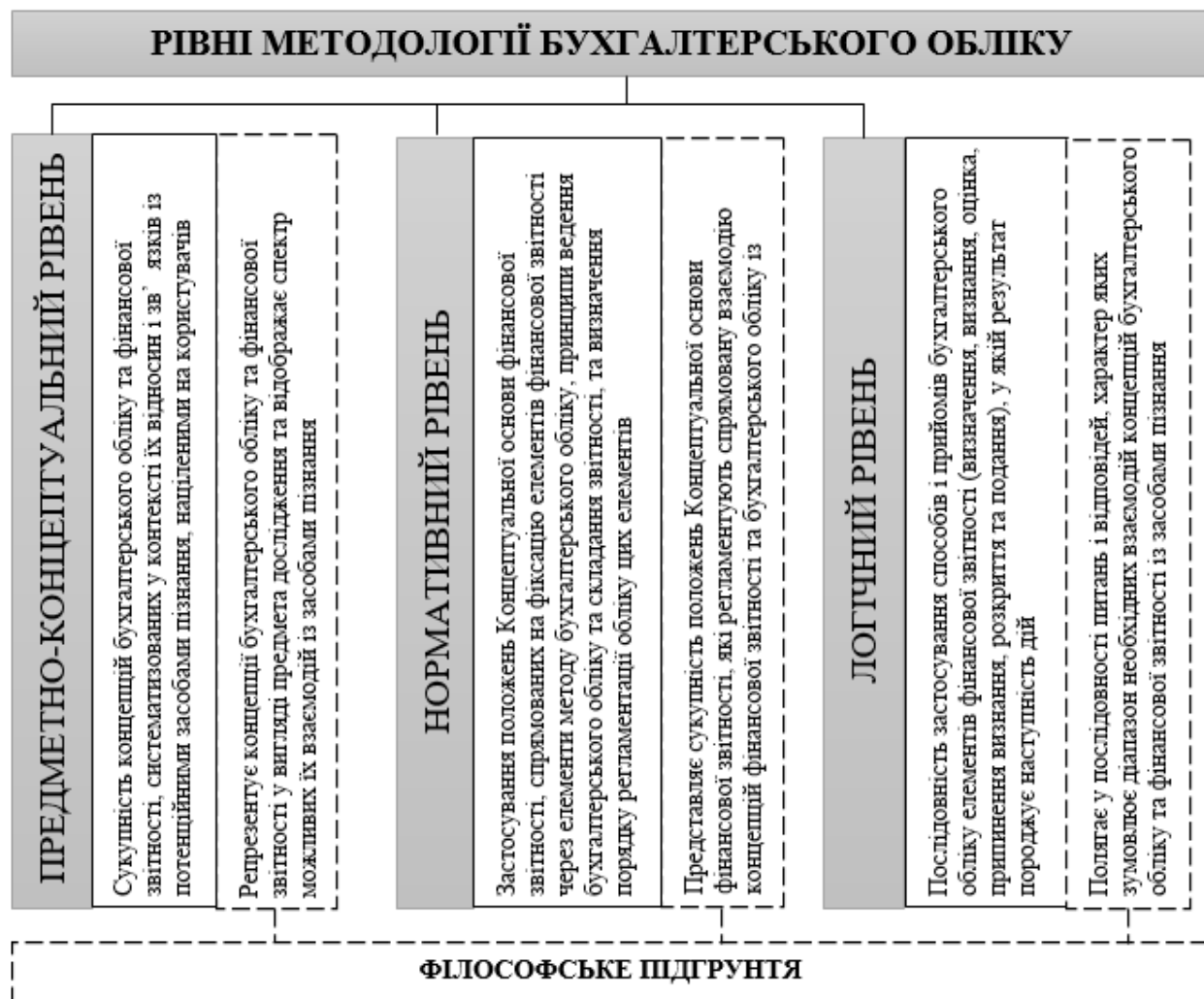

Рис. 1. Прояв Концептуальної основи у методології бухгалтерського обліку
Джерело: розроблено авторами

Характеризуючи підходи до визначення структури методології бухгалтерського обліку (процедурний, адитивний, системний), розглянуті в монографії [6, с. 55], для методології обліку елементів фінансової звітності не забезпечується системний підхід. Це пояснюється тим, що адитивний підхід, як складова системного підходу, розглядає методологію як сукупність загальноприйнятих елементів методу бухгалтерського обліку, які в МСФЗ у такому форматі відсутні (крім оцінки, подвійного запису, балансу та звітності).

Важливим є уникнення надмірного прагматизму (за Г. Кірейцевим) у оцінці запропонованої методології, який може призвести до недооцінки або переоцінки очікуваних результатів і унеможливить позитивний її вплив на забезпечення сталого розвитку економіки. Тому необхідно не відкидати вагомості професійної культури мислення, або неформальних інститутів «у головах», яка може сприйняти цю методологію по-різному.

Наприклад, одні бухгалтери виявляють специфіку певної галузі і враховують її при побудові облікового процесу (галузева пріоритетність), інші – моделюють господарські процеси і розробляють прийоми відображення реально існуючих процесів (методологічна пріоритетність). Відтак, методологія обліку як науки формується «в головах науковців», а методологія облік як практики – «в головах бухгалтерів-практиків».

Висновки. За допомогою нормативного рівня методології обліку елементів фінансової звітності відповідно можуть вирішуватися наступні методологічні проблеми: формулювання основних концепцій бухгалтерського обліку та звітності; уніфікація понятійного апарату, який застосовується в обліку; систематизація облікових процесів, реєстрації господарських фактів; визначення ступеня та порядку регламентації бухгалтерського обліку; встановлення правил його ведення та порядку отримання звітних показників.

Розглянуті концепції дозволяють структурувати процес обліку елементів фінансової звітності та узагальнити його в загальну методологію обліку як таку сукупність обліково-звітних концепцій, систематизація яких відображає регламентовану послідовність дій суб'єкта господарювання під час проведення облікових процедур та фіксації економічних явищ і процесів у фінансовій звітності, а також удосконалює способи подання облікових знань, які правдиво відображають дійсність, у новому форматі наукового пізнання та практичного застосування.

Список використаних джерел

1. Шкуліпа Л. В. Розвиток бухгалтерського обліку у вимірі міжнародних стандартів фінансової звітності та інноваційних технологій: методологія та практика: монографія. Ніжин: ТПК «Орхідея», 2020. 616 с.
2. IFRS – IASB member Tokar responds to academic paper. [Electronic resource]. Retrieved from: <https://www.ifrs.org/news-and-events/2019/06/iasb-member-tokars-response-to-academic-paper-on-when-assets-and-liabilities-exist/> (дата звернення 25.10.2023)
3. KUBAŠČÍKOVÁ, Zuzana - TUMPACH, Miloš - JUHÁSZOVÁ, Zuzana - ZEYTINOGLU, Emin - CHYZHEVSKA, Ludmyla. Contextual Non-Financial Analysis of Annual Reports of Slovak, Turkish and Ukrainian Companies. In Globalization and its Socio-Economic Consequences 2020. International Scientific Conference. Globalization and Its Socio-Economic Consequences 2020 : The 20th International Scientific Conference. - Žilina : University of Žilina, 2021. ISSN 2261-2424, pp. 1-9 online. APVV-16-0602
4. Pasekova, Marie, Libuše Müllerova, Jiří Strouhal a Ludmila Číževska. IFRs

for SMEs: Challenge for emerging countries? Case of Czech Republic and Ukraine. World Academy of Science, Engineering and Technology [online]. 2010, vol. 42, s. 1677-1680. [cit. 2022-10-14]. ISSN 2010-376X.URL: https://publikace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/1003069/Fulltext_1003069.pdf?sequence=1

5. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: Монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 548 с.

6. Корягін М. В., Куцик П. О. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку: монографія. Львів: ЛКА, 2015. 239 с.

МАРЧУК У.О.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВІДНОВЛЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Вступ. Економічний розвиток України в сучасному стані війни з російською федерацією та післявоєнний період потребуватиме оновлених підходів до використання ресурсного потенціалу територій, покращення системи управління територіальним розвитком та підвищення зацікавленості у вирішенні локальних соціально-економічних проблем і зростанні національного добробуту.

Після завершення війни всі процеси, що відбуваються в світовій економіці стануть для України актуальними. Україна потребуватиме збільшення кількості інвесторів, що вкладатимуть кошти в економіку України (гроші для ліквідації наслідків бойових дій та приватний капітал – компанії в український ринок). Для цього є ключова причина євроінтеграція, а отже Україна в складі ЄС є лише питанням часу. Саме співпраця з іншими країнами може допомогти залучити фінансування для підготовки українського бізнесу до реалій та правил ЄС.

Результати дослідження. Для відновлення економіки в післявоєнний період перед владою України стоятимуть основні завдання, зокрема це:

- відновлення інфраструктури (доріг, мостів, залізниць, аеропортів, будівель, електричних мереж тощо);

- розвиток економіки та соціальної сфери;

- міграція громадян та брак робочої сили.

Розглянемо кожен з них більш детально.

Експерти Світового банку та Єврокомісії оцінюють пошкодження інфраструктури в наслідок війни та потреби на відновлення України (рис.1).

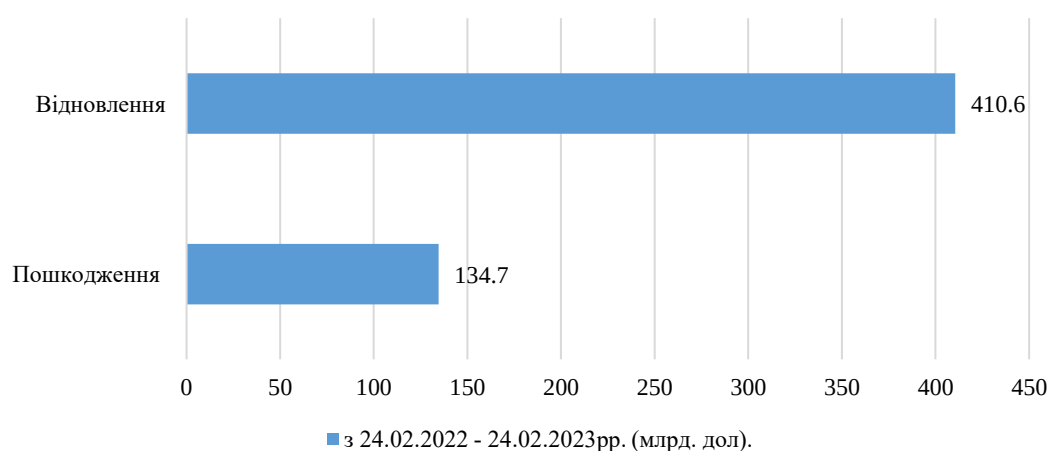

Рис. 1. Оцінка експертами Світового банку та Єврокомісії розмірів пошкодження інфраструктури в наслідок війни та витрати на відновлення України

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Сума прямих збитків за підсумками червня 2023 року, нанесених інфраструктурі України в ході війни оцінюється у 150,5 млрд дол.[3].

Міграція громадян – це одна з проблем, яку можливо вирішити лише через забезпечення умов та чинників, які будуть спонукати людей повернутись до України. І саме тут впливає одна з проблем – розвиток соціальної інфраструктури та реформи в сфері освіти та охорони здоров'я.

Однак, варто також звертати увагу на те, що велика кількість людей (понад 5 млн - до 15% населення), що виїхала за кордон вже не планують повертатись, і чим довше буде війна, тим збільшуватиметься відсоток людей. Дана депопуляція та її наслідки вплинуть на Україну впродовж 30 років. Динаміку перетинів українського кордону представлено на рис.2.

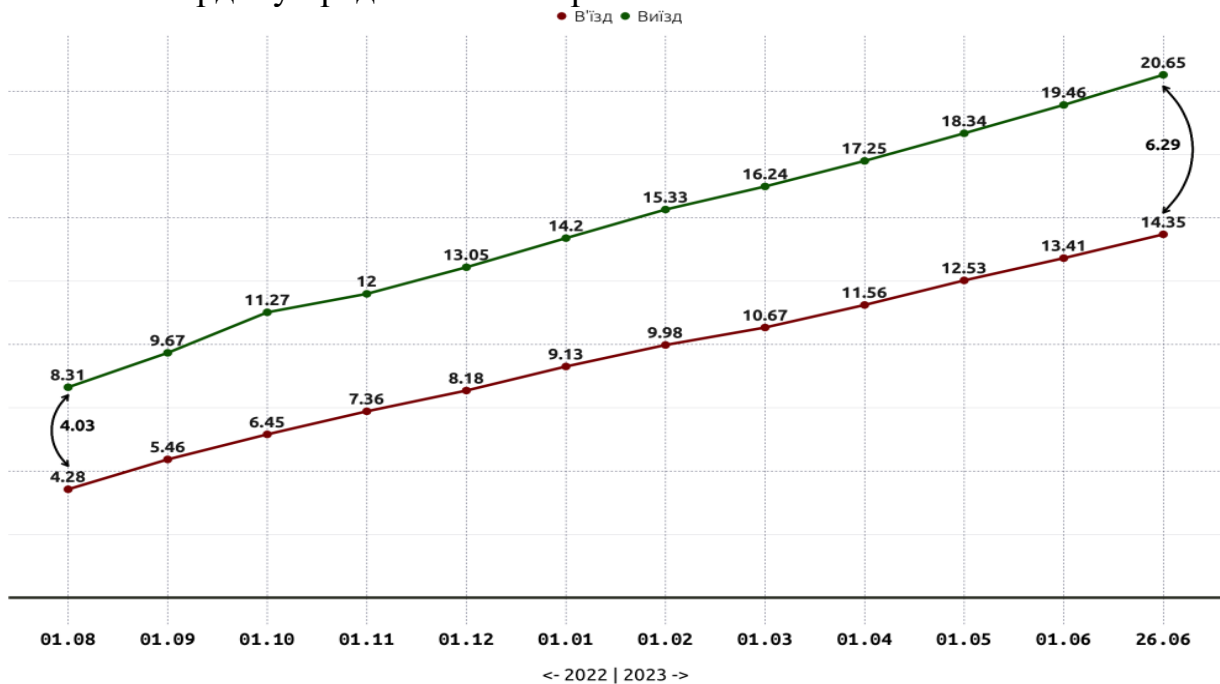

Рис. 2. Динаміка перетину українського кордону, млн осіб

Джерело: [2].

Дану проблему могла б вирішити частково народжуваність, однак за кордон виїзжали переважно жінки та молодь. Міністерство закордонних справ станом на 21 червня представило наступні дані (таблиця 1):

Таблиця 1

Динаміка українців в межах та за межі України

Дата	Виїзд з України	В'їзд в Україну	Сальдо	Кількість українців за кордоном	Міграційне сальдо
30.11.2022	13 047 394	8 182 720	-4 864 674	4 970 000	-839 400
01.02.2023	15 328 015	9983965	-5 344 050	7 989 027	-
29.03.2023	16 243 995	10 668587	-5 575 408	8 054 849	-
01.04.2023	17 252 689	11 559 295	-5 693 394	5 290 000	-2 655 553
01.05.2023	18 342 070	12 528 786	-5 813 284	5 370 000	-2 686 731
21.06.2023	19 464 399	13 408 160	-6 056 239	8 177 638	-

Джерело: узагальнено автором [4]

Отже аналізуючи дані таблиці 1, варто зазначити, що 65 % українців, що перебувають за кордоном це повнолітні особи - 22% ; діти до 18 %. Загалом з 24 лютого 2022 року за кордоном через війну передумає 20% наявного населення.

Іншою проблемою може стати безробіття, оскільки значна кількість населення змінили місце проживання і в середині країни, і міста, що приймали переселенців фізично не готові були забезпечити їх робочими місцями. Для вирішення даних проблем необхідна імміграційна та реінтеграційна політика, та активні програми працевлаштування із залученням та співпрацею з бізнесом, які допоможуть реінтегрувати українців та повернути їх до українського ринку праці.

Висновки. Узагальнюючи вище викладене можна дійти висновку, що жорстока війна в Україні призвела до масштабної гуманітарної кризи та кризи біженців. Жорстокі наслідки конфлікту очевидні, і наслідки даної ситуації загрожують стати ще гіршими. Тому очевидно є швидка мобілізація дій та коштів для рятувальних операцій та програм в Україні та сусідніх країнах. Адже війна в Україні впливає на світові продовольчі, енергетичні обмеження та фінансові ринки.

Список використаних джерел

1. Богдан Т. Фінансово-економічні наслідки війни. LB.ua 2023. URL:https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoekonomichni_naslidki.html
2. Громадська мережа ОПОРА. Офіційний сайт: opora.ua.org
3. Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, за підсумками червня 2023 року перевищила 150 млрд дол. KSE. 2023. <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-vijnu-za-pidsumkami-chervnya-2023-roku-perevishhila-150-mlrd/>
4. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. Укрінформ. 2023. <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>

МИКИТЮК В.М.

д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,

РУСАК О.П.

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

ОЦІНКА БАЛАНСУ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Рівень розвитку підприємства в сучасних умовах, особливо під час війни, значною мірою залежить від рівнів забезпеченості його якісним ресурсним потенціалом, збереженням та відновленням в умовах війни. Не менш важливим фактором впливу на економіку підприємства є існуючі системи і форми організації виробничих процесів, комерційної, бізнесової діяльності, раціональне та ефективне використання зазначених ресурсів, що в кінцевому результаті безпосередньо впливає на отримання позитивних фінансових результатів. Оптимальне управління матеріальними та фінансовими ресурсами підприємства має значний вплив на його фінансовий стан та сталий розвиток.

Досягнутий рівень фінансового стану підприємства відображено в його бухгалтерському балансі. Системний і своєчасний аналіз балансу підприємства повинен бути направлений на виявлення основних причин та недоліків його змін, дослідження статей, які свідчать про незадовільну роботу підприємства і його фінансовий стан.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних і методологічних підходів до оцінки фінансового стану підприємства здійснили вітчизняні вчені. Зокрема, М.Д. Білик, І.Л. Котов [1], О.В. Добровольська, М.А. Рондова [2], Т.М. Ковальчук, А.І. Вергун [3], Ю.М. Тютюнник [4] та інші. Разом з тим, в наукових колах при оцінці фінансового стану підприємства в недостатній мірі приділяється увага наявності і стану майна, оборотного капіталу, їх маневреності і впливу на фінансові результати.

На відміну від існуючих методик оцінки фінансового стану підприємства аналіз останньої необхідно розпочинати, на нашу думку, з рівня забезпеченості підприємства ресурсним потенціалом, його кількісним і якісним складом в динаміці, що відображені в бухгалтерському балансі. Бухгалтерський баланс підприємства є «дзеркалом» відображення його фінансового стану.

Результати досліджень. В умовах ринкової економіки аналіз фінансового стану, використовуючи здебільшого бухгалтерський баланс, виходить за рамки за межі відомостей, які містяться в балансі та інших формах фінансової звітності. Разом з тим, на нашу думку, аналіз фінансового стану підприємства необхідно розпочинати з читання його бухгалтерського балансу.

Шляхом горизонтального та вертикального аналізу даних балансу досліджено показники динаміки і структури майна підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

**Горизонтальний та вертикальний аналіз
активу балансу підприємства, 2022р., тис. грн.**

Актив	На початок року	На кінець року	Горизонтальний аналіз	Відносне відхилення, %	Вертикальний аналіз, %		
					На початок року	На кінець року	Відхилення
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	83801	121171	37370	144,6	24,8	36,3	11,5
первісна вартість	417786	519111	101325	124,3	x	x	x
накопичена амортизація	333985	397940	63955	119,1	x	x	x
Незавершені капітальні інвестиції	77906	25300	-522606	32,5	23,1	7,6	-15,5
Основні засоби:	66651	36029	-30622	54,1	19,8	108	-9,0
первісна вартість	182345	181327	-1018	99,4	x	x	x
знос	115694	145298	29604	125,6	x	x	x
Відстрочені податкові активи	1009	1287	278	127,5	0,3	0,4	0,1
Усього за розділом I	229367	183787	-45580	80,1	68,0	80,1	12,1
II. Оборотні активи							
Запаси	11104	7323	-3781	65,9	3,2	2,2	-1,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги:	4650	1117	-3533	24,0	1,4	0,3	-1,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	2098	2191	93	104,4	0,6	0,6	0,0
з бюджетом	974	782	-192	80,3	0,3	0,2	-0,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	953	18027	17074	1891,6	0,3	5,4	5,1
Гроші та їх еквіваленти	81669	109960	28291	134,6	24,2	32,9	8,7
Витрати майбутніх періодів	2742	7026	4284	256,2	0,8	2,2	1,4
Інші оборотні активи	3193	1701	-1492	53,3	0,9	0,5	-0,4
Усього за розділом II	167963	149864	-18099	89,2	32,0	44,9	12,9
Баланс	337330	333651	-3679	x	100,0	100,0	x

Джерело: Розраховано на основі даних фінансової звітності КП «Звягельтепло» Житомирської області

Горизонтальний аналіз та вертикальний аналіз активу балансу підприємства за 2022 рік вказують на деякі зниження активів підприємства протягом року. Зокрема, необоротні активи скоротилися на 19,9%, а оборотні – на 10,2%.

Найбільше скоротилися незавершені капітальні інвестиції, на 67,5% або 522606 тис. грн., що може вказувати на зміну стратегії розвитку підприємства або скорочення витрат на інвестиційні проекти.

Також досить значно знецінені основні засоби, на 41,9% або на 30622 тис. грн., що може означати переважну кількість здійснених продажів основних засобів в порівнянні з їх закупівлею.

Значно збільшились нематеріальні активи, на 44,6% або 37370 тис. грн. Однак, слід звернути увагу, що дане збільшення в основному пов'язане зі зростанням їх первісної вартості. Накопичена амортизація за досліджуваний період практично не змінилась, що може свідчити про менші надходження коштів на її фінансування. Зменшились також запаси на 44,1% або на 3781 тис. грн., дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – на 74,0% або на 3533 тис. грн. Серед інших показників зміни не є значними.

Незважаючи на зниження показників активу, підприємство зберегло свою фінансову стійкість та позицію на ринку, адже зберегло додаткові фінансові ресурси, натомість зменшивши активи.

Вертикальний аналіз активу балансу вказує на те, що найбільший обсяг активів складають необоротні активи – 36,3%, з яких найбільшу частку становлять нематеріальні активи – 11,5%.

Оборотні активи складають 44,9% від їх загального обсягу активів. Серед останніх найбільшу частку займають гроші та їх еквіваленти – 32,9% та інша поточна дебіторська заборгованість – 5,1%.

Таким чином, вертикальний аналіз вказує, що підприємство має достатній рівень необоротних активів, однак, зменшуючи їх кількість, збільшує обсяг грошових ресурсів та заборгованості перед контрагентами, що свідчить на потребу в більш ефективному управлінні активами та обіговим капіталом.

У цілому, горизонтальний та вертикальний аналіз активу балансу підприємства за 2022 рік дозволяє зробити висновок про склад активів підприємства та його зміни протягом року, що є важливим для управління фінансовими ресурсами та розвитку бізнесу.

Таблиця 2

**Горизонтальний та вертикальний аналіз
пасиву балансу КП «Звягельтепло» Житомирської області,
2022р., тис. грн.**

Пасив	На початок року	На кінець року	Горизонтальний аналіз	Відносне відхилення	Вертикальний аналіз, %		
					На початок року	На кінець року	Відхилення, %
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал							
Зареєстрований капітал	4139	4139	0	100,0	1,2	1,2	0
Додатковий капітал	149886	146236	-3650	97,6	44,4	43,8	-0,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	36309	45913	9604	126,4	10,8	13,8	3,0
Усього за розділом I	190334	196288	5954	103,1	56,4	58,8	2,4

Продовж. табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за:							
товари, роботи і послуги	3880	5379	1499	138,6	1,1	1,6	0,5
розрахунками з бюджетом	10293	12801	2508	124,6	3,0	3,8	0,8
розрахунками зі страхування	152	36	-116	23,7	0,04	0,01	-0,03
розрахунками з оплати праці	662	162	-500	24,5	0,2	0,1	-0,1
Поточні забезпечення	14813	19906	5093	134,4	4,4	6,0	1,6
Доходи майбутніх періодів	101577	79921	-21656	78,7	30,1	23,9	-6,2
Інші поточні зобов'язання	346	2072	1726	598,8	0,1	0,6	0,5
Усього за розділом III	146996	137363	-9633	93,4	43	41,2	-2,4
Баланс	397330	333651	-3679	98,9	100,0	100,0	0,0

Дані таблиці 2 аналізу пасиву балансу підприємства за 2022 рік вказують, що власний капітал зріс на 5954 тис. грн. або на 13,1% у порівнянні з попереднім роком. Це може свідчити про збільшення інвестицій та здатності компанії отримувати прибутки. Додатковий капітал скоротився на 3650 тис. грн., або на 2,4% у порівнянні з попереднім роком. Це може бути пов'язано з оптимізацією фінансових ресурсів та недопущенням збільшення ризиків підприємства. Нерозподілений прибуток збільшився на 9604 тис. грн., або на 26,4%. Це свідчить про позитивну діяльність підприємства та здатність до забезпечення фінансового резерву для майбутніх потреб. Заборгованість підприємства за поточними зобов'язаннями скоротилась на 9633 тис. грн., або на 93,4%, що свідчить про більш ефективне управління поточними зобов'язаннями та зменшення ризиків неплатоспроможності. У загальному, пасив підприємства скоротився на 3679 тис. грн., або на 1,1% у порівнянні з попереднім роком.

На основі проведеного горизонтального та вертикального аналізу пасиву балансу підприємства за 2022 рік, досліджено тенденції змін у складі фінансових ресурсів, а також з певним ступенем точності визначено потенційні проблемні питання, які варто вирішувати. Наприклад, збільшення нерозподіленого прибутку може свідчити про збільшення прибутків, але також може бути показником зниження витрат та інвестицій у розвиток бізнесу. Скорочення заборгованості за поточними зобов'язаннями може вказувати про більш ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства, але також може бути наслідком зниження обсягів закупівель або продажів.

Таким чином, для повного розуміння фінансового стану підприємства необхідно провести всебічний аналіз всіх складових його фінансових звітів. Крім того, важливо врахувати контекст, в якому знаходиться підприємство, такі як кон'юнктура ринку, економічна та політична ситуація, технологічний прогрес та інші фактори, що можуть вплинути на його діяльність та фінансові показники.

Для підприємства важливо вести облік своєї діяльності та регулярно аналізувати фінансову звітність. Горизонтальний та вертикальний аналіз пасиву балансу дозволяє отримати цінну інформацію щодо змін у структурі та складі

фінансових ресурсів підприємства, а також з'ясувати основні тенденції їх змін у часі. Це може допомогти керівництву підприємства у прийнятті взаємозв'язаних рішень щодо розвитку бізнесу та інвестицій у майбутнє.

Таблиця 3

Загальна оцінка стану майна КП «Звягельтепло» Житомирської області

Показник	2021р.	2022 р.	Відхилення, 2022р. до 2021р.
Усього майна (валюта балансу), тис. грн	337330	333651	-5679
Основні засоби і інші необоротні активи, тис. грн	229367	183767	-45600
у % до майна	68,0	55,1	-12,9
Оборотні активи (оборотний капітал), тис. грн	107963	149864	41901
у % до майна	32,0	45,0	13,0
Запаси, тис. грн	11104	7323	-3781
у % до оборотного капіталу	10,3	4,9	-5,4
Дебіторська заборгованість, тис. грн	4650	1117	-3533
у % до оборотного капіталу	4,3	0,7	-3,6
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн:	81669	109960	28291
у % до оборотного капіталу	75,6	73,4	-2,2

Аналіз показників стану майна підприємства (табл.3) вказує на його ліквідність та стан майнових ресурсів підприємства, а також на тенденції їх змін за досліджуваній період.

Основні засоби і інші необоротні активи становлять 55,1% від усього майна в 2022 році, що менше на 12,9% порівняно з 68,0% у 2021 році. Це свідчить про зменшення майнових ресурсів підприємства, що може бути пов'язано зі зменшенням обсягів наданих послуг або з відчуженням частини несприятливих активів. Оборотні активи (оборотний капітал) збільшилися у 2022 році на 13,0% порівняно з 2021 роком. Це свідчить про зростання обсягів продажу послуг або ефективнішому управлінні ресурсами підприємства. Запаси скоротилися на 5,4%, а дебіторська заборгованість – на 3,6%, що вказує на більш ефективне управління запасами та борговою заборгованістю підприємства. Грошові кошти та їх еквіваленти збільшилися на 2,2%, що характеризує поліпшення фінансової стійкості суб'єкта бізнесу.

Збільшення оборотних активів та грошових коштів свідчить про ефективніше управління ресурсами та поліпшення фінансової стійкості підприємства, що може бути позитивним фактором для розвитку бізнесу у майбутньому.

Таблиця 4

**Наявність власних оборотних активів КП «Звягельтепло»
Житомирської області, 2022р., тис. грн.**

Показник	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1. Власний капітал (підсумок розділу 1 пасиву балансу)	190334	196288
2. Необоротні активи (підсумок розділу 1 активу балансу)З	229367	183787
3.Наявність власних оборотних коштів	-39033	12501

Аналіз показників наявності власних оборотних активів підприємства на основі таблиці 4 вказує на можливість фінансування поточних операцій підприємством та на тенденції змін протягом звітної періоду.

На початок звітної періоду підприємство мало власний капітал на суму 190334 тис. грн., а на кінець звітної періоду він збільшився до 196288 тис. грн. Це свідчить про збільшення власної капіталізації підприємства за рахунок прибутку чи привласнення додаткового капіталу від інвесторів.

Наявність власних оборотних коштів підприємства на початок звітної періоду складала від'ємну суму в розмірі 39033 тис. грн., що свідчить про те, що підприємство недостатньо фінансує свої поточні операції за рахунок власних коштів. Однак, на кінець звітної періоду наявність власних оборотних активів склала 12501 тис. грн., що свідчить про те, що підприємство поліпшило свій фінансовий стан та може бути в змозі фінансувати поточні операції за рахунок власних коштів. Збільшення на кінець звітної періоду наявності власних оборотних активів є позитивним фактором поліпшення фінансового стану підприємства, оскільки дозволяє підтримувати своє фінансове здоров'я, вирішувати проблеми інших фінансових зобов'язань та здійснювати інвестиції у діяльність підприємства. Однак, компанії потрібно забезпечувати баланс між обсягом власних оборотних коштів та поточними операціями, щоб уникнути можливих проблем зі ліквідністю та забезпечити стабільний розвиток бізнесу в майбутньому. Тому, для забезпечення успіху в довгостроковій перспективі, підприємство повинно продовжувати вести контроль та моніторинг щодо наявності власних оборотних коштів та їх розподілу відповідно до потреб своєї діяльності.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновки, що протягом звітної періоду спостерігається погіршення фінансового стану, оскільки наявність і структура майна досліджуваного підприємства мають тенденцію до зниження. Разом з тим, позитивним фактором є збільшення за досліджуваний період наявності власних оборотних ресурсів, що буде сприяти підвищенню їх маневреності та ліквідності. Подальші дослідження мають бути направлені на вивчення результатів аналізу ліквідності і платоспроможності підприємства, його фінансової стійкості на основі співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів та за рівнем безпеки господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д., Котов І.Л. Фінансовий стан підприємства : теорія, методика. *Формування ринкових відносин в Україні*, 2013. Вип. 5. С. 86-92.
2. Добровольська О.В., Рондова М.А. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану підприємства. *Агросвіт*. 2021. Вип. 20. С. 40-45.
3. Ковальчук Т.М., Вергун А.І. Діагностичний аналіз фінансового стану: теорія та методологія. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. Том 1 № 5. С.129-134.
4. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посібник, Київ : Знання, 2012. 845с.

МУЛИК Т.О.

к. е. н., доцент, завідувач кафедри аналізу та аудиту,
Вінницький національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Вступ. Прибуток є важливим показником, що визначає ефективність діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта. В нинішніх умовах цифровізації економіки, необхідно достатньо уваги приділяти питанням управління прибутком. Це є важливим завданням, оскільки цифрові технології дозволяють підприємствам оптимізувати свої процеси, покращувати ефективність та забезпечувати більшу прибутковість.

Результати дослідження. «Управління прибутком підприємства – це добре налагоджена система управління, яка враховує як тактичні, так і стратегічні аспекти, з метою покращення фінансових результатів підприємства. Така система розглядається як взаємопов'язаність компонентів, що виконують конкретні функції, і їх спільна взаємодія забезпечує досягнення механізму отримання прибутку» [1].

Відомо, що прибуток господарюючого суб'єкту формується під впливом значної кількості взаємозв'язаних чинників (рис.1).

Зовнішні чинники	Внутрішні чинники
• економічні умови господарювання • умови ринку • платоспроможний попит споживачів • державне регулювання діяльності підприємств	• обсяг продукції, яка випускається підприємством • собівартість продукції • ціна продукції • асортимент продукції • стан та ефективність використання ресурсів підприємств

Рис.1. Чинники, що впливають на прибуток підприємства

Слід сконцентрувати увагу на системі управління прибутком та структурі його механізму.

Так, до системи управління прибутком підприємства входить дві такі підсистеми:

- оперативна, що реагує на поточні проблеми управління та забезпечує прибутковість діяльності;
- стратегічна, що націлена на формування стратегічних змін, які необхідні для зміни загальної стратегії управління прибутком господарюючого суб'єкту.

В нинішніх умовах господарювання, система управління прибутком зважає на всі напрями діяльності підприємства, в тому числі і його діяльність в сфері цифрової трансформації.

Застосовування можливостей Інтернету дозволяє підприємству поліпшити

процес розповсюдження інформації про свою продукцію, наростити кількість покупців та забезпечити зростання доходів та прибутку підприємства.

Основні можливості цифрової трансформації бізнесу представлені на рис.2.

Рис.2. Можливості цифрової трансформації бізнесу

Значна кількість підприємств використовує засоби цифрових технологій для підвищення ефективності усіх аспектів діяльності. Нині, цифрові технології перетворюються в глобальну бізнес-екосистему, яка об'єднує співробітників підприємства, його клієнтів, партнерів, постачальників, виробників та учасників мережі продаж та інших зацікавлених сторін. Цифрові технології відрізняється від традиційних низкою параметрів (рис 3).

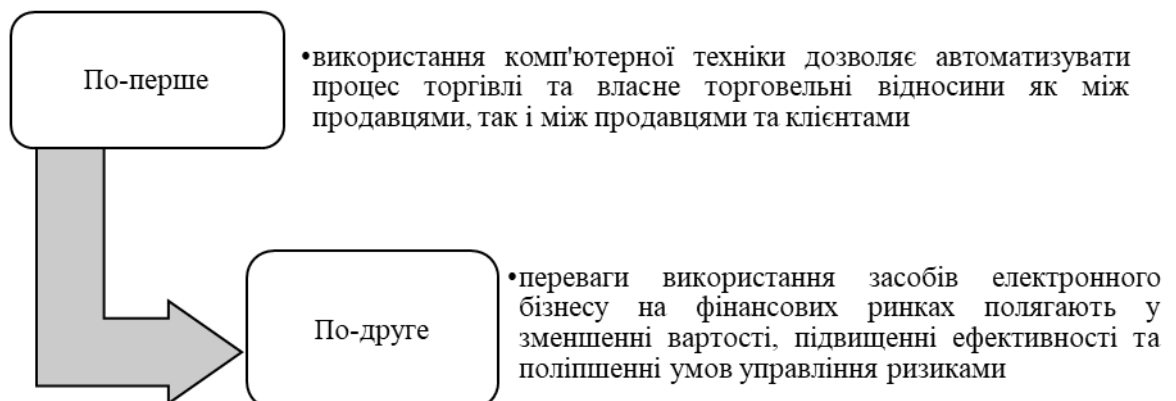

Рис.3. Основні параметри цифрових технологій

Таким чином, цифрові технології сьогодні - це:

- продуктивний засіб проведення досліджень в економіці;
- оптимальна система комунікацій, яка встановлює та підтримує взаємини

з різними абонентами в світі;

- знаряддя вдосконалення адміністративного та господарського управління;
- потужне джерело інформації.

«Управління прибутком підприємства базується на певному механізмі, що є необхідною складовою системи управління цим процесом. Механізм управління прибутком складається з ряду елементів, які взаємодіють та регулюють процес розробки і реалізації економічних рішень, пов'язаних з прибутком підприємства. Планування та використання прибутку на короткострокову перспективу та його відповідність обраній стратегії підприємства має критичне значення при формуванні механізму управління прибутком. Оскільки тип стратегічної орієнтації прибутку визначається, важливо врахувати його при побудові ефективного механізму управління прибутком» [2].

Базуючись на різних підходах дослідників, слід виділити такі елементи системи управління прибутком підприємств (рис.4).

Рис. 4. Елементи механізму управління прибутком підприємств

Нижче наведено кілька стратегій та підходів до управління прибутком підприємства в контексті цифрової трансформації:

- аналіз даних, що означитиме використання цифрових технологій для збору, аналізу та інтерпретації великих обсягів даних та дозволить підприємствам отримувати цінну інформацію про їх діяльність;
- аналіз прибутковості, що здійснюватиметься за допомогою аналітики даних та допоможе виявити тенденції та можливості для оптимізації прибутку;

- використання спеціальних цифрових платформ та систем управління прибутком, що допомагатимуть вести облік прибутку, прогнозувати його та приймати рішення щодо його оптимізації;

- здійснення ефективної комунікації, де команди можуть обмінюватися даними та інформацією онлайн, що дозволить приймати швидкі та обґрунтовані управлінські рішення;

- використання автоматизованих процесів та роботизації, що допоможе зменшити витрати та збільшити прибуток шляхом оптимізації виробничих і бізнес-процесів;

- цифрові технології дозволяють підприємствам взаємодіяти з клієнтами через онлайн-канали, а також вдосконалювати маркетингові стратегії для збільшення обсягів продажів та прибутку;

- забезпечення надійного захисту від кіберзагроз, щоб уникнути фінансових втрат та зберегти прибуток шляхом захисту фінансових даних та інформації про прибуток від кіберзагроз, використання шифрування та мультифакторної аутентифікації для забезпечення безпеки фінансових операцій тощо.

Висновки. Отже, цифрова трансформація відкриває нові можливості для підприємств у плані управління прибутком. Вона дозволяє їм більш інноваційно підходити до управління прибутком і знаходити нові можливості для покращення своєї фінансової продуктивності. Важливо розробляти стратегії та впроваджувати цифрові рішення, які відповідають конкретним потребам та цілям підприємства, щоб забезпечити стійку інноваційну прибутковість в умовах швидкої зміни бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Андріяш А.С., Могилова А.Ю. Особливості управління прибутком підприємства. *Молодий вчений*. 2014. № 6(09). С. 68- 70.
2. Жадько К.С. Управління прибутком суб'єкта підприємницької діяльності. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «економіко-правові та управлінські аспекти розвитку суспільства: молодіжний погляд»*. 2019. С. 58-60.

НАЗАРОВА К.О.

д.е.н, професор, завідувач кафедри фінансового аналізу та аудиту

БУГАЙ Д.В.

студент освітньої програми «Фінансовий контроль і аудит»,

Державний торговельно-економічний університет

НЕЗАЛЕЖНИЙ АУДИТ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Вступ. В сучасному світі, довіра та якість фінансового управління є важливими складовими успішного функціонування підприємств та організацій. Один з ключових інструментів, який сприяє забезпеченню цих аспектів, - це незалежний аудит.

Результати дослідження. Незалежний аудит - це процес систематичної оцінки, перевірки і підтвердження фінансової інформації, операцій, діяльності або інших аспектів діяльності організації або підприємства незалежною стороною, яка не має інтересів або зв'язків, що можуть призвести до конфлікту інтересів.

Головною метою незалежного аудиту є забезпечення достовірності, об'єктивності та достатньої доказовості фінансової інформації, яка подається організацією. Незалежний аудитор оцінює фінансові звіти, бухгалтерські записи, системи внутрішнього контролю та процеси звітності, щоб визначити, чи вони відповідають певним стандартам і законодавству. Результати аудиту виражаються у формі аудиторської думки, яка може бути позитивною (фінансові звіти відповідають) або негативною (фінансові звіти не відповідають).

Незалежний аудит важливий для довіри громадськості до фінансової інформації, що подається організаціями, і для дотримання регуляторних вимог. Аудитори зазвичай мають спеціальну професійну кваліфікацію і працюють відповідно до міжнародних стандартів аудитування.

Незалежний аудит є необхідною складовою стабільного функціонування економіки. Розглянемо, як незалежний аудит впливає на економічну стабільність та чому він є важливим для розвитку економіки.

1. Достовірність фінансової інформації

Незалежний аудит допомагає забезпечити достовірність фінансової інформації, що подається публічно. Це стосується фінансових звітів підприємств та організацій. Достовірність фінансової звітності є важливою для інвесторів, кредиторів і громадськості, які використовують цю інформацію для прийняття фінансових рішень. Незалежний аудит допомагає виявити будь-які недостачі або недоліки в фінансовій звітності та забезпечує впевненість у її надійності.

2. Довіра та інвестиції

Споживачі інформації про фінансовий стан підприємств та організацій потребують довіри до цієї інформації, щоб приймати рішення про інвестування. Інвестори надають свої кошти підприємствам, якщо вони вірять, що отримують об'єктивну та достовірну інформацію. Якщо інвестори втрачають довіру до

фінансової звітності, це може призвести до негативного впливу на ринки капіталу та призвести до коливань цін на фінансові активи.

3. Попередження шахрайства та нечесної діяльності

Незалежний аудитор може виявити шахрайські схеми та нечесну діяльність, яка може загрожувати стабільності економіки. Шахраї можуть намагатися приховати фінансові недоліки або займатися обманом в фінансовій звітності, але незалежний аудитор, виявивши такі порушення, допомагає у зменшенні ризику.

4. Забезпечення дотримання законодавства та регуляторних вимог

Незалежний аудит також допомагає підприємствам та організаціям дотримуватися законодавства та регуляторних вимог. Це важливо для того, щоб уникнути санкцій та штрафів, які можуть вплинути на фінансову стабільність підприємств та економіки в цілому.

Незалежний аудит в забезпеченні стабільності національної економіки відіграє важливу роль в забезпеченні економічної стійкості і довіри до фінансових систем та урядового управління. Ось ще кілька ключових аспектів, які варто врахувати:

- **Фінансова прозорість:** незалежний аудит допомагає забезпечити прозорість фінансової діяльності як урядових органів, так і приватних компаній. Це сприяє зменшенню корупції і підвищує довіру в інвесторів, споживачів і міжнародних партнерів.

- **Оцінка фінансової стійкості:** аудитори оцінюють фінансовий стан підприємств, банків, фінансових інституцій і держави загалом. Це допомагає ідентифікувати ризики, які можуть загрожувати стабільності економіки, і вчасно приймати заходи для їх зменшення.

- **Дотримання фінансових стандартів:** Аудитори перевіряють, чи дотримуються організації і державні органи фінансових стандартів та правил бухгалтерського обліку. Це важливо для порівняння фінансових даних інформації з різних джерел і для визначення фінансової стабільності.

- **Попередження фінансових криз:** аудит може допомогти виявити попередні ознаки фінансових криз, такі як недостатність капіталу, поганий управлінський контроль або неправильне розпорядження ресурсами. Це дає можливість урядовим органам і регуляторам приймати заходи для запобігання кризам.

- **Державний бюджет і податкова ефективність:** аудитори можуть допомогти урядовим органам перевірити ефективність управління бюджетними ресурсами і забезпечити відповідність податкових норм і стандартів.

Висновки. Загалом, незалежний аудит є важливим інструментом для забезпечення стабільності національної економіки, контролю ризиків і підвищення довіри в урядовому та бізнесовому середовищі. Він допомагає виявити проблеми та недоліки, що можуть стати загрозою для економіки, і сприяє прийняттю вчасних заходів для їх вирішення. Для ефективності аудит має бути незалежним, об'єктивним та проводитися відповідно до встановлених стандартів.

Незалежний аудит відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності

національної економіки. Він сприяє достовірності фінансової інформації, забезпечує довіру інвесторів, допомагає виявити нечесну діяльність та забезпечує дотримання законодавства. Незалежний аудит є важливим інструментом для створення стабільного економічного середовища, яке сприяє росту і процвітанню як і підприємствам, так і країні в цілому.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2018 року, частина I URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>.

НЕДІЛЬСЬКА Л. В.

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту,
Поліський національний університет

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕКСПОРТНИХ ПОТОКІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Вступ. Українська економіка 2022-2023 рр. зіштовхнулася із кризовими викликами, які спричинила збройна агресія рф: спричинено масову міграцію та еміграцію, зруйновано виробничі потужності та інфраструктуру, заблоковано експортні шляхи, спровоковано високу інфляцію та падіння платоспроможності. Напрацьовані роками ділові зв'язки та експортно-імпортні потоки зазнали чималих коригувань: Україна поглибила свою імпорتنу залежність, суттєво скоротивши обсяги експорту. Такі тенденції привертають увагу наукової спільноти і спонукають до наукового пошуку способів і прийомів збалансування експортно-імпортних потоків.

Результати дослідження. За підсумками 2022 року українська економіка втратила 29,1% досягнутих у 2021 р. обсягів ВВП. Найсуттєвіше згортання спостерігається у сфері будівництва (58,5% від рівня 2021 р.) та сфері транспорту і складського господарства (30,8 % від рівня 2021 р.). Таку ситуацію спричинено військовою агресією з боку рф, як визначальним фактором підвищеного ризику як для інвесторів (у сфері будівництва), так і виробників (зокрема, транспортних організацій).

Решта галузей і сфер економіки також потерпають від руйнувань і втрат, знижуючи свою ділову активність, згортаючи виробничі та інвестиційні проекти, обмежуючи завантаження виробничих потужностей. У зв'язку з цим скорочуються загальні обсяги виробництва, зменшується експортний потенціал, формування якого до війни було одним із пріоритетних напрямів розвитку більшості суб'єктів господарювання.

Згідно з твердженнями експертів, «за підсумками 2022 р. товарна структура вітчизняного експорту зазнала відчутних негативних змін: спостерігається зменшення питомої ваги високотехнологічної продукції; у наслідок війни відбувається витіснення вітчизняних товаровиробників із традиційних сегментів ринку через втрату конкурентних переваг і значне зростання ризиків; незначна ймовірність охоплення нових ринкових сегментів; присутність додаткової залежності від циклічних економічних коливань та різних зовнішніх чинників; надмірна енерго-і ресурсомісткість внутрішнього виробництва» [2].

На кінець 2022 р. питома вага експорту у ВВП України скоротилась на 5,23 в.п. (з 40,7 % у 2021 р. до 35,5% – у 2022). У структурі товарного експорту України традиційно домінує продукція промислового виробництва. Однак, чітко можна виділити п'ять товарних груп, які справедливо є визначальними у структурі експорту, оскільки разом займають понад 60 % усього обсягу товарного експорту: 1) злаки; 2) залізо і сталь; 3) тваринні та рослинні жири й олії; 4) руди, шлаки і золи; 5) насіння та плоди олійних культур, різні зерна. Проте воєнні події

від початку 2022 р. внесли суттєві корективи (рис. 1): на тлі загального скорочення обсягів експорту суттєво знижено частку експорту заліза та сталі (на 11 в. п. – майже вдвічі), натомість, не зважаючи на вартісне скорочення обсягів експорту злаків та жирів й олій, їх частка в структурі експорту зросла по обох товарних групах на 3 в.п.

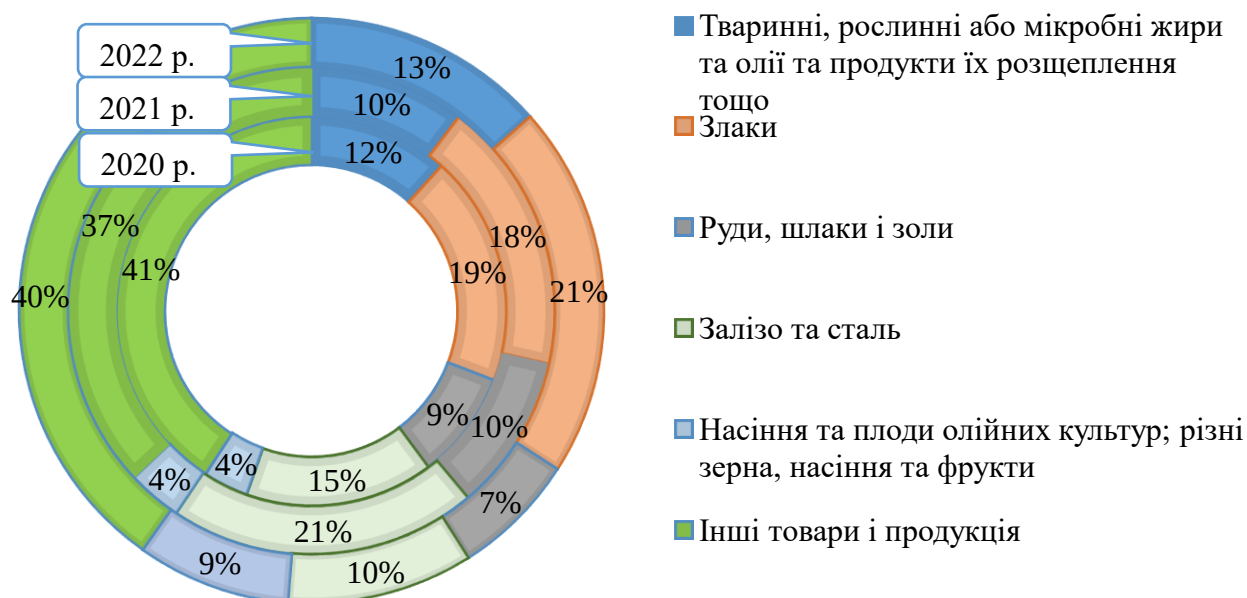

Рис. 1. Структура товарного експорту України у 2020-2022 рр.
Джерело: розраховано і побудовано за даними TradeMap [1].

У результаті війни географічна структура експорту також зазнала суттєвих змін. Складна політична ситуація призвела до розірвання стосунків не лише з країною агресором, а й її партнерами, що зумовило формування нових логістичних шляхів експорту і розвиток існуючих. На рис. 2 наведено дані за ранжиром (у порядку зниження) про країни, які у 2022 р. мали найбільшу питому вагу в експорті України. Заслужує уваги той факт, що РФ уже не є експортним партнером України, тоді як у 2018 р. – це країна отримувала найбільші обсяги експорту серед інших країн-партнерів, а у 2019-2020 – була на 3-му місці після Китаю та Польщі.

У 2022 р. відбулось різке зростання питомої ваги експортних потоків з Польщею та Румунією, Словаччиною та Болгарією. Натомість суттєво скоротилась питома вага експорту до Китаю з 11,76 % у 2021 р. до 5,6 % - у 2022 р. Варто відмітити, що загальна питома вага експорту України до наведених на рис. 2 одинадцяти країн зросла з 41,38 % у 2018 р. до 63,66 % - у 2022 р.

Найбільша питома вага вітчизняного експорту у 2022 р. належала Польщі, у складі цих експортних потоків переважають саме ті товарні групи, які є ключовими у загальному обсязі експорту України. Важливо, що саме в цю країну Україна експортує 35 % усього алюмінію та виробів з нього, 35 % меблів, матраців, постільної білизни та аналогічних виробів, 34 % їстівних фруктів і горіхів, 45% усього експорту білкових речовин, модифікованих крохмалів і ферментів.

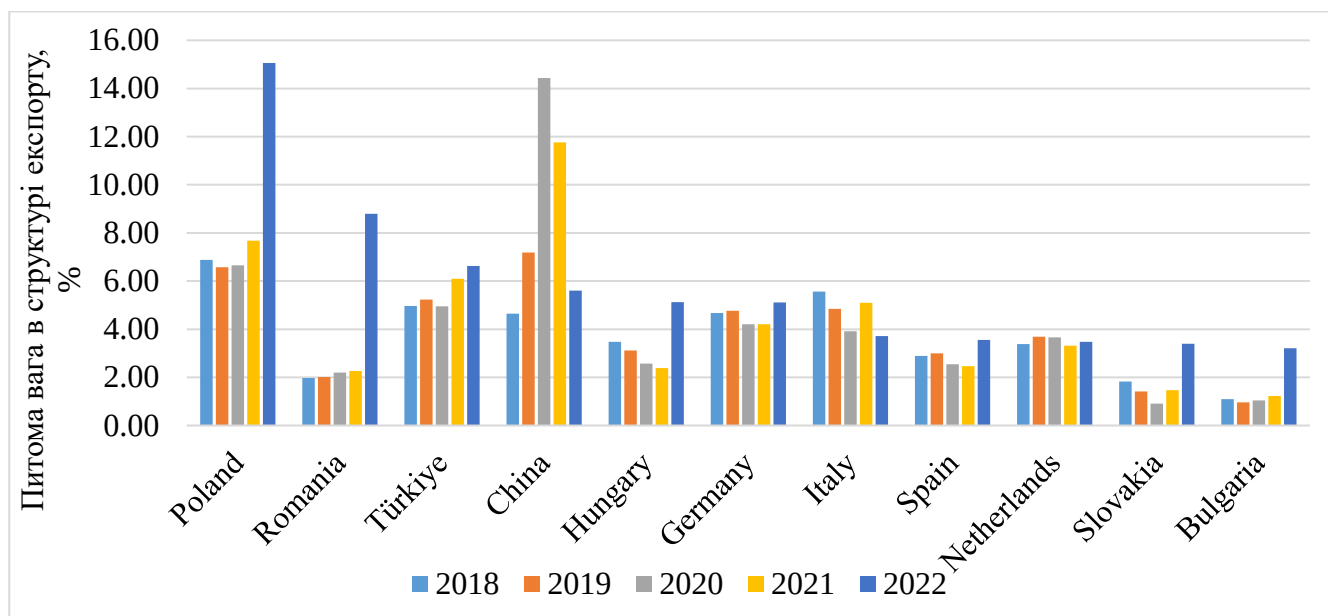

Рис. 1. Географічна структура експорту України у 2018-2022 рр.
Джерело: розраховано і побудовано за даними TradeMap [1].

Головною ознакою експорту України завжди був його чітко виражений ресурсний характер. Ця ключова характеристика у результаті воєнних дій в Україні була лише поглиблена, оскільки відбулось згортання не лише видобувної та сільськогосподарської галузей, а й машинобудування і хімічної промисловості, сфер переробки та різноманітних послуг з високою доданою вартістю.

Отже, склад та структура експортних потоків України виступають свідченням серйозних проблем платіжного балансу та економіки загалом. Однак переорієнтація експортних зв'язків у напрямі країн Європейського союзу розкриває нові можливості для якісного оновлення їх товарної та географічної структури.

Висновки. Аналітична оцінка експортних потоків України у довоєнний час та під час війни відображає системну складну ситуацію, в основі якої знаходиться ресурсний характер експорту та нинішня обмеженість його обсягів через логістичні проблеми, зумовлені війною. У такій ситуації Україна потребує механізмів стрімкого розвитку високотехнологічних виробництв для внутрішнього споживання та зовнішньої реалізації.

Список використаних джерел

1. List of importing markets for a product exported by Ukraine. *TradeMap*. URL: <http://surl.li/myllm>
2. Іщук С. Економіка регіонів України в умовах повномасштабної війни: новітні тенденції. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. №3(35). С. 24-33. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-03-24-33>.

НЕЖИВА М. О.

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

БЛОКЧЕЙН ТА ШІ: МАЙБУТНЄ КОМЕРЦІЇ

Вступ. Блокчейн порушує традиційні маршрути комерційного ланцюга постачання, створюючи децентралізацію. Ця технологія дозволяє створювати товари та послуги з високою можливістю відстеження, що, у свою чергу, підвищує довіру для кінцевого користувача. Індустрія предметів розкоші та харчова промисловість першими отримають вигоду від технології, довіра яких зростатиме з боку споживачів. Блокчейн дозволяє споживачам повною мірою використовувати пристрої, керовані штучним інтелектом, такі як цифрові помічники, не передаючи свої дані третім особам. Однією з причин, чому блокчейн ще не реалізував повний потенціал, є те, що ця технологія лише зароджується, а випадки її ефективного використання ще не знайдені.

Результати дослідження. Відсутність чіткого сценарію використання для компаній є переважною причиною, чому компанії не інвестують у нову технологію, і це особливо актуально, коли мова йде про блокчейн, застосований до комерції. Злиття штучного інтелекту та блокчейну зробить революцію в комерції в найближчі роки, створивши найнадійніші технологічні системи прийняття рішень, які є незмінними та налаштованими одночасно. Поява блокчейну та злиття ШІ призведе до створення нового набору можливостей як для бізнесу, так і для споживачів у майбутньому.

Цінність блокчейну: оцифрування записів або транзакцій, що дозволяє їм бути перспективними для подальшого розвитку; постійні та незмінні транзакції з часовими мітками, що вимагають підтвердження від більшості учасників мережі; зашифрований, безпечний і прозорий, що дозволяє майже миттєво розраховуватися; процес однорангових транзакцій без втручання третьої сторони; універсальна цифрова ідентифікація, що дозволяє підвищити ефективність і співпрацю.

У світі платежів, який переходить від готівки та фізичних карток до Інтернету, а тепер і до мобільних пристроїв, нове покоління платформ, таких як PayPal.Me, Venmo, Alipay і Square Cash, дозволяє користувачам надсилати та запитувати гроші зі своїх пристроїв через пов'язану дебетову/кредитну лінію. Мобільні програми обміну повідомленнями, такі як WeChat і iMessage від Apple, вийшли за межі служб обміну соціальними повідомленнями та використовують P2P-платежі, дозволяючи переказувати гроші між користувачами та/або компаніями. Поточні варіанти оплати P2P суворо обмежені користувачами послуги та обмежені певними географічними регіонами, тоді як існуючі типи транскордонних платежів мають тривалі періоди очікування, високі комісії за транзакції, складні процедури та відсутність прозорості. У країнах, що розвиваються, економіка яких здебільшого є готівковою, з менш доступними традиційними банківськими послугами, велика кількість населення, яке не

обслуговується, має менше контролю та безпеки над своїми фінансами.

Блокчейн, по суті, функціонує як система бухгалтерського обліку через мережу підключених вузлів (комп'ютерів), яка деталізує кожну транзакцію. Це створює децентралізований ринок без кордонів, який не керується жодним центральним органом, що дозволяє безперешкодно переказувати платежі майже негайно, без зусиль і майже безкоштовно. Транзакції, здійснені в блокчейні, є незмінними, видимими та постійними. Це забезпечує підвищену безпеку платежів, особливо в умовах поширеності шахрайства та крадіжок. Цифрові ідентифікаційні дані також добре встановлені та перевірені в цій децентралізованій мережі, що усуває потребу в лімітах платежів або ускладнює процес автентифікації. Дані та кошти також не зберігаються в певного постачальника послуг, наприклад у банку чи мобільному додатку, а використовуються між усіма учасниками. Сюди входять споживачі та підприємства, дозволяючи пряму та негайну передачу, виключаючи посередника.

Швидкість, вартість, зручність і прозорість у традиційних банківських системах є одними з областей, які потребують найбільшого вдосконалення. У мобільних і P2P-платежах, що швидко розвиваються, споживачі все більше вимагатимуть розширених функцій, щоб скоротити час і витрати, а також покращити безпеку. Інтеграція технології блокчейн потенційно не тільки виправить недоліки поточних пропозицій, але й забезпечить довіру та безпеку, які будуть привабливими для зростаючої кількості споживачів, орієнтованих на технології. Переваги включають: користувачі не будуть обмежені певним географічним регіоном або мобільним додатком, що дозволяє легко здійснювати транскордонні транзакції; особиста інформація, що зберігається в децентралізованій мережі, є незмінною та зашифрованою; транзакції між користувачами залишаються прямими та приватними. Від третіх сторін не вимагається вести переговори або діяти за довіреністю, що усуває конфлікт інтересів. Якщо це правильно реалізовано, це надасть користувачам більше свободи, коли мова йде про рух коштів. Коли справа доходить до руху коштів, але прийняття створює проблеми:

- проблеми конфіденційності:

- загальнодоступний блокчейн може викликати занепокоєння щодо кількості приватних даних, доступних для громадськості. У цифрову еру з підвищеною стурбованістю щодо конфіденційності необхідно вирішити ці проблеми кібербезпеки;
- існують обхідні шляхи, щоб запобігти всім сторонам загальнодоступної мережі блокчейн отримати доступ до всіх необроблених даних у цифровій книзі. Шифрування з використанням передових криптографічних методів для шифрування інформації в мережі також продовжує розвиватися;
- існує також багато вдосконалень у розробці приватної мережі блокчейн, яка може бути розроблена спеціально для пом'якшення проблем конфіденційності, дозволяючи доступ до мережі лише

- перевіренним учасникам;
- інтеграція в існуючі мережі, вартість налаштування та обслуговування:
 - переконати кожену організацію вбудувати блокчейн в існуючу інфраструктуру своєї організації є однією з найбільших перешкод на шляху впровадження цієї технології;
 - незнання технології блокчейн робить широкомасштабне впровадження складним і потенційно дорогим. Це може вимагати розкриття існуючої структури, запровадження переважно концептуальної основи та вбудовування її в поточні бізнес-процеси;
 - потенційні переваги можуть бути дуже корисними. Однак будь-який масштабний збій у структурі призведе до руйнування інфраструктури, що завдасть шкоди компанії;
- співпраця:
 - незважаючи на весь ажітаж, ця технологія залишається невідомою для більшості споживачів. Навіть з неймовірним рівнем ефективності та інновацій, які теоретично може забезпечити технологія блокчейн, споживачів цікавлять лише пропоновані послуги, а не технології, на яких вони базуються;
 - лише фактичне впровадження зі значними видимими та суттєвими перевагами перед іншими існуючими методами оплати переконає споживачів прийняти цю базову технологію однорангових платежів;
 - на папері ця технологія може стати справжнім руйнівником поточної індустрії платежів. Однак невідомий фактор і його здатність успішно інтегруватися в існуючі системи та процеси з мінімальними збоями стануть найбільшими проблемами як для ІТ-фахівців, так і для ІТ-фахівців.

Очікування змінюються, і споживачі прагнуть швидших, безпечніших і зручніших підходів. У сучасну цифрову епоху технологія блокчейн потенційно дозволяє збільшити передачу інформації та коштів безперебійним і високозахищеним способом, а також значно покращує спрощення поточного процесу.

Висновки. Таким чином, незважаючи на те, наскільки багатообіцяючою є ця технологія, широке поширення або навіть початкове впровадження блокчейну, швидше за все, буде тривалим і нерівномірним. Незважаючи на прогрес у сфері регулювання, проблеми залишаються. Такі обмеження, як співпраця, проблеми конфіденційності, нормативні акти, витрати на налаштування та обслуговування, залишаються величезними перешкодами, які потрібно продовжувати вирішувати. Очікується, що стартапи та відомі компанії експериментуватимуть із цією технологією та інвестуватимуть у створення доказів концепції, щоб досліджувати потенціал блокчейну для розробки чи створення у більшому масштабі.

ОВСЮК Н.В.

д. е. н., професор,
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Вступ. Захист економічних інтересів України в контексті сталого розвитку забезпечує новий формат соціально-трудових відносин. З ціллю формування ефективної мотиваційної політики персоналу, окремі суб'єкти господарювання запроваджують на власному підприємстві недержавне пенсійне забезпечення. За сьогоденних умов економічного розвитку реалізація нашої державою власних міжнародно-правових зобов'язань обумовлює надійний соціальний захист громадян за допомогою нової пенсійної реформи, яку уряд планує запровадити починаючи з 2024 р. Висока суспільна значущість нової пенсійної реформи потребує системного дослідження економічної інформації щодо трирівневої пенсійної системи, що зумовлює вдосконалення методологічного забезпечення організації бухгалтерського недержавного пенсійного забезпечення з метою аналізу і контролю активів, зобов'язань, доходів тощо недержавних пенсійних фондів (НПФ).

Результати дослідження. Систематично здійснюючи розрахунки за ЄСВ за результатами використання праці найманих робітників, підприємства створюють та оприлюднюють економічну інформацію для зовнішніх користувачів у форматі звітності з ЄСВ, регламентовану правовими нормами, що слугують підґрунтям солідарної системи, а саме: першого рівня загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [3].

Другий рівень виступає як система накопичень, що реалізується шляхом сплати працівником, роботодавцем окремо, або разом щомісячного відсотку до спеціального пенсійного фонду, коштами якого колишній робітник буде користуватися після виходу на пенсію. Основною перевагою накопичувальної пенсії є можливість передати накопичені кошти у спадок.

Добровільне недержавне пенсійне забезпечення вважається третім рівнем, який передбачає накопичення додаткових пенсійних коштів для особистих потреб, близьких осіб або працівників власного підприємства [5]

На даний час в Україні функціонує перший та третій рівні пенсійного забезпечення, отже має місце змішана пенсійна система.

Підґрунтям базису економічної інформації щодо здійснення розрахункових операцій, пов'язаних з пенсійним забезпеченням працівників, слугують дані обліку та звітності підприємства-страхувальника, що враховують обов'язковість оприлюднення економічних показників для потреб користувачів щодо проведення оплати внесків до солідарної системи, а саме першого рівня пенсійного страхування та створеної системи недержавного пенсійного забезпечення. Проте, до нинішнього часу не сформовано дієвого механізму

надання економічної інформації про участь осіб у недержавному пенсійному забезпеченні для потреб менеджменту та робітників суб'єкта господарювання.

Недержавний пенсійний фонд (НПФ) характеризується як неприбуткова організація, яка працює з ціллю накопичення пенсійних внесків працівників і подальшого управління ними, а також виплати пенсій учасникам НПФ у законодавчому порядку.

Загальні активи системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні у 2022 р. зросли порівняно з попереднім роком на 6,8%, або на 263,2 млн. грн. і в сумарному вираженні досягли рівня 4,14 млрд грн., однак кількість НПФ зменшилася з 64 до 55 [1].

Зміни економічного становища, які вплинули на розвиток недержавного пенсійного забезпечення, були обумовлені воєнним станом, інфляційними процесами, девальвацією гривні, зростанням облікової ставки, відчуженням акцій частки українських підприємств, зниженням ставки за депозитами, переоцінкою вартості облігацій внутрішніх державних позик, падінням світових індексів.

Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку програми пенсійного забезпечення залежно від економічної сутності ідентифікуються як програми з конкретизованим внеском, або програми з окресленою виплатою.

НП(С)БО 26 передбачає оприлюднення загальної сумарної величини витрат на реалізацію пенсійного забезпечення у фінансовій звітності підприємств, що створюють відповідні програми [4].

Найбільш глобальним як у міжнародному, так і вітчизняному обліковому стандарті є розділ, присвячений виплатам, пов'язаним із закінченням трудової діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

**Виплати, зумовлені закінченням трудової діяльності,
за національним та міжнародним стандартами**

НП(С)БО 26	МСБО (IAS)19
Різні види пенсійного забезпечення працівників (крім державного)	Пенсійне забезпечення
Інші зобов'язання підприємства, щодо своїх бувших робітників	Страхування життєдіяльності після завершення трудової активності
	Медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності

Джерело: складено автором на основі [2; 4].

Порядок і суми таких виплат обґрунтовуються умовами програм виплат після завершення трудової діяльності. Згідно МСФЗ (IAS) 19 та НП(С)БО 26 ці виплати поділяються на два види: програми з визначеним внеском і програми з визначеною виплатою.

Внаслідок того, що в Україні ще не створено достатньої юридичної бази, яка б регламентувала діяльність НПФ, то зазначені виплати ще не стали істотною складовою соціального пакета персоналу підприємства. Водночас у іноземних державах НПФ перетворились на масовий вид соціальних гарантій, що відіграє

вагому роль на ринку капіталу, виступаючи потужним інституціональним інвестором.

Внески на державне пенсійне страхування, що їх українські підприємства сплачують до пенсійного фонду, можна охарактеризувати як програми з установленими виплатами. Такий пенсійний план передбачає гарантований роботодавцем розмір пенсії.

Оскільки НПФ виступають як юридичні особи, вони зобов'язані вести бухгалтерський облік та фінансову звітність, при чому бухгалтерський облік здійснюють не особисто НПФ, а адміністратори НПФ.

Дохід НПФ оцінюється за справедливою вартістю компенсації, що була одержана чи підлягає одержанню з врахуванням сум будь-якої торговельної знижки.

Дохід, який формується внаслідок господарського використання іншими підприємствами різноманітних активів НПФ, що забезпечують формування відсотків та дивідендів, визнаються на таких засадах: відсотки окреслюються за допомогою використання методики визначення ефективної ставки відсотка, а дивіденди визнаються, коли встановлюється право НПФ на їх отримання.

Відмітимо, що у 2022 р. позитивної доходності досягли лише 34 НПФ, зокрема лише у восьми організацій вона перевищила середньорічну доходність річних депозитів, що становила 9,75%, проте доходність НДФ не перевищила інфляції, рівень якої становив 26,6% [1].

Облік доходів НПФ здійснюється за кредитом рахунків класу 7, при чому відповідно до специфіки господарювання НПФ, у них не існує доходів від реалізації.

Заборгованість дебіторів за нарахованими пасивними доходами, які підлягають отриманню НПФ (дивіденди, відсотки тощо), відбувається за дебетом субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» з реалізацією аналітичного обліку за кожним окремим дебітором.

Відповідно до періодичності розподілу прибутку (збитку), встановленого обліковою політикою НПФ, адміністратор підсумовує доходи та витрати, що виникають в результаті господарювання НПФ з урахуванням сальдо відповідних синтетичних рахунків і списує ці суми на рахунок 79 з деталізацією за видами діяльності (операцій), за підсумками яких одержано вірогідний фінансовий результат.

Активи пенсійного плану включають активи, розміщені у довгостроковому фонді, і страхові поліси. Активи пенсійного плану можуть бути повернені підприємству лише як відшкодування раніше виплачених сум.

Висновки. Недержавне пенсійне забезпечення слугує важливим засобом соціального захисту населення та сприяє здійсненню заощаджень, зокрема по завершенню трудової діяльності, на відміну від банківських депозитів. За даними ПФУ станом на 1 липня 2022 р. пенсійні виплати одержували 10,7 млн. осіб. Перехід України до недержавного пенсійного страхування було призупинено через складну економічну ситуацію, відсутність сучасної нормативно-правової бази та недосконалу методику обліку і контролю діяльності НПФ, тому

дослідження та вдосконалення системи обліку доходів та витрат НПФ відповідає загальним трендам економічного розвитку нашої країни.

Список використаних джерел

1. Інформаційне агентство «Interfax-Україна». URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/899822.html> (дата звернення 24.10.2023).
2. МСБО 19 «Виплати працівникам». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2019_ukr_2022.pdf (дата звернення 21.10.2023).
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058 – IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення 21.10.2023).
4. Про затвердження НП(С)БО 26 «Виплати працівникам»: Наказ МФУ від 28.10.2003 № 601. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text> (дата звернення 20.10.2023).
5. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057 – IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#top> (дата звернення 20.10.2023).

ПОТРИВАЄВА Н.В.

д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування

ЗІГУНОВА С.А.

здобувач освітнього рівня бакалавр,

Миколаївський національний аграрний університет

АУДИТ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Вступ. На сьогодні аудит в контексті євроінтеграційного розвитку в Україні залишається актуальною та науково значущою темою. Дана актуальність визначається декількома ключовими чинниками. По-перше, процес євроінтеграції передбачає впровадження міжнародних стандартів у багатьох сферах, включаючи фінанси, оподаткування, корпоративне управління та інші. Аудит грає важливу роль у перевірці відповідності цих стандартів, забезпечуючи дотримання зобов'язань перед міжнародними організаціями. По-друге, аудит в Україні допомагає залучити іноземні інвестиції та кредити. Іноземні інвестори вимагають високого рівня фінансової дисципліни та довіри до фінансової звітності. Аудиторська перевірка підтверджує цю дисципліну та сприяє підвищенню довіри інвесторів. По-третє, аудит в контексті євроінтеграції сприяє боротьбі з корупцією, оскільки допомагає виявити корупційні схеми та незаконне використання фінансів у державних установах та компаніях.

Результати дослідження. Для забезпечення фінансової стабільності підприємства в майбутньому важливо проводити діагностику ризиків банкрутства. Це дозволяє не тільки виявити їх розвиток і поширення, але й негативні наслідки кумуляції цих ризиків, тобто взаємного їх впливу і нагромадження. Аудит є потужним та багатограним інструментом контролю, який спрямований на оптимізацію управлінських рішень [1, с. 39]. Ефективна організація внутрішнього аудиту є ключовим фактором при проведенні перевірки на окремому підприємстві з метою встановлення реального стану справ суб'єкта господарювання та пошуку відповідних рішень існуючих проблем [2, с. 692].

Євроінтеграційні процеси ініціювали широкомасштабні трансформації, які відбулися як у політичній, економічній, так і правовій сферах України. Особливий акцент був зроблений на системній реформі, спрямованій на приведення національного правового поля у відповідність до європейських стандартів, і ця реформа суттєво вплинула на галузь аудиторської діяльності.

Адаптація українського законодавства до міжнародних норм і стандартів є важливим процесом з метою збереження та підвищення репутації України та її позицій в Європейському Союзі. Цей виклик спонукає вітчизняних аудиторів до активної діяльності. Важливо відзначити, що в Україні вже відбулися позитивні зміни, які призводять до наближення нашої країни до європейських стандартів. Зокрема, була розроблена концепція реформування регулювання внутрішнього аудиту, враховуючи європейські вимоги та стандарти. Крім того, була введена

вимога щодо обмеження термінів проведення аудиту публічних компаній та зміни аудиторських компаній, які обслуговують такі компанії, не рідше одного разу за десять років [3, с. 42].

Активне впровадження європейського досвіду під час реформування аудиторської діяльності може дійсно призвести до суттєвих змін в розвитку загальної культури суспільства, моральних цінностей та ідей. Структурна перебудова системи регулювання та проведення аудиторської діяльності з врахуванням загальноєвропейських стандартів призводить до посилення вимог щодо дотримання етичних принципів під час виконання аудиторської роботи. Зокрема, Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» містить положення, де зазначено, що аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності повинні забезпечувати етичну професійну поведінку, керуючись пріоритетом суспільних інтересів, загальних норм моралі, принципів незалежності, об'єктивності, професійної компетентності, конфіденційності та професійної таємниці [4]. З цього випливає, що обов'язкове дотримання професійної етики та чітке розуміння аудиторами можливих етичних наслідків своєї діяльності в разі виникнення етичних конфліктів стають важливими складовими успішного виконання аудиторської роботи та захисту інтересів суспільства. Досліджуваний вид діяльності сприяє підвищенню довіри до аудиторів та зміцненню їхньої ролі у суспільстві, оскільки вона покликана забезпечувати інформаційну достовірність і прозорість у фінансовій звітності, а також вчасно виявляти можливі порушення та негідні практики [5].

На сучасний момент економічна ситуація в Україні перебуває в стані кризи та нестабільності внаслідок військової агресії, яка була ініційована Російською Федерацією 24 лютого 2022 року. У виняткових обставинах, що виникають в результаті подій чи явищ, завжди важливо для суб'єктів економіки перевіряти свій бізнес шляхом проведення аудиту з метою подальшого розроблення та виконання рекомендацій щодо поліпшення їхнього фінансового стану. Крім того, економіка нашої країни повинна відповідати політичним та економічним критеріям ЄС, відомим як Копенгагенські критерії, зважаючи на факт подання Україною заявки на вступ до Європейського Союзу. Одним із важливих інструментів для розвитку міжнародних відносин та забезпечення впевненості в достовірній фінансовій інформації для різних зацікавлених сторін і є проведення аудиту.

З інтеграцією України до Європейського Союзу виникла потреба у наближенні національного законодавства до законодавства ЄС, і тому, ще до спалаху військової агресії українським компаніям, які мають громадське значення, стала актуальною необхідність публікації відкритої фінансової звітності з відповідними аудиторськими висновками.

Впровадження Міжнародних стандартів, Кодексу етики та інших інновацій в аудиторську практику створює потребу у додатковому навчанні. Розвиток процесу сертифікації аудиторів, таких як CFA, CPA, CISA, CIA та інші, є позитивним аспектом наявного професійного навчання в Україні. На сьогоднішній день в Україні, на жаль, відсутня єдина нормативно-правова база,

яка передбачала б штрафні санкції або інші види покарань за неякісне проведення аудиту [6, с. 122].

Висновки. Отже, аудит в Україні є ключовим інструментом для підтримки євроінтеграційного процесу та досягнення відповідності міжнародним стандартам. Важливі аспекти цього процесу включають забезпечення фінансової дисципліни, прозорості та боротьбу з корупцією. Українські аудитори відіграють важливу роль у цих зусиллях, а їхній професійний рівень підвищується завдяки навчанню та сертифікації. Незважаючи на складну економічну ситуацію, аудит залишається ключовим інструментом для забезпечення стабільності та розвитку українського бізнесу. Інтеграція до Європейського Союзу стимулює розвиток аудиторської діяльності та вимагає дотримання професійної етики. Зміни в цій галузі сприяють підвищенню довіри до аудиторів та забезпеченню інформаційної достовірності.

Список використаних джерел

1. Потриваєва Н. В. Аудит як засіб попередження банкрутства. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2014. Вип. 3. С. 36-43. URL: <https://visnyk.mnau.edu.ua/statyi/2014/n79v3r2014t1potrivaeva.pdf> (дата звернення 22.10.2023).
2. Потриваєва Н. В., Біленко А. С. Внутрішній аудит як ефективний метод управління підприємством. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 691-694.
3. Биковська А. А. Розвиток аудиту в Україні у контексті євроінтеграції. *Всеукраїнська науково-технічна конференція магістрантів і студентів ТДАТУ. Факультет економіки та бізнесу : Всеукраїнська науково-технічна конференція, збірник тез доповідей*. 2019. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/11659/1/%d1%82%d0%b5%d0%b7%d0%b8%20%d0%95%d1%82%d0%b0%d0%91%20%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d1%86%d0%b8%d1%8f%202019-42.pdf> (дата звернення 22.10.2023).
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 22.10.2023).
5. Шульга С. В., Пархоменко Є. Ю. Професійна етика аудитора в умовах євроінтеграції: зміст та інституційні аспекти регулювання. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6961> (дата звернення: 22.10.2023).
6. Гнасько О. І., Поддубна Н. М. Перспективи розвитку аудиту в умовах євроінтеграції. *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: ОНЕУ, 2022. 297 с.

ПОТРИВАЄВА Н.В.

д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування

ПАВЛОВА Д.І.

здобувач освітнього рівня бакалавр,

Миколаївський національний аграрний університет

СУЧАСНІ МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ РИНКІВ

Вступ. Сучасні методи фінансового контролю в умовах нестабільності ринків розвиваються і адаптуються для врахування змін в економічному середовищі. Ці методи спрямовані на забезпечення стійкості та надійності фінансової системи, а також на попередження фінансових криз та забезпечення захисту інтересів інвесторів та споживачів.

Результати дослідження. До сучасних методів фінансового контролю можна віднести наступні аспекти:

1. Стрес-тестування.

Система управління ризиками представляє собою комплексну систему, яка включає в себе документовані та схвалені політики, методики та процедури, спрямовані на організацію та регулювання систематичного процесу виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та зменшення всіх істотних ризиків, які властиві діяльності по наданню фінансових послуг. Ця система передбачає чітко визначений порядок дій, учасників, включаючи стратегічне планування управління ризиками, організацію та проведення процесу ідентифікації, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та зменшення всіх типів ризиків на різних рівнях організації [1].

Метою стрес-тестування є оцінка ризиків і аналіз можливості банку врегулювати фінансові потрясіння, що виникають на фінансовому ринку, а також визначення впливу несприятливих подій на обсяги сформованих банківських резервів та на розмір регулятивного капіталу банку. Основною перевагою стрес-тестування, порівняно з іншими методами оцінки фінансових ризиків банку, є його надійність і комплексний підхід до ідентифікації ризиків та кількісного оцінювання їх впливу. Основним недоліком стрес-тестування є висока трудомісткість процесу. Процес стрес-тестування включає наступні етапи: ідентифікація параметрів для проведення стрес-тестування, створення моделі стрес-тестування на основі ризикових факторів, критеріїв успішності та відповідних показників, проведення самого стрес-тестування, аналіз отриманих результатів, узагальнення висновків та формулювання рекомендацій [2].

2. Макропруденційні інструменти. Починаючи з 2009 року, Міжнародний валютний фонд (МВФ) відзначив необхідність застосування макропруденційних інструментів центральними банками для зменшення макроекономічних ризиків і виправлення дисбалансів у структурі фінансової системи. У Європейському Союзі увага акцентується на макропруденційному нагляді та застосуванні макропруденційних інструментів, як на національному, так і на рівні Союзу.

Європейська Рада з системних ризиків (ESRB), заснована 1 січня 2011 року, спрямована на передбачення макропруденційних ризиків і сприяння використанню макропруденційних інструментів. У відмінну від мікропруденційної політики, яка зазвичай спрямована на забезпечення фінансової стійкості окремих фінансових установ, макропруденційна політика передбачає розроблення набору принципів та правил, спрямованих на зменшення внеску кожної установи в загальний системний ризик, з метою згладжування фінансового циклу [3, с. 71].

3. Розробка та вдосконалення законодавства. Для забезпечення координації заходів щодо запобігання зростання фінансової нестабільності в Україні було створено міжвідомчий орган - Раду з фінансової стабільності. Це було здійснено шляхом видання Указу Президента України від 24 березня 2015 року під номером 170/2015, який регулює діяльність цієї Ради. Основною метою діяльності Ради є надання можливості вчасного виявлення та мінімізація ризиків, які можуть становити загрозу стабільності банківської та фінансової системи в Україні.

Міжвідомча Рада з фінансової стабільності має на меті виконання кількох ключових завдань. В першу чергу, цей орган займається обміном інформацією та вчасним виявленням поточних і потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз, а також системних ризиків. Це робиться з метою забезпечення фінансової стабільності та зменшення негативного впливу цих ризиків на фінансову систему України. По-друге, Рада координує попереджувальні заходи та швидкі заходи реагування, включаючи антикризовий менеджмент, у разі виявлення ознак фінансової нестійкості банківської системи або обставин, які можуть загрожувати стабільності банківської та/або фінансової системи країни [4].

4. Регулювання валютного ринку. Важливо відзначити ряд позитивних змін у сфері оновлення системи електронних платежів Національного банку України, реформування фінансового сектору відповідно до європейських стандартів і модернізації грошового обігу. Ці зміни проявилися у розробці проєкту концепції е-гривні, що представляє собою електронну форму грошової одиниці України. Впровадження е-гривні може стати наступним кроком у розвитку монетарної та платіжної інфраструктури України. Це сприятиме цифровізації економіки, поширенню безготівкових розрахунків, підвищенню рівня прозорості та довіри до національної валюти взагалі. Крім того, ця ініціатива позитивно вплине на здатність Національного банку України забезпечувати валютну та фінансову стабільність [5, с. 133].

5. Впровадження відновлюваної економіки та її фінансовий вплив. Відновлювана економіка не лише сприяє зменшенню залежності від економічних коливань та ризиків, але також має потенціал покращити фінансову стабільність. Інвестиції в сектор відновлюваної енергетики, ефективне використання ресурсів та зменшення екологічних ризиків можуть сприяти збільшенню прибутковості та стабільності підприємств, що в свою чергу впливає на стабільність фінансового сектору і ринків, оскільки менше підприємств перебувають під впливом ризиків, пов'язаних з коливаннями цін на

енергоресурси. Крім того, зменшення екологічних ризиків завдяки відновлюваній енергетиці сприяє збільшенню довіри до фінансового сектору та споживачів, що є важливим аспектом фінансового контролю в умовах нестабільних ринків [6, с. 128].

Висновки. Отже, розглянуті методи фінансового контролю в умовах нестабільності ринків є важливими інструментами для забезпечення стійкості та надійності фінансової системи. Система управління ризиками, стрес-тестування, макропруденційні інструменти, регулювання валютного ринку та впровадження відновлюваної економіки разом сприяють попередженню фінансових криз та захисту інтересів інвесторів і споживачів. Кожен з цих методів має свої переваги та обмеження, і їх інтеграція допомагає забезпечити комплексний підхід до управління ризиками. Ці методи допомагають фінансовим інституціям та регуляторам відповідати на виклики, які представляють собою нестабільні ринки та внутрішні та зовнішні загрози. Їх ефективне застосування сприяє підтримці фінансової стабільності та сприяє розвитку стійкої фінансової системи в умовах змінного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : Постанова Правління НБУ від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 23.10.2023).
2. Мухіна А. С. Використання стрес-тестування для управління ризиками банку. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2022. 130 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u375/zbirnik_2022.pdf#page=72 (дата звернення 24.10.2023).
3. Кудин С. І., Гурська М. О. Макропруденційна політика як засіб підтримання фінансової безпеки держави. *Ефективна економіка*. №7. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.7.32 URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvna-ekonomika/article/view/2021> (дата звернення 24.10.2023).
4. Чирак І. М. Фінансова нестабільність: природа, чинники, форми прояву та шляхи подолання. *Ефективна економіка*. №12. 2019. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/90.pdf
5. Белінська Я., Коваленко Ю. Регулювання валютного ринку України в умовах фінансової нестабільності воєнного часу. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 1(26). URL: <http://nvp.stu.cn.ua/article/view/286939/281838> (дата звернення 26.10.2023).
6. Потриваєва Н. В., Довгаль О.В. Відновлювана економіка та перспективи її впровадження в Україні. 2023. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14619/1/prod_bezp-22-05-23-126-129.pdf (дата звернення 22.10.2023).

ПРОСКУРІНА Н. М.

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування

ЙОЖИКОВА І. В.

здобувач освітнього рівня бакалавр,

Запорізький національний університет

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНИЙ АУДИТ: ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА АНАЛІЗУ ДАНИХ

Вступ. Штучний інтелект (надалі ШІ) та аналіз даних є двома ключовими елементами сучасних методів аудиту, що базуються на використанні передових технологій та методів обробки інформації. В аудиті ШІ та аналіз даних використовуються задля виявлення та оцінки ризиків, більш швидкого та ефективного проведення аудиту фінансових звітів, включаючи перевірку документації. Вони дозволяють отримувати більше інформації з великих обсягів даних, а також надають можливість виявити помилки чи шахрайства на підприємстві, через різні невідповідності. Ці технології та методи допомагають аудиторам покращити якість та ефективність своєї роботи. Завдяки ШІ аудитор під час перевірки має змогу швидко та правильно підрахувати усі пункти балансу або перевірити наявність усього переліку необхідних документів, що старими методами (в паперовому варіанті, вручну) було б набагато довше. До того ж завдяки вже налагодженим системам штучного інтелекту та аналізу даних є менший ризик припуститися помилки при проведенні аудиту.

Результати дослідження. Детально розбираючи статистику впливу штучного інтелекту та аналізу даних по всьому світу, можна дійти висновку, наскільки сильно впровадження ШІ на підприємствах різних галузей підвищує конкурентоспроможність та сприяє покращенню якості надання послуг. Слід розуміти, що завдяки комп'ютерним програмам у всіх галузях може підвищитися рівень продуктивності, адже автоматизування низки завдань і процесів, що вимагали б великих зусиль у людини, може виконати написана програма за декілька хвилин. В аудиті ШІ і аналіз даних може стати невід'ємною складовою перевірки великих підприємств, надаючи змогу за менший період часу якісніше проаналізувати, наприклад, невідповідності у фінансовому результаті за рік. Перевіряти наявність кожного документа та бухгалтерського проведення вручну ускладнює та уповільнює процес перевірки, до того ж існує людський фактор, що спричиняє підвищення ризику не помітити помилку.

За прогнозами аналітиків до 2025 року очікується, що 30% фінансових аудитів будуть проводитися з використанням ШІ. Впроваджуючи його в процес аудиту, компанії можуть досягти більшої об'єктивності та надійності в оцінці фінансової звітності, що збільшить довіру клієнта [1].

Якщо ж говорити про позитивний наслідок для економіки у цілому, то слід звернути увагу на звіт McKinsey Global Institute, де зазначено, що у порівнянні з 2018 роком, коли додаткове зростання ВВП становило 1,2%, у 2030 році цей

показник сягне рекордних 16% (рис. 1) [Error! Reference source not found.].

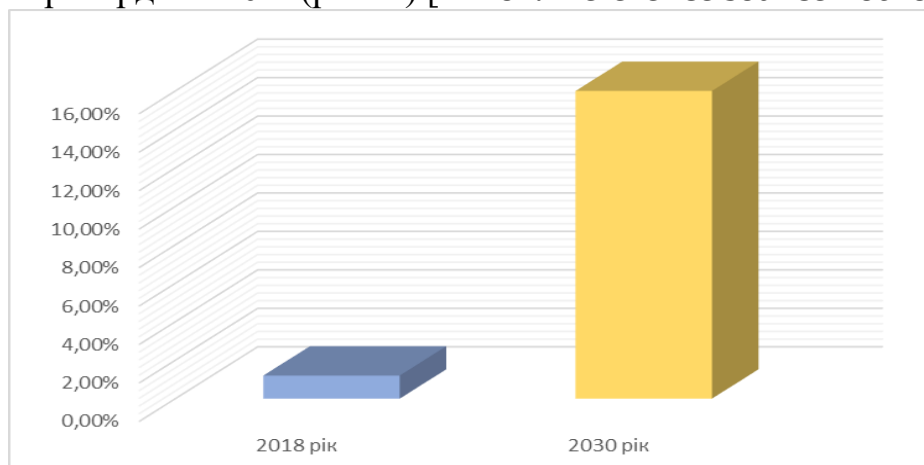

Рис. 1. Відсоток додаткового зростання ВВП на рік

За даними консалтингової компанії Frost & Sullivan, світовий ринок штучного інтелекту у 2022 році досягнув 52,50 мільярдів доларів (у порівнянні з 2017 роком, коли цей показник склав 13,40 млрд доларів) (рис. 2). Ріст показників впродовж п'яти років вказує на те, як ШІ стає все важливішим у багатьох сферах діяльності. Статистика відображає загальний інтерес до галузі штучного інтелекту, через що технологічні компанії-розробники продовжують інвестувати у покращення та розширення функціоналу штучного інтелекту [Error! Reference source not found.].

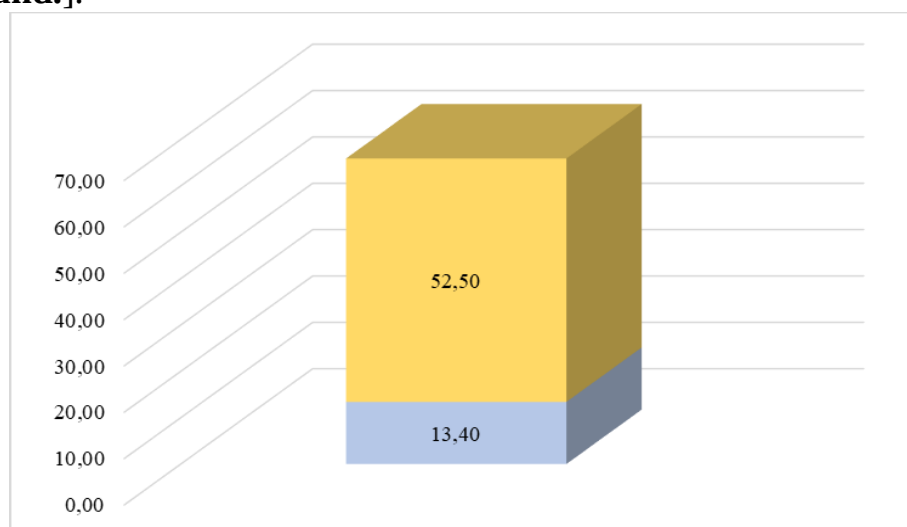

Рис. 2. Відсоток додаткового зростання ВВП на рік

Проте, всупереч позитивній статистиці впливу штучного інтелекту, слід пам'ятати про можливі помилки, під час використання ШІ та аналізу даних в аудиті. Перш за все проблема в нестачі кваліфікованих спеціалістів, які вміють правильно користуватися штучним інтелектом у своїй роботі. Як зазначають Deloitte Touche Tohmatsu Limited, для великого прогресу, який буде відчутно у сфері аудиту з масовим впровадженням штучного інтелекту, необхідно не тільки навчити людей користуватися ШІ, а й стимулювати та підтримувати регулярне

підвищення кваліфікації в цьому питанні. Сфера комп'ютерних технологій розвивається кожного дня з неймовірною швидкістю, постійно відбуваються оновлення програм, тому перед працівниками аудиторських фірм постає важлива задача – встигати за інноваціями, за для того, щоб не втратити актуальності своїх знань. Також, похибка можлива через особливість роботи ШІ, яку відмічають багато спеціалістів з області ІТ-технологій – чим більше вихідних даних, тим вище точність прогнозів штучного інтелекту. Так для невеликих вибірок ймовірність помилки становить 20%, а для великих – до 2%.

Наразі масове введення штучного інтелекту в аудиторські компанії відбувається не так жваво, як хотілося. Пов'язано це з тим, що розвиток штучного інтелекту та аналізу даних, що спеціалізується саме у цій сфері, тільки набирає обертів, так із тим, що людям важко в короткий термін навчитися з самого початку користуватися автоматизованими програмами.

Окрім проблем, наведених вище, існує також бар'єр у вартості використання ШІ саме на цілі аудиторських перевірок і недовіра штучному інтелекту у питанні зберігання особистих даних фірм. До того ж великі технологічні компанії, які надають інструменти для аудиту, можуть мати значний вплив на аудиторський процес. Це може створити конфлікти інтересів та залежність від одного постачальника. Саме тому аудитори повинні бути ознайомлені з принципами й обмеженнями використання технологій в аудиті та питаннями конфіденційності і безпеки даних. Важливо підтримувати баланс між автоматизацією і необхідністю професійного досвіду та суджень [4,5].

Використання технологій, таких як ШІ та аналіз даних, може значно полегшити та покращити аудиторські процеси, але аудитори все одно повинні розуміти недоліки і враховувати їх при використанні технологій у своїй практиці.

Список використаних джерел

1. Попов А. Використання технологій на основі штучного інтелекту в аудиті. URL: <https://kreston.ua/vykorystannia-tekhnohohiy-na-osnovi-shtuchnoho-intelektu-v-audyti/>
2. Кондратюк О. М., Руденко О. В., Чернобровкіна А. Є. Можливості та перспективи використання штучного інтелекту в аудиті. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2021/91.pdf
3. Юрасов С. Штучний інтелект на підприємствах світу. Впровадження прискорюється. Ось статистика по країнах. URL: <https://dev.ua/news/shtuchnyiintelekt-1657287942>
4. Чверть фінансових фахівців вищої ланки побоюються, що штучний інтелект може позбавити їх роботи. *Плата аудиторів і бухгалтерів України*. Веб-сайт. <https://www.pabu.com.ua/ua/>
5. Овчарик Р. Ю. Аудит на базі комп'ютерних програм: продуктивність, рентабельність та тенденції розвитку. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2017_1_12

САВЧЕНКО Н.М.

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

САВЧЕНКО Р.О.

к. е. н., доцент, головний бухгалтер,
Поліський національний університет

БЮДЖЕТУВАННЯ І СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Вступ. Бюджетування та стратегічне планування є процесами, що сприяють оптимальному розподілу та контролю ресурсів підприємства. Це важлива складова ефективного управління, яка сприяє досягненню стратегічних цілей суб'єкта господарювання.

Результати дослідження. Зовнішнє середовище є важливим чинником, який впливає на реалізацію стратегії підприємства [1]. Стратегічне планування передуює бюджетуванню і забезпечує основу, в рамках якої розробляється річний бюджет. Бюджетування і стратегічне управління є різними процесами, але вони мають спільні риси і використовуються суб'єктами господарювання як інструменти для досягнення своїх цілей. Однією зі спільних рис бюджетування та стратегічного управління є їх спрямованість на досягнення цілей підприємства. Обидва процеси використовуються для планування та контролю фінансових результатів.

Бюджет – це плановий документ, який тісно пов'язаний з процесом стратегічного планування, показниками звітності й аналізу. Обидва процеси є циклічними і вимагають постійного моніторингу та оновлення. Бюджетування і стратегічне управління повинні бути адаптованими до змін в зовнішньому середовищі та до внутрішніх умов підприємства, щоб забезпечити ефективність його діяльності при досягненні цілей.

І стратегічне планування, і підготовка бюджету передбачають планування, але види планової діяльності в цих двох процесах відрізняються (рис. 1).

Процес складання бюджету фокусується на одному році, тоді як стратегічне планування зосереджується на діяльності, яка триває протягом декількох років. Ще одна відмінність між стратегічним планом і бюджетом полягає в тому, що перший, по суті, структурований за видами продукції, що виготовляється або іншими програмами, тоді як другий структурований за центрами відповідальності.

У бюджетному процесі стратегічні плани стають більш конкретними та деталізованими. У бюджеті зазначається, як прийняті стратегії розвитку суб'єкта господарювання впливатимуть на величину доходів, витрат, продуктивність праці, на процес інвестування тощо.

Рис. 1. Порівняльна характеристика процесів бюджетування та стратегічного управління

Оскільки бюджет використовується для короткострокового планування та оцінки виконання планів, він є важливим інструментом управлінського обліку в багатьох суб'єктах господарювання. Переваги та недоліки бюджетування широко обговорюються як серед практиків, так і серед науковців. Є критики, які стверджують, що бюджет є застарілим інструментом планування через складність складання планів у швидкозмінному середовищі [2,3]. Оскільки стратегічне планування та бюджетування тісно пов'язані між собою, певного дублювання в плановій діяльності важко уникнути. У той же час бюджетування тісніше ніж стратегічне планування пов'язане з фінансовим обліком, оскільки воно слідує тому ж річному циклу, що і фінансові звіти. У цьому відношенні бюджетування є важливим інструментом для спрямування короткострокової уваги та зусиль на сфери, які будуть відображені у річному звіті.

У більшості підприємств бюджет слугує сполучною ланкою між стратегічним плануванням, звітністю та оцінкою виконання цих планів. Отже, зміни в порядку звітування про результати діяльності підприємства перед

зовнішніми заінтересованими сторонами, впливають на порядок розробки та використання бюджетних показників. Вплив зовнішніх стейкхолдерів на процес бюджетування робить його менш узгодженим із стратегіями, що реалізуються.

Бюджетування зазвичай фокусується на конкретних функціональних сферах, таких як рух грошових коштів, маркетингова діяльність, виробництво, постачання тощо. Стратегічне управління охоплює весь бізнес-процес і включає в себе вирішення стратегічних питань, таких як завоювання нових ринків, встановлення конкурентних переваг тощо. Процес бюджетування ґрунтується на історичних даних і використовується для планування майбутніх фінансових результатів на основі цих даних. Стратегічне управління вимагає аналізу зовнішнього середовища, складу і структури внутрішніх ресурсів, конкурентних переваг для розробки стратегій, які будуть призводити до досягнення довгострокових цілей.

Бюджетування може бути в більшій або меншій мірі тісно пов'язане із фінансовою звітністю. В ході процесу бюджетування може використовуватися справедлива вартість, але може також включатися вартість фактичної (історичної) собівартості, залежно від прийнятої бізнес-моделі. Однак може також існувати розмежування між інформацією, що використовується у фінансовій звітності, з одного боку, та інформацією, що використовується для бюджетування, з іншого. Якщо планові показники будуть включати справедливую оцінку, то в такому випадку підвищується ефективність використання контрольних процедур завдяки хеджуванню та тіснішій інтеграції між процедурами планування та управління ризиками.

Висновки. Бюджетування і стратегічне управління є взаємопов'язаними процесами і використовуються суб'єктами господарювання як інструменти для досягнення їх цілей. Бюджетування допомагає визначити розмір ресурсів, необхідних для виконання стратегій, а стратегічне планування допомагає визначити стратегію розвитку, які будуть сприяти досягненню фінансових цілей. Кінцевою метою бюджетування є забезпечення успішної реалізації обраних стратегій. Оскільки бюджетування майже завжди базується на однорічному плануванні, воно дає оцінку ступеню досягнення стратегічних цілей підприємства. Бюджетування є інструментом короткострокового планування, який допомагає пов'язати довгострокове стратегічне планування і короткострокові процеси реалізації стратегій.

Список використаних джерел

1. Савченко Р. О., Савченко Н.М. Вплив факторів зовнішнього й внутрішнього середовища на порядок організації та функціонування системи управлінського контролю. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. № 1 (54), т. 2. С. 197–208.
2. Hope, J., & Fraser, R. (2003). *Beyond budgeting: How managers can break free from the annual performance trap*. Boston: Harvard Business School Press.
3. Wallander, J. (1999). Budgeting - an unnecessary evil. *Scandinavian Journal of Management*, 15, 405-421.

СКОРНЯКОВА Ю.Б.

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

ЛАПШУНКОВА О.В.

здобувач освітнього ступеня магістр,
Запорізький національний університет

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ ТА КОНТРОЛЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вступ. Діяльність будь-якого сучасного підприємства забезпечується працею його персоналу, тобто найманих працівників, які в межах трудових відносин здійснюють покладені на них обов'язки, отримуючи за свою працю заробітну плату. За будь-якого навіть дуже високого рівня автоматизації діяльності праця в сучасних умовах залишається принциповим фактором виробництва, і відповідно саме завдяки праці людей формується нова вартість, що є джерелом формування прибутку, стає отримання якого є метою функціонування підприємства як суб'єкта підприємницької діяльності. Незважаючи на принципове соціальне значення кожного працюючого підприємства (яке забезпечує таким чином виробництво валового внутрішнього продукту країни, створює робочі місця та сплачує податки, що дозволяє державі фінансувати виконання її функцій), для власників підприємства його існування та ризики втрати капіталу є виправданими лише за умови досягнення стабільної прибуткової роботи.

Вартістю залучення праці для підприємств-роботодавців є заробітна плата. Рівень оплати праці для будь-якого роботодавця є ключовим проблемним фактором організації підприємницької діяльності. Тут варто зазначити, що з одного боку роботодавець має прагнути підвищувати рівень оплати праці, адже на ринку робочої сили серед роботодавців наявна досить жорстка конкурентна боротьба за кваліфікованих працівників навіть в умовах наявності певного рівня безробіття в цілому, а з іншого боку заробітна плата є витратами підприємства, що скорочують його доходи під час визначення фінансових результатів. Поєднує ці два аспекти ефективність використання праці, адже за її забезпечення підприємство здатне одночасно і підвищувати рівень оплати праці, і забезпечувати отримання прибутку та капіталізацію. Таким чином, оцінка та контроль ефективності використання праці персоналу для будь-якого підприємства є важливим елементом процесу управління, що й актуалізує питання формування аналітичного інструментарію зазначеного процесу.

Результати дослідження. Оцінку та контроль рівня ефективності використання праці найманих працівників (персоналу) варто визнати важливою складовою управління підприємством, адже праця є одним із основних факторів підприємницької господарської діяльності та одночасно обмеженим ресурсом. Залучення праці як ресурсу діяльності (виробництва) є платним та відповідно вимагає ефективного використання, тобто використання із максимально

можливою віддачею.

Підвищення рівня продуктивності праці є одночасно джерелом як підвищення рівня її оплати, так і підвищення рівня прибутковості та відповідно розвитку підприємства. Так, на думку Р. Мухи «підвищення продуктивності праці є безперечною умовою прогресу і розвитку виробництва. Систематичне зростання продуктивності праці має пріоритетне значення для підвищення ефективності функціонування будь-якого підприємства, галузі промисловості, всього господарюючого комплексу, для підвищення матеріального добробуту кожного працюючого» [1, с. 82]. Досліджуючи питання ефективності праці, І.Г. Крилова та М.В. Данилов зазначають, що «на мікроекономічному рівні ефективність праці реалізується у збільшенні обсягів виробництва при зниженні його витрат, підвищенні рентабельності виробництва, забезпеченні конкурентоспроможності підприємств на ринку, збільшенні середньої заробітної плати, забезпеченні фінансової стабільності підприємства» [2, с. 110]. Цікавою з цього приводу є теза, наведена у науковій статті А.В. Череп та Л.В. Шитікової, які стверджують, що «головною метою розвитку підприємства є постійне підвищення продуктивності праці, яке досягається постійним оновленням і ефективним використанням сучасних технологій, техніки, наукових здобутків в галузі організації праці» [3, с. 308]. З цього приводу зазначимо, що, на нашу думку, підвищення продуктивності праці варто визнати не метою, а певним індикатором розвитку, свідченням, що й окреме підприємство, і суспільство в цілому просувається на шляху досягнення максимального ефекту за обмежених ресурсів.

Оцінка та контроль ефективності використання праці на підприємстві потребує відповідного аналітичного інструментарію, насамперед показників, здатних якісно оцінити рівень ефективності використання праці, в тому числі в динаміці та в площині територіального аналізу.

Класичний підхід до оцінки продуктивності праці полягає у порівнянні обсягів діяльності (виробництва тощо) як певного результату праці та витрат такої праці – або середньої кількості працівників, або відпрацьованого ними робочого часу. В окремих випадках для оцінки продуктивності праці можуть бути залучені натуральні та трудові показники, але їх застосування в багатьох випадках є суттєво обмеженим, а задля територіального аналізу часто взагалі неможливим. Саме тому для оцінки продуктивності праці використовують насамперед вартісні показники. Класично йдеться про обсяг виробництва (іншої діяльності) у розрахунку в середньому на одного працівника підприємства. Поширеною є також практика розмежування персоналу підприємства на працівників, які безпосередньо зайняті у виробництві (іншій основній діяльності підприємства), та працівників, що здійснюють управління, обслуговування та інші допоміжні функції. За умови такого розмежування можна оцінити продуктивність праці як працівників підприємства в цілому, так й працівників, що безпосередньо зайняті основною діяльністю та забезпечують її обсяг. Додатково це дозволяє залучити інструментарій факторного аналізу для дослідження динаміки продуктивності праці одного працівника підприємства під

впливом так званих трудових факторів.

Аналізуючи класичний підхід щодо оцінки продуктивності праці, за якого у якості результату праці приймається забезпечений обсяг виробництва (або іншої діяльності), варто зазначити, що такий підхід має істотну ваду. За різної структури виробництва різні види продукції забезпечують різний рівень формування доданої (або знов створеної вартості), а саме додана вартість (а не сировинна складова продукції) забезпечує як можливість оплати праці, так й отримання підприємством прибутку. Відповідно варто визнати, що збільшення вартості виробленої продукції не завжди означатиме збільшення фактичного результату діяльності підприємства. З метою вирішення зазначеної проблеми варто, на нашу думку, долучити до аналітичного інструментарію показники, що будуть порівнювати створену завдяки праці людей додану вартість із середньою кількістю працівників (у тому числі безпосередньо зайнятих у виробництві) або кількістю відпрацьованих годин праці.

Додатково для оцінки та контролю ефективності використання праці персоналу можуть бути залучені аналітичні показники, що порівнюють отриманий підприємством за певний період часу прибуток із середньою кількістю працівників. Таким чином будуть сформовані показники рентабельності праці, що певним чином також відображають її ефективність.

Окремої уваги має заслуговувати той факт, що ціною праці для роботодавця є заробітна плата, яка разом із нарахованим єдиним соціальним внеском є витратами роботодавця на оплату праці. Відповідно важливим елементом контролю є співвідношення динаміки рівня продуктивності праці та динаміки рівня оплати праці. Оцінку динаміки продуктивності праці для такого контролю варто, на нашу думку, здійснювати із залученням показника доданої вартості, а не обсягу діяльності в цілому. Контроль динаміки рівня продуктивності праці та динаміки рівня її оплати має запобігати перевищенню темпів зростання рівня оплати праці над темпами зростання продуктивності праці, адже це означатиме для підприємства втрату прибутковості та рентабельності. В той же час не варто допускати суттєвого перевищення темпів зростання продуктивності праці над темпами зростання її оплати, адже це здатне негативно вплинути на рівень мотивації до праці та підвищити ризики втрати кваліфікованих працівників.

З позиції стабільного отримання підприємством прибутку варто також контролювати ефективність використання найманої праці в площині відношення сформованої доданої вартості і витрат на оплату праці (заробітна плата із нарахованим єдиним соціальним внеском), адже збільшення доданої вартості шляхом відносно більшого збільшення витрат на оплату праці для підприємства обернеться втратою прибутковості. Навіть зменшення доданої вартості нехай за незмінної кількості працівників (або годин праці) може бути виправданим для підприємства більшим зменшенням витрат на оплату праці. З точки зору суспільства таке зменшення рівня продуктивності праці не є позитивним, але для окремої бізнес-одиниці, метою якої є отримання прибутку, зниження витрат на оплату праці може компенсувати зменшення обсягів діяльності та сформованої доданої вартості.

На рисунку 1 представлена виконана авторами систематизація аналітичних показників, що можуть бути використані для оцінки та контролю ефективності праці персоналу підприємства в сучасних умовах.

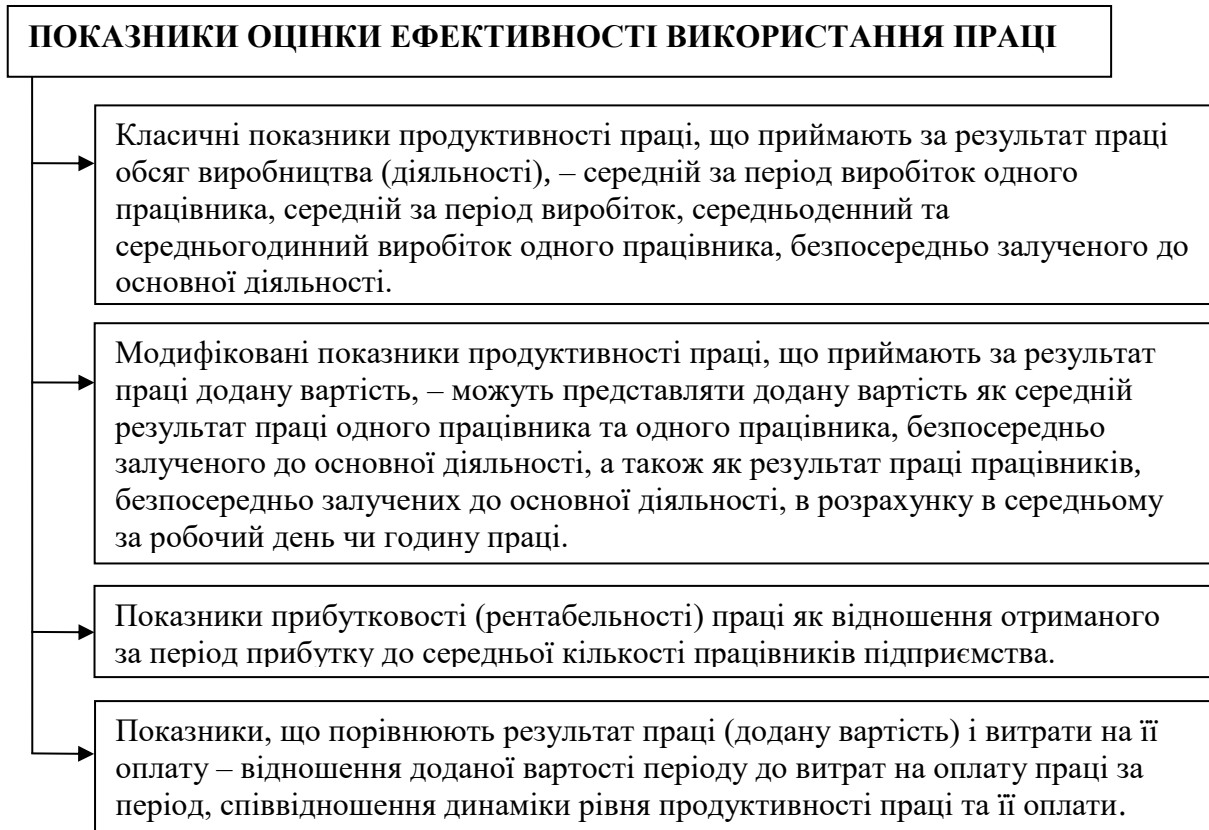

Рис. 1. Аналітичні показники оцінки та контролю ефективності використання праці персоналу (систематизовано авторами)

Висновки. Оцінка та контроль ефективності праці найманих працівників (персоналу) є важливою складовою управління сучасним підприємством. Праця є принциповим фактором виробництва (діяльності), що й обґрунтовує необхідність її ефективного використання як обмеженого та платного ресурсу. Оцінка та контроль ефективності використання праці потребує гнучкого аналітичного інструментарію, який має відповідати особливостям діяльності кожного окремого підприємства. Поряд із класичними показниками продуктивності праці, заснованими на визнанні результатом праці обсягу діяльності, уваги заслуговують також показники, що приймають за результат діяльності підприємства та відповідно праці сформовану додану вартість або отриманий прибуток. Окрім того варто долучати до оцінки показники, що порівнюють сформовану додану вартість (отриманий прибуток) із витратами на оплату праці, а також здійснювати постійний контроль співвідношення динаміки рівня продуктивності праці та її оплати.

Список використаних джерел

1. Муха Р. Продуктивність праці на підприємствах та основні напрями її підвищення. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 1. Т. 48. С. 82-92.
2. Крилова М.В., Данилов М.В. Ефективність праці як важливий фактор людського розвитку. *Modern Economics*. 2021. № 30. С. 109-115.
3. Череп А.В., Шитікова Л.В. Аналіз і оцінка ефективності використання трудових ресурсів на підприємствах агропромислового сектору. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6. Т. 2. С. 308-311.

СУЛІМЕНКО Л.А.

к. е. н., професор, професор кафедри
бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Вступ. Фермерські господарства разом з особистими селянськими господарствами в Україні належать до суб'єктів малого аграрного бізнесу на селі. Метою їх господарювання є отримання прибутку завдяки ефективному веденню виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції з подальшою її реалізацією на внутрішніх і зовнішніх ринках чи можливою власною переробкою.

У галузі сільського господарства фермерські господарства проявили себе як успішна форма підприємницької діяльності громадян на селі, що має свій внесок у розвиток життєво важливої аграрної сфери національного господарства кожної країни. Законодавством передбачено обов'язкову трудову участь кожного члена фермерського господарства у його діяльності, тобто фермер за своїм статусом є працюючим власником, а його трудова діяльність у господарстві базується на членстві і регулюється не трудовим договором, а статутом господарства [2].

Вагомий внесок в дослідження діяльності та розвитку сільськогосподарських підприємств різних форм господарювання зробили такі вітчизняні вчені, як В. Жук, Ю. Лупенко, М. Малік, В. Месель-Веселяк, Л. Молдаван, М. Огійчук, П. Саблук, Л. Коваль, Л. Мельник та інші. Їх дослідження підтверджують важливу роль фермерських господарств у розвитку агропромислового виробництва в країні. На сьогодні актуальними питаннями, які потребують подальших досліджень, є організація ведення бухгалтерського обліку для інформаційного забезпечення управління господарською діяльністю фермерських господарств.

Результати дослідження. Як показує світовий досвід, сімейні фермерські господарства відіграють важливу роль як у розвитку сільського господарства кожної країни, так і у забезпеченні світової продовольчої безпеки і раціональному використанні сільськогосподарських угідь. Досвід розвинутих країн Європи та Америки свідчить про те, що фермерські господарства є основними виробниками сільськогосподарської продукції, які мають забезпечення державної підтримки для таких підприємницьких формувань, оскільки вони виробляють значну частку сільськогосподарської продукції та продовольства, демонструючи при цьому свою ефективність. Наприклад, сімейні фермерські господарства є основою сільського господарства США із виробництвом 85,1% валового збору сільськогосподарської продукції, з них 58,0% – малими фермерськими господарствами та 27,1 % – великими [6].

За даними статистики, динаміка розвитку фермерських господарств в

Україні до повномасштабного російського вторгнення, за період 2020-2022 рр., представлена в табл. 1. З даних табл.1 видно, що за цей період спостерігається тенденція збільшення кількості фермерських господарств на 4,1 %.

Таблиця 1

Динаміка розвитку фермерських господарств України в 2020-2022 рр.

Показники	Станом на 01.01.			2022 р. у % до 2020 р.
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
Кількість фермерських господарств, од.	46929	47803	48868	104,1
Валова продукція сільського господарства, млн. грн				
Господарства усіх категорій – всього, у т.ч.	612121,5	712566,3	534380,3	87,3
- продукція рослинництва	473377,0	580267,7	417907,6	88,3
- продукція тваринництва	138744,5	132298,6	116472,7	83,9
Фермерські господарства – всього, у т.ч.	79053,0	65771,8	90259,5	114,2
- продукція рослинництва	75809,2	62295,1	86420,9	114,0
- продукція тваринництва	3243,8	3476,7	3838,6	118,3

Джерело: складено за [3,5].

Станом на 1 січня 2022 р. їх кількість становила 48868 од., тобто на 1065 фермерських господарств більше, ніж на аналогічну дату минулого року. Виробництво валової продукції сільського господарства в таких господарствах збільшилось за досліджуваний період на 14,2%, тоді як в господарствах усіх категорій таке виробництво зменшилось в цілому на 12,7%. Такі дані свідчать про розвиток фермерських господарств.

Однак, Законопроектом за № 6013 щодо особливостей регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період передбачено зобов'язати власників фермерських господарств протягом п'яти років реорганізувати підприємство (злиття чи приєднання до господарського товариства, перетворення на господарське товариство) або його ліквідувати. На нашу думку, слід підтримати позицію Всеукраїнського Конгресу Фермерів, який не підтримує ухвалення такого Законопроекту, який не тільки суперечить практиці та нормам європейського законодавства, але й досвіду ефективної діяльності фермерських господарств, що віддаляє нас від європейських цінностей та основних положень аграрної політики Євросоюзу [3].

Законодавство України передбачає, що фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа-підприємець. Про зобов'язання вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність фермерськими господарствами також визначено в діючому законодавстві, зокрема в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Тому фермерське господарство самостійно веде бухгалтерський облік результатів своєї господарської діяльності і подає відповідним органам податкову, фінансову звітність, статистичну інформацію, що визначені діючим законодавством України.

Фермерські господарства України представляють одну із специфічних форм підприємницької діяльності громадян, про що зазначається в Законі України «Про фермерське господарство», кінцевою метою діяльності яких є одержання прибутку [2]. Саме тому вони потребують належного інформаційного забезпечення про наявне в господарстві майно, про витрати, обсяги виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції з метою контролю за формуванням витрат, доходів та фінансових результатів. З іншого боку, така потреба обумовлена визначенням стану розрахунків з дебіторами та за зобов'язаннями перед податковими органами та фінансово-кредитними установами, з іншими контрагентами. Військова агресія російської федерації проти України завдала значної шкоди аграрному сектору нашої держави, різні суб'єкти господарювання, серед яких і фермерські господарства, отримали значні збитки, які також підлягають відображення в обліку.

Отже, для успішного ведення фермерського господарства важливою умовою забезпечення ефективного управління сільськогосподарським виробництвом є належне облікове забезпечення, яке має свої особливості. Так, при веденні бухгалтерського обліку у фермерських господарствах слід враховувати специфіку галузі сільського господарства, що зумовлює здійснення специфічних господарських операцій та особливості відображення їх в бухгалтерському обліку. Зокрема, специфічними принципами ведення аграрного бізнесу, як особливої форми господарювання, є: самостійність у веденні бізнесу з правом створення юридичної особи; добровільне створення та функціонування; вільний вибір найманих працівників; самостійна організація виробництва та розпорядження отриманим прибутком [2].

Зазначені принципові особливості підприємницької діяльності господарств формують специфіку обліку, властиву саме фермерським господарствам. Так, в практиці господарювання сімейних фермерських господарств використовують різні форми організації ведення бухгалтерського обліку. Досить часто бухгалтерський облік у фермерському господарстві веде його власник або один із членів господарства. В цьому випадку їм слід мати належні знання з бухгалтерського обліку та оподаткування, тому облік має бути максимально спрощеним. Особливостями фермерських господарств є також наявність специфічних господарських операцій, які для інших підприємств не характерні. Зокрема, це стосується особливостей створення господарства та розподілу між членами господарства одержаного доходу, допускається залучення найманих працівників, тому при організації ведення бухгалтерського обліку в фермерських господарствах слід враховувати специфіку сільськогосподарської діяльності та вимоги діючого законодавства.

Невеликі за розмірами фермерські господарства для обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій своєї підприємницької діяльності застосовують План рахунків бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва. Для таких господарств фінансова звітність складається у відповідності до НПСБО 25 «Спрощена фінансова звітність», що визначає зміст і форми Фінансового та Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого

підприємництва.

Важливим фактором, що впливає на побудову обліку в малому підприємстві, є обрана система оподаткування. Податковим законодавством передбачена можливість застосовування для суб'єктів малого підприємництва одного із двох варіантів оподаткування: загальної чи спрощеної системи оподаткування [4]. Належна організація ведення обліку сприяє ефективному розвитку господарства, є засобом самоконтролю за його фінансовим станом та рівнем платоспроможності, дає змогу оцінити результати господарювання та виявити як позитивні, так і негативні сторони діяльності. Потреба в інформації про результати діяльності фермерських господарств, їх фінансовий стан виникає і зі сторони зовнішніх суб'єктів.

В умовах ринкової конкуренції для успішної діяльності підприємств ефективне управління їх підприємницькою діяльністю, яке значною мірою залежить від таких важливих функцій, як планування, облік, контроль і аналіз. Основними передумовами ефективного управління є :

- оперативне формування інформації про господарську діяльність (планування, облік), що дозволяє її контролювати та оптимізувати;
- створення єдиної системи інформаційного забезпечення завдяки організації бухгалтерського і податкового обліку з метою управління господарством та формування звітності;
- інформаційне забезпечення формування витрат на об'єкти діяльності, визначення їх фактичної собівартості, контроль та управління ними в процесі господарської діяльності та прогнозування;
- облікове забезпечення аналізу результатів діяльності з метою мобілізації резервів, оптимізації витрат та підвищення ефективності.

Якість інформаційного забезпечення управління діяльністю фермерських господарств оцінюється з позицій достовірного та оперативного облікового забезпечення та придатності для прийняття ефективних управлінських рішень (табл. 2).

Таблиця 2

Облікове забезпечення управління господарською діяльністю фермерських господарств

№ п/п	Напрями формування інформаційного забезпечення
1.	Облік витрат на створення об'єктів діяльності (створення та державна реєстрація фермерського господарства; оцінка майна при його формуванні)
2.	Облік витрат на придбання активів, виконаних робіт, наданих послуг, матеріально-технічне забезпечення виробництва продукції
3.	Облік земельних ресурсів фермерського господарства (облік власних земельних ділянок; облік орендованих земельних ділянок, сум нарахованої орендної плати за користування земельними ділянками)
4.	Облік біологічних активів, продукції сільськогосподарського виробництва, виробничих запасів та іншого господарського майна
5.	Облік трудових відносин (порядок організації трудових відносин та облік витрат на робочу силу; облік і оподаткування доходів членів фермерського господарства та найманих працівників – ЄСВ, ПДФО, військовий збір)

Продовж. табл. 2

№ п/п	Напрями формування інформаційного забезпечення
6.	Облік розрахунків фермерського господарства з постачальниками та покупцями
7.	Облік розрахунків з бюджетом за податками і платежами та взаємовідносин з фінансовими установами; формування даних обліку та податкової звітності фермерських господарств за загальною чи спрощеною системою оподаткування
8.	Облік виробничих витрат та фактичної собівартості продукції
9.	Облік витрат, що формують собівартість реалізації
10.	Формування фінансової, податкової та статистичної звітності
11.	Організація контролю за здійсненням господарської діяльності, взаємовідносин фермерського господарства з бюджетом за податками і платежами, з фінансовими установами; організація проведення інвентаризації
12.	Інформаційне забезпечення аналізу результатів діяльності фермерського господарства та оцінка показників фінансового стану та ефективності виробництва.

З даних табл. 2 видно, що потреба в якісному інформаційному забезпеченні управління господарською діяльністю з позиції достовірного та оперативного облікового забезпечення на різних ділянках управління господарством вимагає від фермера глибоких знань не тільки технології виробництва, а й навичок організації обліку та оподаткування, планування, контролю та аналізу. Керівник господарства має право обрати будь-яку, дозволена законодавством форму організації ведення бухгалтерського обліку.

На сьогодні в Україні для фермерів малого та середнього агробізнесу створено спеціальну бухгалтерську програму «AGRI: Бухгалтерія», в якій автоматично формуються всі бухгалтерські проводки та первинні документи, передбачено ведення аналітичного обліку виробничих витрат та доходів, формування фінансової, податкової та статистичної звітності. Сучасна програма «AGRI: Бухгалтерія» користується попитом не лише серед малих фермерів, які лише починають вести облік, але й серед більших за розмірами фермерських господарств, де доцільно було б мати в штаті кваліфікованого бухгалтера.

Крім того, є інші форми надання бухгалтерських послуг: користуватись послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, аудиторської фірми чи бухгалтерського аутсорсингу. Перевагами використання таких форм послуг є зниження витрат на утримання штату бухгалтерів економія витрат на виплату зарплати, сплату податків, витрат на організацію робочого місця (оснащення комп'ютерною технікою, придбання програмного забезпечення, витрат на підвищення кваліфікації та підписку фахових видань), а фермер, в свою чергу, зможе зосередитися на розвитку своєї підприємницької діяльності.

Висновки. Фермерські господарства є однією з ефективних форм господарювання та малого бізнесу в аграрній сфері. Для прийняття ефективних управлінських рішень для фермера важливе значення має якісне облікове забезпечення інформаційними ресурсами про його підприємницьку діяльність,

для відображення господарських операцій з формування витрат і доходів, розрахунків та результатів діяльності, необхідних для їх контролю, аналізу з метою оптимізації. Дані досліджень свідчать, що в розвинутих країнах держава надає фінансову підтримку для розвитку фермерських господарств, а фермери досить серйозно ставляться до ведення бухгалтерського обліку своєї діяльності. В сучасних умовах господарювання та адаптації бухгалтерського обліку діяльності фермерських господарств до міжнародних стандартів на практиці можуть виникати труднощі у організації ведення бухгалтерського обліку власником господарства, тому для уникнення помилок при його організації та забезпечення його ведення з мінімальними витратами для фермера доцільно застосовувати різні варіанти в кожному конкретному випадку: користуватись сучасними бухгалтерськими програмами, залучаючи в штат господарства спеціаліста-бухгалтера, послугами аудиторської фірми чи спеціалізованої компанії з бухгалтерського аутсорсингу.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Закон України “Про фермерське господарство” 19 червня 2003 року №973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
3. Офіційний інтернет-сайт. URL: <https://kurkul.com/news/29348-v-ukrayini-vidkrilos-ponad-1000-novih-fermerskih-gospodarstv> (дата звернення: 02.11.2023).
4. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. за № 2755-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17/conv>
5. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2021 р. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm (дата звернення: 02.11.2023).
6. Ярошко М. Німецькі реалії сімейного господарювання. URL: <http://www.agrobusiness.com.ua/infrastrukturarynku/2504-nimetski-realiii-simeinogo-gospodariuvannia>. Html (дата звернення: 02.11.2023).

ТЛУЧКЕВИЧ Н.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

РОМАНЮК О.В.

здобувач освітнього ступеня магістр,

Луцький національний технічний університет

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Вступ. Стан та розвиток сільськогосподарської галузі України в цілому та ефективна діяльність економічних суб'єктів галузі мають вагомий вплив на виробничу і продовольчу безпеку країни, а отже і на забезпечення населення продуктами харчування. Виробничий процес у рослинництві прямо пов'язаний з природно-кліматичними умовами, і не завжди обсяги виробництва продукції напряму залежать від суто виробничого процесу.

Результати дослідження. Сьогодні, в умовах військового стану та складних умов функціонування бізнесу, багато економічних суб'єктів сільськогосподарської галузі не в змозі повноцінно функціонувати та здійснювати господарську діяльність. Порівняно із іншими галузями економіки, кількість суб'єктів господарювання в сільському господарстві має тенденцію до зниження (рис. 1).

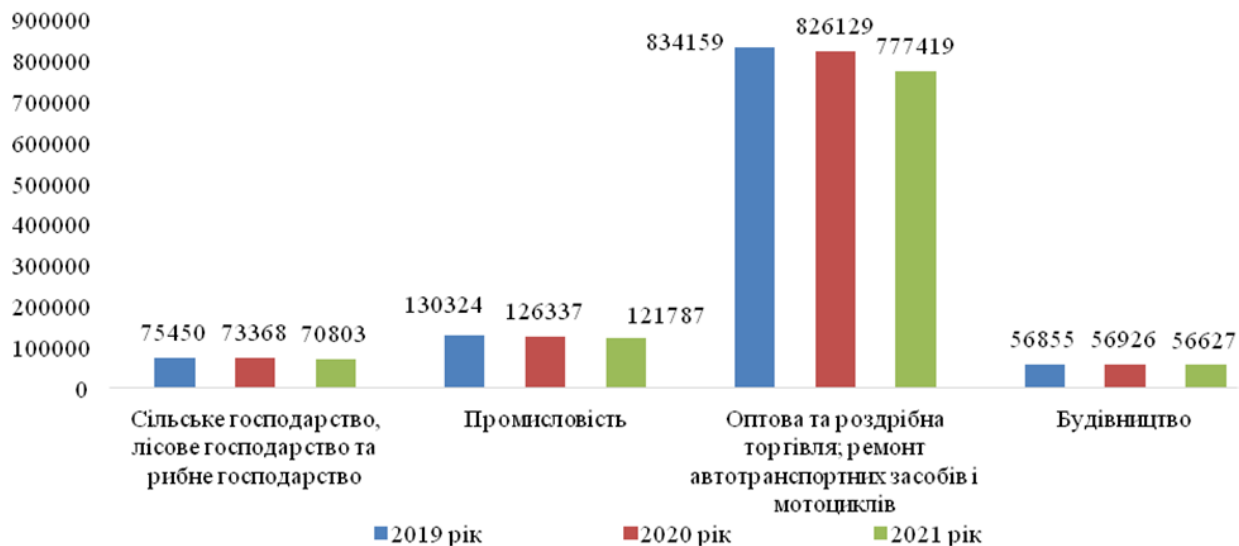

Рис. 1. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2019-2021 роки, од. [1]

При цьому у 2021 році найбільше сільськогосподарських підприємств перебувало у Дніпропетровській, Одеській, Кіровоградській та Вінницькій областях (рис. 2), на що впливає геополітичне розташування даних регіонів та кліматичні умови. У Волинській області станом на 1 січня 2022 року функціонує 1381 суб'єкт господарювання.

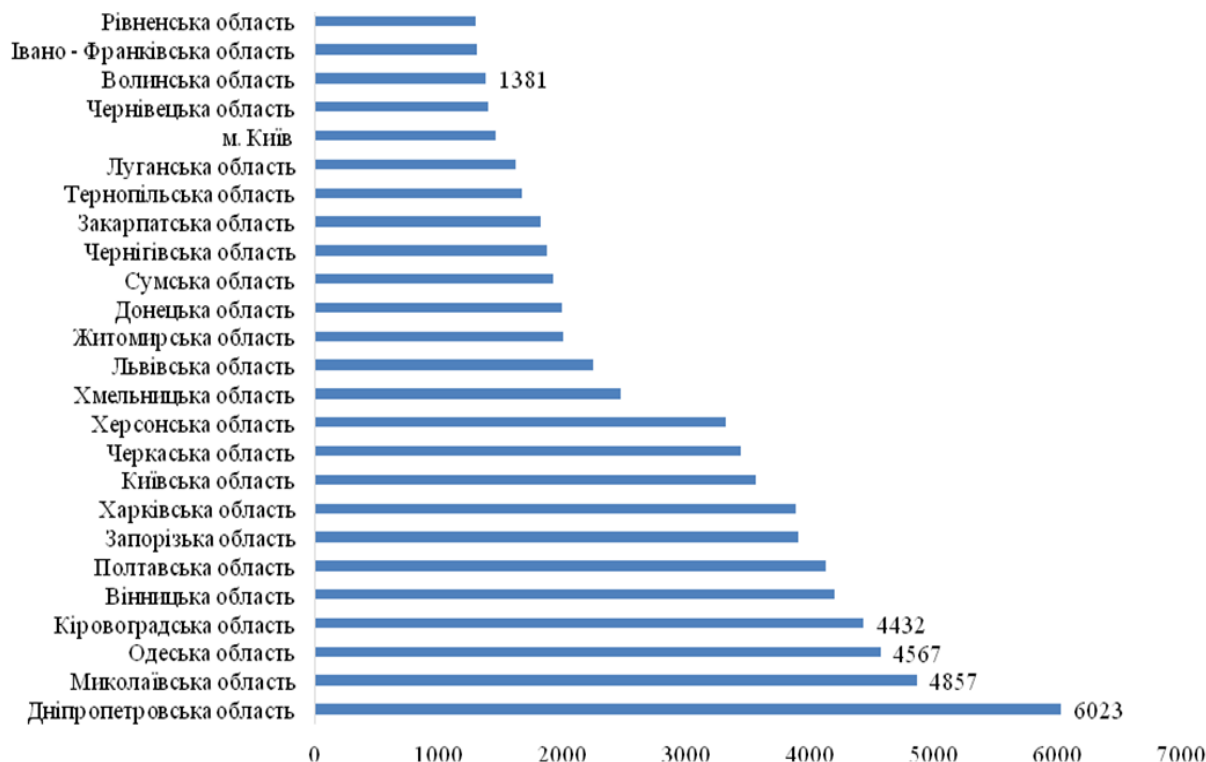

Рис. 2. Кількість суб'єктів господарювання в сільському господарстві у 2021 році, од. [2]

Продукція рослинництва виробляється не усіма суб'єктами господарювання даної галузі і її види відрізняються за регіонами. Це залежить від місцевості, в якій функціонує сільськогосподарське підприємство. Так, у Волинській області протягом 2022 року найбільш поширеними серед видів продукції рослинництва були коренеплоди, бульбоплодові та культури овочевих та баштанних, за ними йдуть зернові і зернобобові культури, а найменш поширеними є технічні, кормові та багаторічні культури (табл. 1, рис. 3).

Таблиця 1

Виробництво продукції рослинництва у Волинській області за 2020-2022 рр. [3]

Види культур	Обсяг виробництва культур рослинництва, тис. ц.			Відносне відхилення, %		
	2022	2021	2020	2022/2021	2021/2020	2022/2020
Зернові та зернобобові	13586,0	15092,8	14011,6	-10,0	7,7	-3,0
Технічні	3651,8	3590,8	3338,9	1,7	7,5	9,4
Коренеплоди, бульбоплодові, культури овочевих і баштанних	13660,2	12088,6	12015,2	13,0	0,6	13,7
Кормові	2675,3	2731,3	3279,3	-2,1	-16,7	-18,4
Багаторічні	15,3	13,2	10,4	15,9	26,9	47,1

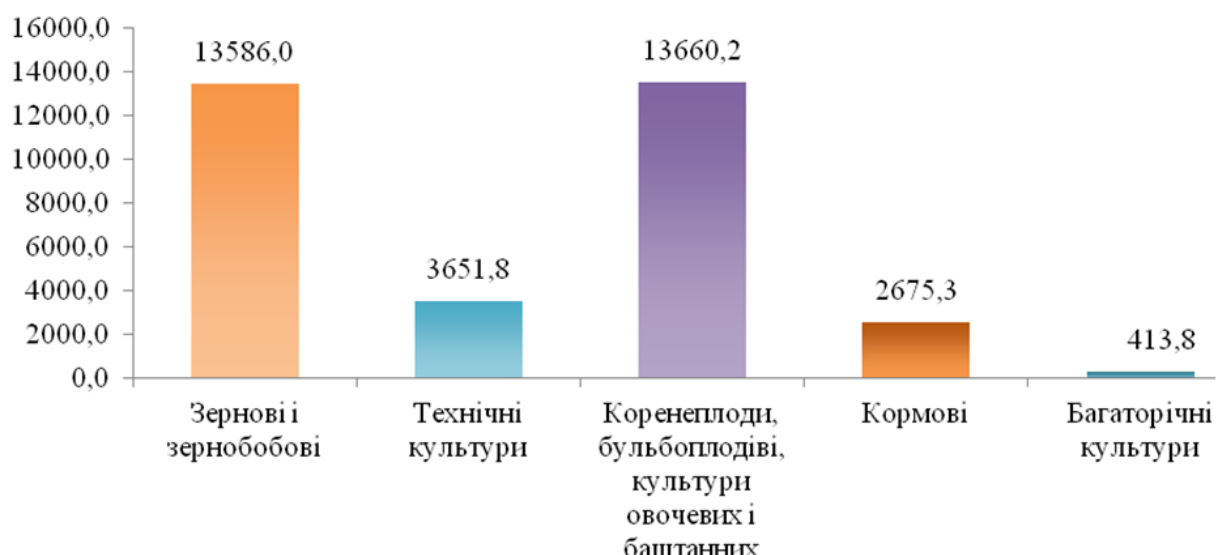

Рис. 3. Обсяг виробництва продукції рослинництва у Волинській області протягом 2022 року, тис.ц [3]

Таким чином, протягом досліджуваного періоду у Волинській області найбільше виробляється продукції бульбоплодових культур та овочевих і баштанних. Так, у 2022 році обсяг виробництва даної культури зріс порівняно із 2021 роком на 13% та на 13,7% порівняно із 2020 роком. Також зріс обсяг виробництва технічних та багаторічних культур. На відміну від даних культур зерновим та зернобобовим рослинам притаманна тенденція до зниження (у 2022 році обсяг виробництва знизився на 10% порівняно із 2021 роком та на 3% порівняно з 2020 роком). Разом з тим, знизився й обсяг виробництва сільськогосподарськими підприємствами даного регіону кормових культур.

Висновки. Отже, протягом досліджуваного періоду спостерігається зниження кількості підприємств, що функціонують у даній галузі. У Волинській області обсяги виробництва продукції рослинництва мали тенденцію як до зменшення, так і до збільшення.

Список використаних джерел

1. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2015-2021). Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/ksg/ksg_u/arch_ksg_u.htm (дата звернення 19.10.2023).
2. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (2014-2021). Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp_roz_reg/kdp_ved_14-20.xlsx. (дата звернення 17.10.2023).
3. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності по регіонах (2015-2022). Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdsg/ovpsg_ved_15-20.xlsx (дата звернення 20.10.2023).

УМАНЕЦЬ Л.В.

викладач спеціальних дисциплін,
Вінницький коледж будівництва і архітектури КНУБА

ТРАЄКТОРІЯ ДОТАЦІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Вступ. Місцеві бюджети виступають дієвим інструментом забезпечення сталого розвитку територіальних громад. Однак високий рівень дотаційності місцевих бюджетів України свідчить про недостатньо обґрунтовану політику формування доходів місцевих бюджетів, що не дає можливості їх самодостатності і фінансової спроможності. Важливо, що у структурі міжбюджетних трансфертів впродовж усього часу функціонування нинішньої бюджетної системи переважає дотація вирівнювання. Зокрема горизонтальне вирівнювання платоспроможності місцевих бюджетів здійснюється винятково за податком на доходи фізичних осіб. Від початку воєнних дій в Україні саме цей аспект забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів став надзвичайно актуальним і потребує додаткової уваги наукової спільноти.

Результати дослідження. Рівень забезпеченості місцевих бюджетів виступає одночасно і передумовою, й наслідком соціально-економічного розвитку країни. Переважна більшість місцевих громад України від початку децентралізації демонстрували тісну залежність від міжбюджетних трансфертів.

Воєнні дії на території України від початку 2022 р. значно ускладнили існуючі проблеми фінансової самодостатності територіальних громад: знищено виробничі потужності підприємств, які сплачували податки у місцеві бюджети, частина підприємств припинили діяльність чи переїхали в більш безпечні регіони України, частина працюючого населення вступили до ЗСУ, переїхали до інших громад чи виїхали закордон тощо. Ці та інші, зумовлені війною виклики, стали вагомим фактором у механізмі формування місцевих бюджетів, оскільки спричинили скорочення надходжень і підвищення обсягів витрат, поглибивши проблему фінансової неспроможності. У результаті, обсяг дотацій горизонтального вирівнювання за 9 місяців 2023 р. зріс на 14,62 млрд грн (з 22,17 млрд грн у 2022 р. до 36,79 млрд грн – за 9 місяців 2023 р.) [1].

Дослідження тенденцій дохідної і витратної частини місцевих бюджетів за період війни (2022-2023 рр.) (рис. 1) свідчать про рівномірно зростаючі їх щомісячні обсяги з одним піковим періодом, коли помітно зросли і доходи, і витрати місцевих бюджетів – це грудень 2022 р. Це, очевидно, було пов'язано із закінченням року і підбиттям підсумків бюджетного періоду. Однак, тренд доходів був ще раз порушений різким зростанням – у червні 2023, коли вони зросли на 26 % у порівнянні з травнем і склали 62,93 млрд грн. Саме в червні 2023 р. витрати місцевих бюджетів майже зрівнялись із доходами, перевищивши їх лише на 2,94 млрд грн. Таким чином, досить часто спостерігається дефіцитність місцевих бюджетів, яка покривається за рахунок коштів

державного бюджету.

Рис. 1. Динаміка щомісячних приростів (зниження) доходів і витрат місцевих бюджетів (за номінальною вартістю) впродовж періоду війни, млрд грн

Джерело: розраховано і побудовано за даними [2].

Помітно, що за обсягами ні доходи, ні витрати за 19 місяців війни суттєво не зросли. Зважаючи на істотний рівень інфляції, можна свідчити про реальне скорочення обсягів як доходів, так і витрат. Така ситуація є результатом згортання економічної активності суб'єктів господарювання, а підвищення доходів місцевих бюджетів у частині ПДФО відбувається за рахунок оподаткування доходів військових і спрямовується в ті бюджети, де зареєстровані військові частини.

Варто відмітити, що загальна характеристика не повною мірою відображає ситуацію конкретних територіальних громад. Так, доходи переважної більшості місцевих бюджетів не покривають запланованих витрат і в результаті такі

бюджети потребують дотацій та субвенції, стають залежними від зовнішнього фінансування. Механізм базової дотації дозволяє фінансово неспроможним територіальним громадам отримати ресурси для покриття невідкладних потреб.

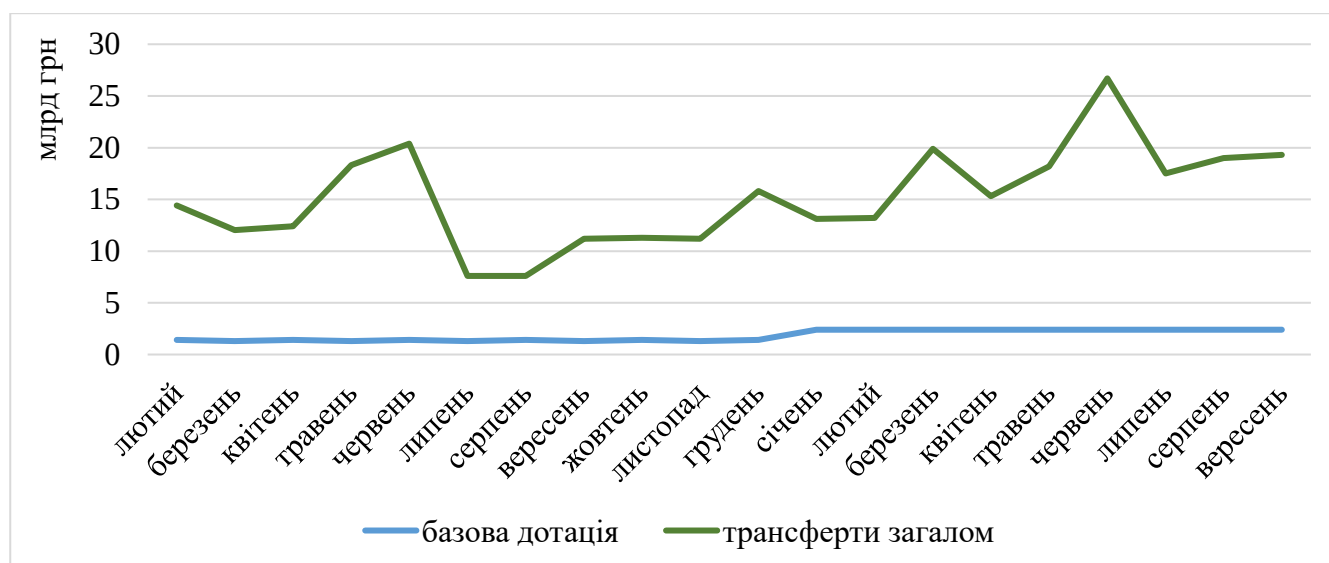

Рис. 2. Динаміка обсягів трансфертів до місцевих бюджетів та базової дотації впродовж періоду війни, млрд грн

Джерело: розраховано і побудовано за даними [2].

Саме базова дотація впродовж усього періоду дослідження виконувалась в повному обсязі стабільними фінансовими потоками, які у 2023 р. були нарощені до 2,4 млрд грн щомісячно. Натомість загальні обсяги щомісячних трансфертів розподілялись не рівномірно, заповнюючи нагальні потреби та покриваючи існуючий дефіцит в ресурсах місцевих бюджетів.

Висновки. Отже, впродовж усього періоду воєнних дій місцеві бюджети України залишаються дефіцитними і потребують трансфертів для покриття запланованих витрат. Чітко фінансуються обсяги базової дотації, яка дозволяє горизонтально вирівняти рівень фінансової спроможності усіх територіальних громад. Однак, на тлі війни місцеві бюджети відчувають гостру потребу у фінансових ресурсах, оскільки доходи з об'єктивних причин скоротились, а витрати постійно зростають.

Список використаних джерел

1. Аналіз вирівнювання доходної спроможності місцевих бюджетів в умовах воєнного стану: сучасний стан та оцінювання нових підходів. USAID. Decentralization. URL: <http://surl.li/munj>.
2. Динаміка показників бюджету (помісячно). Openbudget. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2022&budgetType=LOCAL>

ЦЕГЕЛЬНИК Н.І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

РЕФОРМУВАННЯ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Вступ. Практична реалізація реформи системи ведення лісового господарства в Україні у 2022 році справді суттєво змінила модель функціонування галузі. Ця реформа була започаткована з метою поліпшення управління лісовими ресурсами, забезпечення сталого використання лісових екосистем та ефективного використання лісової продукції.

Одним з ключових аспектів реформи було розмежування функцій та відповідальності між різними інституціями і установами, які задіяні у реалізації лісової політики. Це дозволило кожній з них зосередитися на своїй конкретній сфері діяльності та виконанні своїх функцій на належному рівні.

Кожне об'єднання завжди має кілька цілей, які спонукали до цього. Нова модель лісового господарства українського лісового сектору створила нові виклики, які потребують адаптації та додаткових зусиль. До них можуть належати питання проектування та використання лісів, збалансованого використання ресурсів, зміни у роботі лісівників та перспективи економічного розвитку лісового сектору.

Результати дослідження. Реформування лісогосподарських підприємств в Державне підприємство «Ліси України» є процесом перетворення та удосконалення системи управління та організації лісового сектору в Україні. Ця реформа має на меті забезпечення більш ефективного та стійкого управління лісовими ресурсами, збалансованого розвитку галузі та підвищення економічної, екологічної та соціальної вигоди від лісокористування.

Реформування передбачає об'єднання різних лісогосподарських підприємств в одне державне підприємство – «Ліси України». Це дозволяє забезпечити єдину стратегію та планування управління лісовим сектором, сконцентрувати ресурси та кваліфікацію спеціалістів, а також полегшує впровадження сучасних методів управління та ефективного використання лісових ресурсів.

Об'єднання лісогосподарських підприємств в ДП «Ліси України» має кілька цілей:

1. Удосконалення системи управління: об'єднання дозволяє сконцентрувати ресурси, зокрема фінансові та людські, для більш ефективної організації та управління лісовим сектором. Це допомагає забезпечити єдину стратегію та планування, зменшити дублювання функцій та підвищити ефективність прийняття управлінських рішень.

2. Оптимізація витрат та економічна ефективність: об'єднання лісогосподарських підприємств в ДП «Ліси України» має на меті забезпечити більш ефективне використання ресурсів і зменшення витрат. Це досягається

шляхом оптимізації процесів управління, скорочення дублювання функцій, забезпечення централізованого планування та контролю. Об'єднання дозволяє знизити витрати на адміністративний апарат, оренду приміщень, закупівлю обладнання та інфраструктури. Крім того, це дає можливість забезпечити оптимальне розподілення ресурсів і зменшити втрати на логістику та транспортування лісової продукції.

3. Покращення економічної ефективності: об'єднання лісгосподарських підприємств в одне державне підприємство може сприяти зменшенню витрат на управління та оптимізацію лісокористування. Це може дозволити економити кошти, наприклад, на закупівлі обладнання, утриманні адміністративного апарату та інших пов'язаних з обслуговуванням підприємств витрат.

4. Раціоналізація лісового господарства: об'єднання лісгосподарських підприємств дає можливість забезпечити більш раціональне використання лісових ресурсів. Це означає планування лісопосадок, вирішення екологічних та соціальних питань у більш комплексному і спрямованому на тривалу перспективу форматі.

5. Законодавчі вимоги: об'єднання підприємств може відповідати вимогам законодавства щодо формування та функціонування лісового сектору. Це може сприяти забезпеченню виконання нормативних положень та підвищенню рівня управлінської відповідальності.

6. Посилення контролю: об'єднання лісгосподарських підприємств в одне державне підприємство може сприяти посиленню контролю за використанням лісових ресурсів та виконанням екологічних та соціальних вимог. Це може сприяти боротьбі з незаконним рубанням лісів та забезпечити дотримання принципів сталого лісокористування та охорони лісових екосистем.

В результаті реформування, ДП «Ліси України» отримує більше повноважень та самостійності у прийнятті рішень щодо лісового господарства, планування лісопосадок, вирішенні екологічних та соціальних питань. Також це сприяє покращенню управління фінансовими ресурсами, залученню інвестицій та розвитку лісової інфраструктури.

Впровадження такої реформи може забезпечити більш ефективне використання лісових ресурсів, забезпечити сталий приріст деревини та збереження лісових екосистем, а також збільшити суспільну прибутковість та соціальну вигоду від лісокористування.

Напрямок реформи лісового господарства передбачає застосування сучасних методів цифровізації для поліпшення діяльності лісової галузі. Створення національної онлайн-платформи «ЕкоСистема», що містить актуальну інформацію про стан довкілля, відіграє важливу роль.

У рамках цифровізації проекту е-Ліс були розроблені кілька адміністративних послуг, зокрема:

1. «ДроваЄ»: це державний інтернет-магазин, де населення може авторизуватись за допомогою електронного цифрового підпису і придбати паливні дрова. Це спрощує процес покупки дров для населення та забезпечує прозорість і контроль над продажами та використанням деревини.

2. «Лісорубний квиток»: це реєстр дозвільних документів, що дають право на господарську діяльність, пов'язану із заготівлею деревини. Цей реєстр дозволяє забезпечити електронну реєстрацію та контроль над виданням дозволів для лісорубів, що спрощує адміністративні процедури та покращує контроль за законністю діяльності в галузі заготівлі деревини.

Ці цифрові рішення спрямовані на автоматизацію і спрощення адміністративних процедур, забезпечення прозорості і контролю, а також поліпшення доступності та зручності для населення та господарських суб'єктів у лісовому секторі. Вони сприяють покращенню ефективності та транспарентності діяльності в цій сфері та спрощують взаємодію між різними сторонами.

Також в рамках реформи були впроваджені сучасні моделі управління, які були успішно використані в інших країнах з домінуючою державною формою власності на ліси. Впровадження цих моделей сприяло покращенню ефективності роботи лісогосподарських підприємств, забезпеченню сталого розвитку галузі та оптимальному використанню лісових ресурсів.

Таким чином, завдяки реформі, система стала більш гнучкою, адаптивною та здатною до досягнення поставлених цілей управління лісами в Україні.

Висновки. Отже, утворення єдиного державного підприємства «Ліси України» може мати позитивний вплив на управління лісовим господарством та розвиток галузі. Оптимізація управління дозволить забезпечити кращу координацію та спільну стратегію використання лісових ресурсів. Це також дозволить ефективніше розподіляти фінансові ресурси, спрямовуючи їх на оновлення матеріально-технічної бази, основних засобів та протипожежну техніку для охорони та захисту лісів.

Таким чином, утворення єдиного державного підприємства «Ліси України» може сприяти більш стійкому, ефективному та екологічно відповідальному управлінню лісовими ресурсами країни.

Список використаних джерел

1. Мороз Ю. Ю., Цал-Цалко Ю. С., Ейсмонт В. С., Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Бухгалтерський облік і аудит в управлінні лісогосподарським підприємством : підручник. Житомир. Рута, 2019. 372 с.
2. Реформа лісового господарства: що передбачає створення єдиного ДП «Ліси України». URL: <https://forest.gov.ua> (дата звернення: 17.10.2023).
3. Цегельник Н. І. Економічний стан лісової галузі в Україні та його вплив на сталий розвиток лісогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 13-14. – URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3461&i=2> (дата звернення: 17.10.2023).

ЦЯТКОВСЬКА О.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НЕФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ

Вступ. Питання обліку об'єктів нефінансових активів було предметом дослідження як вітчизняних, так і закордонних науковців, а саме Бачинської Л.С., Богданюка О.В., Бондара М.І., Боровича О.В., Гамової О.В., Гур'євої І.М., Дворника (Пищолка) І.В., Ракоєд Н.В., Свірко С.В., Спірках Т.А., Собкової Г.В. Ливиненко Е.І.

Питання обліку загалом необоротних активів досліджувалися достатньо у наукових доробках, а також питання обліку, аналізу та аудиту необоротних активів саме у бюджетних установах. Але залишається невирішеними питання щодо обліку нефінансових активів в державних установах в умовах застосування НП(С)БОДС та вітчизняної бюджетної системи.

Результати дослідження. Державні установи у процесі фінансово-господарської діяльності можуть отримувати у своє розпорядження та оперативне управління різні об'єкти нефінансових активів. Відповідно від процесу надходження залежить не тільки визнання та класифікація активів, але і оцінка та відображення на субрахунках бухгалтерського обліку.

Облік нефінансових активів в установах державного сектору регулюється відповідними нормативними документами, а відповідно їх основні положення узагальнено у організації бухгалтерського обліку. Залежно від виду облікового процесу залежать і особливості ведення бухгалтерського обліку та узагальнення у звітності.

Оскільки нефінансові активи за своєю суттю є досить різноманітними як щодо строку корисного використання, так і вартісних критеріїв, але все одно до всіх цих об'єктів нефінансових активів встановлюються чіткі критерії та вимоги щодо їх визнання та оцінки при надходженні.

Процес використання та вибуття нефінансових активів в бюджетних установах повинен відбуватися відповідно до бюджетного законодавства, що регулює діяльність державних установ. Використання нефінансових активів, таких як обладнання, меблі, транспортні засоби тощо, повинно бути здійснене у відповідності до завдань та цілей, передбачених відповідною бюджетною установою. Бюджетна установа повинна забезпечити ефективне використання нефінансових активів, що знаходяться в її володінні та користуванні.

При вибутті нефінансових активів бюджетна установа повинна дотримуватися процедур, передбачених законодавством. Зокрема, якщо необхідно продати нефінансовий актив, бюджетна установа повинна провести відкрите або обмежене конкурсні торги, в залежності від вартості активу. Якщо нефінансовий актив вибуває внаслідок списання, бюджетна установа повинна

дотримуватися процедур, передбачених для списання майна відповідно до законодавства.

Крім того, бюджетна установа повинна вести облік нефінансових активів, зберігати документацію про їх придбання, переміщення та вибуття, а також забезпечувати належне зберігання та обслуговування активів.

Загалом, процес надходження, використання та вибуття нефінансових активів в бюджетних установах повинен бути здійснюваний з максимальною ефективністю та дотриманням законодавства.

Облік нефінансових активів ведеться на субрахунках Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі класу 1 «Нефінансові активи». Рахунки цього класу призначені для обліку процесу надходження, руху та вибуття нефінансових активів, матеріальних активів, основних засобів, запасів, біологічних активів, інших необоротних нематеріальних активів, інвестиційної нерухомості та інших нефінансових активів.

Особливе значення у процесі надходження основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та біологічних активів, займає саме процес формування первісної вартості. Оскільки від правильно оціненої та визнаної вартості отриманих активів залежить балансова вартість активів та сума доходів при отриманні у результаті необмінних операцій.

У 2022 році з початком військової агресії російської федерації на території України та в державних установах з'явилася нове проблемне питання щодо обліку, оцінки та визнання об'єктів нефінансових активів у результаті активної реалізації механізму передачі, надходження, примусового відчуження або вилучення майна у юридичних та фізичних осіб для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану.

Відповідно до ст.3. ЗУ «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» вибуття нефінансових активів у результаті примусового чи добровільного відчуження здійснюється без їх відшкодування вартості [2].

Державні установи під час воєнного стану можуть отримувати до свого розпорядження об'єкти нефінансових активів, які відчужуються у суб'єктів господарювання як на добровільних умовах, так і примусово. Саме з урахуванням всіх цих особливостей і виникають нові питання щодо визнання, оцінки та обліку нефінансових активів як щодо їх надходження, так і щодо їх вибуття.

Висновки. Установи державного сектору в більшій мірі у своїй діяльності нефінансові активи використовують для потреб суспільства. Отже, основними користувачами нефінансових активів державних установ саме громадяни. Всі нефінансові активи, які є у користуванні державної установи можуть використовуватися самою установою, а також суспільством. Саме тому ці активи, якими користуються в більшій мірі громадяни та є у вільному доступі всіх користувачів необхідно окремо виокремлювати в обліку.

Нефінансові активи займають найбільшу частку у структурі всіх активів державних установ, але серед нефінансових активів доцільно виокремити саме

основні засоби, які мають достатньо високу вартість у порівнянні з іншими активами та мають ймовірність, що в майбутньому принесуть певні економічні вигоди. Саме ці особливості і впливають на основні аспекти формування облікової інформації про об'єкти нефінансових активів.

Крім того, у складі основних засобів є достатня кількість різновекторних активів, що спричинено багатогалузевою приналежністю державних установ. Варто відзначити, що деякі нефінансові активи мають потенціал корисності та важливість при використанні не тільки для конкретної державної установи, але і для суспільства та держави загалом. Відповідно бухгалтерський облік нефінансових активів є важливим елементом ефективного управління нефінансовими активами державних установ.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996 – XIV від 16.07.99 зі змінами і доповненнями. URL: [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14) (дата звернення 07.08.2023).
2. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Закон України від 17.05.2012 № 4765-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>. (дата звернення 30.09.2023).
3. Цятковська О.В. Облік нефінансових активів в управлінні суб'єктами державного сектору. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2021. Випуск 3-4. С. 40-47.

ШАВУРСЬКА О.В.

к.е.н., доцент кафедри управління та адміністрування

КОРЕНІВСЬКА О.Л.

здобувач освітнього ступеня магістр,

Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія

управління персоналом»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Вступ. Податок на прибуток є одним із основних прямих податків, що формує дохідну частину бюджету України. Цей прибутковий податок виконує фіскальну та регулюючу роль. Фіскальна функція полягає в тому, що податок генерує дохідну частину фінансових ресурсів до бюджету. У 2022 році цей платіж займав четверте місце за наповненням державного бюджету України – 117049,9 млн. грн. з часткою 6,55 % [1]. Фіскальна функція є дуже важливою для характеристики суті цього податку, оскільки реалізація цієї функції передбачає постійне та стабільне надходження коштів у розпорядження держави для виконання її функцій. Регулююча роль податку виявляється у взаємодії інтересів та досягненні балансу між державою та господарюючими суб'єктами-платниками. Регулююча функція податку втілюється у диференціації ставок цього податку залежно від виду діяльності платників.

Результати дослідження. Проаналізувавши нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку податку на прибуток, встановлено, що податкова політика України в частині адміністрування цього податку не є досконалою і потребує доопрацювання, враховуючи євроінтеграційні наміри. За роки незалежності України суттєво змінився об'єкт оподаткування та ставка податку (від 30 % до 18 %). Крім того, відбулося зближення бухгалтерського і податкового визначення фінансового результату до оподаткування. Сьогодні податок на прибуток стягується з чистого прибутку підприємства, який залишається після відрахування з чистого доходу виробничих витрат, збитків, відсотків із заборгованості, податків, витрат на рекламу, представницьких витрат та адміністративно-управлінських витрат.

Бухгалтерський облік є основним джерелом інформації про господарську діяльність підприємства. Інформація про розмір і ставки податку на прибуток, відображення розрахунків з податку на прибуток узагальнюється на рахунках обліку та в звітності. Тому важливо забезпечити правильне ведення обліку та своєчасне відображення податкових операцій в податковій декларації з податку на прибуток.

Податковий кодекс надає право суб'єкту господарювання самостійно:

- 1) обчислюють прибуток, що підлягає оподаткуванню;
- 2) визначають суми авансових внесків та суми податкових зобов'язань за звітний період: календарний квартал, календарне півріччя, календарний рік;
- 3) складають податкову декларацію і заповнюють її в гривнях без копійок,

дотримуючись правил заокруглення [2].

У зв'язку з тим, що податок на прибуток є розрахунковим показником, який визначається як різниця між одержаними доходами і понесеними витратами звітного періоду, облікова політика щодо цього податку залежить від складових його елементів.

Доходи від реалізації виступають основним джерелом прибутку, що забезпечує розвиток підприємства. Тому правильне визначення доходу та своєчасне відображення його в бухгалтерському обліку є важливим і актуальним. Базисом при узагальненні в системі обліку доходів від реалізації є такі компоненти: вид готової продукції та її вартісне оцінювання в обліку, документальне забезпечення процесу реалізації, система рахунків для обліку операцій, пов'язаних з обліком доходів від реалізації.

Розглянемо особливості бухгалтерського обліку податку на прибуток залежно від розміру підприємства та доходу, що воно отримує (рис. 1).

Рис. 1. Особливості бухгалтерського обліку податку на прибуток залежно від вибору способу його ведення обліку

В Україні малі підприємства та мікропідприємства, розмір доходу яких за звітний рік не перевищує 40 млн. гривень, мають право здійснюватися ведення

бухгалтерського обліку без податкових різниць. Інші суб'єкти господарювання, в яких дохід перевищує 40 млн. гривень, або за власним бажанням, ведуть облік податку на прибуток з врахуванням податкових різниць. Відстрочені податкові активи та зобов'язання визначають усі платники цього податку, що не використовують НП(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», незалежно від обліку податкових різниць.

Крім того, будь-який суб'єкт господарювання може зменшити фінансовий результат до оподаткування на від'ємне значення об'єкта оподаткування попередніх звітних років (пп. 140.4.2 ПКУ) [2].

Суб'єкти господарювання мають право вибору в періодичності визначення фінансового результату та відповідно податку на прибуток: або щомісячно, або щоквартально. Якщо бухгалтерський облік ведеться з допомогою спеціалізованого програмного продукту, фінансовий результат можна визначати в будь-який момент.

При сплаті авансових внесків сума переплати податку на прибуток в цілому за календарний податковий рік, як правило, на підставі відповідної заяви платника у зв'язку з проблемними неув'язками ПКУ і зокрема пункту 37.1 має бути повернена на поточний рахунок підприємства [2].

Первинними документами в бухгалтерському обліку для нарахування податку на прибуток виступають довідки-розрахунки бухгалтерії, а перерахування (сплата) здійснюється на підставі платіжних документів, чеків, підтвердженням спеціальним штампом «прийнято до оплати» та виписками банків.

Висновки. Підприємства, що перебувають на загальній системі оподаткування, можуть застосовувати відмінні методики визначення облікового та податкового прибутку, тому виникає відмінність між величиною обрахованого податку на прибуток.

Незважаючи на зближення положень податкового та бухгалтерського обліку щодо податку на прибуток, ця ділянка роботи бухгалтера лишається громіздкою та трудомісткою. Крім того, потребують розробки методичні рекомендації щодо обліку податку на прибуток та заповнення декларації з податку на прибуток у 2023 році в нових деклараціях.

Для забезпечення оперативної інформації про податкові різниці та відображення їх у фінансовій звітності вважаємо за необхідне на локальному рівні затвердити перелік постійних і тимчасових податкових різниць, що можуть виникати в господарській діяльності суб'єкта господарювання, та прописати їх в Положенні про облікову політику.

Список використаних джерел

1. Доходи державного бюджету України за статтями доходів в 2022 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2022/>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

ШЕВЧУК В.О.

голова Наукового товариства імені Сергія Подолинського,
дійсний член Наукового товариства імені Шевченка,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ПЛЕКАННЯ РЯТІВНОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ - ГЛОБАЛЬНА МІСІЯ УКРАЇНИ

Проблеми, що постали перед людством, привели планету до стану колапсу і потребують невідкладного вирішення. Світова пандемія та теперішня війна не вирішують їх, а роблять ще нестерпнішими. У той же час існує шанс змінити світовий порядок, перетворюючи його зі смертоносного у рятівний. Цим шансом володіє Україна. Вона виборює його, проваливши російський бліц-кріг та перебуваючи в епіцентрі геополітики.

Запорукою змін світового порядку є, передусім, питома українське світобачення. Завдяки йому Україна відкриває новітню сторінку світової історії. Ера ноосфери спонукає країну до започаткування принципово нового облаштування життєдіяльності людства.

Життєдайна сутність української місії відкриває перспективу економічній науці, яку ортодокси від науки продовжують іменувати неортодоксальною. Ідеться про науку, засновану на українських життєствердних, а не нав'язаних смертоносних засадах. В епоху ноосфери ця «наука, від якої залежить життя на Землі», стає фундаментальною запорукою протидії екзистенційним викликам. Завдяки їй потенційно найкращою здатна бути українська освіта, спроможна виховувати власні і загальнолюдські покоління як генерацію майбутніх адвокатів нащадків.

Теперішнє і майбутнє призначення України полягає в її реальній здатності стати гарантом глобальної інтелектуальної безпеки - через опанування рятівного знання. Україна спроможна гарантувати світовому співтовариству продовольчу безпеку та нарощувати її. Переживши кілька голодоморів, екзистенційно усвідомлюючи рятівну значущість хліба, а не зброї, як фактора безпеки, позбувшись величезного ядерного арсеналу, країна має реальні підстави бути глобальним гарантом без'ядерної планети.

Окремого розбору потребують ті онтологічні, історичні, суспільно-господарські, геополітичні та інші перешкоди, що постають на шляху світобачення, світової історії та повоєнного світооблаштування українства і людства.

Упродовж теперішньої війни громадські організації Наукове товариство імені Сергія Подолинського та Наукове товариство Імені Шевченка спільно з акад. НАНУ М.Г. Жулинським зініціювали платформу Всеукраїнської рятівної освіти (ВукРО). На цій платформі оприлюднюються звернення та проводяться колективні дистанційні обговорення з наміром донести до світової спільноти квінтесенцію питома національного світобачення, завдяки володінню яким

українство досягає свою місію й обґрунтовує парадигму рятівного світового порядку.

За результатами проведених досліджень вищевказаними громадськими організаціями був розроблений проєкт «Плекання рятівного світового порядку - глобальна місія України», зміст якого викладений нижче.

Проект

**Покрокова стратегія ініціювання і втілення проєкту
«Плекання рятівного світового порядку - глобальна місія України»**

Ukraine know how: Україна знає, як ініціювати та, застосовуючи покрокову стратегію, втілювати рятівну основу нового світового порядку, покликаною рішуче витіснити старий, що спирається на засади «зіткнення цивілізацій» та/чи «кінця історії». Складові стратегії мають субстанційний вимір і передбачають одухотворення матеріального буття та матеріалізацію духу модерних суспільств.

Духовно-інтелектуальні пріоритети проєкту

Розбудова наукової картини інтелектуального надбання людства. Імплементация українських економіко-філософських здобутків у загальнолюдську теорію, національну і світову інтелектуальну історію тощо.

Освітньо-наукова та педагогічна складові проєкту

Надання наукових пріоритетів рятівному надбанню українства і людства. Реформування освіти, виходячи із безальтернативності рятівних надбань науки й освіти.

Педагогічна та виховна складові

Виховання теперішніх і прийдешніх поколінь як адвокатів власних і загальнолюдських нащадків, незалежно від їхнього майбутнього фаху.

Видавнича складова

Започаткування піонерного проєкту «Фізична економія. Українське і загальнолюдське рятівне надбання». Багатотомне видання фізико-економічної спадщини покликане стати викликом сучасному інтелектуальному світові.

Суспільно-господарська складова

Формування, апробація і поширення рятівної еколого-економічної моделі для реального і монетарного секторів національних господарств України та інших країн світу. Інституційна та інші реформи, запроваджувані з метою приведення суспільно-господарської сфери у відповідність природничим вимогам.

Міжнародні (світогосподарська, геополітична та інші) складові

Ініціювання національної версії Спеціальної доповіді ООН «Наша глобальна місія». Доповідь передбачає запровадження рятівних засад створення парадигмально нових міжнародних організацій замість ООН, ОБСЄ, НАТО тощо.

Скликання у Києві Всесвітнього саміту «Ріо 30+», покликаною обговорити надання Україні статусів світового гаранта інтелектуальної і продовольчої безпеки, а також глобального гаранта без'ядерної планети.

ЮР'ЄВА І.А.

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та фінансів,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК

Вступ. Напрямами удосконалення організації податкових перевірок в умовах подальшої євроінтеграції України є запровадження заходів з цифровізації податкової системи задля стабільного наповнення бюджетів різних рівнів. В умовах воєнного стану, ще гостріше постало питання податкового контролю, адміністрування податків та діджиталізації при організації податкових перевірок. Українська податкова система відповідає на виклики, що постали перед контролюючими податковими органами з одного боку та платниками податків з іншого. Зокрема, постала нагальна потреба перетворення системи організації податкових перевірок із урахуванням конкретних обставин воєнного часу з метою ефективної реалізації заходів планування податкового контролю із допомогою сучасних інформаційних технологій. Цифрове адміністрування податкових перевірок, його вплив на прийняття рішень щодо запровадження перевірок за видами з боку Державної Податкової Служби (ДПС) та адаптація податкової політики платників податків, які мають змогу сприймати нововведення перевіряючих органів, стимулюють стійку роботу підприємств та організацій, сукупність послідовних дій щодо законних способів оптимізації своїх податкових зобов'язань з метою впровадження нових технологій для здійснення податкового контролю. Глобальна цифровізація задає напрямки розвитку механізму організації податкових перевірок як однієї із форм податкового контролю державного бюджету внаслідок синергетичного ефекту, що сприяє розвитку пріоритетних галузей економіки, внаслідок отримання стабільних податків.

Результати дослідження. Україна швидкими темпами імплетує свою податкову політику до вимог Європейського законодавства: це стосується як податкового контролю в цілому, так і організації податкових перевірок. До основних напрямків організації податкового контролю організації із застосуванням цифрового контенту варто віднести: актуальне відслідковування своєчасності та нагальності використання інформаційно-комунікаційного забезпечення ДПС, враховуючи законодавчі новації, організаційно-технічна систематизація внутрішньої структури Державної податкової служби, яка повинна відповідати запланованому функціонуванню всіх підрозділів ДПС згідно затвердженої функціональної структури із розподілом нормативних вимог до організацій такого рівня, де враховуються закріплені законодавством Положення про структурні підрозділи, функціональні обов'язки державних службовців. Заходи з втілення інноваційних цифрових процедур в системі управління діяльністю ДПС і організаційним процесом інформатизації у цілому може розглядатися, охоплюючи всі накази, завдання із підготовки автоматизованого

функціоналу управління, як за окремими напрямками податкового контролю, так і окремо за кожним видом податкових перевірок. Ці процедури направлені для уникнення надмірного впливу людського фактору, з яким асоціюють похибки при виконанні службових завдань та психологічні фактори у сучасних кризових умовах забезпечення актуальною інформацією і комунікацією, яку потрібно зібрати і переробити, задля кінцевого результату з прийняття обґрунтованих управлінських рішень з планування, організації і координації податкових перевірок.

На часі є питання щодо втілення вимог до цифровізації податкових перевірок із запропоновуванням інформаційної системи, яка б залежала від поставлених цілей контролю, диверсифікації об'єктів та предметів перевірок, форм власності і сфери діяльності, а її програмні модулі повинні відповідати видам контролю процесу перевірок, функціям автоматизованих робочих місць - посадовим обов'язкам співробітників у вигляді моделі функціональної матриці. Удосконалення організації контролю із застосуванням провідних інформаційних технологій, використання визначеного порядку застосування заходів із диджиталізації процесів у значній мірі залежить саме від стану і використання інформаційних ресурсів.

Ще одним напрямком застосування цифровізації податкових перевірок є удосконалення та автоматизація робочих процесів та процедур в розрізі підготовки автоматизованих робочих місць працівників Державної податкової служби. Цю вимогу необхідно враховувати при організації інформаційно-аналітичної роботи із сучасним інтерфейсом програмного забезпечення, з яким працює персонал відповідних структурних підрозділів, з орієнтацією на запити конкретних користувачів податкового аналізу. Інформаційне забезпечення має відповідати принципам регламентації та уніфікації стандартних програм, які необхідно застосовувати на кожному рівні Державної податкової служби. Інформаційне програмне забезпечення для перевірок повинно адаптуватися до господарського механізму діяльності, який ускладняється відповідно до зростання науково-технічного прогресу, тому необхідно доопрацьовувати інформаційний порядок використання за допомогою єдиного вікна подання електронної звітності, актуальної уяви інтерфейсу, реалізації доповнення до заявки на сховище даних щодо створення в інформаційній комплексній системі реєстрів регламентованих і уніфікованих класифікаторів платників податку на додану вартість, автоматизованої обробки податкових декларацій платника єдиного податку.

Розвиток ефективної, сучасної, стабільної та захищеної ІТ-інфраструктури передбачає реалізацію стратегій розвитку цифровізації податкових перевірок за видами та критеріями. Ефективне спрощення адміністрування податків, зборів, платежів передбачає розроблення проекту автоматизації довідок щодо різних форм податкових перевірок, процедури формування диджиталізованих витягів з Реєстру неприбуткових установ та організацій, повідомлень про відсутність у Реєстрі неприбуткових установ та організацій.

Удосконалення підходів та процедур податкових перевірок відбувається

опосередкованим створенням уніфікованих та регламентованих автоматизованих інтерфейсів систем контролю за обігом підакцизних товарів. Державна податкова служба, виконуючи функцію інформування щодо статистичної інформації підакцизних товарів, висвітлила публічну інформацію на веб-порталі ДПС у розрізі територіальних громад. У жовтні цього року на державному рівні Україна приєдналася до міжнародної організації бази даних з переліку статистичної інформації щодо доходів. Також одним із інструментів відкритості та декларування доходів було запроваджено на законодавчому рівні прерогативу обміну податковою інформацією із урахуванням норм та правил міжнародної багатосторонньої угоди (MCAA CRS). Це відбулося за допомогою прийняття відповідного закону, що надає Податковій службі України отримувати та відстежувати інформацію щодо рахунків громадян України понад ста десяти країн світу.

Вирішення проблем цифровізації податкових перевірок потребує аналітичних та аргументованих висновків фахівців з оподаткування, знайомих зі становищем внутрішнього та зовнішнього середовища у податковій сфері, перспективами розвитку в автоматизованому застосуванні інтерфейсів за видами діяльності податкових організацій. Це вимагає створення цільових груп фахівців з оподаткування, які представляють як експерти різні структури податкової служби. Ціль експертних оцінок із цифровізації організації податкових перевірок полягає підвищення комплексного професійного рівня фахівців з прийняття рішень щодо удосконалення інформаційного забезпечення податкового контролю, які ухвалюються, за рахунок спеціально розроблених і апробованих інформаційних технологій із використанням методики експертного оцінювання.

Висновки. Отже, враховуючи цілеспрямоване завдання імплементації заходів цифровізації організації податкових перевірок із технічними вимогами для автоматизації процесу електронних перевірок (е-аудиту), як сучасного напрямку інтеграції податкових процесів у контексті співставлення вимог європейського та українського законодавства, необхідно удосконалювати стратегічні підходи до всебічної диджиталізації системи оподаткування на різних рівнях. На сучасному етапі необхідно починати з розробки експертної оцінки механізму реалізації стратегії цифровізації організації податкових перевірок.

Список використаних джерел

1. Порядок надання державними органами та органами місцевого самоврядування, державними реєстраторами інформації про фінансові операції та їх учасників до Державної служби фінансового моніторингу. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 708. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/708-2015-%D0%BF> (дата звернення: 24.10.2023)

БАЦУЛА Б. С.

здобувач освітнього ступеня магістр

РИСІЧ Н. Ю.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЦЕГЕЛЬНИК Н. І.,

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ

Вступ. Бухгалтерський облік розрахунків з покупцями і замовниками є необхідною складовою управлінських завдань комерційних організацій у період ринкової економіки. Цей облік дозволяє оцінити ефективність діяльності організації шляхом аналізу фінансового стану та стабільності компанії на основі її дебіторських та кредиторських зобов'язань. Відправною точкою є укладені договори з покупцями, які стають замовниками та забезпечують взаємну поставку цінностей, виконання робіт або надання послуг. Через бухгалтерський облік і контроль за розрахунково-грошовими відносинами з покупцями і замовниками, організація здатна оцінити свою ефективність та прибутковість.

Питання обліку відносин з покупцями і замовниками привернули увагу багатьох провідних вчених, як зарубіжних, так і вітчизняних. Серед них можна виділити таких вчених-економістів, як Я.В. Сливка, Ф.Ф. Бутинець, К. Хітчинг, О.Г. Лищенко, С.О. Полятикін, Т.В. Гончаренко, Д.В. Хорн, М.Д. Білик, Р.К. Мертон, Т.О. Євлаш, Г.В. Нашкерська, Б. Едвардс.

Результати дослідження. Кожна комерційна організація має своїх контрагентів, які включають покупців (замовників) та постачальників. Постачальники надають продукцію або послуги, що необхідні організації для її виробничої діяльності. Це можуть бути постачальники сировини, матеріалів, обладнання тощо. Покупці або замовники, натомість, здійснюють покупку або замовлення продукції чи послуг, які надає організація. Контрагенти юридичними особами можуть бути як великі корпорації, так і малі підприємства чи самостійні підприємці. Взаємодія з контрагентами відбувається у формі розрахунків та обміну цінностями, їхнє належне облікове забезпечення є важливим завданням для керівництва організації.

Облік розрахунків з покупцями і замовниками ґрунтується на відповідних документах, таких як рахунки-фактури, акти виконаних робіт, акти приймання-передачі тощо, які є підставою для реєстрації операцій у бухгалтерському обліку. Проведення розрахунків з цими контрагентами є важливою частиною управління фінансовими показниками та ефективністю компанії.

Основними типами договорів, які часто укладаються з покупцями і замовниками, є договір купівлі-продажу, договір підряду, договір постачання, договір оренди та договір послуг.

1. Договір купівлі-продажу: встановлює умови, за якими продавець зобов'язується передати товари або послуги покупцю, а покупець зобов'язується оплатити їх відповідно до умов договору.

2. Договір підряду: визначає права та обов'язки сторін щодо виконання робіт або надання послуг за заздалегідь визначену ціну або винагороду.

3. Договір постачання: встановлює умови, за яких постачальник зобов'язується регулярно поставляти товари або послуги замовнику.

4. Договір оренди: встановлює умови передачі майна або об'єкту в оренду покупцю на певний термін за плату.

5. Договір послуг: визначає умови надання певних послуг замовником покупцю за встановлену винагороду.

Ці договори визначають умови поставки товарів, надання послуг або виконання робіт та встановлюють права та обов'язки обох сторін. Взаємні зобов'язання фіксуються в договорі, який стає чинним з моменту його підписання [6].

В момент реалізації своєї продукції, послуг або робіт, постачальник фіксує зобов'язання покупця здійснити оплату за виконані умови договору. Ця заборгованість, відома як дебіторська заборгованість, відображається в обліку постачальника або замовника до повного її погашення. Дебіторська заборгованість представляє собою суму боргів, які належать організації від юридичних або фізичних осіб в результаті економічних відносин між ними, або заборгованість, яка виникає через розрахунки зовнішньою стороною та використання коштів організації іншими організаціями або фізичними особами.

Враховуючи факт підписання договору, бухгалтер відображає зобов'язання на рахунках:

- у разі консесуальних договорів, зобов'язання відображаються негайно, в той момент, коли договір набирає чинності;
- у випадку реальних договорів, зобов'язання відображаються після першої події, що підтверджує факт виконання договірних умов;
- для формальних договорів, зобов'язання відображаються під час внесення до відповідного реєстру, яке підтверджує їх законність та чинність.

Отже, враховуючи різну природу договорів і правову форму їх реєстрації, бухгалтер відображає зобов'язання на рахунках відповідно до вказаних принципів та порядку.

Розрахунки з покупцями і замовниками є взаємними фінансовими операціями, в результаті яких виникають зобов'язання та заборгованості між сторонами. Контроль за розрахунками з покупцями і замовниками, зазвичай, здійснюється через обмін рахунками-фактурами, актами виконаних робіт, договорами, операційними документами тощо. Облік розрахунків з покупцями і замовниками є важливою складовою фінансового управління організації і дозволяє підтримувати належну фінансову стійкість та ефективність.

Облік розрахунків з покупцями в організації має вирішальне значення для ефективного функціонування бізнесу. Неправильний облік може призвести до серйозних проблем, таких як недооцінка ризиків з боку покупців, недостатня управлінська інформація та нездатність вчасно визначати фінансові показники. Організація має бути впевненою в точності та актуальності обліку розрахунків з покупцями, щоб уникнути можливих фінансових проблем. Для цього важливо

дотримуватися всіх норм законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, регулюючих облік розрахунків, ведення внутрішньої контрольної системи та регулярно перевіряти достовірність і повноту фінансової інформації. Крім того, важливо вести діалог з покупцями, вчасно узгоджувати розрахунки та вирішувати супутні питання, щоб запобігти можливим негативним наслідкам. Все це допоможе забезпечити високу якість фінансового обліку розрахунків з покупцями та забезпечити стабільність фінансового стану організації.

Дійсно, розрахунки з покупцями та замовниками є складними і багатогранними процесами, які впливають на всі аспекти діяльності організації. На перший план виступає законодавство, яке регулює розрахунки та зобов'язання сторін. Наприклад, законодавство встановлює правила щодо складання договору, умови оплати, відповідальність сторін за невиконання договірних зобов'язань. Законодавство також регулює питання дебіторської заборгованості та процедуру відшкодування збитків.

Крім законодавства, маркетингові аспекти відіграють важливу роль у розрахунках з покупцями та замовниками. Організація повинна визначити оптимальні ціни, знижки та умови оплати, щоб привернути і утримати клієнтів. Специфіка ринку, конкуренція, зміни в смаках та поведінці споживачів вимагають постійного аналізу та корекції стратегій розрахунків.

Технологічні аспекти також мають велике значення. Завдяки автоматизації бухгалтерського обліку та електронним системам розрахунків, можна забезпечити точність та ефективність ведення розрахунків з покупцями та замовниками. Електронні платежі, онлайн-системи для виставлення рахунків, контроль за станом заборгованості дозволяють зменшити помилки та збільшити зручність для клієнтів.

І нарешті, розрахунки з покупцями та замовниками нерозривно пов'язані з економічним розвитком. Попит та платіжна дисципліна можуть змінюватися в залежності від стану економіки, показників зростання чи спаду, інфляції тощо. Розуміння макроекономічних тенденцій, прогнозування платіжних ризиків та програмування стратегій розрахунків є необхідними для успішного ведення бізнесу.

Враховуючи ці фактори, організація може належним чином дослідити розрахунки з покупцями та замовниками, розробити ефективні стратегії, забезпечити фінансову стабільність та підвищити конкурентоспроможність.

Сучасні дослідження в області бухгалтерського обліку підкреслюють важливість розуміння і керування розрахунками з покупцями та замовниками. Принципи бухгалтерського обліку, такі як принцип відображення, принцип об'єктивності та принцип акцентування уваги на сутності, мають значення при оцінці та реєстрації розрахунків з покупцями. Крім цього, дослідники виявили фактори, які впливають на розрахунки з покупцями та замовниками наступним чином:

1. Зміна прояву конкуренції на ринку покупців може вплинути на ціноутворення та умови оплати. Якщо конкуренція зростає, це може призвести до зниження цін і вплинути на маржі підприємства. В цьому випадку фінансові

розрахунки з покупцями можуть бути складнішими, оскільки необхідно забезпечити конкурентоспроможність цін та зберегти прибутковість.

2. Бренд підприємства також має вплив на розрахунки з покупцями. Якщо підприємство має сильний бренд, це може дозволити встановити вищі ціни на продукцію або послуги. Зворотний бік - слабкий бренд може потребувати додаткових умов оплати або зниження цін для залучення покупців.

3. Собівартість продукції також впливає на розрахунки з покупцями. Якщо собівартість висока, це може вимагати встановлення відповідно вищих цін, щоб забезпечити прибутковість. Зменшення собівартості або зниження витрат може допомогти встановити більш конкурентоспроможні ціни та умови оплати.

4. Договірні зобов'язання між підприємством і покупцем мають також велике значення. Необхідно забезпечити виконання умов договору щодо поставок.

Розуміння цих факторів дозволяє ефективно керувати розрахунками з покупцями і замовниками та забезпечити фінансову стабільність організації.

Розвиток розрахунків з покупцями та замовниками і відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку включає наступні напрями:

1. Зміна завдання використання даних щодо розміру собівартості продукції та розробка нових методів розрахунку. Це означає аналізувати і переглядати існуючі методи розрахунків собівартості, враховуючи змінну економічну ситуацію та вимоги ринку. Наприклад, впровадження методів визначення собівартості за допомогою сучасних технологій аналізу даних, а також урахування витрат на розробку та підтримку клієнтської бази.

2. Розробка методики аналізу договірних зобов'язань і їх взаємозв'язку з іншими фінансовими показниками підприємства. Це передбачає вироблення підходу до аналізу умов договорів з покупцями та замовниками, а також оцінку впливу цих умов на фінансовий стан і результати діяльності підприємства. При цьому, важливо також враховувати витрати, пов'язані з формуванням клієнтської бази, проведення маркетингових досліджень, а це дозволить визначити приріст продажів і показники прибутку підприємства.

Висновки. Отже, врахування наведених факторів, що впливають на розрахунки з покупцями та замовниками, допоможе мінімізувати ризики, пов'язані з реалізацією дебіторської заборгованості. Ефективне управління розрахунками з покупцями передбачає системний підхід, який охоплює ціноутворення, умови оплати, контроль заборгованості, розрахункові процедури та аналіз договірних умов тощо. Також необхідно враховувати конкурентну ситуацію на ринку, вплив бренду, собівартість продукції та управління договірними зобов'язаннями. Ці підходи допомагають підприємствам зберегти фінансову стабільність, знизити ризики, пов'язані з несплатою заборгованості, покращити умови оплати та виконання договірних зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Слєпченко В., Скрипник М. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 01.10.2023).

БЕЖЕВЕЦЬ Я.О.

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОБЛІКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ

Вступ. Введення воєнного стану – непростий період для будь-якої країни. Його супроводжують різноманітні проблеми, серед яких особливе місце займають збільшення військових витрат, нестабільність економічної сфери та потреба в ефективному контролі та обліку ресурсів. У таких умовах діджиталізація обліку виявляється справжнім рятувальним кругом.

По-перше, діджиталізація в обліку під час воєнного стану відкриває безліч перспектив. Відповідна автоматизація та цифрові інструменти дозволяють збільшити швидкість та точність обліку, забезпечуючи оперативну інформацію для прийняття раціональних рішень. Крім того, цифрові технології дозволяють покращити взаємодію між різними державними органами та забезпечувати централізовану систему обліку, що спрощує процеси ведення обліку та забезпечує єдність даних.

По-друге, впровадження діджиталізації в обліку під час воєнного стану надає нові можливості для підвищення ефективності та економії ресурсів. Автоматизація обліку допомагає уникнути помилок та зменшити людський фактор, що істотно впливає на рівень втрат та недостач. Крім того, цифрові інструменти забезпечують можливість проведення аналітики та прогнозування на основі доступних даних, при цьому дають можливість оптимізувати використання ресурсів та планувати бюджет ефективніше.

Проте, впровадження діджиталізації в обліку під час воєнного стану не є легким завданням і вимагає застосування відповідних заходів. Необхідно забезпечити надійну та безпекову інформаційну інфраструктуру, а також вирішити питання доступу до даних і захисту конфіденційної інформації.

Результати досліджень. Діджиталізація є важливою тенденцією розвитку національної економіки, оскільки вона приводить до зміни бізнес-моделей, типів продукції, а також збільшує роль інформації та знань у соціально-економічному розвитку країни. Впровадження інформаційних технологій стає невід'ємною частиною діджиталізації у діяльності підприємств, органів влади, освітніх установ та громадськості [1].

Завдяки цифровізації відбуваються економічні, технологічні та соціальні трансформації, що передбачають модернізацію теоретичних, методичних і практичних засад організації бухгалтерського обліку. Зміна бізнес-процесів та використання цифрових інструментів вимагають оновлення і розвитку облікової системи для забезпечення точності, швидкості та ефективності облікових процедур.

Розробка нових методик та стандартів обліку, які враховують особливості цифрової економіки, є важливим завданням в контексті діджиталізації. Наприклад, стандарти бухгалтерського обліку можуть потребувати адаптації для врахування нових типів активів, які з'явилися внаслідок цифровізації, таких як криптовалюти або цифрові активи.

Також у зв'язку зі зростанням електронних та онлайн торгівлі, необхідно розробляти нові підходи до оподаткування та обліку цих операцій. Впровадження електронних систем обліку та електронних документів може сприяти автоматизації процесів, покращенню збереження та обробки даних, а також забезпеченню більшої достовірності та доступності інформації.

Загалом, модернізація бухгалтерського обліку в контексті діджиталізації дозволяє підприємствам використовувати сучасні інструменти та технології для збільшення ефективності, покращення аналітичних можливостей та забезпечення дотримання вимог законодавства. Експерти в галузі бухгалтерського обліку та податків повинні бути готові до постійного оновлення своїх знань та навичок для впровадження цифрових інновацій у сфері обліку [2].

Бухгалтерський облік завжди був в авангарді впровадження технологій збирання та обробки даних для цілей управління. Із появою комп'ютерної техніки та розвитком інформаційних технологій, бухгалтерська наука та практика активно залучались до процесу впровадження інноваційних рішень та розробок у сфері автоматизації облікових процесів [3].

Вивчення еволюції розвитку застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку дозволяє виділити такі умовні етапи [3]:

Етап 1 – застосування електронних таблиць Microsoft Excel. На цьому етапі бухгалтерські дані почали зберігатися та оброблятися в електронних таблицях, що дозволяло систематизувати інформацію, формувати підсумки та вибирати необхідну інформацію.

Етап 2 – використання спеціалізованих програмних продуктів. На цьому етапі почали розроблятися та використовуватися спеціалізовані бухгалтерські програми, такі як «1С: Підприємство», «БЕСТ», «Парус», «БЭМВИ», «Галактика» та інші. Ці програми не лише дозволяють вести облік операцій, але і формувати різноманітні звіти.

Етап 3 – застосування інтегрованих ERP систем управління підприємством. На цьому етапі використовуються інтегровані системи управління ресурсами підприємства (ERP), які дозволяють об'єднати всі бізнес-процеси в одній системі, забезпечуючи оперативне отримання інформації про всі сторони діяльності підприємства і контроль над ними.

Етап 4 – активне використання хмарних технологій. На цьому етапі обробка та зберігання бухгалтерської інформації здійснюється за допомогою хмарних технологій. Це дозволяє зберігати дані в Інтернеті, забезпечуючи доступ до них з будь-якого пристрою, мінімізуючи потребу в початкових інвестиціях і не обмежуючи кількість користувачів.

Розвиток інформаційних технологій впродовж останніх десятиліть суттєво змінив підхід до обліку та управління бухгалтерськими процесами.

Впровадження нових програм та технологій дозволяє підприємствам ефективно вести облік, звітність та аналізувати фінансові результати, забезпечуючи швидкий доступ до необхідної інформації та забезпечуючи достовірність та цілісність даних.

Разом з тим, такі зміни вимагають підготовки персоналу та забезпечення кібербезпеки для забезпечення захисту конфіденційної інформації. Також використання нових технологій потребує постійного навчання та оновлення знань у галузі бухгалтерського обліку та інформаційних технологій.

Використання сучасних інформаційних технологій в бухгалтерському обліку, безсумнівно, є кроком в майбутнє для кожного підприємства. Це сучасний стандарт ефективної та точної роботи, який покращує всі аспекти бухгалтерського процесу.

Можна з впевненістю сказати, що використання інформаційних технологій перетворило бухгалтерський облік зі складного та монотонного процесу на автоматизовану та швидку систему, що дозволяє бухгалтерії працювати більш продуктивно та зосереджуватися на аналізі та стратегічному плануванні.

На сьогоднішній день існує багато спеціалізованих програм та онлайн-сервісів, які надають можливість вести бухгалтерський облік без зайвих зусиль. Вони автоматично розраховують різні показники, генерують звіти, контролюють бюджет та роблять багато іншого, необхідного бухгалтерам.

За допомогою сучасних технологій можна доступно організувати зберігання даних в хмарі, що забезпечує зручний та безпечний доступ до інформації. Крім того, це дає можливість співпрацювати та обмінюватися даними з іншими відділами підприємства, спрощує процеси комунікації та покращує роботу в команді.

Розуміння та впровадження інформаційних технологій стає невід'ємною частиною успіху будь-якого підприємства у цифрову епоху. Ті підприємства, які виходять за межі традиційного бухгалтерського обліку та активно впроваджують ці технології, отримують значну перевагу перед конкурентами. Інформаційні технології дозволяють швидше реагувати на зміни на ринку, оптимізувати ресурси та покращити управління фінансами підприємства.

Висновки. Отже, роль діджиталізації в обліку під час воєнного стану перспективна. Це могутнє знаряддя, яке допоможе забезпечити ефективний контроль ресурсів та швидке реагування на зміни. Впровадження цифрових технологій в облік відкриває перед нами нові можливості для покращення ефективності та економії ресурсів. Але для успішної імплементації необхідно вирішити відповідні технологічні, організаційні та кадрові питання.

Список використаних джерел

1. Мороз Ю. Ю., Гайдучок Т. С. Цифрова трансформація аудиторського бізнесу: нові горизонти та перспективи. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 5(05). С. 109-114. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/155> DOI: 10.32782/dees.5-17

2. Пілевич Д. Напрями розвитку системи бухгалтерського обліку в умовах діджиталізації національної економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 4(20). С. 387-395.

3. Іванченкова Л. В., Ткачук Г. О., Скляр Л. Б., Маркова Т. Д., Євтушевська О. О. Роль розвитку діджиталізації обліку, аналізу, контролю та оподаткування за умов цифрової економіки. *Scientific Journal «Economic Synergy»*, 2022, Issue 1;2 (3;4). С. 122-131.

БЛАЩУК А.М.

здобувач освітнього ступеня бакалавр

ШИНАЛЬСЬКА Д.І.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

РОЛЬ АУДИТОРСЬКОГО КОНТРОЛЮ У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Вступ. Україна активно працює над процесом євроінтеграції та наближенням до стандартів Європейського Союзу. Аудиторський контроль в цьому контексті відіграє важливу роль, оскільки забезпечує об'єктивну оцінку фінансового стану підприємств та інших суб'єктів господарювання.

Роль аудиторського контролю полягає у забезпеченні дотримання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів, що необхідно для впровадження європейських принципів корпоративного управління та залучення іноземних інвестицій. Аудиторська перевірка також сприяє виявленню фактів корупції, недобросовісності та некомпліантності з вимогами європейських стандартів.

Застосування аудиторського контролю під час євроінтеграції допомагає підвищити довіру до української економіки з боку європейських партнерів та загальних інвесторів, сприяє ефективному використанню ресурсів, забезпечує зменшення ризиків та небажаних наслідків для бізнесу. Тому, розгляд та дослідження ролі аудиторського контролю у процесі євроінтеграції української економіки є вкрай важливим та актуальним в сучасних умовах.

Результати досліджень. З інтеграцією України до Євросоюзу виникла потреба наближення норм вітчизняного законодавства до законодавства ЄС. Тому, ще до часів військової агресії, для українських підприємств, які становлять суспільний інтерес, стало нагальним питання відкритості фінансової звітності, яку підтверджує відповідний аудиторський висновок [1].

Окрім того, аудиторський контроль може забезпечити ефективне використання ресурсів, виявити недоліки та слабкі місця в управлінні підприємствами, ідентифікувати можливості для поліпшення економічної ефективності.

Як відзначає Олійник Є. В., законодавство України в галузі аудиту уже здійснило кілька важливих кроків у напрямку наближення до європейських норм. Серед введених заходів можна виділити:

- упровадження міжнародних стандартів аудиту, що забезпечують однакові вимоги до проведення аудиторської діяльності;
- сертифікацію аудиторів, яка підтверджує їхню професійну компетентність та відповідність вимогам;
- вимогу щодо зовнішньої перевірки якості аудиторських послуг, що сприяє підвищенню рівня професіоналізму та незалежності аудиторів;

– обов'язкову перевірку якості з боку Аудиторської Палати України для суб'єктів аудиторської діяльності, яка забезпечує відповідність їхньої діяльності вимогам;

– схвалення плану імплементації Директиви 2006/43/ЄС і інших заходів, що спрямовані на гармонізацію вітчизняного законодавства з європейськими стандартами.

Ці кроки є важливими у впровадженні професійних стандартів та підвищенні якості аудиторської діяльності в Україні. Вони сприятимуть підвищенню довіри до фінансової звітності підприємств і залученню іноземних інвестицій у країну [2].

Обраний країною шлях європейської інтеграції вимагає гармонізації вітчизняного законодавства в галузі аудиторської діяльності до концептуальних основ міжнародних стандартів. На думку колективу авторів [3], спочатку було б доцільно створити нагляд з боку громадськості за роботою аудиторських фірм, які займаються аудитом підприємств суспільного інтересу. Крім того, варто створити дорадчий орган суспільного нагляду і можна виокремити його функції від Аудиторської палати України.

Перспективи аудиторського контролю у процесі євроінтеграції української економіки є обіцяючими і важливими для розвитку країни. Деякі з можливих перспектив включають:

1. Запровадження європейських стандартів аудиту. Українська система аудиту вже наближена до європейських норм, але перспектива повного прийняття та використання європейських стандартів є далекою. Впровадження їх допоможе забезпечити єдність і якість аудиторських послуг відповідно до міжнародних стандартів.

2. Зміцнення внутрішнього контролю. Вітчизняні підприємства будуть змушені покращити свою систему внутрішнього контролю, щоб відповідати європейським стандартам. Це буде сприяти зменшенню ризиків, покращенню управління та забезпеченню довіри інвесторів.

3. Залучення іноземних інвестицій. Аудиторський контроль відіграє важливу роль у створенні довіри серед іноземних інвесторів. Заходи по запровадженню міжнародних стандартів та підвищенню якості аудиторських послуг підтримують стабільне і надійне інвестиційне середовище.

4. Розвиток професійного співробітництва. Українські аудитори матимуть можливість взаємодіяти з європейськими колегами, обмінюватися досвідом та навичками. Це сприятиме вдосконаленню професійних стандартів та підвищенню рівня аудиторської діяльності в Україні.

5. Покращення довіри громадськості. Європейська інтеграція зобов'язує українські підприємства та організації забезпечувати прозорість та відкритість у своїй діяльності. Аудиторський контроль допоможе переконати громадськість в цих принципах і забезпечити відповідальне управління ресурсами країни.

Висновки. Отже, аудиторський контроль відіграє важливу роль у процесі євроінтеграції української економіки. Він сприяє вирішенню проблем корупції, підвищенню довіри, залученню інвестицій та покращенню управління.

Зростання відповідності до європейських стандартів та підвищення якості аудиторських послуг є ключовими факторами у створенні довіри та привабливості української економіки для іноземних інвесторів. Посилення аудиторського контролю сприятиме створенню стабільного та надійного інвестиційного середовища, забезпечуватиме високу якість фінансової звітності та реальну оцінку фінансового стану підприємств.

Крім того, розвиток аудиторського контролю у процесі євроінтеграції спонукає українські підприємства до підвищеного рівня прозорості та відкритості. Альтернативні стандарти та практики, що використовуються в Європі, вимагають від підприємств дотримання чітких правил щодо ведення бізнесу, включаючи фінансову звітність та дотримання етичних стандартів. Це сприяє побудові відкритої та транспарентної бізнес-культури, що зміцнює довіру споживачів і інвесторів.

Покращення аудиторського контролю також стимулює внутрішні перетворення українських підприємств, зокрема у сфері управління ризиками, фінансового моніторингу та забезпечення ефективного використання ресурсів. Впровадження міжнародних стандартів допомагає оцінити та зміцнити ефективність внутрішнього контролю, що зменшує ризики шахрайства та недобросовісної діяльності.

Загалом, роль аудиторського контролю в процесі євроінтеграції української економіки неоціненна. Це важливий інструмент для забезпечення фінансової стабільності, прозорості та відповідності європейським стандартам. Продовження реформування аудиторської сфери та покращення якості аудиторських послуг є ключовими викликами, які допоможуть забезпечити подальший успіх українського бізнесу.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко О. О., Фабіянська В. Ю. Регулювання незалежного аудиту в Україні в умовах євроінтеграції. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. №4. С. 154–169.
2. Олійник Є.В. Аудит в Україні: становлення, проблеми та перспективи розвитку. *Наук. вісн. Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2018. Вип. №1 (51). С. 430 – 435.
3. Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Сучасні реалії та перспективи провадження аудиторської діяльності в умовах євроінтеграційних процесів. *Механізм регулювання економіки*. 2022. №1-2 (95-96). С. 67-71. URL: <http://www.mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/81/75>

БОЙКО Л.М.

здобувач освітнього ступеня магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доц. РУСАК О.П.,
Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вступ. У сучасних умовах глобалізації економіки та зростання взаємозалежності країн актуалізується вивчення питання міжнародних стандартів обліку, зокрема, особливостей обліку доходів підприємств.

Європейський Союз, як один із найбільших економічних блоків у світі, стоїть на передовій цієї тенденції. Враховуючи факт того, що багато українських підприємств мають торговельні відносини з країнами ЄС, розуміння специфіки обліку доходів у цих країнах є ключовим для ефективної міжнародної діяльності.

Метою наукової роботи є ознайомлення з особливостями обліку доходів на підприємствах країн, які входять до складу Європейського Союзу.

Результати дослідження. Отримання доходів є невід’ємною складовою господарської діяльності будь-якого підприємства та одним із важливих компонентів його функціонування. Жодна компанія не може існувати без правильного та раціонального управління доходами, що є результатом процесів виробництва, реалізації продукції, надання послуг та виконання робіт. Білл Гейтс зазначав, що успіх компанії напряму залежить від управління доходами та витратами [2].

Більшість країн Європейського Союзу законодавчо врегульовують бухгалтерський облік за міжнародними стандартами фінансової звітності.

Законодавче регулювання бухгалтерського обліку в Німеччині відповідає Європейським директивам фінансової звітності. Німецький кодекс комерційного законодавства регулює діяльність як національних, так і іноземних підприємств, які діють на території країни. Облік проводиться німецькою мовою, операції відображаються у євро. У випадку документування іноземною мовою, повинен бути присутній переклад. Звітний період, зазвичай, триває 12 місяців та співпадає з календарним роком [5].

У Франції бухгалтерський облік регулюється Законом про комерційні компанії. Французький Національний інститут бухгалтерських експертів та аудиторів встановлює стандарти та методологію для обліку. Облік здійснюється французькою мовою, у валюті – євро. Звітний період зазвичай є календарним роком [4].

Італійське законодавство про облік базується на Кодексі про корпоративні компанії. Італійські та іноземні компанії, які діють на території Італії, мають дотримуватися місцевих норм та стандартів. Облік проводиться італійською мовою, операції відображаються у євро [3].

У Польщі законодавче забезпечення бухгалтерського обліку формується відповідно до підходів інших розвинутих країн, а також відповідає міжнародним

стандартам фінансової звітності та директивам ЄС. Основні правила обліку визначені в Законі про бухгалтерський облік, прийнятому 29 вересня 1994 року. Цей закон стосується юридичних осіб, зареєстрованих в Польщі, а також тих, чий верхній менеджмент розташований на території країни.

Іноземні компанії, їхні філії та представництва, які діють у Польщі, мають дотримуватися місцевих правил бухгалтерського обліку. Облікові записи ведуться польською мовою, операції проводяться у польських злотах. Всі документи, підготовлені не польською мовою, повинні мати офіційний переклад для інспекцій з боку податкових служб та аудиторів. Загальноприйнятий звітний період триває 12 місяців і відповідає календарному року, але компанія може обрати інший період, інформуючи про це податкові органи. Всі бухгалтерські документи та журнали повинні зберігатися на головній базі компанії або у бухгалтерській службі, яка надає послуги обліку. Загальний термін зберігання більшості документів становить 5 років, деякі документи потрібно зберігати постійно.

Важливим є розуміння того, як обліковується дохід підприємств у країнах ЄС. Польща, Німеччина, Франція та Італія мають власні національні стандарти обліку, але вони також гармонізуються з міжнародними стандартами.

Типова побудова Плану рахунків у країнах ЄС представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Типова побудова Плану рахунків у Польщі, Німеччині, Франції, Італії

Клас	Назва класів			
	Німеччина	Франція	Італія	Польща
0	Основні засоби	Нематеріальні активи	Нематеріальні активи	Довгострокове майно
1	Оборотні активи	Матеріальні активи	Основні засоби	Грошові кошти та банківські рахунки
2	Розрахунки з контрагентами	Фінансові активи	Фінансові активи	Розрахунки й претензії
3	Запаси	Запаси та розрахунки	Запаси	Матеріали та товари
4	Витрати за періоди	Кредиторська заборгованість	Дебіторська заборгованість	Витрати за видами та їх відображення
5	Доходи за періоди	Фінансові рахунки	Грошові активи	Витрати відповідно до типів діяльності та їх відображення
6	Фінансові результати	Витрати	Витрати	Продукти та їх відображення між періодами
7	Податкові операції	Доходи	Доходи	Доходи та витрати, пов'язані з їх відображенням
8	Капіталові рахунки	Резерви та капітал	Капітал та резерви	Капітал (фонд), спеціальні фонди, резервні фонди та фінансовий результат

Джерело: складено на основі [2; 3; 4; 5]

Порядок відображення доходів підприємства в країнах ЄС на рахунках бухгалтерського обліку залежить від обраного методу обліку.

У Німеччині підприємства, як правило, користуються модифікованим

касовим методом обліку. Доходи визнаються на момент їх отримання, але існують певні винятки, зокрема для певних видів контрактів або операцій з певними великими сумами [5].

Французькі компанії, зазвичай, використовують принцип обліку зобов'язань, де доходи визнаються, коли основне зобов'язання було виконано, незалежно від того, чи були отримані грошові кошти. Безготівкові розрахунки є нормою для більшості комерційних операцій [4].

Італійські підприємства можуть вибрати між касовим та обліковим методами обліку, але більшість корпорацій віддає перевагу обліковому методу. Також, як і в інших країнах ЄС, є певні обмеження і правила щодо безготівкових розрахунків, зокрема для операцій великих сум [3].

В Польщі при використанні касового методу обліку доходи відображаються за допомогою записів між рахунками «Грошові кошти» та «Доходи». Є певні обмеження щодо безготівкових розрахунків, зокрема при сумах розрахунків, що перевищують визначені ліміти в євро. Якщо доходи визначаються тоді, коли мають місце, а не тоді, коли отримані грошові кошти (за методом нарахування), то відображення їх в обліку і фінансовій звітності здійснюється в тому періоді, до якого вони відносяться. Є два основних підходи до цього:

1) реєстрація нарахованих доходів: записуються у момент, коли продукція (товари або послуги) була реалізована. Зазвичай це супроводжується бухгалтерським проведенням: дебет на рахунок «Рахунки до отримання» та кредит на рахунок «Доходи»;

2) коригування бухгалтерських записів: застосовується для доходів, які виникають протягом тривалого періоду, що охоплює кілька облікових періодів. У таких випадках необхідно коригувати записи шляхом внесення спеціальних бухгалтерських проведення. Це стає необхідним, наприклад, коли дохід нарахований, але не було враховано в певний обліковий період [2].

Податкова система Німеччини відома належним контролем та стабільністю. Більшість компаній веде детальний облік своєї діяльності. Основний корпоративний податок складає приблизно 15%, але додаткові податки можуть збільшити цей показник до 30%. Ставка ПДВ у Німеччині становить 19%. Для ведення обліку компанії користуються «Handelsbuch» (Торгова книга), яка детально відображає всі операції компанії відповідно до «Handelsgesetzbuch» (Торговий кодекс) [5].

Податкова система Італії є складною і часто критикованою за багато рівнів бюрократії. Основний корпоративний податок складає близько 24%. ПДВ у Італії встановлено на рівні 22%. Щодо обліку, «Libro Giornale» (Журнал) та «Libro Mastro» (Головна книга) є основними інструментами для запису фінансових операцій, які вимагаються італійським законодавством [3].

Французька податкова система відома своєю високою ставкою корпоративного податку, яка становить приблизно 28%. ПДВ у Франції зазвичай становить 20%. Щодо бухгалтерського обліку, «Grand Livre» (Головна книга) та «Journal» (Журнал) використовуються для детального ведення обліку всіх фінансових операцій відповідно до французького законодавства [4].

Податковий режим Польщі характеризується великою стабільністю, зводячи до мінімуму затрати часу на бухгалтерське облікове обслуговування, складання звітів та інші операції. Польща успішно інтегрувала онлайн-системи обліку та стежить за уникненням раптових і невмотивованих змін у податковому кодексі. Для бізнес-структур основними податковими ставками є корпоративний податок (19%) та ПДВ (23%). Всі фінансові транзакції документуються та служать базою для Торгової книги. Саме ця книга є вирішальним інструментом для обліку в господарських об'єднаннях, який гарантує точне відображення всіх операцій відповідно до діючого законодавства [1, с. 275].

Висновки. Таким чином, в умовах глобалізації економічних процесів та зростання міжнародної інтеграції актуальність, розуміння та впровадження міжнародних стандартів обліку збільшується. Кожна країна має свої особливості в обліку доходів підприємств, що базуються на історичних, культурних та економічних чинниках.

Німеччина розробила структуровану систему обліку, яка гармонізована із європейськими директивами та міжнародними стандартами. Італія, на додачу до свого корпоративного кодексу, акцентує увагу на суміжності з міжнародними стандартами, при цьому надаючи підприємствам вибір між різними методами обліку. Франція ґрунтує свій облік на принципі зобов'язань. Польща, зі своїм законодавством, яке має коріння ще з 1994 року, прагне до стабільності і передбачуваності, інтегруючи сучасні технології у своє бухгалтерське середовище.

Важливо відзначити, що кожна з цих країн намагається поєднати свої національні особливості з міжнародними стандартами, щоб забезпечити прозорість, відповідальність та порівнянність своєї фінансової звітності на міжнародному рівні. Отже, розуміння особливостей обліку в різних країнах стає ключовим для ефективного міжнародного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Дубініна М., Сирцева С., Чебан Ю., Дубінін В., Лугова О., Хомяк Н. (2022). Організація бухгалтерського обліку в країнах Європейського Союзу: сучасні проблеми та перспективи вдосконалення. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Вип. 2(43). С. 271–277.
2. Облік доходів: досвід України та Польщі. URL: <https://agroexpert.ua/oblik-dokhodiv-dosvid-ukrainy-ta-polshchi-2/> (дата звернення: 26.10.2023).
3. Company formation and taxation. Italy. URL: <https://circle.accace.com/company-formation-and-taxation-italy/> (дата звернення: 26.10.2023).
4. Financial Reporting in France. URL: <https://theaccountingjournal.com/france/financial-reporting-in-france/> (дата звернення: 26.10.2023).
5. Jahresabschluss: What you need to know about annual accounts – the German annual financial statement. URL: <https://www.firma.de/en/accountancy/creating-a-jahresabschluss-the-german-equivalent-of-an-annual-financial-statement-what-you-need-to-know/> (дата звернення: 26.10.2023).

БОНДАРЧУК А. О.

здобувач освітнього ступеня магістр

ЛЮБЧЕНКО О.В.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., проф. СУЛІМЕНКО Л.А.,

Поліський національний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Вступ. Найвагомішу роль у господарській діяльності підприємств відіграють витрати, які формуються в результаті використання різних ресурсів - матеріальних, трудових та майнових. Кожен ресурс утворює відповідні види витрат, такі як матеріальні витрати, витрати на робочу силу та амортизацію.

Витрати є складною економічною категорією, їх класифікація визначається місцем, роллю та етапом виникнення у діяльності підприємства. Тому система управління витратами потребує детальної класифікації.

Питання класифікації витрат з метою ефективного управління ними розглядається багатьма авторами, такими як: М.А. Вахрушина, Г.М. Богославець, Н.С. Довгаль, М.О. Данилюк, О.В. Живко, К. Друрі, Л.Ю. Мельниченко, З.Б. Карпенко, В.Р. Лещій, Ю.Б. Кравчук, Н.Є. Селюченко, Л.О. Меренкова та ін.

Результати дослідження. Управління витратами включає класифікацію витрат за різними ознаками для прийняття управлінських рішень, аналізу витрат, визначення собівартості, формування цінової політики та інші цілі. Класифікація витрат повинна ретельно відображати різні аспекти діяльності підприємства.

Одним з головних критеріїв класифікації є види витрат. Вони можуть бути матеріальними, трудовими, амортизаційними, адміністративними, маркетинговими, дослідницькими та іншими. Цей підхід дозволяє групувати витрати залежно від їхнього характеру та специфіки.

Інший критерій - функціональний аспект. Витрати можуть бути пов'язані з виробництвом, збутом, управлінням, дослідженнями та розвитком, а також витратами на загальну діяльність підприємства. Це дозволяє оцінити ефективність різних функцій підприємства та визначити обсяги витрат для кожної з них.

Для ефективної організації обліку та правильного визначення собівартості виробництва продукції (робіт, послуг) раціонально застосовувати класифікацію витрат за такими ознаками (рис. 1.).

Витрати на виробництво можуть бути згруповані залежно від місця їхнього виникнення, наприклад за цехами, дільницями, службами тощо, що відповідає структурним підрозділам підприємства. Ця класифікація реалізується через облік витрат за центрами відповідальності, які функціонують як самостійні об'єкти обліку. Облік за центрами відповідальності дозволяє формувати витрати відповідно до організаційної структури підприємства.

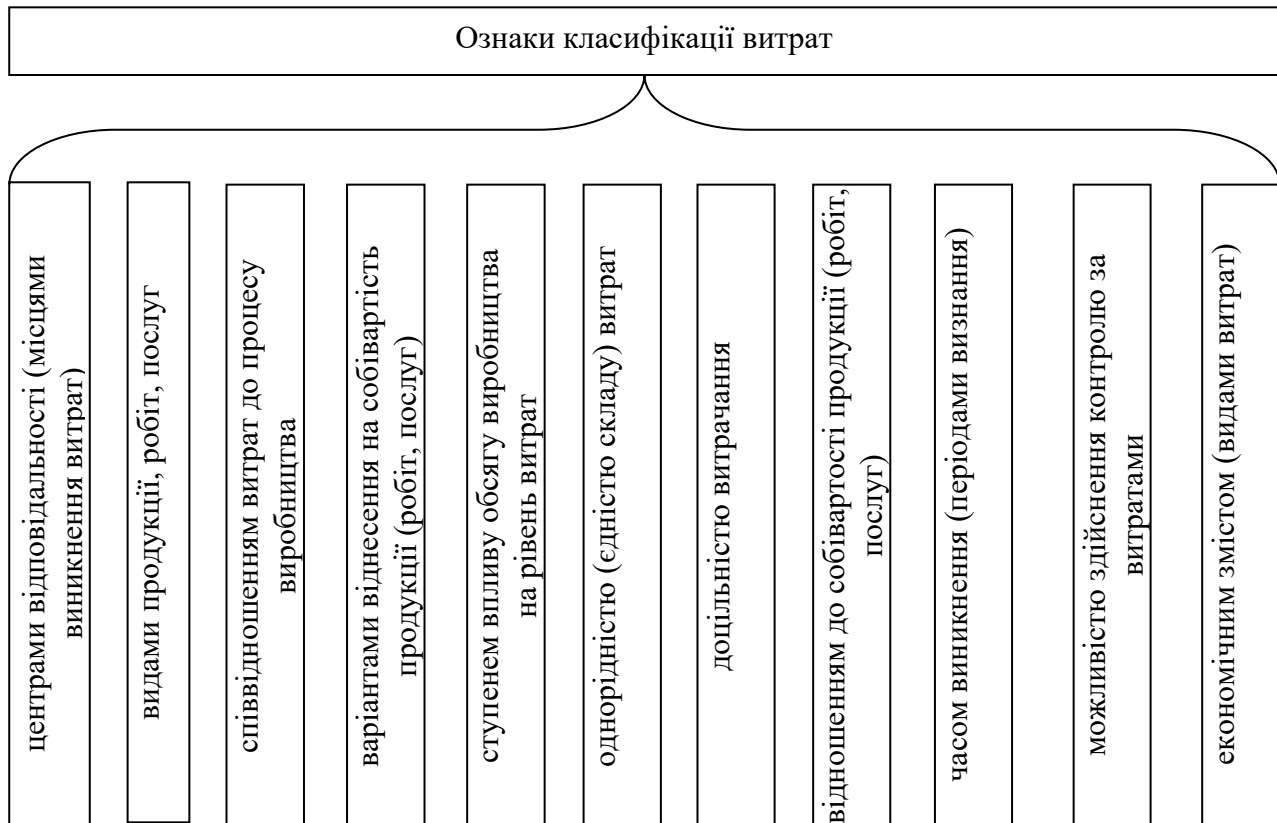

Рис. 1. Класифікаційні ознаки витрат підприємства

Також виробництво можна поділити на різні типи, залежно від характеру та призначення виконуваних процесів:

- 1) основне: цехи та дільниці, які безпосередньо беруть участь у виробництві продукції (робіт, послуг), які призначені для випуску підприємством;
- 2) допоміжні: виробництва, які займаються обслуговуванням основного виробництва;
- 3) непромислові виробництва та господарства: структурні підрозділи, які не беруть участі в основному виробництві.

Ця класифікація допомагає систематизувати витрати на виробництво в залежності від їхнього призначення та ролі в діяльності підприємства

Класифікація витрат за видами продукції, робіт, послуг базується на групуванні всіх витрат, що увіходять у собівартість окремих видів продукції (робіт, послуг), за типами (серіями, групами) виробів або за окремими виробничими замовленнями. Ця класифікація допомагає визначити економічну вигідність виробництва конкретних видів продукції (робіт, послуг).

Щодо класифікації витрат, то по відношенню до процесу виробництва, виділяють основні та накладні витрати. Основні витрати виробництва безпосередньо пов'язані з технологічними процесами та включають заробітну плату основних робітників, витрати на сировину та матеріали, енергію, амортизацію обладнання та інші прямі витрати. Ці витрати визначаються виробничим процесом та безпосередньо впливають на створення продукції. Накладні витрати включають витрати на управління та обслуговування

виробництва, такі як витрати на заробітну плату допоміжних працівників, адміністративні витрати, витрати на утримання управлінського персоналу, фінансові витрати тощо. Ці витрати не пов'язані безпосередньо з виробничим процесом, але є необхідними для забезпечення ефективності і надійності виробничої діяльності.

Витрати можуть бути класифіковані як прямі або непрямі в залежності від того, як вони відносяться до собівартості продукції (робіт, послуг). Прямі витрати пов'язані безпосередньо з виробництвом конкретного виду продукції або виконанням окремої роботи і можуть бути однозначно віднесені на їх собівартість безпосередньо на підставі первинних документів. Непрямі витрати пов'язані з виробництвом кількох видів продукції або робіт, тому вони потребують відповідного розподілу за допомогою спеціальних методів. Ці витрати включають загальновиробничі витрати, які розподіляються на основі певних критеріїв, таких як витрати на основі обсягу виробництва або на основі зайнятості працівників.

Класифікація за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат розрізняє змінні та постійні витрати. Змінні витрати є ті, що змінюються в залежності від зміни обсягу виробництва. Наприклад, при збільшенні обсягів виробництва підприємство може споживати більше сировини та матеріалів, що викликає збільшення витрат на них. Так само, витрати на технологічне паливо та енергію, заробітна плата робітників виробництва, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) також залежать від обсягу виробництва. Постійні витрати, незалежно від обсягу виробництва, мають постійну або майже постійну величину. Це можуть бути адміністративні витрати, витрати на управління, оренду приміщень, амортизацію машин та обладнання, страхові внески та інші постійні витрати. Розрізнення між змінними та постійними витратами допомагає підприємству ефективно планувати та контролювати свої витрати залежно від змін в обсягах виробництва.

Ще звернемо увагу на класифікацію витрат за єдністю складу. Витрати можуть бути одноелементними або комплексними. Одноелементні витрати є однорідними за економічним змістом і складаються з одного елемента витрат. Це можуть бути витрати на сировину, матеріали, заробітну плату, паливо, енергію та інші витрати, які мають одну основну складову. Комплексні витрати складаються з різних за економічним змістом елементів. Наприклад, загальновиробничі витрати включають в себе різні елементи витрат, такі як заробітна плата цехового персоналу, матеріали, використані на потреби цеху, амортизація будівлі цеху та інші витрати, які не можуть бути однозначно віднесені до одного елемента витрат. Ця класифікація допомагає встановлювати більш детальну структуру витрат підприємства і аналізувати їх вплив на собівартість продукції.

Витрати можна класифікувати за критерієм доцільності витрачання на ефективні та неефективні. Ефективні витрати є продуктивними витратами, які передбачені технологією та організацією виробництва. Це витрати, які допомагають виробляти продукцію або надавати послуги і сприяють отриманню

доходів. Неефективні витрати є непродуктивними витратами, результатом яких не будуть отримані доходи, оскільки не буде вироблено продукт або надано послугу. Це можуть бути зайві витрати, які не мають прямого впливу на виробництво або надання послуг. Класифікація витрат за ефективністю допомагає підприємствам виявляти та усунути невиправдані витрати, а також зосередитися на раціоналізації та оптимізації витрат для досягнення максимального результату.

Витрати на продукцію є витратами, які пов'язані з виробництвом конкретної продукції (робіт, послуг) і включаються до її собівартості. Вони відносяться до витрат, які прямо пов'язані з процесом виробництва та допомагають відтворювати конкретний продукт (роботу, послугу). З іншого боку, витрати періоду не включаються до собівартості продукції (робіт, послуг), оскільки вони не є прямо пов'язаними з процесом виробництва. Витрати періоду включають витрати на управління підприємством (адміністративні витрати), витрати на збут продукції та інші операційні витрати, а також нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати. Така класифікація допомагає розрізнити витрати, які пов'язані з виробництвом конкретної продукції (робіт, послуг) від витрат, які стосуються більш загальних операцій підприємства.

До класифікації витрат залежно від часу їх виникнення і віднесення до собівартості продукції (робіт, послуг) відносять поточні, майбутніх періодів і майбутні. Поточні витрати - це витрати, що виникають та понесені на виробництво протягом поточного звітного періоду, повинні бути включені до собівартості продукції (робіт, послуг), виготовлених протягом цього періоду. Витрати майбутніх періодів - це витрати, які сплачені протягом поточного звітного періоду, але відносяться до собівартості продукції (робіт, послуг), яка буде випускатися у наступних звітних періодах. Майбутні витрати - це витрати, які на момент поточного звітного періоду ще не виникли (не були понесені), але для правильного формування фактичної собівартості продукції (робіт, послуг) підлягають урахуванню у витрати виробництва за поточний звітний період у розмірі запланованих значень. Ця класифікація допомагає врахувати тимчасові аспекти витратного процесу і правильно визначити їх віднесення до собівартості продукції (робіт, послуг) в різні періоди.

Витрати також можна класифікувати за здійсненням контролю над ними на контрольовані та неконтрольовані. Контрольовані витрати - це ті, які можуть бути контрольовані і відстежені працівниками підприємства. Це означає, що підприємство має прямий вплив на ці витрати та може вживати заходів для зниження їх розміру. Процес контролю може включати моніторинг, аналіз та оптимізацію витрат. Неконтрольовані витрати - це витрати, які не піддаються контролю та моніторингу з боку підприємства. Вони можуть бути обумовлені зовнішніми факторами, на які підприємство не має прямого впливу, або відсутністю можливості контролювати їх повністю. Класифікація витрат за ознакою контролю допомагає підприємствам визначити, які витрати можуть

бути ефективно оптимізовані та знижені, а також виділити ті, для яких потрібно шукати альтернативні рішення або способи зменшення їх впливу.

Витрати можна також класифікувати за економічним змістом, використовуючи два підходи: поелементне групування витрат і класифікацію витрат за статтями калькуляції. Поелементне групування витрат дає змогу показати, скільки витрат понесено на кожен економічну складову виробництва (наприклад, матеріали, праця, паливо, амортизація) загалом по підприємству протягом певного періоду часу, без розподілу їх за окремими видами продукції або іншими потребами підприємства. Це дає загальне уявлення про загальний обсяг витрат і їх склад на підприємстві. Класифікація витрат за статтями калькуляції дозволяє розкрити призначення витрат та їх зв'язок з технологічними процесами. Витрати групуються за певними статтями, такими як загальновиробничі витрати, операційні витрати, адміністративні витрати та інші. Це дозволяє визначити, на які конкретні цілі здійснюються витрати і яке місце вони займають у технологічних процесах підприємства. Класифікація витрат за економічними елементами і статтями калькуляції допомагає врахувати різні аспекти витратного процесу та забезпечує краще розуміння природи та структури витрат на підприємстві.

Висновки. Отже, класифікація витрат має велике значення в управлінні підприємством і виконує важливу роль у плануванні, контролі та регулюванні витрат. Класифікація витрат дозволяє визначити особливості формування та розподілу витрат за певними об'єктами управління. Вона забезпечує раціональність організації процесу планування, достовірність та повноту обліку, аналізу і калькулювання собівартості.

Розподіл витрат на різні види за відповідними класифікаційними ознаками спрямований на вирішення різноманітних завдань управління. Наприклад, це може включати розподіл витрат за виробничими ділянками, за видами продукції, за групами витрат тощо. Така класифікація дозволяє докладніше аналізувати витрати, виявляти можливість їх зниження та оптимізації, а також враховувати особливості кожного об'єкта управління.

Список використаних джерел

1. Драбинка І.П. Класифікація витрат на виробництво в бухгалтерському обліку. URL: [http://znau.edu.ua/images/public_document/2020/бух/журн/2/Додаток%202.%20Випуск%2016%20до%20журналу%20№1\(3\),%202019.pdf](http://znau.edu.ua/images/public_document/2020/бух/журн/2/Додаток%202.%20Випуск%2016%20до%20журналу%20№1(3),%202019.pdf) (дата звернення: 01.10.2023)
2. Цал-Цалко Ю. С., Мороз. Ю. Ю., Цегельник Н. І. Управлінський облік: підручник. Житомир : Рута, 2015. 632 с.
3. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства. Київ : ЦУЛ, 2002. 656 с.

ВИХОВАНЕЦЬ Р. П

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., проф. СУЛІМЕНКО Л.А.,

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Вступ. На сьогоднішній день однією з головних труднощів для бюджетних установ становить нестача фінансування з державного бюджету. Це вимагає належного планування, реалізації та контролю доходів бюджетних програм, а також керування результатами їх виконання. Одним із ефективних напрямів посилення управління бюджетними установами є впровадження системи внутрішнього контролю над доходами з метою покращення фінансової діяльності установи.

Внутрішній контроль має важливе значення для фінансової системи в цілому. Цей вид контролю допомагає виявити порушення в управлінні та використанні державних фінансів, особливо у формуванні та використанні доходів бюджетних установ. Внутрішній контроль передбачає відкритий доступ до всієї інформації та є надійнішим. Тому всі керівники установи, співробітники та контролюючі органи мають безпосередній інтерес до такого контролю.

Наведені проблеми внутрішнього контролю доходів бюджетних установ були прослідковані в наукових дослідженнях таких вітчизняних авторів, як М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, М. С. Пушкар та інші.

Результати дослідження. Контроль у бюджетних установах полягає у проведенні комплексу заходів контролюючими органами з метою перевірки законності, раціональності та ефективного використання коштів з бюджету.

Згідно зі статтею 26, частиною 3 Бюджетного кодексу України, внутрішній контроль у бюджетному процесі є комплексом заходів, які керівник установи застосовує з метою забезпечення законності та ефективного використання бюджетних коштів, а також досягнення поставленої мети, завдань, планів і вимог у діяльності бюджетної установи [1].

Сучасне бюджетне законодавство вимагає, перш за все, відповідальності керівника бюджетної установи за досягнення визначеної мети бюджетної програми та очікуваних результатів. Проте варто зазначити, що керівник сам не може виконати усі функції управління бюджетною установою, включаючи управлінські, тому штатний розпис установи встановлює відповідну структуру та кількість працівників, які мають забезпечити виконання поставлених завдань та здійснення необхідних дій для успішної роботи бюджетної установи.

Внутрішній контроль бюджетної установи є важливою складовою роботи, з якою всі співробітники у певній мірі стикаються та беруть участь у досягненні результатів виконання бюджетної програми. Цей контроль може базуватися на чітко визначеній відповідальності та повноваженнях для кожного співробітника, які зазначені у посадових інструкціях. Він також передбачає застосування

принципів та методів поточної діяльності, таких як облік рахунків, санкціонування платежів, документообіг та складання бюджетної та фінансової звітності.

Процес організації контролю доходів бюджетної установи представлено на рис. 1.

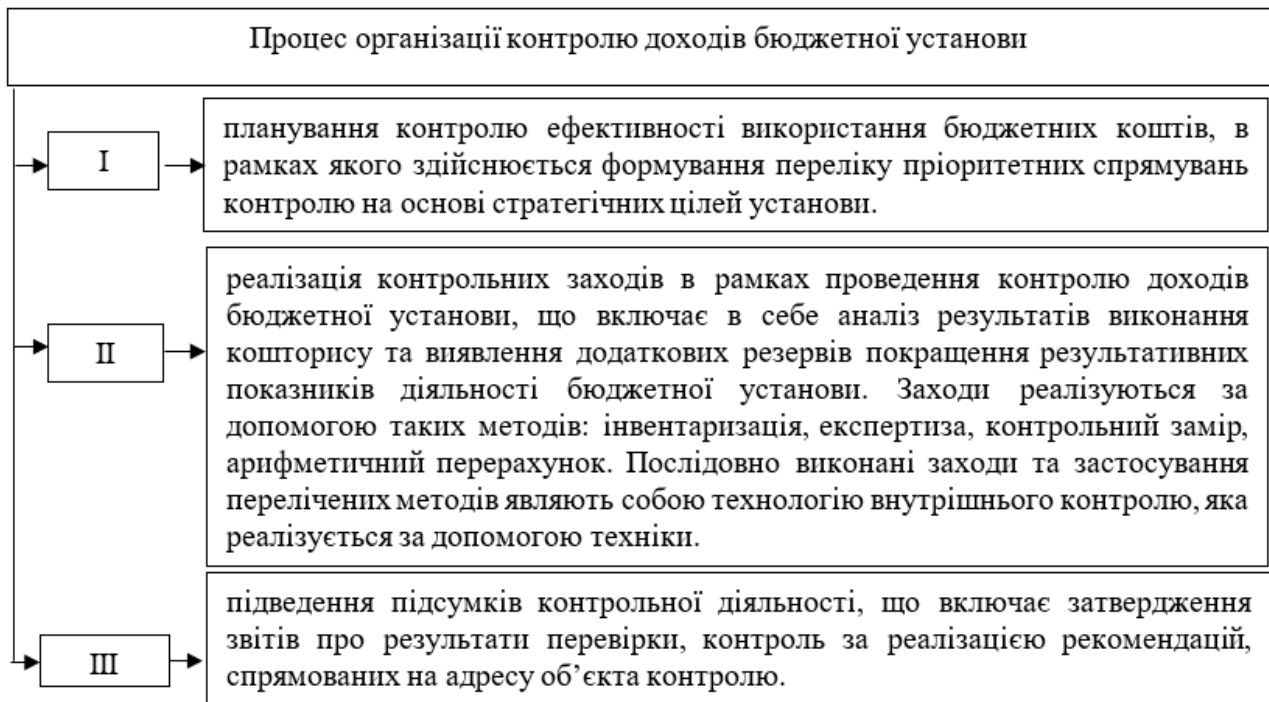

Рис.1. Процес організації контролю доходів бюджетної установи

Внутрішній контроль може включати чітко визначену відповідальність та повноваження всіх співробітників установи, які прописані в посадових інструкціях, а також принципи та методи поточних операцій, таких як облік рахунків, санкціонування платежів, документообіг та складання бюджетної та фінансової звітності.

Організація внутрішнього контролю полягає у виконанні спеціальних заходів уповноваженим суб'єктом з метою досягнення поставлених завдань та визначених керівництвом цілей. Вона базується на різних аспектах, таких як суб'єкти, об'єкти, види, форми, методи, принципи, техніка та технологія внутрішнього контролю.

Внутрішній контроль проводиться на всіх етапах виробничого процесу та господарської діяльності. Основною метою цього контролю в бюджетних установах є підвищення економії ресурсів та ефективності праці. Організація і здійснення внутрішнього контролю є відповідальністю керівника.

Внутрішньогосподарський контроль в бюджетній установі здійснюється директором, головним бухгалтером та інвентарною комісією. Кошторис, статут, акти, довідки про проведення перевірок, первинна документація, звіти та інші джерела є основними джерелами контролю для моніторингу основних доходів і видатків. Водночас, головний бухгалтер здійснює контроль за:

- веденням обліку і складанням звітності;
- дотриманням законодавчих актів під час здійснення бюджетних зобов'язань, їх реєстрацією та проведенням платежів згідно з цими зобов'язаннями;
- правильністю розрахунків і використанням власних надходжень тощо.

Проведення дослідження дозволяє встановити, що головний бухгалтер та бухгалтерська служба мають забезпечувати відповідальні особи, зокрема керівника установи, інформацією для звітування та досягнення результативних показників виконання бюджетної програми. Це є важливим етапом внутрішнього контролю бухгалтерської служби бюджетної установи.

Висновки. Надійна система внутрішнього контролю є важливим чинником ефективності управління державною системою, оскільки допомагає досягати поставлених цілей бюджетних установ. Процес контролю включає ряд заходів для забезпечення дотримання закону та ефективного використання бюджетних коштів. Якість внутрішнього контролю має вплив на зовнішній контроль та його ефективність.

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що контроль доходів є одним з найважливіших завдань для бюджетних установ. Процес контролю доходів є складним, оскільки він має свої особливості, пов'язані з принципами кошторисно-бюджетного фінансування, а також великою кількістю джерел інформації про розподіл та перерозподіл коштів, вказаних у бюджетному плані відповідної установи.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України Кодекс від 08.07.2010 р. № 2456-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Дікань Л. В., Дейнеко Є. В. Організація внутрішнього контролю в бюджетній установі: прикладний аспект питання. *Бізнесінформ*. 2013. №10. С.296-300.
3. Свірко С.В. Організація управлінського обліку в бюджетних установах: етап постановки та його складові. *Фінанси, облік і аудит*. 2014. Вип. 2(24). С. 235-250.

ВЛАСЮК В.В.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц, ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПОЛІПШЕННІ ПРОЦЕСІВ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ

Вступ. У сучасному світі, де технології змінюються з кожним днем, цифрова трансформація стає необхідним фактором для ефективного управління обліком та контролем товарів.

Перш за все, цифрова трансформація впливає на всі ділянки обліку та контролю товарів. Вона забезпечує автоматизацію процесів, за допомогою якої облік і контроль стають точнішими та менш часо- і ресурсомісткими. Більше того, цифрові інструменти сприяють збору та аналізу даних в реальному часі, що дозволяє приймати швидкі та інформовані рішення.

Неабиякий інтерес до цифрової трансформації обліку товарів виявляють як власники бізнесу, так і покупці. Для бізнесу це – засіб зміцнення контролю над рухом товарів та підвищення прибутковості від реалізації. Завдяки цифровим інструментам відбувається автоматизоване ведення обліку товарів, точний підрахунок виручки та контроль над запасами. Це дозволяє ефективно планувати замовлення, уникати втрат та забезпечувати високий рівень обслуговування покупців.

Але не менш важлива роль цифрової трансформації обліку товарів для самих споживачів. Швидкість та якість обслуговування стають основними критеріями, які впливають на задоволення клієнтів. Цифрові інструменти дозволяють покупцям швидко здійснювати покупки, отримувати актуальну інформацію про товари та їх наявність. Точний і повний, а головне, надійний облік дозволяє уникнути помилок та непорозумінь, що робить процес покупки приємним та зручним для споживачів.

Безумовно, питання автоматизації обліку товарів залишаються недостатньо дослідженими та потребують подальшої уваги. Це вимагає співпраці між бізнесом, споживачами та державними органами для розробки і впровадження ефективних рішень.

Результати дослідження. Облік та контроль товарних операцій є невід’ємною частиною діяльності торговельного підприємства. Достовірний облік товарних операцій включає фіксацію всіх оборотів товарів – приймання товару, його зберігання, реалізацію та повернення. Важливо вести облік за допомогою відповідних документів, таких як накладні, рахунки-фактури, товарні чеки тощо. Це дозволяє точно відстежувати кількість прийнятих та проданих товарів, а також контролювати їх рух та наявність на складі.

У свою чергу, оперативний облік товарних операцій дозволяє підприємству швидко реагувати на зміни в попиті та запобігати розбалансуванню запасів. Це включає в себе ведення наявності товарів на складі, оновлення даних про ціни та

знижки, контроль за строками придатності та запобігання зайвому складуванню.

І нарешті, внутрішній контроль товарних операцій є необхідним для забезпечення точності та надійності обліку (перевірка правильності документів, звірка фактичних кількостей товару з обліковими записами, а також контроль за дотриманням процедур при прийманні та видачі товару). Внутрішній контроль також дозволяє виявляти та запобігати можливим крадіжкам, шахрайству та іншим порушенням.

Таким чином, облік та контроль товарних операцій є важливим елементом управління торговельним підприємством. Вони дозволяють забезпечити точність і достовірність обліку, ефективно керувати запасами товарів, вчасно реагувати на зміни в попиті та максимізувати прибуток. Крім того, оперативний облік та контроль товарних операцій дозволяють знизити ризик втрати товарів через крадіжки або неправильне управління запасами.

Єдиним виходом з такої ситуації є запровадження цифровізації системи обліку товарів на торговельних підприємствах. Цифровізація бухгалтерського обліку передбачає створення нових та модернізацію застарілих програм для систематизації, аналізу та розрахунку показників [1].

Цифровізація системи обліку дозволяє підвищити якість та ефективність бухгалтерського обліку за допомогою автоматизації процесів, використання даних та аналітики, забезпечення безпеки та конфіденційності даних, а також підвищення спроможності відповідати на зміни у законодавстві та регуляції [2].

В країні сьогодні створені умови для здійснення цифрового стрибка та технологічного переходу на більш високий рівень. Це включає [3]:

- ✓ доступ до відповідного обладнання та технологій. Україна має наявність інфраструктури, яка дозволяє доступ до високошвидкісного Інтернету, відповідного обладнання та інших необхідних технологій;

- ✓ ріст поширення технологій серед громадян і бізнесу. Інтернет-покриття в Україні широко поширене, що дозволяє громадянам та бізнесу активно використовувати цифрові технології для комунікації, торгівлі, розваг та інших потреб;

- ✓ достатній рівень системної інтеграції технологічних продуктів і послуг. Україна активно розвиває ринок інформаційно-комунікаційних технологій і має наявність комфортних механізмів для інтеграції технологічних продуктів та послуг у різних сферах життя і бізнесу;

- ✓ наявність професійних кадрів і людського капіталу. Україна має великий потенціал у галузі ІТ-та айтішних послуг, а також значну кількість висококваліфікованих ІТ-фахівців. Також враховується імпульсивний розвиток ІТ-освіти та професійної підготовки, що сприяє нарощуванню кадрового потенціалу в галузі технологій та інформаційних послуг;

- ✓ креативна культура й уміння генерувати ідеї. Україна продемонструвала високі показники у Global Innovation Index, що свідчить про наявність творчого потенціалу та здатність до інновацій. Країна має розвинену стартап-екосистему, де нові ідеї та проекти активно розвиваються та отримують підтримку.

Загалом, в країні створені сприятливі умови для розвитку цифрових

технологій, що дозволяє здійснити стрибок у сфері інновацій та забезпечити технологічний розвиток. Зростання зацікавлення громадян і бізнесу використовувати цифрові рішення, наявність інфраструктури та професійних кадрів, готових до цифрового переходу, є додатковими факторами, які підтримують цей процес.

У проведених дослідженнях М. Б. Кулинич, І. О. Матвійчук та А. Т. Сафарової [4] виявлено кілька позитивних аспектів цифровізації бухгалтерського обліку:

1. підвищена ефективність фінансово-господарської діяльності. Цифрові рішення дозволяють автоматизувати багато процесів та забезпечують точність і швидкість розрахунків і аналітики, що впливає на покращення ефективності роботи;

2. швидка обробка даних та інформації. Електронні системи дозволяють швидко збирати, обробляти і аналізувати великі обсяги даних, що допомагає бухгалтерам швидше реагувати на зміни та приймати обґрунтовані рішення;

3. можливість виконання віддаленої роботи. Цифрові рішення дозволяють бухгалтерам працювати віддалено з будь-якого місця, що забезпечує більшу гнучкість і зручність у роботі;

4. забезпечення інформаційної безпеки. За допомогою цифрових рішень можна забезпечити надійне та безпечне зберігання даних, а також захистити їх від несанкціонованого доступу, що є важливим аспектом у сучасному світі;

5. зниження витрат на утримання бухгалтерського апарата. Цифровізація дозволяє автоматизувати багато рутинних процесів, що зменшує потребу у фізичній праці та ручному введенні даних, тим самим знижуючи витрати на утримання бухгалтерського апарата.

Усі ці позитивні аспекти підтверджують важливість і переваги цифровізації бухгалтерського обліку та її потенціал у покращенні роботи бухгалтерських служб.

Щодо впровадження цифрових технологій, не всі вітчизняні підприємства здійснюють трансформацію своєї діяльності в цьому напрямку. Насамперед, впровадження цифрових технологій потребує значних інвестицій, які не завжди доступні для підприємств, особливо для малого та середнього бізнесу. Крім того, не всі підприємства розуміють, наскільки важливим є впровадження цифрових технологій для їхнього бізнесу і які переваги можуть бути.

Однак, існує декілька аргументів на підтримку впровадження цифрових технологій в обліку товарів для вітчизняних підприємств. По-перше, цифрова трансформація покращує ефективність та точність обліку, що призводить до зниження витрат та оптимізації ресурсів. Наприклад, автоматизовані системи управління запасами допомагають уникнути помилок людського фактору та зменшити втрати товарів.

По-друге, цифрова трансформація забезпечує більшу доступність інформації та аналітики для керівництва підприємства. Завдяки цифровим технологіям, керівники швидко та точно отримують дані про продажі, запаси та попит, що дає можливість приймати управлінські рішення на основі

обґрунтованих даних.

Крім того, впровадження цифрових технологій може забезпечити конкурентну перевагу підприємству на ринку. В сучасному світі, де технології швидко розвиваються, підприємства, які вміло використовують цифрові рішення, можуть бути більш гнучкими та пристосованими до змін у ринкових умовах.

Таким чином, впровадження цифрових технологій в обліку товарів може бути корисним для вітчизняних підприємств, незважаючи на певні виклики та обмеження. Ця трансформація приносить значні переваги – ефективність, точність та конкурентні переваги, що в перспективі підсилюють позиції підприємства на ринку.

Висновки. Щоб успішно здійснити цифрову трансформацію обліку та контролю товарів, варто запропонувати кілька рекомендацій. По-перше, провести аналіз потреб та завдань підприємства в галузі обліку та контролю товарів. Ретельно вивчити, які процеси можуть бути автоматизовані та які технології підходять для цього. По-друге, забезпечити надійне і безпечне зберігання та обробку даних. Використання хмарних технологій може бути одним з рішень для цього. По-третє, залучити кваліфікованих співробітників або інвестувати в навчання та розвиток поточного персоналу. Науковці і фахівці з обліку та контролю товарів вносять великий вклад у трансформацію і можуть допомогти здійснити цифрові зміни.

У підсумку, цифрова трансформація має значний вплив на процеси обліку та контролю товарів. Вона забезпечує автоматизацію, використання інноваційних технологій та поліпшення звітності та аналітики. Однак, для успішного впровадження цифрових рішень потрібен системний підхід та готовність до змін з боку підприємства.

Список використаних джерел

1. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1 (68). С. 70- 761.
2. Мороз Ю. Ю., Гайдучок Т. С. Цифрова трансформація аудиторського бізнесу: нові горизонти та перспективи. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 5(05). С. 109-114. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/155> DOI: 10.32782/dees.5-17
3. Безверхний К. В. Організація та методика електронного документообігу на підприємстві: стан та перспективи розвитку. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. №1. С. 16-25.
4. Кулинич М. Б., Матвійчук І. О., Сафарова А. Т., Герасименко Т. О. Діджиталізація обліку, аналізу та оподаткування в системі управління підприємством. *Вісник Львівського торговельно- економічного університету. Економічні науки*. 2021. № 64. С. 57-63.

ВОРОБІЙОВА С.С.

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: д.е.н., проф. ЛАГОДІЄНКО Н.В.,

Миколаївський національний аграрний університет

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ

Вступ. Сучасна глобальна економіка інтенсивно розвивається, що ставить перед собою проблему ефективного управління фінансами і оптимізації податкових процесів для підприємств та держави в цілому. Це встановлює підвищені вимоги до системи податкового обліку та звітності. Сучасні підходи та технології змінюють парадигму податкового обліку та звітності.

Податковий облік і звітність є важливими інструментами для забезпечення законності та ефективності оподаткування в Україні. Вони дозволяють контролювати надходження до бюджету, а також забезпечувати економічні суб'єкти інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Сутність податкового обліку та його роль в обліковій системі були обговорені в трудах відомих іноземних учених, включаючи Ж. Рішара, Е.С. Хендріксена та інших. У вітчизняних дослідженнях, присвячених податковому обліку, ці питання залишаються невирішеними та вивчаються в роботах вітчизняних вчених, включаючи Л.В. Гуцаленко, В.М. Панченка, Т.Ф. Плахтія, С.Ф. Голова, Є.К. Ковальчука, О. С. Бородкіна, О. І. Малишкіна, Є. В. Мниха, О.В. Бондаря, П. Марича та інших [1].

Результати дослідження. Тривалий час в Україні бухгалтерський облік і податковий облік були відокремлені. Це було пов'язано з тим, що податкове законодавство України не було достатньо розвиненим і не дозволяло використовувати інформацію бухгалтерського обліку для цілей оподаткування.

Особливості податкового законодавства України зумовили необхідність ведення податкового обліку. Цей облік необхідний для того, щоб забезпечити достовірне нарахування податків. На основі даних лише фінансового чи управлінського обліку неможливо досягти цього.

В умовах тісного взаємозв'язку бухгалтерського і податкового обліку, особливого значення набуває стабільність основного елементу податкової системи – законодавчо-нормативної бази. Будь-які зміни в податковому законодавстві можуть привести до необхідності змін в бухгалтерському обліку.

З прийняттям Податкового кодексу України з'явилося більше можливостей для використання інформації бухгалтерського обліку для цілей оподаткування. Однак, залишаються невирішеними низка проблемних питань відносно цього [2].

Українська податкова система є несправедливою, оскільки вона нерівно обкладає податками різні види доходів. Це незбалансоване оподаткування є наслідком традиційної системи оподаткування, яка склалася історично. Надходження від фізичних осіб перевищують надходження від юридичних осіб.

Фізичні особи сплачують такі податки, як податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), військовий збір, податок на додану вартість (ПДВ) і єдиний податок. Юридичні особи сплачують такі податки, як податок на прибуток, ПДВ, рента, акцизи та екологічні податки.

Фізичні особи сплачують податки більш сумлінно та передбачувано, ніж юридичні особи [3]. Нинішній стан податкового законодавства України також вказує на цей дисбаланс. Податкове законодавство України більшою мірою спрямоване на оподаткування фізичних осіб, ніж юридичних осіб.

Війна з Росією призвела до значних змін у структурі українського бюджету. Держава тепер зосереджується на фінансуванні обороноздатності, що призвело до зростання видатків на військові цілі.

Структура податкових надходжень до українського бюджету також змінилася. У 2022 році відбулися найсуттєвіші зміни.

У 2018-2021 роках значну частку в структурі бюджетних надходжень займали такі податки, як податок на додану вартість (ПДВ), податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та податок на прибуток підприємств (ППП). У 2022 році частка цих податків зменшилася. Частка ПДВ склала 26,2% (12% для вітчизняних товарів, 14,2% для імпорту), частка ПДФО - 8,3%, частка ППП - 6,5% [4].

Ці зміни пояснюються тим, що війна призвела до скорочення економічної активності в Україні. Відбулося зниження обсягу продажів товарів і послуг, що, відповідно, вплинуло на зниження обсягу ПДВ. Крім того, війна призвела до зростання безробіття, що також негативно вплинуло на обсяг ПДФО. Очікується, що ці зміни в структурі українського бюджету зберігатимуться в найближчі роки. Війна продовжується, і, як наслідок, економічна активність в Україні залишається низькою.

Внаслідок зміни структури податкових надходжень уряд має вжити заходів для збільшення інших джерел доходів бюджету. Це можна зробити, наприклад, збільшивши обсяги надходжень від операцій з капіталом, адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної діяльності тощо.

Важливо також адаптувати систему податку на доходи фізичних осіб до умов держави. Цей податок є одним з основних джерел доходів для місцевих бюджетів. Він сплачується фізичними особами, які працюють або проживають у певній територіальній громаді [5].

Також слід зазначити, що Україна є членом Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), яка рекомендує своїм членам застосовувати міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Однак податкове законодавство України не повністю відповідає МСФЗ. Це призводить до необхідності вести подвійний облік, що збільшує витрати підприємств і ускладнює їх діяльність.

Наприклад, відповідно до МСФЗ, прибуток, визначений за даними фінансового обліку, є об'єктом оподаткування без додаткового коригування. Однак, згідно з Податковим кодексом України, прибуток для цілей оподаткування визначається шляхом коригування фінансового результату на ряд

статей. Це призводить до розбіжностей між фінансовою та податковою звітами, що ускладнює аналіз фінансового стану підприємства і прийняття управлінських рішень.

Враховуючи реалії в Україні, можливо, потрібно ухвалити нові закони про Державну податкову службу (ДПС) та Державну митну службу (ДМС), які б посилили їхню інституційну спроможність.

Є кілька варіантів реформи за Сергієм Верлановим [3]:

1. перетворити ДПС та ДМС на фіскальні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. Цей статус надав би цим органам більшу незалежність від політичного впливу. Для цього потрібно залучити міжнародних спостерігачів до процесу добору кадрів. Також потрібно оптимізувати штат цих органів структурно та кількісно;

2. залишити ДПС та ДМС такими, як вони є, але створити комісію за участю членів профільних міжнародних та всеукраїнських громадських організацій. Ця комісія б визначала голову та заступників голови цих органів і звільняла їх за певними підставами;

3. зробити ДПС та ДМС «суперполітичними» тільки в одній посаді – посаді голови. Голови цих органів були б заступниками міністра фінансів – державними службовцями. Це б забезпечило більшу стабільність в роботі цих органів, оскільки вони б автоматично йшли у відставку зі зміною уряду.

В будь-якому випадку, реформа ДПС та ДМС є важливою. Вона потребує значних зусиль та часу, в тому числі за допомогою міжнародних фінансових інституцій.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що податковий облік та звітність в Україні потребують адаптації до сучасних умов глобальної економіки та змін в податковому законодавстві. Необхідно розглянути питання перерозподілу податкового навантаження між фізичними та юридичними особами для підвищення справедливості податкової системи.

В умовах війни та змін у структурі бюджету України необхідно здійснювати додаткові заходи для забезпечення сталого фінансування обороноздатності та розвитку інших галузей. Також слід взяти до уваги реформу Державної податкової служби (ДПС) та Державної митної служби (ДМС), що може сприяти покращенню їхньої роботи та забезпечити більшу стабільність їхньої діяльності.

Враховуючи міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), потрібно сприяти гармонізації податкового законодавства України з цими стандартами для зменшення необхідності ведення подвійного обліку та спрощення бізнес-процесів.

Отже, сучасний стан глобальної економіки та податкового обліку в Україні вимагає уваги та реформ для забезпечення ефективного управління фінансами та підвищення справедливості в податковій системі.

Список використаних джерел

1. Луцик О. В. Організація податкового обліку на підприємстві : дипломна робота. Вінниця, 2017. 105 с.
URL: <http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/13787.pdf>.
2. Котенко Л. М. Облік і звітність в оподаткуванні : навч. посіб. / Л. М. Котенко, Г. М. Фадєєва. – Х.: НТУ «ХПІ», 2014. – 484 с.
3. Сергій Верланов. Актуальні проблеми податкової системи України. Центр Дністрянського. URL: <https://dc.org.ua/news/tax-system>.
4. Державна служба статистики. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Справедлива шкала ПДФО. Чи можливо? URL: <https://buhgalter.com.ua/news/podatky-tazbory/spravedlivashkala-pdf-chi-mozhливо/>

ГАВАДЗИН Ю.Б.

здобувач освітнього рівня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. ВАСИЛЮК М. М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

АДАПТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЯК СТРАТЕГІЧНА НЕОБХІДНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Вступ. У сучасному світі, де економіка перетворюється на всеосяжний глобальний ринок, а бізнес-середовище постійно змінюється та розвивається, роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики надзвичайно важлива. Вони стають ключовими елементами у формуванні фінансової звітності підприємств, і цей процес стає вирішальним кроком на шляху до відповідності європейським стандартам. Формування фінансової звітності з врахуванням міжнародних норм і стандартів стає важливою передумовою для українських підприємств, які прагнуть виходити на європейські та світові ринки, залучати іноземних інвесторів і підвищувати конкурентоспроможність.

Україна обрала свій шлях у бік Європейської інтеграції та віддає перевагу статусу кандидата в члени Європейського Союзу. Це рішення є вкрай важливим, особливо враховуючи складну ситуацію з війною на сході країни. У сучасних умовах українська економіка потребує приваблення нових інвестицій. Однак для досягнення цієї мети важливо сформувати ефективну систему управління інвестиціями. Щоб підвищити привабливість для інвесторів, підприємства повинні представляти фінансову звітність, яка б відповідала міжнародним стандартам і була зрозумілою для потенційних інвесторів.

Впровадження європейських стандартів стає не тільки вимогою часу, але й можливістю для українських підприємств зробити важливий крок у напрямку підвищення своєї прозорості, привабливості для інвесторів та готовності до викликів глобального бізнес-середовища. Таким чином, розглядані компоненти виявляються на перших рубежах в подоланні бар'єрів на шляху до європейського стандарту фінансової звітності.

Результати досліджень. При теперішніх умовах російського вторгнення в Україну економічну ситуацію в країні можна охарактеризувати як нестабільну. Одним із нагальних завдань є створення сприятливих умов для залучення інвестицій у контексті європейської інтеграції. Співпраця українських компаній з європейськими партнерами сприяє технічному оновленню, розвитку інноваційних технологій та модернізації виробництва. Ця співпраця може охоплювати різні галузі, включаючи торгівлю, транспорт, енергетику, ІТ-технології, екологію та науковий сектор.

Фінансова звітність визначається як звітність, що включає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки підприємства за визначений звітний період. Це визначено Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової

звітності», а також статтею 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2; 4].

Європейська інтеграція України є стратегічним напрямком її розвитку. Вибір цього шляху відображає національну волю країни стати частиною європейської спільноти, приймаючи європейські цінності та стандарти. Цей процес включає економічну інтеграцію, а також гармонізацію правових та регуляторних рамок.

Одним із ключових аспектів, які супроводжують європейську інтеграцію, є узгодження бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами. Це необхідно для того, щоб українські підприємства могли легше конкурувати на міжнародному ринку та залучати іноземні інвестиції.

Фінансова звітність в цьому контексті грає важливу роль. Вона є основним інструментом для представлення фінансового стану та результатів діяльності підприємств. Перехід до міжнародних стандартів сприяє збільшенню прозорості та достовірності фінансової звітності.

У контексті викликів та можливостей, які передбачаються у вітчизняній економіці в умовах європейської інтеграції, фінансова звітність стає важливим інструментом для забезпечення фінансової прозорості та стійкості. У світлі цього, важливо постійно вдосконалювати бухгалтерський облік та фінансову звітність, щоб вони відповідали міжнародним стандартам та вимогам.

В сучасних умовах, коли ринкова конкуренція росте, аніж коли-небудь, а інвестиційний капітал шукає надійні місця для вкладання, дотримання міжнародних стандартів стає пріоритетом для підприємств. Фінансова звітність є візитною карткою будь-якого бізнесу і використовується не тільки для внутрішнього обліку, а й для залучення нових клієнтів та інвесторів. Відповідно, високий рівень професіоналізму та відповідність фінансової звітності міжнародним стандартам стають факторами успіху та довіри.

Бухгалтерський облік надає можливість збирати, аналізувати та систематизувати фінансову інформацію. Аудит забезпечує достовірність цієї інформації, перевіряючи її на відповідність нормам і стандартам. Податкова політика, у свою чергу, допомагає оптимізувати податкове навантаження та зменшити фінансові ризики. Ці компоненти разом утворюють систему, яка сприяє формуванню якісної та надійної фінансової звітності.

Упродовж тридцяти років, починаючи з моменту отримання незалежності, в Україні активно проводилися інтеграційні процеси для змін, удосконалення та гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності з міжнародними стандартами з аудиту, бухгалтерського обліку та фінансової звітності. У законодавстві багатьох країн світу передбачені основні вимоги до впровадження єдиної системи з метою оцінки статей фінансових звітів, зокрема:

- припущення безперервної діяльності;
- послідовність застосування методів оцінювання;
- відображення у звітності доходів і витрат звітного періоду незалежно від дати їхнього надходження або витрат;

- роздільне оцінювання статей активів і зобов'язань;
- оцінювання на основі розсудливості.
- збалансованість балансу на початок фінансового року та його відповідність балансу на кінець попереднього року [1].

Однак, в окремих країнах допускаються національні відступи та тлумачення вказаних принципів. Хочемо зауважити, що в Україні підприємства можуть представляти свою фінансову звітність як за національними стандартами бухгалтерського обліку (згідно Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1) [2], так і згідно міжнародних стандартів.

Сучасний стан підприємств свідчить про надзвичайну нестабільність. Існують численні чинники, які впливають на цю нестабільність, такі як війна, економічний дисбаланс, зміни в законодавстві, міграція молоді за кордон, обмеження діяльності підприємців через локдауни і т. д. Аналіз ситуації у сфері підприємництва в європейських країнах надає можливість українським підприємцям брати на озброєння цей досвід [3, с.12].

Важливим завданням на місцевому та регіональному рівнях є створення умов для зменшення безробіття, обмеження міграції з України, створення нових робочих місць, особливо для молоді, та сприяння конкурентному середовищу. Розвиток оптимальних форм взаємодії та співпраці між великими та малими підприємствами в регіоні також є ключовим аспектом.

Внесення змін до законодавства у сфері бухгалтерського обліку з використанням міжнародних стандартів повинно стимулювати розвиток малого підприємництва та виходу на європейський ринок. Якісний бухгалтерський облік і складання фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами допоможе збільшити довіру європейських інвесторів та користувачів інформації про фінансовий стан підприємства, його ділову активність і прибутковість.

Розуміння статей фінансової звітності значно розширює можливості для залучення інвестицій та стимулює підприємства до впровадження інновацій та розширення діяльності. Це також сприяє покращенню якості продукції, розвитку нових сфер діяльності, підвищенню рівня життя працівників та наповненню бюджету.

Важливою є зацікавленість інвесторів в контексті сучасної фінансової звітності, що зумовлена інтеграційними процесами України, які спрямовані на вступ до Європейської спільноти. Ці процеси вимагають від вітчизняного бізнесу створення рівних умов і більшої прозорості. У подальших дослідженнях, метою автора є поглиблене дослідження євроінтеграційних процесів і ретельне дослідження можливих труднощів, що виникають при залученні інвестицій у вітчизняну економіку.

Висновки. Отже, фінансова звітність в контексті європейської інтеграції відіграє вирішальну роль у створенні сприятливих умов для розвитку як економічної та фінансової системи. Інтеграція в європейський економічний простір передбачає впровадження міжнародних стандартів та підвищення інвестиційної привабливості країни. Фінансова звітність є ключовим інструментом для досягнення цих цілей.

На нашу думку, забезпечення відповідності фінансової звітності міжнародним стандартам допомагає створити довіру як національних, так і іноземних інвесторів, що спонукає їх розглядати Україну як потенційно привабливу та надійну ринкову платформу.

Таким чином, зусилля у напрямку адаптації фінансової звітності до європейських стандартів відображають стратегічний курс України на європейську інтеграцію та розвиток. Це забезпечуватиме рух країни у напрямку зміцнення економіки, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції в європейське бізнес-середовище.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010?test=XX7MfyrCSgkyfRQI%20ZiSHJw7PHI41Ms80msh8Ie6#Text (дата звернення: 25.10.2023).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. (дата звернення 25.10.2023).
3. Bessonova S. The role of financial establishment in growing investments IN Ukraine in the mind of European Integration. *Herald UNU. International Economic Relations And World Economy*. 2022. № 44. с. 12-16. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-2> (дата звернення: 26.10.2023).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 26.10.2023).

ГОЛУБ'ЄВ П.І.

здобувач освітнього ступеня магістр,

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.,

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вступ. Для здійснення своєї господарської діяльності на кожному підприємстві є свої особливі договірні взаємозв'язки як з постачальниками, так і з покупцями. Вони є основними контрагентами на підприємстві, облік розрахунків з якими здійснюється на кожному підприємстві бухгалтерією. При цьому використовуються діючі нормативно-правові документи, національні або міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Результати дослідження. Раціональна організація обліку розрахунків з контрагентами має важливе значення, оскільки здійснює безпосередній вплив на швидкість обігу оборотних засобів. Питання обліку та контролю розрахунків з контрагентами досліджували у своїх наукових працях такі вітчизняні вчені, як, О.С. Овчинніков, Є.І. Масленніков, А.Д. Кліменко, С.В. Візіренко, К.В. Іваніцький та ін., а також такі італійські вчені, як Ф. Марчі, Дж. Чербоні. Науковці досліджували теоретичні аспекти та практичні аспекти розрахунків із контрагентами, проблеми та шляхи їх удосконалення.

Розглядаючи одну з юридичних теорій видатних італійських вчених Ф. Марчі та Дж. Чербоні, слід відзначити, що особливу увагу вони приділяли відносинам між власниками, агентами (матеріально-відповідальні особи) і контрагентами (дебіторами і кредиторами), що вступають у відносини один з одним не лише через юридичні, а й фінансові та економічні відносини (рис. 1).

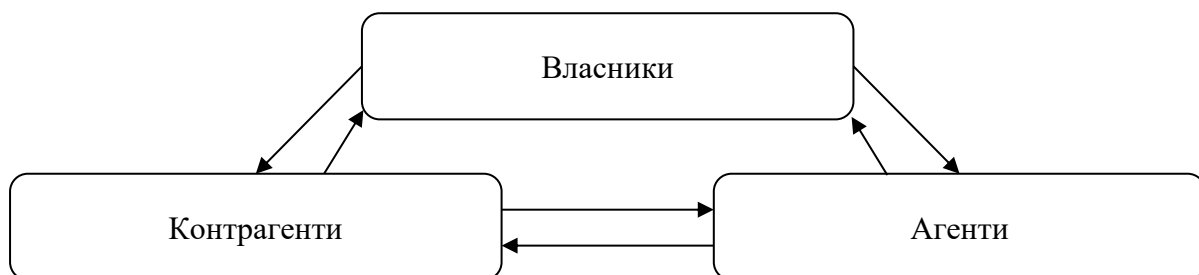

Рис. 1. Юридична теорія відносин між власниками, агентами та контрагентами

Однією зі особливостей юридичної теорії з обліку розрахунків з контрагентами є те, що ці сторони можуть персоніфікуватися, як дебет (для фіксації зобов'язань інших осіб суб'єкту), так і кредит (для запису прав суб'єкта). Ще одна особливість цієї теорії є те що під подвійним записом можна визначити спосіб відображення взаємних зобов'язань та прав, що виникають між контрагентом та підприємством. Тоді рахунок особи, яка щось отримує, –

дебетується, а рахунок особи, яка щось видає, – кредитується.

Контрагенти виступають одним з важливих елементів механізму управління підприємством в цілому. Вони є невід’ємною частиною доходу, витрат та прибутку для власників підприємства. Однією з підстав для ведення обліку розрахунків з контрагентами є ведення господарських операцій, які формуються розрахунковими документами.

Для того, щоб вести співпрацю з контрагентами, потрібно оформити не тільки взаємовідносини з ними, а й організувати ведення самого обліку розрахунків з контрагентами, який ведеться в бухгалтерії.

На підприємстві бухгалтер, використовуючи бухгалтерський облік, розглядає рахунки по контрагентах, які використовуються в складі дебіторської і кредиторської заборгованість.

Як кредиторська, так і дебіторська заборгованість в бухгалтерському обліку мають свою особливості, оскільки відображаються на своїх окремих синтетичних рахунках, до яких відкривають відповідні субрахунки, а в свою чергу, до субрахунків при потребі можуть виділяти аналітичні рахунки. Прикладом ведення аналітичного обліку є субрахунок 631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”, який може розділитись на три аналітичні рахунки (рис. 2). Проте остаточним аналітичним поділом назвати такий субрахунок не можна, тому що в обліковій політиці та облікових регістрах можна вказати безліч аналітичних рахунків, які будуть відповідати даному субрахунку.

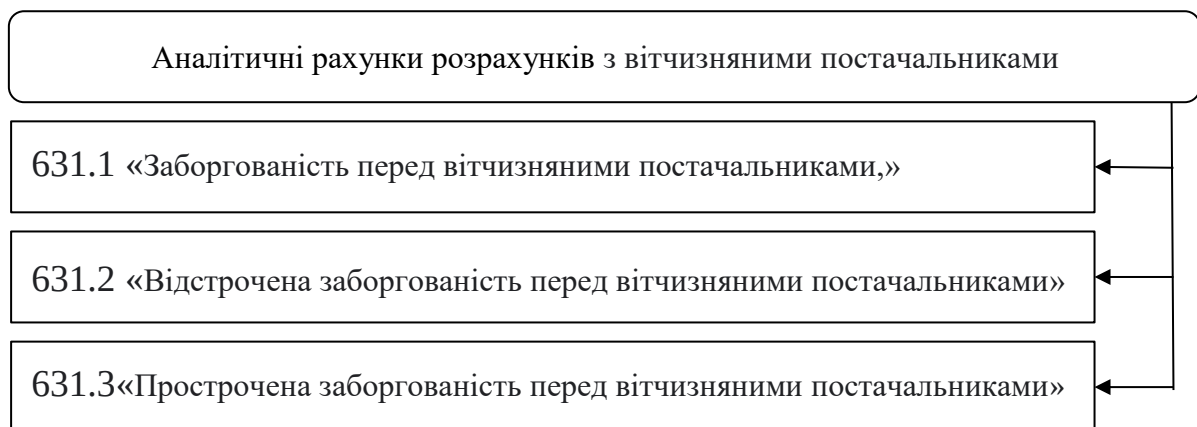

Рис. 2. Аналітичні рахунки розрахунків з вітчизняними постачальниками

Облік і контроль розрахунків з контрагентами на підприємстві є досить важливим елементом у механізмі бухгалтерського обліку кожного підприємства, основними завданнями якого є:

- формування повної і достовірної інформації про стан розрахунків з контрагентами;
- забезпечення інформації, необхідної внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності;
- контроль за дотриманням договірних форм розрахунків з контрагентами між сторонами;

- контроль за станом кредиторської та дебіторської заборгованості на підприємстві;
- своєчасне звіряння стану розрахунків з кредиторами та дебіторами для виключення простроченої заборгованості;
- контроль за достовірним визначенням кількості, якості, цін та вартості товарів, що надійшли від контрагентів, своєчасне і якісне оформлення документів на товари;
- контроль за своєчасним і повним оприбуткуванням товарів, що надійшли від контрагентів;
- контроль за здійсненням своєчасних і правильних розрахунків з контрагентами.

Слід зазначити, що від раціональної організації обліку розрахунків з контрагентами залежить ефективність контролю таких розрахунків.

Висновки. Отже, облік розрахунків з контрагентами є однією з найважливіших ділянок бухгалтерського обліку на підприємстві, оскільки від чіткої організації обліку і контролю залежить стан розрахунків, що впливає на фінансове становище підприємства. Дослідження особливостей синтетичного та аналітичного обліку розрахунків між підприємством та контрагентами, їх договірних взаємовідносин дозволяє зробити висновок про важливе значення своєчасності надходження грошових коштів від покупців та відповідно проведення розрахунків з постачальниками. При організації ведення обліку розрахунків з контрагентами ефективним є застосування автоматизованих форм бухгалтерського обліку (ІТ-технологій), що підвищує оперативність обліку, контролю за розрахунками.

Список використаних джерел

1. Овчинніков О. С. Облік розрахунків з контрагентами: теоретичні аспекти. *Молодь, наука, бізнес : матеріали Всеукр. інтер.-конф. здоб.вищ.освіти і мол.учених*, 7-8 жовтня 2020 р. Миколаїв : МНАУ, 2020, 61-62 с.
2. Масленніков Є. І., Кліменко А. Д. Проблеми та особливості організації розрахунків з контрагентами. *VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті»*. Одеса, 2015, 47-48 с.
3. Візіренко С. В., Іваніцький К. В. Організація обліку розрахунків з контрагентами. *Інвестиції: практика та досвід*, № 23. 2020, 58-63 с.
4. Дебіторська заборгованість: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10. Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>
5. Зобов'язання: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11. Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>

ГРАДОВЧУК Д. В.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.,

Поліський національний університет

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ОСНОВНІ ЗАСОБИ»: ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВЦІВ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

Вступ. У розвинених країнах, основні засоби відіграють ключову роль у господарській діяльності підприємств. Неможливо уявити будь-який виробничий процес без засобів праці, оскільки саме вони визначають сучасний рівень виробництва та його ефективність. В цілому, матеріальною основою виробничих потужностей підприємств виступають засоби праці. Темпи росту виробництва продукції і національного доходу країни значною мірою залежать від їх кількості, правильного формування і раціональної структури. На сьогоднішній день, є багато підходів, думок щодо визначення основних засобів як економічного поняття. Це свідчить про актуальність теми дослідження.

Обґрунтуванню та дослідженню питань, пов'язаних з трактуванням основних засобів, приділяли увагу багато вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, таких як М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, М.А. Болюх, М.Т. Білуха, М.Г. Грещак, В.В. Сопко, М.С. Герасимчук, С.Ф. Голов, В.М. Мельник, В.П. Завгородній, В.О. Меца, Є.В. Мних, С.Ф. Покропивний, В.Ф. Палій, О.В. Павловська, С.Ф. Покропивний, Г.В. Савицька, Н.М. Ткаченко, М.Я. Дем'яненко та інші.

Результати дослідження. Необхідною передумовою функціонування господарюючого суб'єкта є наявність основних засобів, оскільки вони становлять як виробничу, так і технічну базу та відображають виробничі можливості підприємства. Основні засоби постачаються до суб'єкта господарювання на тривалий термін, піддаються зносу протягом експлуатації, потребують ремонту для оновлення їх фізичних властивостей, переміщуються між структурними підрозділами підприємства та вилучаються через непридатність для подальшого використання.

Одним з основних завдань у бухгалтерському обліку є забезпечення достовірної, об'єктивної та повної інформації щодо їх руху. Проте, інформація про основні засоби, яка представлена у фінансовій звітності, не завжди є такою через неповноту національного законодавства та його постійні зміни, тому управління та регулювання основних фондів потребує подальших досліджень.

В економічній літературі термін «основні засоби» має кілька синонімів, таких як основні виробничі фонди, основні фонди, основний капітал, засоби праці та інші. Існує різноманіття визначень та тлумачень терміну «основні засоби», тому в якості ілюстрації у рисунку 1 наведемо деякі з них.

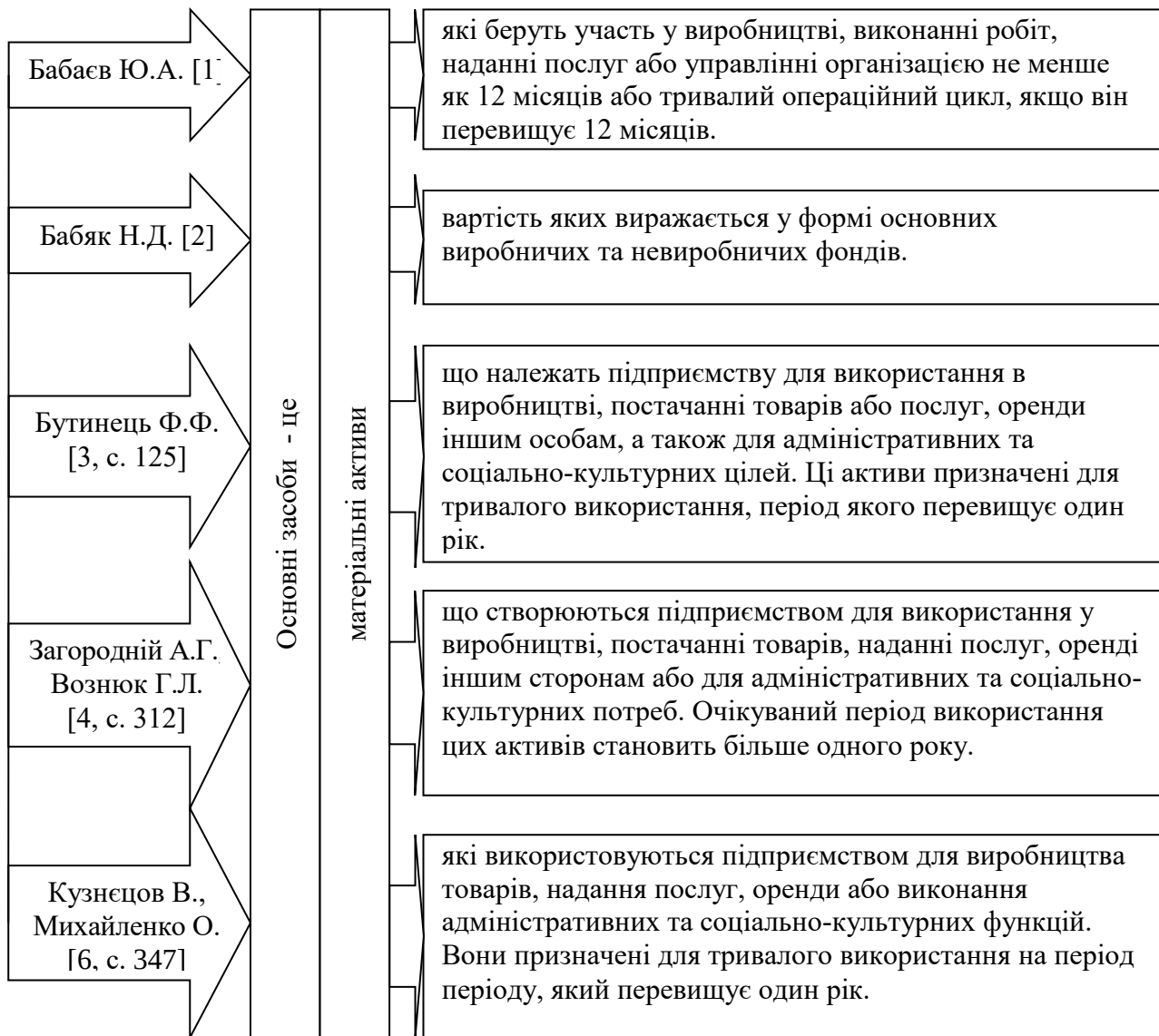

Рис. 1. Розгляд та пояснення поняття «основні засоби» у навчальних, наукових та інформаційних джерелах

Рис. 1 свідчить, що більшість дослідників уявляють дефініцію поняття «основні засоби» як матеріальних активи. Однак, деякі вчені стверджують, що основними засобами виступають засоби праці, при тому що ці засоби праці тривалий час приймають участь у процесі виробництва. Крім того, важливо зазначити, що основні засоби повністю або частково беруть участь у процесі виробництва та передають свою вартість на готовий продукт у вигляді амортизаційних відрахувань.

В наш час немає загальної узгодженості в тлумаченні та переліку компонентів поняття «основні засоби», як це встановлено в чинному законодавстві. В рамках нормативної бази існує кілька підходів до визначення поняття «основні засоби» (рис. 2).

Аналіз визначень терміна «основні засоби», наведених у регламентах, показує, що при дефініції поняття «основні засоби» більша увага приділяється їхній актуальності (тобто наявній матеріальній формі), призначенню (незалежно

від того, чи вони використовуються в процесі виробництва, для доставки товарів або здаються в оренду іншим суб'єктам господарювання) та строку їх корисного використання (понад 1 рік або один операційний цикл, якщо більше 1 року).

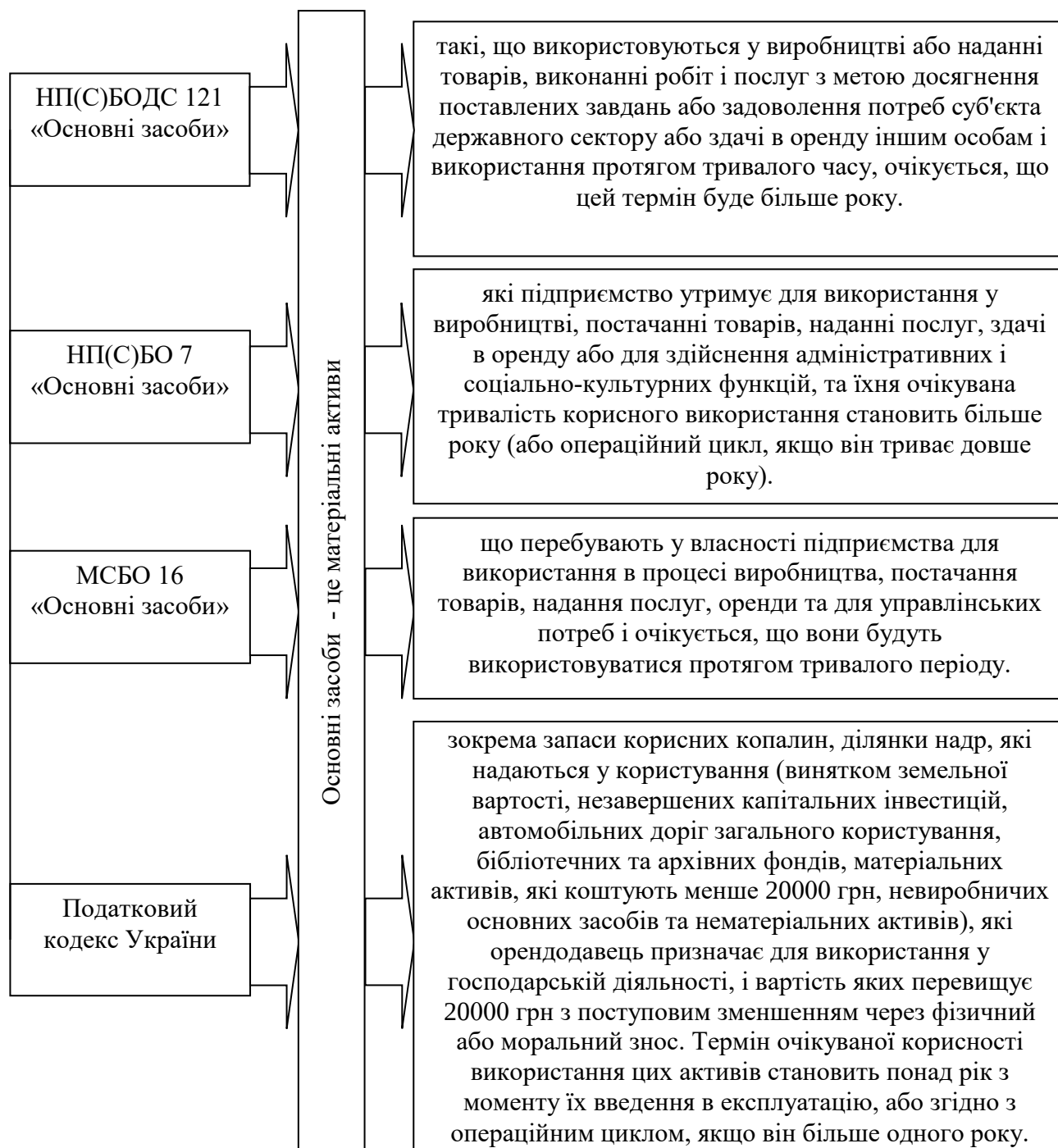

Рис. 2. Основний зміст визначення «основні засоби» відповідно до нормативно-правової бази законів України

Джерело: [5].

Визначені вище ключові критерії для ідентифікації основних засобів є основою для визначення поняття «основні засоби» у нормативних актах. За визначеними критеріями основні засоби зберігають свою матеріальну форму

протягом тривалого періоду.

Пункт 6 НП(С)БО 7 стверджує, що об'єкт може бути визнаний як основний засіб лише у випадку, коли можна передбачити, що майбутні економічні вигоди, що пов'язані з цим об'єктом, будуть реалізовані на підприємстві або установі, і коли вартість цього активу може бути достовірно оцінена [5].

Крім того, важливо враховувати ще один аспект визнання об'єктів як основних засобів в бухгалтерському обліку - керованість. На основі, НП(С)БО 1, активи є ресурсами, які підпорядковуються контролюючою стороною внаслідок попередніх операцій, призначених для отримання майбутніх економічних вигод [5].

Отже, підприємство може контролювати актив лише у тому випадку, якщо воно має змогу отримувати майбутні економічні вигоди від його використання та може обмежити доступ інших суб'єктів до цих економічних вигод. Зазвичай контроль супроводжується підтвердженням права власності.

Таким чином, вище зазначені стандарти формують наступні критерії для визнання засобів:

- 1) керованість;
- 2) суттєвість;
- 3) строк служби понад один рік або більш за один рік;
- 4) отримання майбутніх економічних вигод від використання основних засобів;
- 5) ймовірність достовірної оцінки;
- 6) цільове використання - можуть бути використані для виробництва, доставки продукції, товарів, наданих послуг, здачі в оренду третім особам або для забезпечення адміністративних та соціально-культурних потреб [5].

Додатково варто виокремити критерій неповноцінності або малоцінності. Відповідно до пункту 5.2 НП(С)БО 7, підприємства мають можливість встановлювати власну вартість об'єктів, які включаються до складу малоцінних необоротних матеріальних активів. Це підтверджують і Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [5].

Отже, підприємства мають можливість визначати критерії неповноцінності. Активи, які використовуються більше одного року і мають вартість меншу за цей критерій, включаються в бухгалтерський облік як малоцінні необоротні матеріальні активи. З іншого боку, активи є майном і використовуються більше одного року і мають певну вартість, що перевищує критерій неповноцінності, розглядаються як основні засоби в бухгалтерському обліку.

Висновки. Таким чином, «основні засоби» визначаються матеріальними об'єктами, які використовуються господарськими суб'єктами або установами (організаціями) й мають тривале споживання, очікуваний термін якого перевищує робочий цикл (1 рік), частково втрачають свою вартість та передають створений продукт. Основні засоби становлять матеріально-технічну базу будь-якого господарюючого суб'єкта, включаючи галузь будівництва загалом.

Список використаних джерел

1. Бабаєв Ю.А. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2007. 692 с.
2. Бабяк Н.Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України. *Теорія і практика перебудови економіки*. 2001. С. 61–64.
3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник. Житомир: ПП «Рута». 2006. 832 с.
4. Загородній А.Г. Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
5. Законодавство України: Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Кузнєцов В., Михайленко О. Великий словник бухгалтера: Фактор, 2005. 532 с.

ГУДЕМЧУК Ю.І.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ШВЕЦЬ Т.В.,

Поліський національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУТНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Вступ. Науковий інтерес до проблем дослідження інноваційної діяльності суб'єктів господарювання пов'язаний з об'єктивною необхідністю оцінювання можливостей забезпечення їх ефективного розвитку, оптимального використання наявних ресурсів і можливих перспектив раціонального використання. Інноваційна діяльність є вагомим фактором розвитку підприємств як у коротко- так і у довгостроковому періоді. Науково-теоретичні та практичні дослідження цієї категорії представлені в багатьох роботах вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: Л. Антонюк, Б. Буркинського, П. Бубенка, А. Бутенка, О. Захаркіна С. Ілляшенка, В. Костецького, Н. Краснокутської, Т. Майорової, Т. Скрипка, П. Харіва та ін. Проте, поняття «інновація» й «інноваційна діяльність» не мають однозначного розуміння серед вчених, а трактування категорії «інноваційна діяльність» у вітчизняному законодавстві не узгоджене між собою.

Результати дослідження. Поняття інновація як економічна категорія вперше було використане в економічній теорії австрійським економістом Й. Шумпетером ще на початку ХХ століття. Провівши низку теоретичних досліджень наукових підходів щодо трактування поняття «інновація», І.А. Чіков стверджує, що під інновацією доцільно розуміти управлінське рішення, яке на основі науково-технічної діяльності, реалізоване як нова або оновлена суспільна потреба. Водночас, впровадження цього рішення підвищує ефективність функціонування суб'єкта господарювання в напрямі забезпечення його конкурентних переваг з метою отримання максимального економічного (соціального, екологічного чи іншого) ефекту [1, с. 95]. Разом з тим, інноваційну діяльність розглядають як діяльність, що спрямована на розробку, застосування та комерціалізацію результатів наукових досліджень та інноваційних розробок й зумовлює появу на ринку нових конкурентоздатних товарів і послуг. Доцільним вбачається розглянути підходи до визначення суті поняття «інноваційна діяльність», які пропонують вітчизняні дослідники.

О.О. Захаркін, досліджуючи категорію інноваційної діяльності, зазначає, що досліджувана діяльність має обов'язково бути спрямована на створення, а потім практичне використання і доведення до потенційного споживача абсолютно нових або вдосконалених видів продукції (послуг, робіт, технологій, управлінських рішень адміністративного, виробничо-господарського, комерційного або іншого характеру [2, с. 274]. В контексті даного дослідження справедливим є твердження Т.О. Скрипка, яка, здійснивши оцінку чинників інвестиційно-інноваційної активності малого і середнього підприємництва,

наголошує, що інноваційна діяльність, насамперед, пов'язана із трансформацією результатів науково-конструкторських досліджень та розробок у новий продукт (удосконалений технологічний процес чи підхід) і направлена на використання і комерціалізацію отриманих результатів [3]. Вчені Б. Язлюк, А. Бутов та В. Костецький стверджують, що інноваційна діяльність – це «...діяльність, що спрямована на використання результатів наукових досліджень і розроблень для розширення й оновлення номенклатури, поліпшення якості продукції, удосконалення технології її виробництва з подальшим упровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому та зовнішньому ринках» [4, с. 52].

Тобто інноваційну діяльність варто розглядати як послідовний процес перетворення новаторської ідеї в конкретний інноваційний продукт (роботу, послугу, технологію тощо), який завершується на кінцевому етапі фундаментальних (або прикладних) наукових досліджень, апробації та впровадження дослідно-конструкторських розробок, їх освоєння тощо. Таким чином, наведений аналіз вивченої та проаналізованої наукової літератури з проблем інноваційної діяльності, дозволяє зробити деякі висновки:

- по-перше, поняття «інноваційна діяльність» трактується неоднозначно, оскільки існує багато як широких, так і вузьких підходів до її визначення;
- по-друге, інноваційна діяльність є складною категорією, яка охоплює всі етапи ринкової економічної системи та являє собою комплекс взаємозв'язаних явищ і процесів;
- по-третє, категорія «інноваційна діяльність» суперечлива відповідно до принципу двополярності, тобто інноваційну діяльність одночасно трактують як процес (чи сукупність процесів), і як власне діяльність.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що інноваційна діяльність, як і базова категорія «інновація», не мають однозначного трактування серед науковців. Окрім того, визначення інноваційної діяльності в різних нормативно-правових та законодавчих актах України також не узгоджені між собою. Тому пропонуємо розглянути визначення, які подають у законах та нормативних документах країни (табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правове трактування інноваційної діяльності в Україні

Закони та нормативно-законодавчі акти	Сутність та зміст інноваційної діяльності
Закон України «Про інноваційну діяльність» [5]	«...діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг»
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [6]	«...одна із форм інвестиційної діяльності, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, що включає: випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології; реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального і екологічного становища»

Продовж.табл. 1

Господарський кодекс України [7]	«...діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя»

Джерело: сформовано автором на основі опрацювання вище вказаних джерел

Мету інноваційної діяльності підприємства вбачають у випуску на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг, а в роботах підкреслюється необхідність задоволення при цьому потреб суспільства. Саме відповідність створених підприємством інноваційних товарів запитам споживачів буде сприяти їх ефективній реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Процес досягнення мети інноваційної діяльності на підприємстві потребує вирішення відповідних завдань. Через відсутність в літературі чіткої конкретизації завдань інноваційної діяльності, варто спробувати виділити їх за окремими складовими мети інноваційної діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Мета і завдання інноваційної діяльності суб'єкта господарювання

Мета	Завдання
Підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства і зміцнення його ринкових позицій	– аналіз потреб ринку в нових товарах (роботах, послугах) і генерування ідей таких товарів (робіт, послуг); – розробка або залучення інновацій, здатних задовольнити потреби ринку; – випуск дослідного зразка та оцінка його відповідності вимогам ринку та можливостям підприємства; – доробка дослідного зразка і запуск виробу у виробництво; – моніторинг зміни вимог ринку до товару, що випускається.
Забезпечення розвитку підприємства	– прийняття рішень щодо перерозподілу зусиль між функціонуванням і розвитком; – формування портфеля інновацій, вибір динаміки їх реалізації і використання наявного арсеналу способів і методів активізації потоку інновацій; – визначення технології реалізації інновацій та створення ефективних інноваційних проектів і програм.
Отримання економічного та/або іншого ефекту	– своєчасний вихід на ринок з інноваційним продуктом; – розширення ринків збуту підприємства завдяки інноваційній продукції (роботам, послугам); – урахування екологічних, соціальних та інших вимог суспільства до інноваційної продукції (робіт, послуг).

Джерело: сформовано автором

Цілі інноваційної діяльності підприємства, варто розглядати у трьох контекстах [8, с. 250]:

✓ ринкового виміру – створення пропозиції інновацій, пов'язаних з наявними та потенційними потребами і розв'язанням проблем клієнтів;

✓ рівня власне самого суб'єкта господарювання – забезпечення прибутковості у довгостроковому періоді;

✓ соціально-етичного виміру – узгодження, гармонізація результатів досліджуваного виду діяльності підприємства у зовнішньому середовищі з урахуванням потреб суспільства в цілому.

Існує цілий ряд чинників, що стримують здійснення інноваційної діяльності на підприємстві або сприяють їй. Аналіз таких чинників та вміння знайти важелі впливу на них (якщо такий вплив з боку підприємства вбачається можливим) дає змогу здійснювати ефективне управління інноваційною діяльністю. До основних чинників, які впливають на інноваційну діяльність суб'єктів господарювання відносять: політичні, правові, економічні, технологічні, організаційно-управлінські, інформаційно-комунікативні, науково-технічні, соціально-психологічні, екологічні та культурні [9, с. 198].

Висновки. В мінливих ринкових умовах в основу інноваційної діяльності підприємства покладено мету отримання максимального прибутку та монопольного становища на ринку. При цьому, найповніше задоволення існуючих, потенційних та якісно нових потреб споживачів виступає основним і дієвим засобом досягнення цієї мети. З цією ціллю господарюючому суб'єкту необхідно здійснити один або декілька інноваційних процесів, під час реалізації яких ідея послідовно проходить різні етапи, набуває відповідних стадій та форм і перетворюється у потрібний результат.

Отже, інновації є засобом підвищення конкурентоспроможності продукції, розширення та закріплення ринкових позицій, запорукою комерційного благополуччя підприємства. Інновації є результатом інноваційної діяльності, яка зорієнтована на практичному застосуванні наукового та інтелектуального потенціалу в продукті чи технологічному процесі і спрямована на отримання нових конкурентоздатних товарів, робіт і послуг.

Список використаних джерел

1. Чіков І.А. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «інновація». *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7450> (дата звернення: 25.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.179.
2. Захаркін О.О. Інноваційна діяльність підприємства: теоретичний аспект. *Проблеми економіки*. 2013, № 4, с. 270-280.
3. Скрипко Т.О. Інвестиційно-інноваційна активність малого і середнього підприємництва як чинник економічної безпеки держави: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2013. 384 с.
4. Язлюк Б., А. Бутов А., В. Костецький В. Теоретичні основи сутності й змісту інновацій та інноваційної діяльності. *Галицький економічний вісник*. 2012, № 6 (39), с.50-58.
5. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 05.12.2012 р. № 40 IV (зі змінами і доповненнями). Офіційний сайт Верховної Ради. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/40-15> (дата звернення 10.10.2023).

6. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991 № 1560-XII, Офіційний сайт Верховної Ради. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>. (дата звернення 11.10.2023).
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV, Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. (дата звернення 11.10.2023).
8. Шацкова Л.П., Котова М.В. Особливості організації та здійснення інноваційної діяльності підприємства: *Матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. «Економіка: реалії часу і перспективи»*, (м. Одеса, 07-11 вересня 2015 р.). Одеса: ОНПУ, 2015. Т.1. С. 249-253.
9. Чухрай Н.І. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві. Київ.: Кондор, 2006. 298 с.

ДАНИЛЬЧУК Д. О.

здобувач освітнього ступеня магістр

ШИНАЛЬСЬКА І. П.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЦЕГЕЛЬНИК Н. І.,

Поліський національний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ

Вступ. Видатки державного бюджету є важливим інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів, оскільки вони відображають напрями використання бюджетних коштів з урахуванням визначених цілей та пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Ці видатки, як частина державних витрат, активно використовуються для впливу на соціально-економічні процеси у країні. За допомогою бюджетних видатків, держава перерозподіляє валовий внутрішній продукт і впливає на різні сфери суспільної діяльності, такі як соціальна, виробнича, інвестиційна, регіональна, зовнішньоекономічна. Розмір і структура видатків визначають ступінь впливу, який вони мають. Це відбувається як через обсяг валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через бюджет, так і через пропорції розподілу бюджетних ресурсів між різними напрямками суспільного розвитку.

Справді, серед видатних учених, які досліджували бюджет і видатки бюджету, є багато відомих імен. Е.Б. Аткинсон, С.Л. Брю, Т. Веблен, К.Р. Макконнелл, В. Нордхаус і П. Самуельсон. Вони внесли значний внесок у розвиток теорії і практики бюджетної політики. Українські вчені також займаються дослідженням бюджету та видатків бюджету. О.Д. Василик, Л.Є. Клець, І.Г. Благун, М.Л. Бучкович, Р.М. Воронко, Л.В. Лисяк, К.В. Павлюк, І.Я. Чугунова і багато інших вчених розробляли власні підходи до аналізу бюджету, вивчали проблеми фінансування різних сфер, ефективність витрат та інші аспекти зв'язку бюджетних видатків з економічними і соціальними процесами. Усі ці вчені внесли великий вклад у розвиток теорії і практики бюджетного управління, а їх дослідження є важливими для розуміння ролі бюджетних видатків у регулюванні соціально-економічних процесів.

Результати дослідження. Видатки бюджету відображають економічні відносини, що виникають під час використання державою бюджетних коштів. Вони включають різні категорії витрат, зокрема, соціальні виплати, виплати на інфраструктурний розвиток, освіту, охорону здоров'я, оборону та безпеку, культуру, науку та інші сфери державної діяльності.

Ці видатки відіграють важливу роль у регулюванні економічних процесів та досягненні макроекономічних цілей держави. Вони можуть визначати рівень економічного розвитку та соціального благополуччя країни. В такий спосіб, видатки бюджету впливають на розподіл ресурсів в економіці, стимулюючи певні галузі та соціальні сфери. Вони також можуть бути використані для забезпечення соціальних захисту індивідів та регіонів, забезпечення громадських послуг та розвитку інфраструктури. Отже, видатки бюджету є не тільки виразом

економічних відносин, але й інструментом державного регулювання, спрямованого на досягнення соціально-економічних цілей держави і задоволення потреб громадян.

Згідно з визначенням Л. Є. Клець, видатки бюджету є економічними відносинами, оскільки вони передбачають використання грошових ресурсів централізованого фонду для виконання функцій держави. При цьому видатки бюджету обумовлені програмами та заходами, визначеними відповідним бюджетом, крім витрат на погашення боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум [1, с. 27].

Визначення І. Г. Благун, Р. М. Воронко і М. Л. Бучкович підкреслює, що видатки бюджету є законодавчо визначеними нормами і напрямками використання бюджетних коштів. Це означає, що використання бюджетних коштів регулюється законодавством, яке визначає, на що і які видатки можуть бути спрямовані [2, с. 31].

Автори вказують на те, що соціально-економічна суть бюджетних асигнувань визначається декількома факторами. По-перше, природа і функції держави впливають на призначення та розподіл бюджетних коштів. Рівень розвитку країни також має значення, оскільки він визначає пріоритети та обсяги ресурсів, які держава спрямовує на різні сфери економіки та соціального розвитку. Форма надання бюджетних трансфертів також відіграє роль у соціально-економічному зв'язку бюджету з національною економікою. Крім того, розгалуженість зв'язків між бюджетом та національною економікою впливає на спрямованість бюджетних асигнувань. Враховуючи ці фактори, можна краще розуміти соціально-економічну сутність бюджетних видатків та їх вплив на розвиток країни.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, поняття «витрати бюджету» та «видатки бюджету» є роздільними. Видатки бюджету визначаються як кошти, спрямовані на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом. Це передбачає матеріальні витрати, платежі та інші фінансові обов'язки, які покриваються бюджетними ресурсами і виконуються з метою досягнення цілей, що визначені в бюджетних програмах.

З іншого боку, поняття «витрати бюджету» охоплює не тільки видатки, але й інші форми використання бюджетних коштів, зокрема, фінансування державного боргу, повернення надмірно сплачених до бюджету сум і т.д. Витрати бюджету є більш широким поняттям, яке включає різні фінансові операції, пов'язані з використанням бюджетних ресурсів. Таке розрізнення між видатками та витратами бюджету встановлено для уточнення та регулювання процесів використання бюджетних коштів згідно з визначеними цілями та програмами, встановленими відповідним бюджетом [3].

Бюджетні видатки є індикатором соціально-економічної політики держави, оскільки вони відображають пріоритети та ресурси, які держава спрямовує на різні сфери економіки та соціального розвитку. Формування видатків бюджету має економічну сутність і відповідає на складні завдання, що виникають у економічній діяльності країни.

За допомогою видатків бюджету, держава виконує свої функції та регулює економічні та соціальні процеси. Вони допомагають забезпечити суспільний добробут та здійснюють розподіл і перерозподіл централізованого грошового фонду держави. Отже, бюджетні видатки є інструментом розподілу та використання ресурсів держави для забезпечення суспільного благополуччя. Вони виконуються з метою забезпечення потреб діяльності держави та задоволення потреб громадян.

Отже, бюджетні видатки визначають характер і зміст функцій держави, а також допомагають забезпечити досягнення її соціально-економічних цілей та підтримку суспільного добробуту.

Так, К.В. Павлюк підтримує подібну думку про бюджетні видатки. Згідно з автором, видатки бюджетів є інструментом розподілу і перерозподілу грошових ресурсів держави для досягнення зростання суспільного добробуту. Призначення видатків бюджету полягає у забезпеченні виконання державою своїх функцій, таких як розвиток економіки, соціальна сфера, державне управління, оборона, забезпечення громадського порядку та безпеки держави. Це означає, що бюджетні видатки виконують важливу роль у забезпеченні потреб суспільства у розвитку і покращенні якості життя громадян. Вони спрямовуються на задоволення найважливіших потреб у різних сферах, зокрема, економічній, соціальній, оборонній та інші [4, с. 136].

Висновки. Таким чином, бюджетні видатки дійсно відіграють ключову роль у функціонуванні бюджетної системи та розвитку держави, її економіки та соціальної сфери. Вони мають велике значення у формуванні передумов для зростання добробуту населення. Економічна сутність видатків бюджету полягає в необхідності вирішення важливих завдань, що виникають у економічній діяльності країни. За допомогою видатків бюджету держава виконує свої функції, регулює економічні та соціальні процеси. Вони є інструментом, за допомогою якого держава забезпечує фінансування різних сфер господарства, включаючи освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру, науково-дослідну діяльність, соціальний захист та інше.

Таким чином, бюджетні видатки є необхідним інструментом держави для забезпечення розвитку та підтримки соціального та економічного прогресу. Вони допомагають забезпечити функціонування держави та задоволення потреб суспільства в різних сферах життя.

Список використаних джерел

1. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 640 с.
2. Благун І.Г., Воронко Р.М., Бучкович М.Л. Бюджетний менеджмент: Навч. посібник Львів: «Магнолія-2006», 2017. 224 с.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-V. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 03.10.2023)
4. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: Монографія. К.: НДФІ, 2006. 584 с.

ДМИТРЕНКО О. М.

здобувач освітнього ступеня магістр

МЕЛЬНИЧЕНКО І. С.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.,

Поліський національний університет

СИСТЕМА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДОХОДІВ ВІД НАДАННЯ ПОСЛУГ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вступ. Один з найважливіших показників ефективності діяльності будь-якого підприємства є прибуток (або збиток), який він отримує протягом періоду своєї діяльності. Тому коректне визначення доходів, їх своєчасне відображення в обліку та аналіз набуває особливої актуальності в сучасних умовах ведення господарської діяльності.

Для забезпечення стабільної діяльності будь-якого підприємства необхідно формувати оптимальний рівень доходу, який забезпечить покриття поточних витрат, сплату податків і отримання прибутку, що дозволить здійснювати розширене відтворення діяльності підприємства. Тому проведення подальших наукових досліджень щодо обліку доходів є актуальним питанням.

Результати дослідження. У сучасних умовах ведення господарської діяльності підприємства в сфері обслуговування мають за мету постійно підвищувати конкурентоспроможність своїх послуг з урахуванням потреб споживачів. Ефективне функціонування та розвиток підприємства неможливі без підвищення ефективності виробництва, що визначається отриманим доходом від господарської діяльності. Отримання доходу є основною рушійною силою ринкової економіки.

На сучасному етапі розвитку української економіки вимоги щодо оцінки ефективності підприємств, зокрема у секторі обслуговування, є високими. Для отримання повної картини про ситуацію на виробництві важливим є детальний аналіз витрат, доходів та результатів господарської діяльності підприємств сфери обслуговування.

Головною метою будь-якої підприємницької структури є отримання максимального прибутку, який напряму залежить від розміру доходів. Тому доходи підприємства, незалежно від форми власності, галузі діяльності та інших факторів, мають особливе і ключове значення.

Формування доходу підприємств та його розмір визначаються впливом різноманітних факторів. Зовнішні і внутрішні фактори, які впливають на цей процес, можуть бути поділені на дві категорії, як представлено на рис. 1 [1].

Всі ці фактори здійснюють безпосередній вплив на прибуток кожного суб'єкта господарювання. Водночас, слід враховувати, що підприємства мають різну цінову політику, рівень технічного обладнання та доступ до робочої сили.

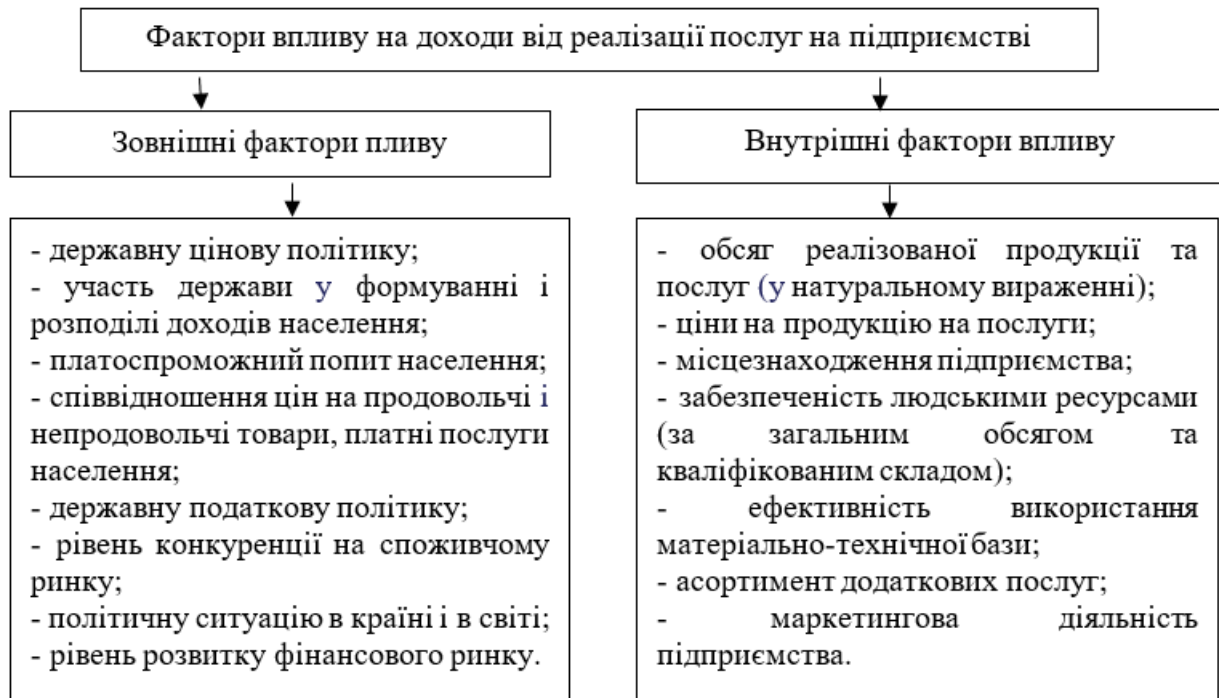

Рис. 1. Основні фактори впливу на формування доходів від реалізації послуг на підприємстві

Також необхідно зауважити, що ефективна рекламна політика, додатково вкладені кошти в маркетингову діяльність, таку як дослідження ринку, конкурентоспроможності та рентабельності, відіграють значну роль в отриманні позитивного фінансового результату суб'єктом господарювання.

У умовах жорсткої конкуренції на ринку послуг особливу увагу слід приділяти саме організації фінансового та управлінського обліку доходів від реалізації послуг, адже значна кількість допоміжних підрозділів підприємств має можливість надавати послуги не тільки внутрішнім клієнтам, але й стороннім споживачам. Тому, цей важливий аспект повинен бути врахований при плануванні облікових реєстрів для доходів та результатів господарської діяльності.

В умовах сьогодення саме якісна фінансова інформація має значний вплив на зниження ризику для зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів. У той же час, недостовірна інформація щодо формування фінансових результатів, яка спотворюється і узагальнюється, може спотворити макроекономічні показники та призвести до неправильних, недоцільних управлінських рішень на рівні держави. Тому, у контексті аудиторського дослідження, велика увага приділяється аналізу процесу реалізації послуг, що включає перевірку достовірності формування сум доходу за різними видами діяльності на підприємствах, а також повноту визнання сум щодо собівартості та понесених витрат.

Головною метою аудиту доходів від реалізації послуг є перевірка достовірності, об'єктивності, законності, правдивості відображення доходів від реалізації продукції (робіт і послуг) у бухгалтерському, фінансовому та

управлінському обліку та фінансовій звітності підприємства.

Головними завданнями аудиту реалізації продукції (робіт і послуг) є перевірка:

- коректного відображення фактичної виручки від реалізації робіт (послуг) в обліку;
- точного реєстрування витрат, які були понесені на виробництво та на реалізацію продукції (послуг) в бухгалтерському обліку;
- визначення правильної суми податкового доходу, отриманого від реалізації продукції (послуг) та визначених сум податкових витрат, щоб можна було достовірно визнати базу оподаткування податком на прибуток та ПДВ.

В сучасних умовах ведення господарської діяльності з метою прийняття ефективних та раціональних управлінських рішень необхідно належним чином організувати систему бухгалтерського обліку, внутрішнього аудиту та аналізу системи доходів від реалізації продукції (послуг) підприємства.

Висновки. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки головна мета обліку полягає у тому, щоб створити гнучку інформаційну базу, яка надасть управлінській команді підприємства проаналізовані аналітичні дані для прийняття ефективних і своєчасних управлінських рішень. Ці рішення пов'язані з плануванням маркетингової діяльності, організацією продажу товарів, системою бухгалтерського обліку, яка сприяє обґрунтованому вибору управлінських рішень, контролем за реалізацією послуг підприємства та мотивацією працівників у сфері продажу товарів для досягнення їх ефективної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гуріна Н. В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2015. Вип. 12 (1). С. 203-205.
2. Макаренко А.П., Кабанен Д.С. Удосконалення методичних підходів щодо проведення аудиту фінансових результатів підприємства *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2014. Вип. 1 (8). Т. 2. С. 88-95.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 “Дохід”: Наказ Міністерства фінансів України від 29 лист. 1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>.

ЖУРАВСЬКИЙ І.В.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЦЕГЕЛЬНИК Н. І.,

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Вступ. Розрахунки з підзвітними особами – це особливий тип операцій, які відбуваються на кожному підприємстві, незалежно від форми власності та галузі діяльності. Оскільки ці операції впливають на фінансовий та податковий облік, їм приділяється особлива увага. Одна з актуальних проблем пов'язаних з цими розрахунками - це видача готівки з каси підприємства працівникам, які використовують її на господарські витрати або службові відрядження. Це створює розрахункові відносини з підзвітними особами, які потребують контролю та документування.

У фінансовому обліку, суми, витрачені підзвітною особою і затверджені керівником, включаються до витрат підприємства. Це можуть бути готівкові виплати працівникам під звіт під час господарської діяльності, включаючи господарські витрати та службові відрядження. Оскільки розрахунки з підзвітними особами мають велике значення для обліку підприємства, їх слід ретельно контролювати та відображати в облікових документах для забезпечення правильності та точності фінансової інформації.

Розрахунки з підзвітними особами досліджували різні науковці. Такі розрахунки розглядаються як самостійна проблема в контексті рахункових операцій. Деякі з цих дослідників такі як: В.В. Сопко, М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, В.П. Завгородній, М.Ф. Огійчук, Я.І. Костецький, М.В.Кружельний, В. Я. Плаксієнко, В.І. Єфіменко, Б.І. Валуєв, М.Я. Дем'яненко, В. М. Івахненко С.Ф. Голов, А. М. Кадацька, О.С. Пташнік, І.В. Лісна приділяють увагу розрахункам з підзвітними особами як основній ділянці обліку і фінансового контролю. Вони досліджують аспекти організації обліку, контролю та забезпечення правильності розрахунків з підзвітними особами.

Результати дослідження. В системі обліку на підприємстві існують різні види розрахунків. Розрахунки з підзвітними особами належать до одного з цих видів. Підзвітні особи на підприємстві - це працівники, які отримують обмежені суми грошей (аванси) з каси підприємства для здійснення окремих операційно-господарських витрат. Кількість та перелік осіб, яким видаються гроші під звіт, визначається керівником підприємства.

Розрахунки з підзвітними особами мають свою вагу в системі обліку, оскільки вони впливають як на фінансовий, так і на податковий облік підприємства. При цьому, слід забезпечувати контроль за отриманням та використанням цих коштів, щоб гарантувати їх раціональне використання та уникнути можливих зловживань.

Регулювання процесу обліку розрахунків з підзвітними особами в Україні

здійснюється за допомогою таких законодавчих актів і нормативних документів, як:

- Податковий кодекс України, де містяться вимоги щодо реєстрації та оподаткування розрахунків з підзвітними особами;
- Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», який встановлює загальні принципи обліку розрахунків з підзвітними особами;
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, де розглядаються питання організації та ведення обліку розрахунків з підзвітними особами;
- Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон № 59, яка регулює організацію та здійснення витрат під час відряджень;
- Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження форми Звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт та Порядку його складання», де визначено вимоги щодо звітності про використання коштів, виданих на відрядження або підзвіт.

Ці нормативні акти та документи встановлюють правила і вимоги щодо організації та ведення обліку розрахунків з підзвітними особами, документального оформлення, оподаткування та звітності.

Організація бухгалтерського обліку розрахунків з підзвітними особами передбачає виконання таких основних завдань:

1. визначення персоналу штатних працівників, які мають право отримувати гроші під звіт. Включає встановлення критеріїв та вимог до працівників, які можуть бути підзвітними особами;
2. встановлення ліміту підзвітних сум для кожного структурного підрозділу підприємства. Дозволяє контролювати обсяги грошових коштів, які виділяються підзвітним особам;
3. своєчасна та повна реєстрація даних первинного обліку в регістрах. Включає фіксацію отримання коштів підзвітним особам, їх розподілу, а також документування витрат, здійснених підзвітними особами;
4. правдиве відображення інформації щодо зобов'язань в звітності та примітках до неї. Означає, що у фінансових звітах підприємства має бути чітко відображена інформація про зобов'язання перед підзвітними особами;
5. створення системи розрахунку підзвітної суми. Включає визначення процедури видачі грошей підзвітним особам, обмеження їх прав і відповідальності, а також встановлення механізму контролю за використанням підзвітних коштів;
6. чітке документування розрахунків є основою для контролю та аналізу розрахунків з підзвітними особами, а також гарантує достовірність та прозорість фінансових операцій підприємства;
7. встановлення механізму видачі грошей під звіт. Означає визначення правил, процедур та критеріїв, за якими підзвітні особи можуть отримувати грошові кошти під звіт. Може включати заповнення заявок, узгодження з начальством та видачу авансу підзвітній особі;
8. визначення порядку звітування за витраченими підзвітними коштами.

Включає складання звітів про витрати, документування витратних документів (наприклад, квитанцій, накладних) та представлення їх для перевірки та обліку;

9. запровадження системи контролю за використанням підзвітних коштів. Може включати перевірки витрат, регулярне звітування підзвітних осіб, а також перевірку достовірності та відповідності витратних документів.

Так, для раціональної організації бухгалтерського обліку розрахунків з підзвітними особами, важливо врахувати наступні аспекти:

а) вивчення особливостей технології та організації роботи підприємства, які можуть впливати на облік. Краще всього розуміти бізнес-процеси, взаємозв'язки між підрозділами та способи використання підзвітних коштів для ефективного організації обліку;

б) врахування можливостей підприємства щодо кадрового забезпечення та використання обчислювальної техніки.

Організація бухгалтерського обліку з підзвітними особами може бути централізованою або децентралізованою, залежно від структури та потреб підприємства. В обох випадках важливо забезпечити контроль за розрахунками та вчасне погашення заборгованості перед підзвітними особами.

Деякі способи посилення контролю та запобігання надмірній заборгованості включають:

1. встановлення чітких процедур та політики щодо розрахунків з підзвітними особами. Може включати встановлення лімітів підзвітних сум, процедуру звітування та контролю за витратами;

2. регулярна перевірка та аналіз розрахунків з підзвітними особами. Важливо систематично перевіряти достовірність та правильність документів, які підтверджують витрати, а також виявляти можливі неузгодженості чи зловживання;

3. встановлення механізмів контролю за витратами та звітуванням. Це може включати не тільки перевірку документів, але й залучення контролерів, ревізорів або автоматизованих систем для відстеження розрахунків та витрат;

4. встановлення внутрішніх правил щодо вчасного погашення заборгованості перед підзвітними особами. Важливо встановити чіткі терміни та процедури для погашення боргів та вчасно їх виконувати;

5. аналіз та усунення причин надмірної заборгованості. Важливо визначити причини виникнення заборгованості та прийняти заходи для її усунення, наприклад, поліпшення процесів, підвищення ефективності контролю та звітування.

Так, визначення і фіксування вимог щодо кількості відряджень і видачі коштів підзвітним особам, а також умов повернення коштів за певних обставин є важливим етапом в організації обліку з підзвітними особами на підприємстві. Наказ про облікову політику підприємства є відповідним документом, у якому можна встановити такі вимоги та правила.

Також важливо відмітити первинні документи, які використовує підприємство для процесу обліку із підзвітними особами. Це можуть бути, наприклад, заявки на отримання коштів, квитанції чи накладні про витрати, акти

звірки та інші документи, що підтверджують проведені розрахунки та використання коштів. Ці документи служать основою для документування та контролю всіх фінансових операцій з підзвітними особами.

Визначення і фіксування вимог та правил в наказі про облікову політику, а також використання відповідних первинних документів допомагають уникнути непорозумінь, встановити чіткі правила та процедури, а також виявити відповідальних осіб у випадку негативних ситуацій. Це сприяє ефективній організації обліку розрахунків з підзвітними особами та забезпечує відповідну контрольну систему.

Процес організації обліку розрахунків з підзвітними особами може включати наступні етапи, які наведено на рис. 1.

Рис. 1. Етапи проведення організації обліку розрахунків з підзвітними особами

Джерело: [1].

Висновки. Організація розрахунків з підзвітними особами передбачає ведення відповідних облікових записів, контроль за витратами та відображення їх у фінансових звітах. Правильна організація зазначених розрахунків сприяє контролю над витратами та ефективному використанню коштів на підприємстві.

Розрахунки з підзвітними особами охоплюють різноманітні операції з готівковими коштами, розрахунками, закупівлею матеріальних цінностей,

оподаткуванням та іншими аспектами. Для правильного виконання цих облікових завдань необхідно дотримуватись чинного законодавства та оформляти відповідну документацію. Для забезпечення цілісності інформації необхідно враховувати принципи своєчасності, повноти і достовірності.

Такі дослідження допомагають розкрити особливості розрахунків з підзвітними особами та пропонують практичні рекомендації щодо ефективного контролю та організації таких розрахунків у підприємстві. Вони сприяють покращенню системи обліку та зниженню ризиків, пов'язаних з неправильними розрахунками з підзвітними особами.

Список використаних джерел

1. Бріткаріу І. С. Основні аспекти обліку розрахунків з підзвітними особами на підприємстві. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13739/1/44-46.pdf> (дата звернення: 07.10.2023)
2. Офіційний сайт Верховної Ради / Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 07.10.2023)

ІВАНЕНКО Є. В.

здобувач освітнього ступеня магістр

ШУЛАКОВ В. О.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЦЕГЕЛЬНИК Н. І.,

Поліський національний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Вступ. У сучасній економіці, підвищення ефективності виробництва та розвитку підприємств є важливим завданням. Одним із шляхів досягнення цих цілей є зниження собівартості продукції (робіт, послуг). Собівартість відображає різні аспекти роботи підприємства, такі як організація виробничого процесу, ефективність використання ресурсів, продуктивність праці та інше.

Для досягнення зниження собівартості можна використовувати раціональну організацію виробничого процесу, оптимізацію використання активів підприємства, підвищення продуктивності праці та ефективного управління витратами. Це дозволить забезпечити ефективне функціонування підприємства й підвищити його конкурентоспроможність на ринку.

Дійсно, українські та зарубіжні вчені-економісти присвятили значну увагу дослідженню собівартості та її сутності. У своїх роботах вони вивчали різні аспекти цього поняття, включаючи історичний та економічний аспекти. Наприклад, Ю.Ю. Цал-Цалко, А.Ф. Аксененко, В.П. Завгородній, М.А. Болюх, М.І. Маниліч, О.В. Миронюк, В.М. Пархоменко та інші вчені ретельно досліджували поняття собівартості та її роль у виробництві і економіці. Вони розглядали різні аспекти собівартості, такі як її складові, методи обчислення, фактори, що впливають на зміну собівартості, а також вплив собівартості на економічну ефективність підприємства.

Дослідження цих вчених виявилися важливими для розуміння ролі собівартості у виробництві та економіці загалом. Вони зробили вагомий внесок у розвиток теорії собівартості і надали підґрунтя для подальших досліджень у цій області.

Результати дослідження. Собівартість є одним з найважливіших показників ефективності роботи підприємства, оскільки вона відображає комплексне використання всіх ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових). Вона визначає економічну ефективність виробництва, є базою для визначення ціни продукції та відображає нижню межу для виробника. Крім того, собівартість впливає на доцільність та вірогідність виробництва різних видів продукції і впровадження нової техніки.

Для правильного використання та аналізу собівартості необхідно мати розуміння її економічної природи, процесу формування та складу виробничих витрат, а також шляхів їх зниження. Дослідження порядку формування собівартості продукції залежно від поставлених завдань на підприємстві передбачає систематизацію і узагальнення наявних рекомендацій щодо

використання цього показника у різних сферах господарської діяльності.

Таке дослідження має велике значення для ефективного управління підприємством, оскільки дозволяє знайти шляхи зниження витрат та покращення продуктивності роботи, що, в свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та доходності підприємства.

Протягом тривалого часу собівартість використовувалась переважно в плануванні, обліку та аналізі підприємств. Цей факт знайшов відображення в тому, що собівартість визначається як витрати, пов'язані з діяльністю підприємства, і це становить основу для розуміння сутності та характеристик собівартості, а також її місця й ролі в системі економічних показників.

Собівартість має велике значення для планування бюджету підприємства, визначення ціни продукції та контролю витрат. Вона допомагає встановити обсяги і структуру витрат, забезпечити ефективне використання ресурсів, а також здійснити аналіз прибутковості різних видів продукції або ділянок підприємства.

На сьогоднішній день собівартість також стала важливим інструментом прийняття стратегічних рішень, оптимізації бізнес-процесів та досягнення конкурентних переваг. Вона дозволяє відстежувати витрати на кожний етап виробництва і знаходити шляхи їх зниження, що сприяє підвищенню ефективності підприємства і досягненню більшої прибутковості.

Інформація, наведена в роботах провідних науковців з економічної теорії та бухгалтерського обліку, пов'язана з різними тлумаченнями поняття «собівартість». Згідно з цими тлумаченнями собівартість є комплексною системою економічних зв'язків і залежностей, яка виявляється у витратах підприємства на виробництво і реалізацію продукції у грошовій формі. Вона також функціонує як фактор відтворення і ефективності діяльності підприємства.

Наприклад, на думку М.І. Маниліч, О.В. Миронюк [1, с.3] собівартість відшкодовує витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції, що є необхідним для процесу відтворення, та виявляє складну систему економічних зв'язків і залежностей, які існують у процесі виробництва і обігу товарів усіх суб'єктів господарювання.

Ю.С. Цал-Цалко собівартість визначає як суму, виражену в грошовій формі, витрат на засоби виробництва, оплату праці та соціальні заходи, що були витрачені. [4].

В.М. Панасюк [3] вважає, що собівартість продукції має центральне значення для управління підприємством та виступає як якісний показник, що відображає ефективність його діяльності.

Можна зробити висновок, що показник собівартості продукції є одним з основних компонентів економічного механізму господарювання, оскільки він визначає суму витрат, зроблених на виробництво і реалізацію продукції в грошовій формі. Рівень собівартості впливає на прибуток, рівень цін, рентабельність та інші показники діяльності підприємства.

На основі проведеного аналізу ролі та сутності собівартості продукції у

економічній та обліковій літературі можна зробити висновок, що «собівартість продукції» визначається як сукупні витрати на підготовку та випуск продукції, які виражені в грошовій формі. Чим ефективніше підприємство використовує свої виробничі ресурси та працює, тим нижча буде собівартість продукції.

У бухгалтерському обліку собівартість визначається як вартісна оцінка ресурсів, використаних у процесі досягнення конкретних цілей. Підприємство має право самостійно встановлювати перелік витрат, які включають до собівартості продукції (робіт, послуг), враховуючи економічну сутність понесених витрат і загальні принципи бухгалтерського обліку, а також вимоги до організації обліку.

Структуру і склад витрат у бухгалтерському обліку регламентує НП(С)БО 16 «Витрати». Важливо зауважити, що НП(С)БО 16 передбачає два типи собівартості:

- 1) собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг);
- 2) виробничу собівартість продукції (робіт, послуг) [2].

Звідси можна зробити такі висновки: собівартість продукції, робіт або послуг складається з вартості виробництва, яка включає прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати та змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати. Крім того, до собівартості також можуть включатися нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати. Величина собівартості продукції буде визначати загальну вартість виробництва та рентабельність підприємства.

Управління собівартістю на промисловому підприємстві включає в себе процес виявлення потенційних резервів та ефективне координування різних аспектів господарської діяльності підприємства.

Управління собівартістю є важливим елементом стратегічного планування та прийняття рішень для досягнення максимальної ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Собівартість використовується для різних цілей, включаючи:

1. оцінку рівня господарювання підприємства та його структурних підрозділів. Собівартість дозволяє оцінити ефективність виробничого процесу та рівень використання ресурсів, що дає змогу зробити висновки про ефективність господарської діяльності;

2. контроль за ефективністю витрачених ресурсів. Собівартість допомагає контролювати витрати та виявляти можливі резерви зниження собівартості шляхом оптимізації виробничих процесів та управління ресурсами;

3. визначення економічної ефективності інвестиційної та інноваційної діяльності. Собівартість дозволяє оцінити економічну доцільність вкладених коштів у проекти та зробити висновки про ефективність інвестицій та інновацій;

4. розробку і встановлення цін на продукцію, роботи, товари та послуги. Собівартість є важливим елементом визначення цін, оскільки виходячи з неї, підприємство може встановити оптимальну вартість своєї продукції для максимізації прибутку;

5. визначення економічної доцільності та вигідності здійснення підприємницької діяльності. Собівартість допомагає з'ясувати, чи є підприємницька діяльність прибутковою, чи дефіцитною, та приймати рішення щодо подальшого розвитку або корекції стратегії.

Узагалі, собівартість є важливим економічним показником, який допомагає підприємствам аналізувати та вдосконалювати свою діяльність з метою досягнення оптимальних результатів.

Висновки. Отже, при розгляді собівартості важливо враховувати його підпорядкованість конкретним цілям та завданням, які включають:

1. визначення витрат, пов'язаних з виробництвом продукції. Собівартість дозволяє ідентифікувати всі витрати, пов'язані з виробництвом, включаючи прямі та непрямі витрати, а також вартість матеріалів, праці та інших ресурсів;

2. формування ціни. Собівартість визначає основну частину вартості продукції і використовується для розрахунку ціни, забезпечуючи достатню рентабельність підприємства;

3. прогнозування та визначення кінцевого результату діяльності. Через аналіз собівартості можна прогнозувати та оцінювати кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства, виходячи з витрат та цін на продукцію.

Список використаних джерел

1. Маниліч М.І., Миронюк О.В.. Собівартість продукції: теоретичний аспект URL : <http://archive.nbuv.gov.ua>. (дата звернення: 02.10.2023)

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 02.10.2023)

3. Панасюк В.М., Ковальчук Є.К., Бобрівець С.В. Податковий облік Тернопіль : Карт-бланш. 2002. 264 с.

4. Цал-Цалко Ю.С., Мороз Ю.Ю., Цегельник Н. І. Управлінський облік: підручник. Житомир: ПП «Рута», 2015. 632с.

ІВАНОВА А.Є.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЯРМОЛЮК О.Ф.,

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Вступ. Військові дії, що відбуваються в Україні, негативно впливають на розрахунки з кредиторами і, як наслідок, на економіку держави в цілому. У більшості контрагентів бюджетних установ виникає проблема зі своєчасними виплатами. В результаті збільшується кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками, зменшується фінансування головного розпорядника коштів бюджетної установи.

Метою статті є дослідження проблем розрахунків з кредиторами, порівняння виконання бюджету за доходами та видатками, окреслення особливостей бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості у бюджетних установах.

Результати дослідження. Дослідники Г. О. Желніна, К. Т. Коновалова, А. С. Макарова, О.М. Рибалко зосередили увагу на питаннях розрахункової дисципліни та її неефективності на підприємствах [1, 2]. Їхні праці базувались на виокремленні головних проблем і недосконалостей системи управління кредиторською заборгованістю, а також на пошуку шляхів прискорення обороту капіталу, ефективного вивільнення тимчасово вільних коштів та своєчасному погашенні зобов'язань. Проблема обліку кредиторської заборгованості є актуальною, проте недостатньо висвітленою.

Згідно із Постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 р. №590 «Про затвердження повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» усі платежі проводяться почергово за ступенем важливості. Так, першочерговими є платежі із виплати заробітної плати, стипендії, виплати на харчування студентам-сиротам тощо. В Постанові є детальний список платежів, які оплачується в другу чергу. Наприклад, матеріали для ремонту водо-, тепло-, електро-, газопостачання; оплата матеріалів для підготовки до опалювального сезону; оплата матеріалів та обладнання для облаштування укриттів тощо. Платежі, що не належать до першої та другої черг, відносяться до кредиторської заборгованості.

На рис. 1 розглянемо виконання бюджету за видатками станом на липень 2023 року.

Як бачимо, виконання державного бюджету за видатками у липні 2023 року здійснено лише на 56,9%, відтак, решта - 43,1% лишається нереалізованим Державною казначейською службою України та знаходиться у кредиторській заборгованості.

Щомісячно бюджетна установа звіряє заборгованість перед постачальниками й підрядниками та подає відомості у звітах до Державної Казначейської служби України.

Рис. 1. Виконання бюджету за доходами та видатками (станом на липень 2023 року) [3]

Основними нормативними документами з обліку кредиторської заборгованості бюджетними установами є:

- НП(С)БОДС №128 «Зобов'язання»;
- НП(С)БОДС №134 «Фінансові інструменти»;
- Порядок №372 «Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ»;
- Положення №879 «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань»;
- Порядок №309 «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України».

У плані рахунків передбачений окремий клас рахунків для обліку зобов'язань бюджетних установ – клас 6 «Зобов'язання». Саме в ньому визначено всі рахунки для обліку поточної та довгострокової заборгованості, й навіть для доходів майбутніх періодів. Однак рахунок для обліку умовних зобов'язань відображено окремо – він наведений у розділі 2 «Позабалансові рахунки» Плану рахунків.

На рис. 2 представимо класифікацію зобов'язань та згрупуємо субрахунки для їх обліку.

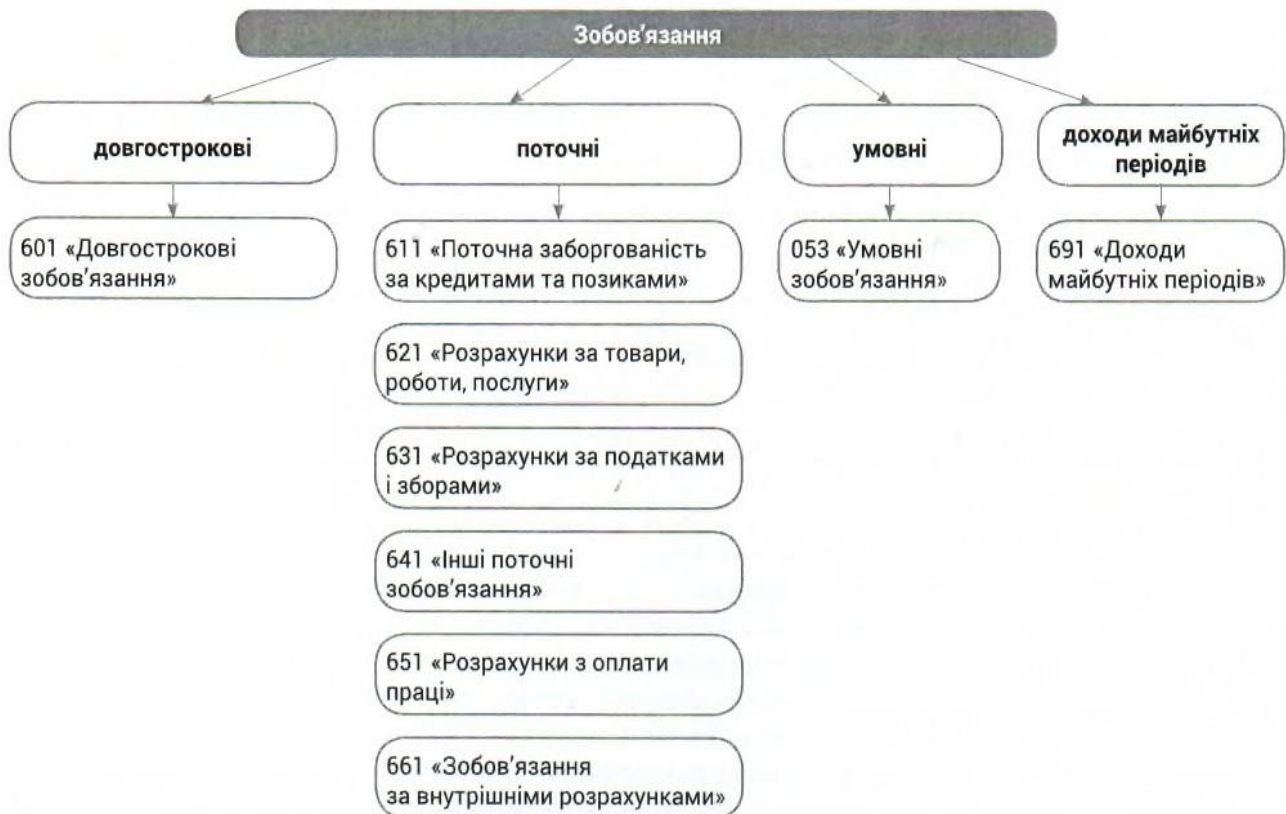

Рис. 2. Класифікація зобов'язань та субрахунки для їх обліку

Узагальнюється ведення обліку кредиторської заборгованості в меморіальному ордері №6 «Розрахунки з поставачальниками та підрядниками», у якому можна прослідкувати зміни в розрахунках на початок та кінець звітного місяця.

Висновки. Поліпшити стан кредиторської заборгованості можна лише шляхом вчасного та повномірного фінансування головного розпорядника коштів бюджетної установи, але доки діє воєнний стан, оплата всіх платежів здійснюється через ДКСУ відповідно до Бюджетного кодексу України та Постанови №590. Одразу після закінчення воєнного стану потрібно буде провести інвентаризацію з метою оцінки можливості погашення кредиторської заборгованості у майбутньому та за потребою списати безнадійну заборгованість.

Список використаних джерел

1. Желніна Г. О., Рибалко О. М. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Актуальні соціально-економічні проблеми держави регіонів*. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Покровськ. 2019. С. 91–93.
2. Коновалова К. Т., Макарова А. С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 34. 2018 С. 181–184.
3. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=7&year=2023&budgetType=CONSOLIDATED> (дата звернення 21.09.2023 р.).

ІЩУК О.М.

здобувач освітнього ступеня магістр

МЕЛЬНИК В.С.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ У СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ: ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

Вступ. В сучасних умовах глобалізаційних процесів та інформаційної економіки, управління запасами стає надзвичайно актуальним завданням для підприємств. Системний підхід до управління діяльністю підприємства необхідний для досягнення оптимального використання виробничого та фінансового потенціалу.

Запаси є одним з ключових ресурсів підприємства, а їх ефективне управління дозволяє забезпечити конкурентні переваги та прибуткову діяльність. Впровадження дієвих методів управління запасами допомагає підприємству оптимізувати рівень запасів, знизити витрати та забезпечити високу якість виробництва.

У контексті трансформаційних змін, якісна та своєчасна облікова інформація стає надзвичайно важливою для управління запасами. Оптимальне використання інформації про запаси дозволяє зробити обґрунтовані управлінські рішення щодо постачання, планування та контролю запасів.

Отже, ефективне управління запасами стає важливим фактором успіху підприємства. Впровадження дієвих методів та використання якісної інформації допомагає підприємству забезпечити конкурентні переваги, створити можливості для прибуткової діяльності та досягнути стабільного розвитку.

Результати дослідження. Запаси – найменш ліквідна складова оборотних активів підприємства, оскільки їх перетворення на грошові кошти займає певний проміжок часу. Для успішного управління підприємством необхідна достовірна, оперативна й повна інформація про залишки запасів їх номенклатури та потребу для забезпечення безперебійного виробництва. Ця інформація служить основою для прийняття оперативних управлінських рішень щодо оптимізації використання запасів на підприємстві.

Сполучення облікових даних із управлінською інформацією через систему управлінського обліку запасів встановлює зв'язок між процесом управління діяльністю підприємства та обліковим процесом. Інструментарій управлінського обліку запасів визначається спрямованістю інформації на потреби відповідного рівня управління [1].

Висновок, зроблений науковцями Чуприною Л. В. та Намазовою В. М. [2] на основі аналізу літературних джерел, показує, що управління запасами є важливою діяльністю, спрямованою на безперебійне виробництво та збут продукції з мінімізацією загальних витрат на створення та обслуговування

запасів. Одночасно, управління запасами є процесом створення, контролю та регулювання рівня запасів на різних етапах постачання, виробництва та збуту продукції.

На рис. 1 наведено загальну схему процесу управління запасами.

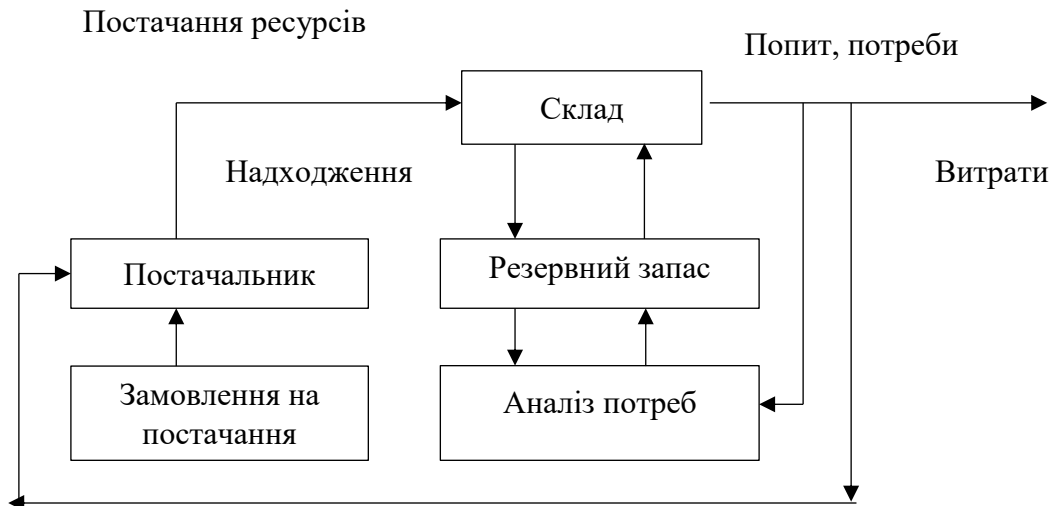

Рис. 1. Схема управління запасами

У науковій та навчальній літературі акцентується увага на двох основних методах управління запасами: метод Activity Based Costing (ABC) та метод XYZ. Перший метод включає категоризацію запасів і широко використовується для управління товарними і матеріальними запасами. Другий метод розглядає кожну номенклатурну позицію без групової класифікації, але з урахуванням стабільності попиту, що залежить від різних факторів. Обидва методи є простими у застосуванні і можуть бути застосовані для раціоналізації будь-якої сфери діяльності підприємства.

ABC-аналіз базується на принципі «80/20» (правило Парето), згідно з яким 20% номенклатури запасів припадає на 80% їх вартості. У якості параметрів оцінювання можуть використовуватися обсяги продажу або дохід, витрати на зберігання, валовий прибуток, рентабельність та інші фактори [3].

Другий метод XYZ є доповненням ABC-аналізу, проте характеризується аналізом кількісних показників. Основна мета XYZ-аналізу полягає у вивченні стабільності продажів підприємства, тобто в розподілі товарів на групи з урахуванням точності прогнозів та стабільності (рівномірності) ринкового попиту. Це дозволяє враховувати зміни та відхилення в продажах (попиті). Крім того, розподіл товарів на номенклатурні групи є простою процедурою, що здійснюється шляхом інтервального поділу [3].

Кожна з представлених моделей застосовується у конкретній ситуації. Наприклад, якщо у процесі управління запасами витрати є незначними, доцільно використовувати систему з фіксованим розміром замовлення. З іншого боку, якщо є графік надходження запасів від постачальника, краще вибрати модель з постійним рівнем запасів.

Таким чином, моделі управління запасами підприємства є основою дослідження, яке дозволяє здійснювати аналіз реакції на змінні, що виникають

під впливом різних факторів, і передбачати (спрогнозовувати) майбутні ситуації.

Управління запасами є важливою складовою сучасного підприємництва та ключовим фактором для досягнення ефективності та конкурентоспроможності. Однак, існує кілька викликів, які впливають на ефективність управління запасами. Недостатня точність прогнозування попиту, зайві запаси та втрати, пов'язані з неправильними стратегіями управління запасами, можуть призвести до збитків для підприємства.

Однак, інноваційні підходи до управління запасами дають підприємствам можливість впроваджувати нові стратегії та технології для оптимізації процесів. Зокрема, концепція Just-in-Time (JIT) передбачає постачання товарів безпосередньо в момент їх потреби, що зменшує потребу у зберіганні великих запасів. Це сприяє скороченню витрат на утримання запасів, зменшенню ризику застарівання товарів та уникненню зайвих витрат.

Vendor-Managed Inventory (VMI) – підхід, коли постачальник бере на себе відповідальність за управління запасами на складі замовника. Виробник аналізує попит та рівень запасів і самостійно забезпечує потрібні постачання. Це дозволяє зменшити запаси і витрати на зберігання, а також покращити координацію у ланцюжку постачання.

Collaborative Planning, Forecasting, and Replenishment (CPFR) – спільне планування, прогнозування та поповнення запасів між постачальником і покупцем. Цей підхід базується на обміні даними та спільній роботі над прогнозами попиту. В результаті, забезпечується більш точне планування запасів, зменшення ризику затримок у поставках та підвищення ефективності в ланцюжку постачання.

Висновки. Отже, використання інноваційних підходів в управлінні запасами у сучасному підприємстві є важливим для подолання викликів та досягнення ефективності та конкурентоспроможності. Ці підходи допомагають підприємствам знижувати витрати, покращувати точність прогнозування та оптимізувати рівень запасів, що веде до покращення фінансових показників та зміцнення позицій на ринку.

Список використаних джерел

1. Роєва О. С. Розвиток управлінського обліку запасів в інформаційному забезпеченні інноваційної діяльності. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Вип. 5 (38). С. 273-283.
2. Чуприна Л. В., Намазова В. М. Роль управління запасами у підвищенні ефективності управління підприємством. *Молодий вчений*. 2017. № ;(44). С. 784-788.
3. Мазур О. Є. Особливості визначення вихідних характеристик в ABC-аналізі асортименту. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/156.pdf>

КАРАВАЄВА Т.В.
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: к. е. н., доц. САВЧЕНКО Н.М.,
Поліський національний університет

ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ ЯК ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Вступ. З метою забезпечення безперервності ведення господарської діяльності, підприємства повинні мати в наявності виробничі запаси визначеної номенклатури та у необхідній кількості. Належно організований облік виробничих запасів, як складової оборотних активів, дає змогу контролювати їх кількість, якісні параметри, вартість, а також сприяє оптимізації процесів планування господарських операцій, процесів виробництва продукції та постачання ресурсів.

Результати дослідження. Вітчизняні підприємства, з метою ведення обліку виробничих запасів, використовують норми чинних нормативно-правових актів, основними з яких є: НП(С)БО 9 «Запаси» та Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів. Користуючись положеннями згаданих правових документів суб'єкт господарювання самостійно визначає елементи облікової політики щодо виробничих запасів, зокрема:

- порядок їх оцінки при надходженні і вибутті;
- метод обліку транспортно-заготівельних витрат та базу їх розподілу;
- призначення та умови використання виробничих запасів;
- розробку робочого плану рахунків;
- порядок ведення аналітичного обліку;
- визначення кола відповідальних осіб за порядок зберігання та ведення обліку виробничих запасів (складський облік) та ін.

Відповідність елементів облікової політики інформаційним потребам системи управління також сприяють раціональності та оперативності ведення складського обліку виробничих запасів. Сьогодні основним інформаційним запитом користувачів до системи бухгалтерського обліку стосовно запасів є організація облікового відображення їх руху в умовах швидкої ліквідності з можливістю оперативного контролю залишків за умов еволюції основних парадигм обліку запасів [1].

Роль бухгалтерського обліку виробничих запасів для потреб контролю та планування наведена на рис. 1.

Належно організований облік виробничих запасів підвищує ефективність управління витратами виробництва та сприяє оптимізації розміру прибутку завдяки точному визначенню потреби в запасах та їх вартості. Таким чином, відбувається вивільнення високоліквідних активів – грошових коштів. Також бухгалтерський облік сприяє підвищенню ступеню контрольованості якості виробничих запасів, що зводить до мінімуму випадки використання неякісної сировини та матеріалів при виробництві продукції, а отже, стає можливим

уникнення випадків виникнення виробничих дефектів або зниження якості готової продукції.

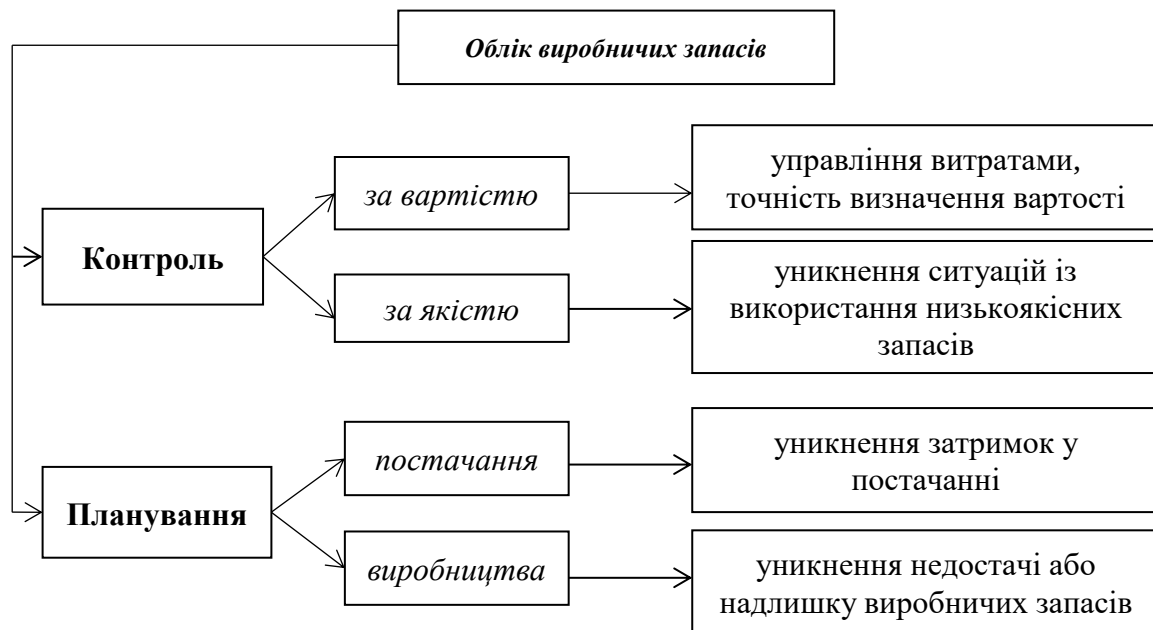

Рис. 1. Роль бухгалтерського обліку виробничих запасів для потреб контролю та планування

Облік виробничих запасів дозволяє спланувати терміни та обсяги поставки такого виду оборотних активів, що в свою чергу унеможливорює виникнення збоїв у виробничих процесах. Стосовно ролі обліку виробничих запасів в плануванні процесу виробництва продукції, то забезпечується наявність необхідної кількості матеріалів та унеможливорюється виникнення ситуацій пов'язаних із нестачею або надлишком виробничих запасів.

Для удосконалення порядку ведення аналітичного обліку виробничих запасів доцільним є запровадження їх детального класифікаційного поділу відповідно до інформаційних запитів адміністративного персоналу та використання системи кодування матеріальних цінностей. Це дасть змогу структурувати інформаційний масив щодо виробничих запасів в розрізі певних критеріїв (наприклад, виду запасу, його ґатунку, найменування постачальника та ін.), а також підвищить аналітичність облікових даних.

Висновки. Отже, ефективність ведення господарської діяльності вітчизняними підприємствами на пряму залежить від рівня організації бухгалтерського обліку. Формування і використання виробничого потенціалу в сучасних умовах невизначеності вимагає наявності якісно нової системи управління виробничими запасами. Бухгалтерський облік виробничих запасів, як основне інформаційне джерело для системи управління, сприяє ефективному та раціональному їх використанню, полегшує процес управління витратами, зменшує розмір витрат, що виникають внаслідок зберігання та переміщення виробничих запасів, вивільняє частину оборотних коштів.

Список використаних джерел

1. Кирилюк Б.Л. Проблеми обліку запасів у дисертаціях українських дослідників. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз»*. 2013. Вип. 3. С. 98–111
2. Савченко Н. М. Актуальні питання формування та обліку виробничих запасів. *Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту*: зб. тез III-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 24–25 трав. 2018 р. Хмельницький : ХКТЕІ, 2018. С. 223–226.

КУГЛЯР А.А.

здобувач вищої освіти магістр

кафедри фінанси, банківська справа та страхування

Науковий керівник: проф. економ. наук, доц. ЛАГОДІЄНКО Н.В.,

Миколаївський національний аграрний університет

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Вступ. У сучасному світі, зміненому цифровою революцією, підприємства зіштовхуються з певними викликами та відкривають нові можливості. Цифрова економіка створює нові умови функціонування, вимагаючи від бізнесу адаптації до них і надання пріоритету інноваційним технологіям та стратегіям. У такому контексті, податкове планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства набуває масштабності та нового значення.

Цифрова економіка відкриває більші можливості для підприємств, забезпечуючи їм збільшену доступність ринків, підвищену ефективність виробництва, та покращену взаємодію з клієнтами. Але в той же час, вона супроводжується новими податковими викликами та ризиками, які виникають зі збільшеним обсягом цифрових операцій, глобалізацією, інноваціями у фінансових процесах, та складним податковим законодавством.

Результати дослідження. Податкове планування стає незамінним інструментом для досягнення фінансової стійкості підприємства. Податкове планування і фінансова стійкість вже давно стали важливими інструментами для забезпечення успішного функціонування підприємств. Однак у сучасних умовах цифрової економіки, де дані є ключовим ресурсом, а технології постійно змінюються, податкові стратегії та фінансові підходи також потребують переосмислення та адаптації. Головним у вирішенні цих питань є розуміння важливості податкового планування та розробки ефективної стратегії фінансової стійкості в умовах цифрової трансформації.

Сучасне податкове планування використовує можливості технологій та професійних навичок для забезпечення послідовності прийняття рішень, виконання законодавчих вимог і досягнення стратегічних цілей організації. Детальне планування є основним фактором успіху компанії, особливо в умовах непередбачуваності глобальної економіки. Податкове планування також є важливим елементом для фізичних осіб, які стикаються з викликами управління бізнесом та збереженням свого майна в складному регуляторному середовищі.

Оскільки світова спільнота розвивається в цифровому напрямку, то все більшої популярності набирає цифрове оподаткування. Стратегія цифрового оподаткування дозволяє провести глибокий та всебічний аналіз податкових питань, включаючи ключові аспекти функціонування податкового відділу. Вона включає в себе чотири важливі взаємопов'язані напрямки: оптимізацію цифрового оподаткування, послуги з управління цифровим оподаткуванням, податкові технології та використання великих обсягів даних

у сфері оподаткування [1].

З огляду на сучасні трансформаційні аспекти системи оподаткування, можна зауважити, що автоматизація вже стала нормою як для процесів фіскальної служби, так і для самих платників податків. Ці нові підходи та сервіси мають спільну особливість - вони здійснюються у формі електронних рішень. Впровадження електронних сервісів дозволило скоротити час і витрати, підвищити рівень добровільності сплати податків, збільшити надходження до бюджету, зменшити корупцію. Централізована автоматизація оподаткування, разом із виявленими економічними перевагами, дозволила накопичувати значні обсяги високоякісної податкової інформації, яка стала основою для фіскальної служби отримати певні переваги та привілеї, а також стати основою для впровадження цифрових технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та обробка великих обсягів даних. Зокрема, штучний інтелект уже використовується у процесі оцінки платників податків, аналізу різних методів та прийомів ухилення від сплати податків, а також у плануванні та проведенні податкових перевірок. Крім того, завдяки ШІ здійснюється групування платників податків на підставі аналізу їхнього бізнес-стану, фінансової стійкості, дотримання податкового законодавства та репутації, що подальше дозволяє розподілити їх на певні сегменти та розробити індивідуальні стратегії оподаткування та комунікації [2].

З використанням машинного навчання також можна виявляти патерни та методики ухилення від сплати податків. Наприклад, аналіз соціальних мереж може бути корисним для виявлення шахраїв, які використовують схеми ухилення від сплати податків, зокрема ПДВ.

Незворотність впровадження сучасних цифрових технологій у сфері оподаткування обов'язково повинна враховувати ризики, пов'язані з можливим некоректним використанням цих технологій. Особливо це стосується штучного інтелекту, для якого важливими принципами повинні стати:

- ретельна обережність щодо впровадження, яка включає оцінку витрат і результатів, а також обґрунтованість прийняття управлінських рішень та висновків;
- нейтральність та об'єктивність при створенні алгоритмів;
- об'єктивність оцінки впливу на права та гарантії платників податків;
- прозорість у видачі рішень щодо платників податків, зі збереженням їх права на захист;
- забезпечення безпеки та конфіденційності у процесі використання цих технологій [3].

Прозорість та відкритість у зборі та аналізі даних є надзвичайно важливими. Суспільство повинно бути впевненим, що особисті дані не використовуються незаконно або для власних цілей. Захист громадян має бути гарантованим, і контроль за використанням цих даних повинен бути введений. Незворотність впровадження сучасних технологій у сфері оподаткування також пов'язана з можливими помилками та недоліками в алгоритмах машинного навчання. Такі системи мають бути постійно оцінюваними та вдосконаленими, а також бути

відкритими для рецензії та корекції. Ризики некоректного використання цих технологій, зокрема з метою політичного переслідування або обмеження особистих свобод, повинні бути відверто визнані та обмежені в рамках закону. Наявність чітких нормативних актів та механізмів контролю є важливою складовою впровадження машинного навчання у сферу податків.

Висновки. Цифрова трансформація змінює підходи до управління фінансами та оподаткуванням, ставлячи підприємства перед новими викликами та можливостями. З використанням сучасних технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та аналіз великих даних, підприємства можуть ефективніше планувати свої податкові стратегії, зменшувати ризики та оптимізувати витрати.

Прозорість, об'єктивність та безпека використання цифрових технологій у сфері оподаткування є важливими аспектами, які допомагають забезпечити права платників податків та зберегти довіру податкових органів та суспільства. Важливо враховувати ці аспекти при розробці та впровадженні цифрових ініціатив в галузі оподаткування.

У підсумку, забезпечення фінансової стійкості та ефективне податкове планування в умовах цифрової економіки вимагають поєднання сучасних технологій з відповідальним підходом до управління фінансами та оподаткуванням. Розуміння важливості цього процесу стане ключовим для підприємств у досягненні успіху та стійкості в сучасному цифровому світі.

Список використаних джерел

1. Стратегія цифрового оподаткування. *Ernst & Young*. URL: https://www.ey.com/uk_ua/tax/digital-strategy (дата звернення: 13.10.2023)
2. Рогова Н.В. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. *Фінансовий простір*. №2(38). 2020. С.103-116.
3. The use of Artificial Intelligence by tax administrations, a matter of principles. URL: <https://www.ciat.org/the-use-of-artificial-intelligence-by-tax-administrations-amatter-of-principles/?lang=en> (дата звернення: 13.10.2023)

КУЛАКІВСЬКИЙ Д.В.

здобувач освітнього ступеня магістр,

Науковий керівник: д.е.н., проф. ТКАЧУК В.І.

Поліський національний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Показник фінансового результату є одним із найактуальніших об'єктів науково-практичних досліджень. Формування ефективного механізму управління фінансовими ресурсами залежить від правильного розуміння їх сутності, обраної методики розрахунку та концепції використання. Науково-теоретичні та практичні засади формування фінансових результатів підприємства відображені у працях відомих зарубіжних та українських вчених: Т.Андросової, Ф. Бутинця, Я. Лебедзевич, М.Патарідзе-Вишинської, Р.Скалюк [3] та ін. Однак, в умовах глобалізації світової економічної системи та євроінтеграційних перспектив України доцільним вбачається поглиблене дослідження зарубіжного досвіду та практики формування, розподілу та управління фінансовими результатами.

Результати дослідження. В контексті даного дослідження доцільним вбачається аналіз основних підходів до трактування категорії фінансового результату, які найчастіше використовуються в зарубіжній практиці. У міжнародній практиці виокремлюють три способи розрахунку величини фінансового результату діяльності підприємства [1]:

- 1) фінансовий результат розглядається як зміна величини власного капіталу суб'єкта господарювання впродовж обраного звітного періоду;
- 2) фінансовий результат (*financial result*) трактують як абсолютну зміну показника чистих активів підприємства за звітний період;
- 3) фінансовий результат розраховується шляхом віднімання від величини доходів загальної суми витрат підприємства;

Наведені методичні підходи до визначення розміру фінансових результатів виходять із змістовної сутності Концепції збереження капіталу, які містяться в "Концептуальній основі складання та подання фінансової звітності" [2, с. 72-73]. Нині в світовій економічній та фінансовій практиці розрізняють дві концепції капіталу і збереження капіталу [3]:

– *перша концепція* фінансового капіталу розглядає капітал як інвестовані кошти і тут досліджувана категорія ототожнюється із чистими активами або власним капіталом підприємства. Згідно вказаної концепції, прибуток, як позитивний фінансовий результат, вважається отриманим за умови перевищення фінансової (або грошової) величини чистих активів на кінець періоду над аналогічним показником на початок періоду. При цьому протягом аналізованого періоду обов'язково віднімаються всі необхідні виплати власникам;

– *друга концепція* фізичного капіталу (капітал як виробнича потужність) трактує його у вигляді продуктивності (потужності) підприємства, яка базується,

наприклад, на кількості отриманої продукції за певний період (день, місяць, квартал, рік). Згідно цієї концепції, додатний фінансовий результат буде отриманим за умови, що фактична виробнича потужність (продуктивність) суб'єкта господарювання на кінець аналізованого періоду перевищує аналогічний показник, визначений на початок цього періоду. При цьому також здійснюється вирахування будь-яких виплат власникам впродовж даного періоду.

За результатами проведено дослідження виявлено, що зарубіжна практика передбачає застосування декількох способів визначення фінансових результатів діяльності підприємств. Перший – балансовий метод, що показує зміну вартості чистих активів суб'єкта господарювання протягом звітного періоду та другий – метод “витрати → випуск”, згідно якого визначення фінансового результату здійснюється способом порівняння доходів та витрат діяльності підприємства. В сучасних умовах підприємства застосовують і третій метод, за яким фінансовий результат розраховується як різниця між вартістю чистих активів на початок і кінець аналізованого періоду. Як свідчить міжнародний досвід, в світовій практиці в діяльності суб'єктів господарювання найчастіше використовується метод “витрати → випуск”.

У таблиці 1 відображено сутність кожного методу визначення фінансового результату, джерело даних для розрахунку, сфера застосування.

Таблиця 1

Методичні підходи до визначення фінансового результату в зарубіжних країнах

Види обліку	Тип модуля у планах рахунків	Класи бухгалтерських рахунків	Метод визначення фінансового результату	Звітність
Фінансовий облік	Балансовий	“Довгострокові зобов'язання”, “Поточні зобов'язання”, “Забезпечення”, “Необоротні активи”, “Запаси”, “Капітал”	1. Зміна вартості чистих активів на початку і наприкінці звітного періоду. 2. Результат = Актив – Капітал – Зобов'язання	Фінансова звітність (бухгалтерський баланс)
	Витрати – випуск	“Доходи (за видами діяльності підприємства)”, “Витрати за елементами”, “Витрати за видами діяльності”, (Франція), “Витрати за функціями підприємства” (Великобританія, США, Канада)	Результат = Доходи - Витрати	Фінансова звітність (звіт про фінансові результати)

Продовж. табл. 1

Управлінський облік	Відображення результату фінансового обліку	“Фінансовий результат за центрами відповідальності”, “Аналітичний фінансовий результат”	Відображений результат фінансового обліку деталізується, перегруповується відповідно до мети аналізу	Внутрішня звітність за даними управлінсько-го обліку

Джерело: сформовано автором за матеріалами [3, с. 19-21]

Обраний варіант визначення фінансових результатів має прямий вплив на ефективність управління цим процесом. Адже, процес управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства – це складна організаційно-управлінська система, яка включає розробку, формування та реалізацію відповідних функцій управління (планування, організація, інформаційне забезпечення, мотивація, моніторинг та контроль), що направлені на забезпечення конкурентоспроможності суб’єкта господарювання, зростання прибутковості, раціонального використання існуючого виробничо-ресурсного потенціалу його розвитку. Варто зазначити, що визначення фінансових результатів варто здійснювати з врахуванням основних функцій діяльності підприємства: безпосереднє виробництво продукції (виконання робіт чи надання послуг), реалізація, післяпродажний сервіс, управління тощо.

Висновки. В ринкових умовах метою будь-якого підприємства є отримання прибутку. Задля максимізації прибутку господарюючий суб’єкт старається оптимізувати власні витрати шляхом аналізу показника операційного важеля, який передбачає зростання постійних і зменшення змінних витрат. Нині в Україні формування витрат при визначенні фінансового результату до оподаткування відбувається відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або ж міжнародних стандартів фінансової звітності. З врахуванням розміру отриманих доходів розробляється конкурентна стратегія підприємства щодо управління матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами, а також забезпечується процес інвестування у подальший розвиток підприємства.

Список використаних джерел

1. Мардус Н.Ю., Шкарлат А.О. Теоретичні та методичні підходи до визначення прибутку підприємства в обліку та аудиті. *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/194.pdf>. (дата звернення 26.10.2023 р.).
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000. Перекл. з англ. За ред.. С.Ф. Голова. К.: ФПБАУ, 2000. 1272 с.
3. Скалюк Р. Концепції фінансового результату діяльності промислового підприємства: міжнародна практика та вітчизняні реалії. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 3 (28). С 18-25.

КУПРІЯНЧУК Н.В.

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., проф. СУЛІМЕНКО Л.А.,

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ БЕЗАЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ НА ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД»

Вступ. Виведення виробництва безалкогольних напоїв на ринок завжди було складним завданням для багатьох підприємств. Однак компанія ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД» вже довгий час успішно працює в цьому сегменті, завойовуючи популярність серед споживачів. Одним із важливих аспектів виробництва таких напоїв є формування їх собівартості.

Результати дослідження. Собівартість – це важливий економічний показник, який визначає витрати підприємства на виробництво одиниці продукції. У випадку виробництва безалкогольних напоїв, таких як газовані напої, соки та інші вироби, цей показник включає в себе витрати на сировину, інші витрати в ході технологічного процесу виробництва, упаковку, транспортування та інші фактори, які безперечно мають вплив на вартість кінцевого продукту.

Важливо зазначити, що собівартість безалкогольних напоїв не є постійною величиною, оскільки, вона може змінюватися залежно від інших обставин, таких як коливання цін на сировину, зміни в технологічних процесах виробництва, фіксовані та змінні витрати підприємства тощо.

На прикладі компанії ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ Україна ЛІМІТЕД», яка є однією із складових глобальної корпорації «The Coca-Cola Company», розглянемо формування собівартості безалкогольних напоїв, що має свої галузеві особливості, є цікавим і складним завданням через специфіку інгредієнтів, процесів виробництва, глобальних стандартів якості, яких необхідно дотримуватися, для досягнення найвищого рівня конкурентоспроможності на ринку.

На підприємствах, пов'язаних із виробництвом продукції, визначають два види собівартості (рис.1), що має важливе значення при ціноутворенні.

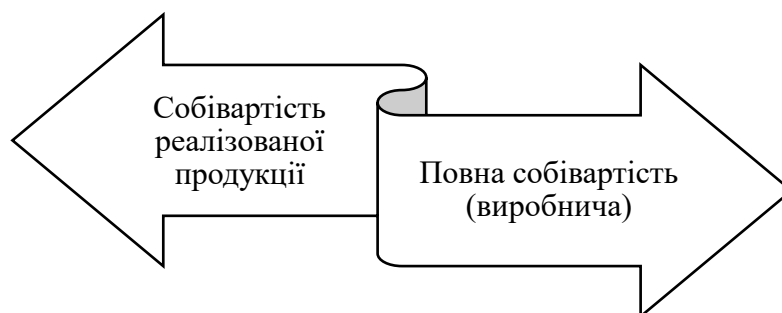

Рис. 1. Види собівартості на виробничих підприємствах

Розрахунок виробничої собівартості продукції, робіт і послуг, вимагає пильної уваги до статей і врахування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом, до яких включаються витрати на сировину, робочу силу та інші прямі витрати, пов'язані з виробничим процесом [3]. Класифікацію витрат підприємства представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація витрат у ІІ «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед»

Види витрат	Включають в себе:
Прямі матеріальні витрати	Вартість цукру, води, вуглекислого газу, ароматизаторів та інших інгредієнтів, які використовуються у виробничому процесі, заробітну плату фабричних робітників і керівників, а також іншого персоналу, який задіяний в процесі.
Інші прямі витрати	Вартість електроенергії, пакувальних матеріалів та інших матеріалів, що використовуються у виробничому процесі.
Змінні накладні витрати	Витрати на рекламу, маркетинг та іншу діяльність, пов'язану з виробничим процесом [1].
Постійні розподілені накладні витрати	Витрати на оренду та страхування фабрики та інших основних засобів, витрати на амортизацію обладнання, що використовується у виробничому процесі [4].

Слід зазначити, що на підприємстві використовується однопередільний метод обліку витрат. Він є популярним підходом у виробництві безалкогольних напоїв та передбачає поділ витрат, що формують виробничу собівартість на прямі та непрямі витрати. Цей метод обліку витрат широко використовується у виробництві безалкогольних напоїв більшості підприємств.

На рис. 2 відображено розподіл операційних витрат діяльності між виробничою собівартістю, реалізованої продукції та витратами періоду [5].

Розглянемо особливості формування собівартості безалкогольних напоїв в табл. 2.

Таблиця 2

Особливості формування собівартості безалкогольних напоїв

Сировина	Вартість сировини (цукор, соки, концентрати, вода, ароматизатори та ін.)
Технологічні витрати	Витрати на утримання обладнання та виробничої техніки
Упаковка	Вартість пляшок, банок, етикеток та іншої упаковки
Логістика і транспортування	Витрати на транспортування готової продукції до ринку та робоча логістика
Якість та її контроль	Вартість обладнання та процесів для забезпечення високої якості продукції
Маркетинг та реклама	Витрати на рекламні кампанії та підтримку бренду
Управління виробництвом	Витрати на управління виробництвом, персонал та адміністративні витрати
Змінні накладні витрати	Витрати на рекламу, маркетинг та іншу діяльність, пов'язану з виробничим процесом.

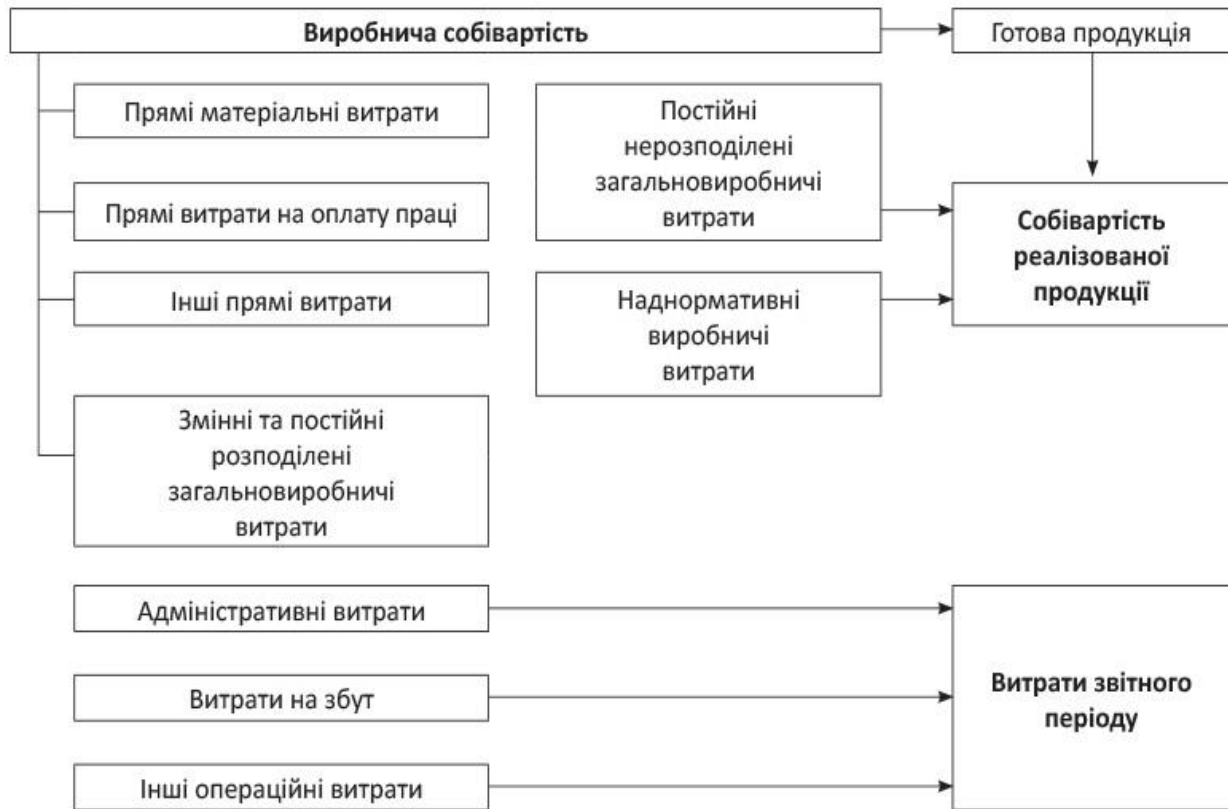

Рис. 2. Схема розподілу витрат підприємства

Виготовлення безалкогольних напоїв безпосередньо ведеться на 23 рахунку. Види продукції, які виготовляються на підприємстві мають свої аналітичні рахунки, деякі з них наведено на рис. 3.

Аналітичні рахунки з обліку витрат на виробництво безалкогольних напоїв відкриваються за кожним видом продукції. Наприклад, виробництво газованих напоїв, виробництво чайних напоїв, виробництво тоніків, виробництво мінеральної води та ін.

Висновки. ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖІЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД» виробляє широкий спектр безалкогольних напоїв. Виробнича собівартість формується згідно з НПСБО 16 «Витрати». Однак, при формуванні собівартості безалкогольних напоїв слід враховувати особливості технології виробництва безалкогольних напоїв та проводити ретельний аналіз усіх витрат ресурсів на їх виробництво з метою їх оптимізації. Правильна організація управлінського обліку дозволить досягти високих фінансових показників та прибутковості підприємства. Враховуючи, що досліджувана компанія використовує міжнародні стандарти ISO 9001 та ISO 22000 та розробляє методи для зменшення негативної дії на довкілля, що безумовно має вплив на формування собівартості безалкогольних напоїв, характерною особливістю бізнесу є його соціальна відповідальність.

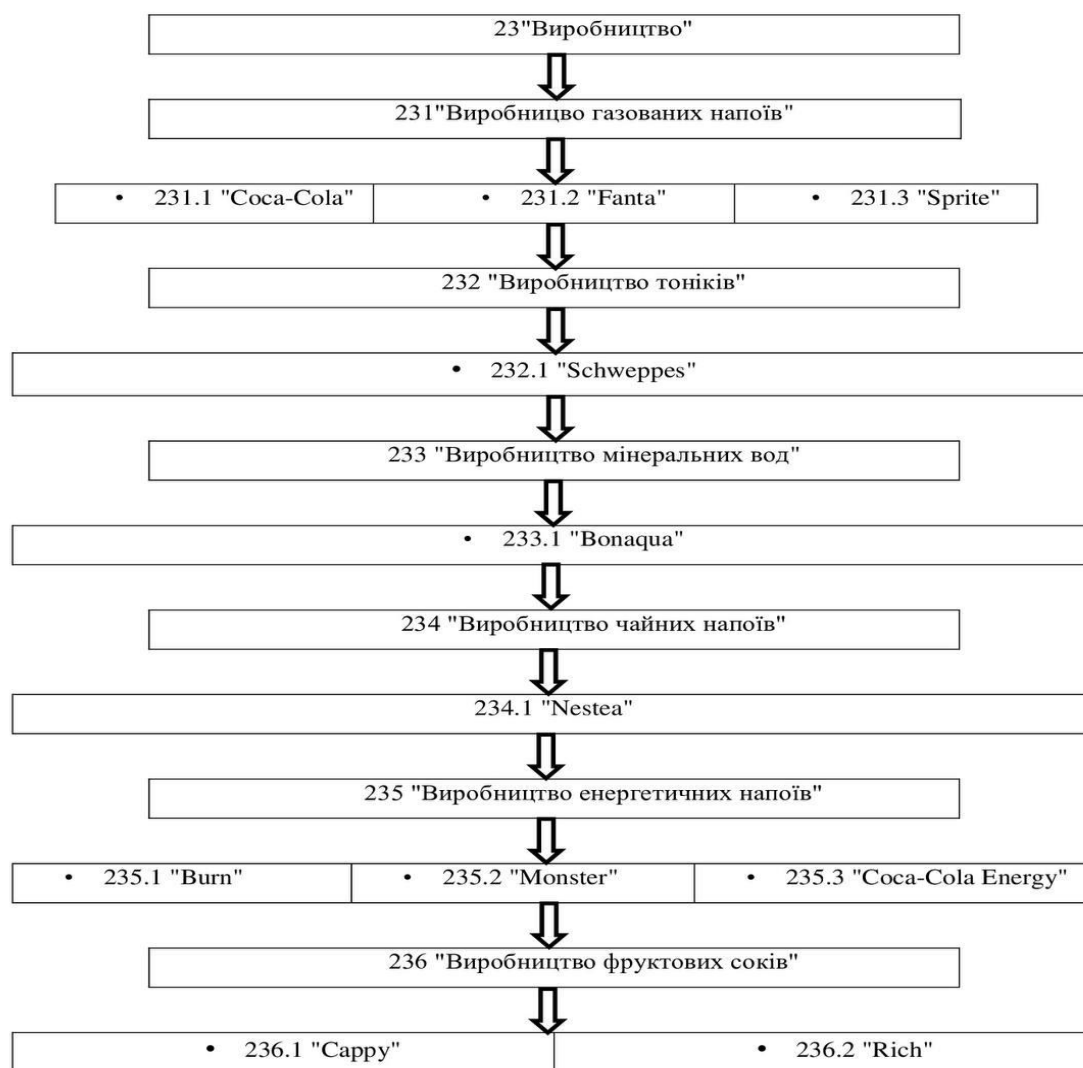

Рис. 3. Аналітичні рахунки виробництва на ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ Україна ЛІМІТЕД»

Список використаних джерел

1. Ахновська І. О., Болгов В. Є. Управління витратами. Вінниця : Дон. ім. Василя Стуса, 2020. 156 с. (дата звернення 20.10.2023).
2. Діяльність в Україні. [Електронний ресурс]. URL: <https://ua.coca-colahellenic.com/ua/local-impact/plants-and-processes/production-processes> (дата звернення 21.10.2023).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 20.10.2023)
4. Пашкевич М. С., Макурін А. А. Удосконалення розподілу накладних витрат між об'єктами обліку. Ефективна економіка. 2014. № 11 (дата звернення 21.10.2023).
5. Склад витрат, що включаються до собівартості. [Електронний ресурс]. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/april/issue-32/article-17158.html> (дата звернення 21.10.2023).

ЛИТВИНЧУК О. П.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д. е. н., проф. *ВІЛЕНЧУК О.М.*,

Поліський національний університет

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Вступ. Важливим елементом бюджетної системи України є місцеві бюджети, оскільки на них покладено забезпечення виробничої й невиробничої сфер у регіонах та участь у розподілі ВВП [5]. Значення місцевих бюджетів в умовах війни зросло, оскільки на них покладена функція збереження фінансування суспільно-важливих послуг, що надаються державою для мешканців територіальних громад. Крім того, місцеві бюджети мають вагому роль для збереження функцій місцевих органів влади, що можливе тільки при умові забезпечення достатності доходної бази місцевих бюджетів.

Результати дослідження. Наповнення місцевих бюджетів відбувається завдяки використанню різних фінансових інструментів й механізмів, основними з яких є податкові надходження та міжбюджетні трансферти, однак можуть використовуватися й інші джерела. Доходи місцевого бюджету – це ті кошти, які місцева громада самостійно заробила та міжбюджетні трансферти (кошти, які перераховуються з інших бюджетів). Бюджетним кодексом України визначено, що доходи місцевого бюджету складаються з податкових, неподаткових й інших надходжень на безповоротній основі (включаючи власні надходження, трансферти, плата за надання публічних послуг) [3]. Доходи місцевих бюджетів, крім трансфертів, формують наступні види надходжень (рис. 1).

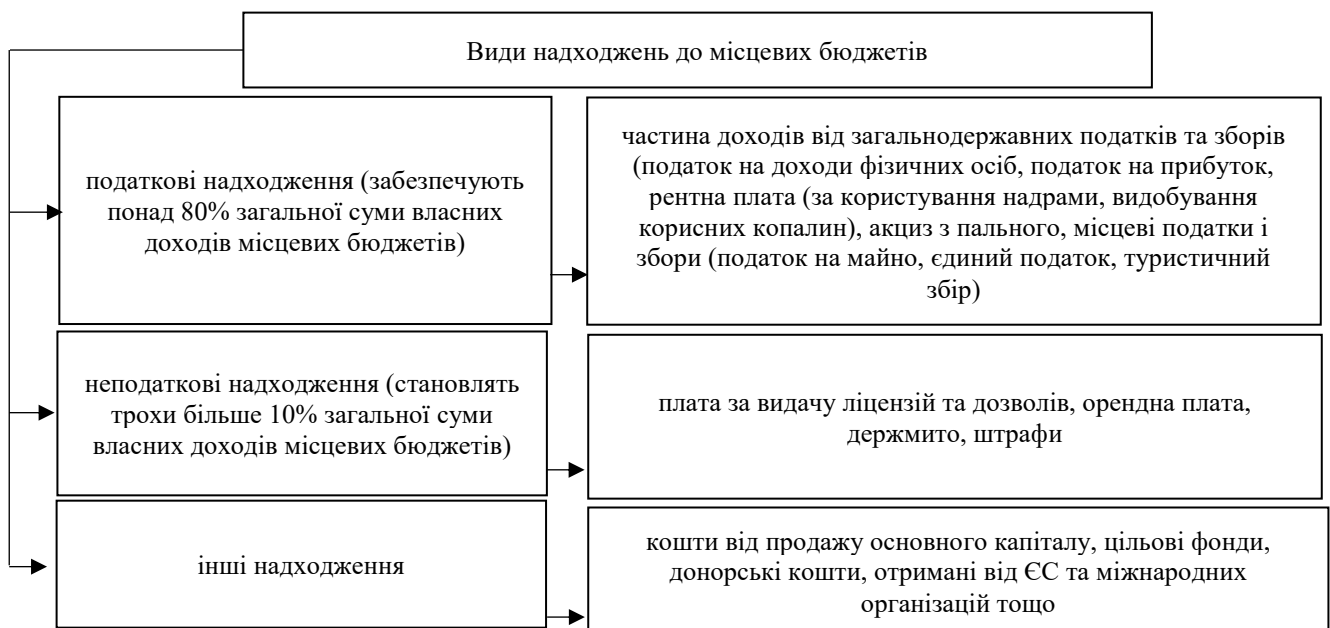

Рис. 1. Види надходжень до місцевих бюджетів

Джерело: складено автором на основі [4].

Згідно Бюджетного кодексу України, доходи бюджету класифікуються за наступними ознаками. Податкові надходження місцевих бюджетів складаються із загальнодержавних і місцевих податків та зборів. Зокрема, місцеві бюджети отримують доходи від різних видів податків, таких як податок на нерухомість, ПДФО, податок на прибуток підприємств, які визначаються та збираються на місцевому рівні.

Основним податком, який формує сьогодні близько 40% всіх податкових надходжень до місцевих бюджетів, є ПДФО. Цей податок вираховується із заробітної плати громадян. Далі – єдиний податок, який сплачують підприємці, та податок на майно. Іншими суттєвими статтями формування місцевого бюджету є податок на прибуток підприємств та акцизи на алкоголь, тютюн, пальне. Місцеві податки й збори, які визначаються місцевими органами влади, такі як туристичний збір чи збір за місця для паркування, приносять значно менше доходів.

До основних неподаткових надходжень слід віднести наступні: орендна плата, плата за видачу ліцензій й дозволів, державне мито, кошти від продажу основного капіталу, штрафи, кошти донорів, отримані від різних міжнародних організацій та ЄС. Окрім того, місцеві органи влади можуть брати кредити чи позики на фінансування інфраструктурних проектів або для подолання фінансових труднощів.

Серед джерел формування місцевих бюджетів варто відзначити доходи від операцій з капіталом. Зазначені доходи акумулюються завдяки реалізації капітальних активів (зокрема, основних фондів, резервів, державних запасів, землі тощо). Важливою складовою формування доходів місцевих бюджетів, є міжбюджетні трансферти, які вони отримують із державного бюджету чи інших бюджетів. Ці трансферти надаються у формі різноманітних дотацій і субвенцій, які можуть виділятися для компенсації нестачі власних доходів чи для фінансування конкретних проектів та програм. Необхідно відмітити, що частка міжбюджетних трансфертів може складати досить різну частину доходів місцевих бюджетів – чим спроможніша громада, тим менше вона потребує допомоги з інших бюджетів.

Здійснення управління доходами місцевих бюджетів передбачає необхідність їх диверсифікації. Розпочаті процеси децентралізації з 2018 р. в Україні сприяють наповненню доходної частини місцевих бюджетів. У цьому контексті важливим є забезпечення механізму формування доходів з різних джерел виходячи з можливостей об'єднаних територіальних громад.

Видаткова частина місцевих бюджетів визначає основні напрями їх використання. Видатки місцевих бюджетів можуть використовуватися тільки на конкретні цілі. Основними напрямками використання місцевих бюджетів є освіта, на яку приходить близько 50% видатків; видатки на охорону здоров'я; на економічну діяльність (транспорт, агропромисловий комплекс, енергетика, будівництво); утримання органів місцевої влади; управління системою державної служби, обслуговування боргів; ЖКГ; соціальний захист; культуру та спорт. Використання місцевих бюджетів передбачає наступні інструменти (рис. 2).

Рис. 2. Інструменти використання місцевих бюджетів

Джерело: складено автором на основі [2].

Для зрозуміння ролі різних інструментів формування й використання місцевих бюджетів розглянемо його показники у 2022 році. Так, 70,9% доходів місцевих бюджетів складали податкові надходження, тоді як на неподаткові приходилося лише 3,9%. Вагомим джерелом фінансування місцевих бюджетів були міжбюджетні трансферти. На доходи від операцій з капіталом та цільові фонди приходилося лише 0,4 та 0,1% відповідно. Щодо видатків, то в умовах воєнного стану найбільшого приросту зазнали видатки на безпеку та громадський порядок (більше ніж у 6 разів), проте в цілому співвідношення видатків місцевих бюджетів збереглося [1].

В умовах воєнного стану важливим є підтримання фінансової спроможності місцевих бюджетів. У даному контексті важливим є вжиття наступних заходів: підтримання підприємницької діяльності, що дає можливість створювати нові робочі місця та розширювати базу оподаткування, підвищувати кредитну активність банків з метою фінансування потреб на відновлення інфраструктури, житлових будинків, лікарень, закладів освіти, що постраждали під час бойових дій, формування позитивних рейтингів місцевих органів влади для залучення міжнародних позик та грантів для розвитку об'єднаних територіальних громад, реструктуризація (списання) боргів місцевим органам влади на період воєнного стану.

Висновки. Відтак, фінансові інструменти бюджетотворення необхідно використовувати для диверсифікації доходів бюджету та раціонального розподілу витрат в інтересах територіальних громад. Дія воєнного стану в країні вносить свої корективи у формування бюджетної політики на регіональному рівні. Безумовно ключовими пріоритетами є фінансування потреб ЗСУ, а також забезпечення соціального захисту громадян та їхнього медичного обслуговування. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розширення ресурсної бази місцевого самоврядування для повоєнного відновлення країни.

Список використаних джерел

1. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. І Онищук. Офіційний портал Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105>
2. Бюджетні інструменти фінансування МЕР. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування». URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/602/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_2.pdf
3. Бюджетний кодекс України: № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
4. Доходи і видатки місцевих бюджетів: коротко про головне. URL: <http://cost.ua/news/687-revenues-and-expenditures-of-local-budgets/>
5. Крикун Т. І. Місцеві бюджети як інструмент економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Ефективна економіка. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8470>

ЛУПИНОС С. М.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент Недільська Л. В.,

Поліський національний університет

КОРОТКОСТРОКОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МЕТОДИКИ МОНТЕ-КАРЛО

Вступ. Станом на початок 2022 р. банківській системі України, завдяки проведеним реформам у довоєнний час, вдалося подолати переважну більшість проблем, які перешкоджали її здоровому розвитку. Початок військової агресії РФ у 2022 р. спричинив безліч надзвичайно вагомих викликів для економіки держави загалом та банківської системи зокрема. Стрімке оперативне реагування НБУ на створену критичну ситуацію забезпечило відносно ефективну політику стабільного функціонування вітчизняної банківської системи у військовий час. Однак, залишається низка ризиків, які справедливо вважаються загрозливими для стабільного функціонування і вплив їх може проявлятися як у короткостроковому, так і довгостроковому періоді. У такій ситуації важливо здійснювати прогнозування, передусім, короткострокових тенденцій з метою оперативного реагування на можливі негативні прояви.

Результати дослідження. Наразі фінансові установи України мають достатньо капіталу та ліквідності, щоб відновити кредитування економіки згідно з нагальними потребами економіки [1]. Проте, зважаючи на продовження воєнного стану, існують побоювання щодо стабільності національної грошової одиниці, що змушує НБУ здійснювати надмірне регулювання грошово-кредитної сфери економіки країни. Сформувати короткостроковий прогноз можливих сценаріїв розвитку банківської системи та економіки загалом дозволяє метод імітаційного моделювання Монте-Карло.

Формування імітаційних моделей дозволяє створити певну кількість ймовірних сценаріїв, які залежать від вихідних даних і логічно пов'язані із заданими параметрами. В основі моделі лежить припущення про те, що зміни, які відбуваються у банківській сфері описуються геометричним броунівським рухом, тобто в межах уже зафіксованих тенденцій. У даному контексті цей метод полягає у моделюванні траєкторії руху показників розвитку банківської системи України за вибраним стохастичним процесом.

У даному випадку для імітації обрано базові показники, які з високою ймовірністю впливають на обсяги капіталу, який зосереджено у банківських активах (Абс): 1) залучений банками капітал – обсяги зобов'язань, переважно, депозитів (Збс); 2) рентабельність активів комерційних банків (Ра); 3) усереднена відсоткова ставка (Вс); 4) обсяги кредитного портфеля (Кп). Використавши дійсні дані по вказаних показниках за період від 2015 р. по жовтень 2023 р. сформовано вихідні параметри (табл. 1), які слугують основою для прогнозування обсягів залучених у банківську систему ресурсів (активів) на найближчу перспективу. Мінімальні та максимальні значення – це фактичні дані

по відповідних показниках, що визначені законодавством або були зафіксовані протягом досліджуваного періоду.

Таблиця 1

**Вихідні дані для прогнозування рентабельності капіталу
банківської системи України**

Показник	Песимістичне припущення	Оптимістичне припущення
x ₁ – обсяги зобов'язань (Збс), млн грн	1 132 515	2 336 800
x ₂ – рентабельність активів (Ра), %	-13	6
x ₃ – усереднена відсоткова ставка (Вс), %	20	12
x ₄ – обсяги кредитного портфеля (Кп), млн грн	960597	1118860
Y – розмір активів банківської системи (Абс), млн грн	$Y = 2834298 + 0,97 * x_1 + 16947 * x_2 - 19829 * x_3 - 2,17 * x_4$	

Джерело: власні дослідження.

У прогнозній імітаційній моделі використано виявлену під час дослідження регресійну залежність: $Y = 2834298 + 0,97 * x_1 + 16947 * x_2 - 19829 * x_3 - 2,17 * x_4$, яка відображає відповідний вплив на обсяги мобілізованого банківською системою конкретного капіталу з боку чотирьох наведених показників. Крім того, регресійний аналіз показав, що вплив зазначених показників надзвичайно сильний ($R^2=98,25$), при коефіцієнті Фішера 0,0009 та значенні t-статистика 56,15. Коефіцієнти у регресійній моделі показують, що обсяги зобов'язань комерційних банків та рентабельність активів чинять прямий вплив на формування загального обсягу активів банківської системи, а такі показники, як усереднена відсоткова ставка та обсяги кредитного портфелю – мають зворотній зв'язок.

Згенерувавши у пакеті прикладних програм Microsoft Office Excel 500 випадкових ситуацій отримуємо значення обраних показників з відповідними математичними та статистичними характеристиками (табл. 2). Аналіз, проведений методом Монте-Карло, дозволив отримати значення очікуваних показників і щільність розподілу цих випадкових величин.

Таблиця 2

Кінцеві значення прогнозу

№	Показник	Збс	Ра	Вс	Кп	Абс
1	Песимістичний прогноз (критерій мінімуму)	1 132 515	-13	20	960 597	987 000
2	Оптимістичний прогноз (критерій максимуму)	2 336 800	6	12	1 118 860	2 713 646
3	Найбільш ймовірний прогноз (середнє значення)	1 667 637	3	16	1 035 910	1 886 145

Джерело: власні дослідження.

Такими чином, песимістичний прогноз показав величину планових показників при збереженні існуючої впродовж останніх років тенденції мінімального розвитку банківської системи: збитковість активів може скласти - 13 % як у 2016 р., усереднена відсоткова ставка залишатиметься на рівні 20 % як

останні місяці 2023 р., а обсяги залучених коштів і виданих кредитів будуть мінімальними серед усіх досліджуваних років. Саме за таких умов обсяги капіталізації банківської системи, розраховані за регресійним рівнянням, складуть 987 млрд грн – це значення навіть нижче 2015-2016 рр.

Оптимістичний прогноз відобразив величину планових показників за дотримання існуючої тенденції максимального розвитку: рентабельність активів може скласти 6 % як у 2023 р., усереднена відсоткова ставка опуститься до 12 % (рівень 2021 р.), а обсяги залучених коштів і виданих кредитів будуть максимальними серед усіх досліджуваних років. За таких сприятливих умов обсяги капіталізації банківської системи можуть сягнути 2 713,65 млрд грн – це значення вище рівня 2023 р.

Середнє значення імітованих показників проілюструвало найбільш ймовірну ситуацію за обраними параметрами розвитку банківської системи України: рентабельність активів може скласти 3 %, усереднена відсоткова ставка становитиме 16 %, а обсяги залучених коштів і виданих кредитів будуть становити 1 667,64 млрд грн та 1 035,91 млрд грн відповідно. При такому розвитку подій розмір активів, що залучені в банківську систему становитиме 1 886,14 млрд грн. Такий рівень розвитку банківської системи досягається шляхом оптимізації розміру кредитного портфеля і депозитів, нарощення фінансових результатів і раціонального регулювання рівня відсоткової ставки. Отже, математичний апарат дозволяє виокремити важелі стабілізації банківської системи та її усталеного розвитку за окресленими параметрами.

Такі імітаційні моделі можуть використовуватись лише з метою короткострокових прогнозів, оскільки враховують сформовані тренди останніх періодів і повністю ігнорують вплив інших системних і несистемних факторів, які можуть перманентно впливати на банківську діяльність чи функціонування усієї економіки країни.

Висновки. Отже, базуючись на припущенні, що зміни у розвитку банківської системи відбуваються в межах уже зафіксованих тенденцій, встановлено, що у короткостроковій перспективі банківська система України скоротить розмір активів на 30 % у порівнянні з 2022 р., рентабельність активів може скласти 3 %, усереднена відсоткова ставка становитиме 16 %, а обсяги виданих кредитів будуть нарощуватись, оскільки зростатиме потреба у відтворенні економіки.

Список використаних джерел

1. Прокоф'єва О. В. Розвиток банківського сектору України в умовах воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. №8. С.108-112.

ЛУК'ЯНЧУК Я.В.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.

Поліський національний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ РОЗРАХУНКАХ ЗА ТОВАРИ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Вступ. Оплата товару криптовалютою відкриває нові горизонти для малого та середнього бізнесу. Окрім побутових платежів за товар, цільовими та незначними є розрахунки з постачальниками. Перевагою криптовалюти у сучасному світі, в бізнесі, у повсякденному житті споживачів є швидкість проведення оплати, транзакції. Відповідно до даних ООН, 12,7% українців активно використовує криптовалюту (рис. 1) [2].

Результати дослідження. При оплаті будь-якого товару, наприклад, при купівлі футболки на сайті, де відсутні віджети оплати, проте є опція оплати за реквізитами фізичної особи -підприємця на банківський рахунок, необхідний певний час на обробку платежу та зарахування коштів на рахунок підприємця. Цим користуються шахраї, тиснучи на «продавця» (фізичну особу - підприємця), «відправити товар чим швидше», навіть надавши скріншот про відправлені кошти, а довірливий підприємець, надаючи кредит довіри клієнту, йде їм назустріч. В результаті виникає негативний досвід діяльності підприємця.

Оскільки розрахунки криптовалютою є недецентралізованими, транзакції проходять швидко, їх не перевіряє ні один установчий орган, що сприяє ефективному та швидкому веденню бізнесу.

Існують однак й мінуси при веденні підприємницької діяльності із використанням криптовалюти, як методу розрахунку.

У випадку застосування банківських платежів, при відправці коштів на хибні реквізити, їх можна повернути, витративши на це певний час, у разі застосування криптовалюти – платіж повернути неможливо.

У США була дозволена купівля автомобіля TESLA за криптовалюту. Українські бізнесмени, як і колеги з-за кордону, та власники інтернет-магазинів електроніки, погоджуються приймати оплату за товар у криптовалюті. Такий піжхід розширює методи оплати та їх привабливість для клієнтів, проте для держави це - збиток, оскільки не сплачуються податки. Зазначені кошти йдуть на особисті рахунки, а не на рахунки підприємця/підприємства. Виникає проблема невідображення певних записів діяльності підприємця в обліку, адже кошти потрапляють на власні, а не на розрахункові рахунки.

Україна активно користується можливостями криптовалюти, що дає змогу займати першість у використанні криптовалюти. Так, аптеки АНЦ, Копійка, ШАР - перші аптеки у Європі, що приймають криптовалюту через Binance Pay [3].

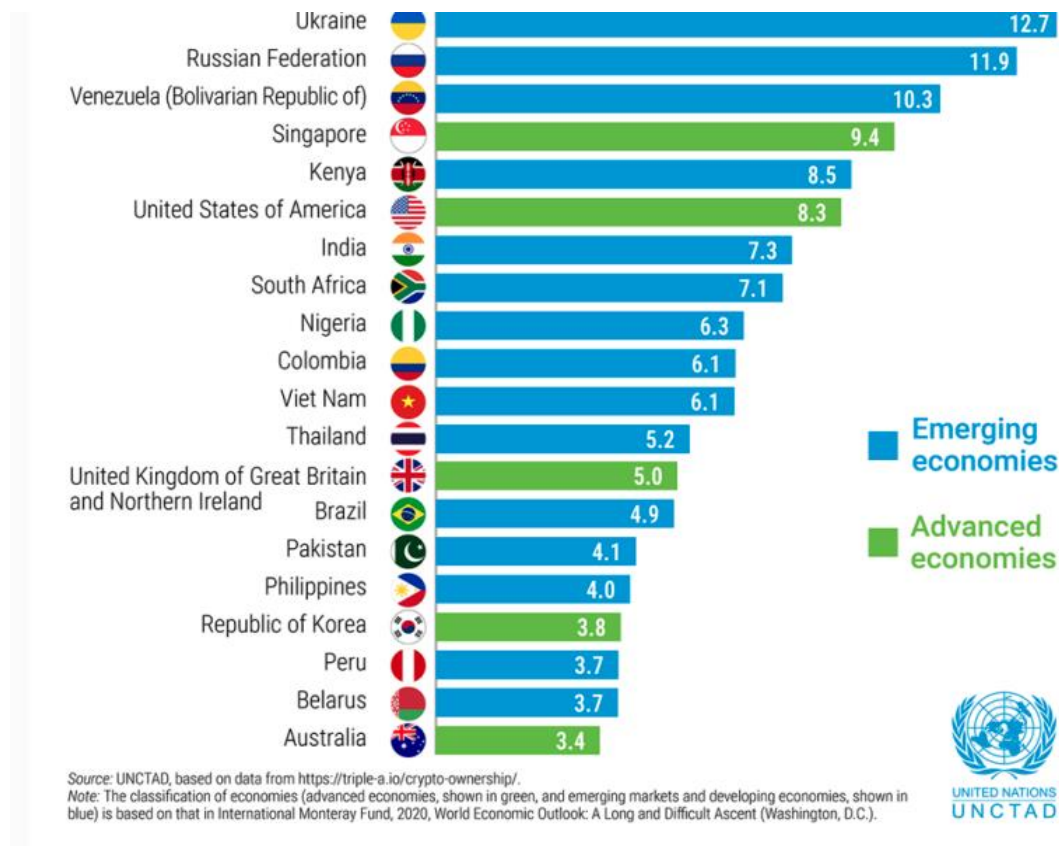

Рис. 1. Ступінь використання криптовалюти різними країнами.
Інфографіка: ООН.

Популяризація та масове використання криптовалюти у діяльності бізнесу при оплаті змушує державу звернути увагу на визначні платежі та відповісти відповідним законодавчим впровадженням, який має регулювати обліковий аспект.

Наразі біржа криптовалют Binance дозволяє бізнесу отримання/надходження таких коштів на рахунок без комісій. Це своєрідний стимул впровадження криптовалюти у підприємницьку діяльність.

Доцільним є визнання криптовалюти, електронним грошовим еквівалентом для використання її як платіжного засобу. Якщо банки нададуть можливість підприємцям/підприємствам «прив'язуватись» до рахунку, еквівалентного до рахунку на криптобіржі (наприклад, доларового (USD) рахунку підприємця в банку, прив'язаного до аналогічного, але в криптовалюті (USDT)), стане можливою наступна транзакція: оплата криптовалютою надходить на пряму на рахунок банку, проходячи подвійну конвертацію, аналогічну до тієї, що відбувається при оплаті товару гривневою картою у закордонному інтернет-магазині.

Висновки. Порівняно з іншими країнами, Україна проявляє конкурентні та лояльні умови для роботи з криптовалютами [1]. Однак, як показує досвід, в Україні необхідно розробити цілісну методику облікового забезпечення здійснення операцій у криптовалюті для здійснення розрахунків із товарами та

проведення їх оподаткування. Саме тому вкрай необхідно запуснути в дію напрацьовані закони та норми. Наявність правового поля та низьких ставок оподаткування заохотять компанії та інвесторів вести бізнес України, що, у свою чергу, надасть додаткові робочі місця та потенційне джерело наповнення бюджету.

Список використаних джерел

1. Електронне джерело: Finance: [Веб-сайт]. URL: <https://shorturl.at/jtG09> (дата звернення: 15.10.2023).
2. Електронне джерело: Forbes: [Веб-сайт]. URL: <https://shorturl.at/RTUVY> (дата звернення: 15.10.2023).
3. Електронне джерело: Binance: [Веб-сайт]. URL: <https://shorturl.at/jJW15> (дата звернення: 15.10.2023).

МАГАЛЯС І. В.

здобувач освітнього ступеня магістр

ІЛЬІН М.С.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., проф. СУЛІМЕНКО Л. А.,

Поліський національний університет

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ТОВАРИ»: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Вступ. У суспільстві зі швидким поділом праці та присутністю приватної власності, неминуче виникають і розвиваються товарні відносини як форма економічних зв'язків. Економічні агенти, які займаються спеціалізованим виробництвом, вступають у товарні відносини, які виявляються у виготовленому продукті. У такій системі господарювання існує безліч самостійних покупців та продавців для кожного продукту і ресурсу [2].

Товар є важливим елементом ефективного впливу на споживачів, як продукт праці. Він має матеріальну форму після виготовлення.

Представники класичної політекономії, такі як Ф. Котлер, Дж. Р. Еванс, Б. Берман, Б. Швальбе, Х. Швальбе, Т. Левітт, Л. Ш. Лозовський, Б. А. Райзберг, А. А. Ратковський, А. П. Челенков, О.С. Виханський, П. С. Зав'ялов, О. Я. Чернін і О.Ю. Біленький внесли значний вклад у теорію та методологію аналізу товарів. Вони досліджували економічну сутність категорії «товар» і розробили ряд концепцій і підходів щодо його вивчення.

Результати дослідження. Підприємства різних форм власності та галузей економіки користуються товарно-виробничими запасами для здійснення своєї виробничо-господарської діяльності. Ці запаси є найважливішою та значною частиною активів підприємства. Вони займають важливе місце у складі майна підприємства та мають домінуючу роль у структурі його витрат.

Товари є складовою частиною матеріальних ресурсів, які входять до складу економічних (виробничих) ресурсів суб'єкта господарювання. Вони є необхідними для забезпечення функціонування підприємства та виконання його основних завдань.

Товар як поняття почали досліджувати вже представники класичної політекономії, які визначали його як результат певної діяльності, придатний для продажу. Проте сьогодні трактування сутності поняття «товар» в науковому середовищі викликає дискусії, особливо серед маркетологів. Вони переважно досліджують здатність та відповідність товару для подальшого використання та споживання, і особливо актуальним є дослідження концепції «споживчої цінності товару».

Товари - це матеріальні об'єкти або послуги, які мають цінність та призначення для обміну або продажу на ринку. Вони є основними елементами економічного обігу і включають товари споживчого вжитку, товари виробничого вжитку, послуги, некомерційні товари та інші види товарів.

Товари можуть бути виробленими, природними або створеними людиною.

Вони мають фізичні характеристики, які визначають їх споживчу цінність, а також можуть мати інші характеристики, такі як якість, бренд, упаковка, гарантія тощо, які можуть впливати на їх ринковий успіх.

Важливим аспектом поняття товарів є їх роль у задоволенні потреб і бажань споживачів. Товари відповідають тим чи іншим потребам та можуть мати економічну, соціальну або практичну цінність для споживачів. Вони є основою для торговельної діяльності, виробництва та економічного розвитку.

Ф. Котлер визначає сутність товару як все, що може задовольнити потребу та пропонується на ринку з метою залучення уваги, придбання, використання та споживання [1, с. 457]. Він також запропонував модель розробки товару, яка має 5 рівнів (рис. 1):

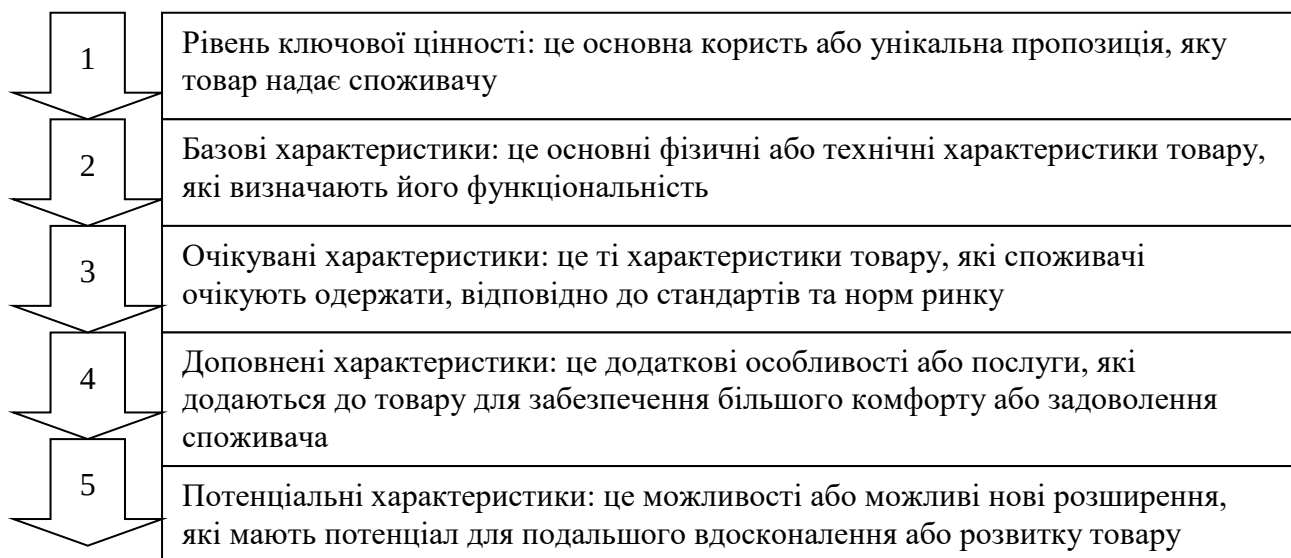

Рис. 1 Рівні моделі розробки товару

Ця модель допомагає розуміти, що товар складається не лише з фізичних характеристик, але і з його цінності, сподівань та можливостей, які він надає споживачам.

Поняття «товари» може мати різні трактування залежно від контексту, в якому воно використовується. Основні трактування поняття «товари» включають різні напрями (рис. 2).

Ці різні трактування поняття «товари» відображають різні аспекти його значення та ролі в економічних, юридичних та маркетингових процесах.

Товари можуть існувати як матеріальні ресурси або послуги, які мають цінність та призначення для обміну та реалізації. Також, вони можуть бути сировиною, напівфабрикатами або готовою продукцією, що пропонується для обміну або реалізації. Зазначаючи ці протиріччя, значна кількість авторів, втім, погоджуються з тим, що товари зберігаються на підприємстві з метою їх подальшої реалізації для отримання прибутку та задоволення потреб споживачів. Це відповідає загальному розумінню товарів як об'єктів обігу в економічній системі.

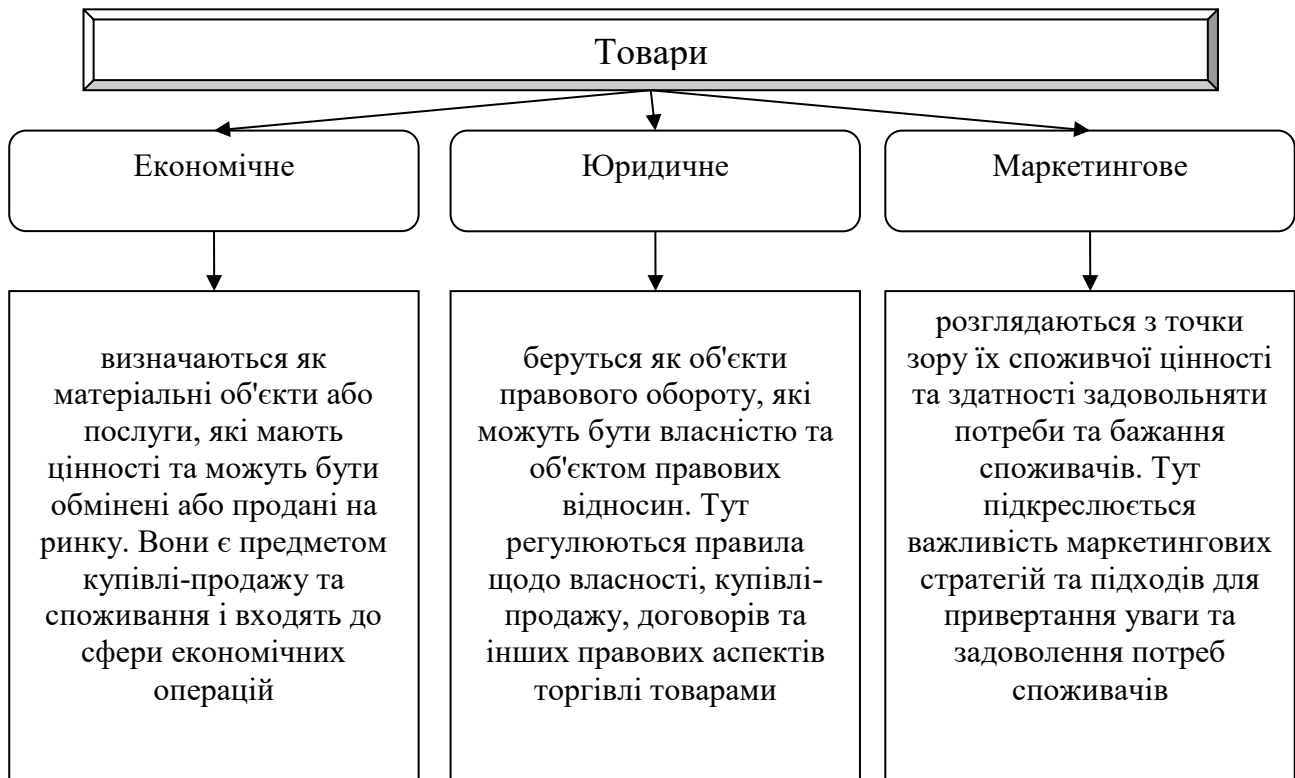

Рис. 2. Тракткування поняття "товари"

Висновки. Погоджуючись з проведенням дослідженням, можна зазначити, що існує різноманітність трактувань та протиріччя в змістовному наповненні поняття «товари». Це пояснюється різними підходами та дисциплінами, які використовують це поняття у своїх дослідженнях. Виділення товарів з політекономічної точки зору може бути недостатньо інформативним для розуміння їх як оборотних активів. Враховуючи різні трактування поняття "товари", важливо уточнювати контекст та домен дослідження для розуміння його змістовного наповнення.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф. Основы маркетинга. М. : Прогресс, 1993. 736 с.
2. Чернін О. Я. Сутність товарів: обліковий аспект. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2013. Т. 18, Вип. 2(1). С. 202-204.

МАРТИНЮК К.Р.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к. е. н., доц. САВЧЕНКО Н.М.,

Поліський національний університет

ОПЛАТА ПРАЦІ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Вступ. В умовах жорсткої конкурентної боротьби вищих навчальних закладів за здобувачів освіти, важливим є залучення до освітнього процесу талановитих викладачів, науковців та фахівців-практиків. Справедлива та конкурентоспроможна оплата праці може бути вирішальним фактором для залучення та утримання кращих освітніх кадрів. Облік оплати праці допомагає встановити адекватний розмір винагороди, що враховує кваліфікацію, досвід та результативність роботи співробітників.

Результати дослідження. Оплата праці у вищих навчальних закладах є складною та багатогранною категорією, оскільки при її нарахуванні потрібно враховувати особливості роботи викладачів, науковців та інших спеціалістів освітнього закладу. Справедлива оплата праці є одним з ключових факторів, що впливає на мотивацію працівників в будь-якій сфері діяльності, в тому числі і бюджетній. Якщо співробітники бачать, що їхні зусилля та внесок визнаються та винагороджуються, вони будуть більш мотивовані до продуктивної праці.

Загальний порядок оплати праці викладачів може варіюватися залежно від типу вищого навчального закладу (університет, інститут, коледж), його фінансових можливостей, регіону розташування та інших факторів. Тому конкретні умови оплати праці викладачів слід вивчати у відповідних нормативно-правових актах та колективних договорах конкретного навчального закладу.

Оплата праці викладача включає базову заробітну плату, яка визначається на основі рівня кваліфікації та досвіду роботи. Крім того, викладач може отримувати додаткову оплату за виконання додаткових обов'язків, таких як, наприклад, керівництво студентськими організаціями або участь у комітетах університету. Також, деякі вищі навчальні заклади надають можливість викладачам отримувати додатковий дохід через залученість у зовнішніх проектах або проведення консультацій. Наприклад, викладач може брати участь у дослідницьких проектах, які фінансуються приватними компаніями і отримувати гонорар за виконання певного спектру робіт.

Вищі навчальні заклади отримують фінансування з різних джерел, включаючи державний бюджет. Фонд оплати праці у вишах зазвичай формується з бюджетних коштів, а також з інших джерел фінансування (надання платних послуг, одержання грантів, спонсорських коштів тощо). Розмір фонду оплати праці залежить від багатьох факторів - кількості працівників, їх кваліфікації, рівня дослідницької роботи та академічного рейтингу вишу. Ефективне управління оплатою праці допомагає забезпечити раціональне використання

бюджетних коштів та уникнення непотрібних витрат.

Держава здійснює регулювання оплати праці працівників суб'єкта державного сектору шляхом:

- установлення розміру мінімальної заробітної плати та інших державних норм і гарантій;
- установлення умов і розмірів оплати праці на підставі законодавчих та інших нормативних актів України, генеральної, галузевих, регіональних угод, колективних договорів у межах асигнувань за рахунок загального та спеціального фондів;
- оподаткування доходів працівників [1, с. 138].

Облік оплати праці дозволяє визначити раціональну структуру заробітної плати та напрямки використання фонду оплати праці. Це допомагає забезпечити оптимальне використання ресурсів та ефективність управління фінансами навчального закладу. Важливим аспектом обліку оплати праці є визначення системи преміювання та додаткових винагород. Вищі навчальні заклади можуть встановлювати різні механізми винагородження за досягнення, наукові публікації, участь у проектах. Це допомагає стимулювати працівників до активної науково-дослідної та педагогічної діяльності, що сприяє підвищенню якості освіти та наукових досліджень. Належним чином організований облік оплати праці дозволяє уникнути корупції та необґрунтованого нерівного розподілу оплати праці між працівниками.

Аналітичний облік оплати праці у вищих навчальних закладах має забезпечувати:

визначення структури аналітичного обліку, яка включає в себе розподіл заробітної плати на основну та додаткову, стимулюючі виплати, а також становлення кодів та класифікаторів для кожного виду розрахунку;

збір та обробку інформації про розмір заробітної плати викладачів, в тому числі дані про посаду, категорію, рівень кваліфікації, стаж роботи, виконані обов'язки та інші фактори, що впливають на розмір належної винагороди;

проведення розрахунку заробітної плати на основі встановлених критеріїв та процедур, включаючи базову зарплату, додаткову оплату та стимулюючі виплати;

проведення аналізу та контролю за правильністю розрахунків щодо оплати праці, виявлення можливих помилок або недоліків і вжиття заходів для їх виправлення;

збереження та архівування даних про розрахунки за заробітною платою для подальшого використання та аудиту.

Управлінський облік оплати праці у вищому навчальному закладі включає в себе процеси планування, контролю та аналізу оплати праці викладачів. Для цього використовуються різні методи та інструменти, зокрема:

1. Планування оплати праці - визначення структури оплати праці викладачів, розподіл окладів, доплат та додаткових виплат між різними категоріями викладачів.

2. Контроль оплати праці - перевірка виконання планових показників оплати

праці, виявлення та вирішення можливих невідповідностей чи порушень.

3. Аналіз оплати праці - оцінка ефективності прийнятої системи оплати праці, виявлення проблемних аспектів та пошук шляхів їх вирішення, порівняння з іншими вищими навчальними закладами.

В сфері оплати праці вищих навчальних закладів існує ряд проблем, що вимагають швидкого вирішення, а саме:

1. Низький рівень зарплат НПП: багато викладачів у вищих навчальних закладах отримують низьку оплату за виконану роботу, що не відповідає рівню їх кваліфікації та внеску у розвиток освіти.

2. Відсутність прозорості системи оплати: часто вищі навчальні заклади не мають чіткої системи оплати праці, що призводить до суб'єктивності та несправедливості при розподілі додаткових винагород.

3. Недостатня фінансова підтримка: багато вищих навчальних закладів мають обмежені фінансові ресурси, що ускладнює забезпечення адекватної оплати праці викладачам.

4. Висока навантаженість: викладачі у вищих навчальних закладах часто мають велику кількість годин навчальної роботи та додаткових обов'язків.

5. Недостатній розмір фінансування наукових досліджень: відсутність належного рівня фінансування при проведенні наукових досліджень обмежує можливості викладачів отримувати додаткову винагороду за свої наукові досягнення.

6. Відсутність стимулів для кар'єрного зростання: у багатьох вищих навчальних закладах відсутня система стимулів для кар'єрного зростання викладачів, що може призводити до втрати мотивації та зниження якості освіти.

Вирішення проблем оплати праці у вищих навчальних закладах потребує комплексного підходу, який повинен включати збільшення розміру фінансування на освіту, розробку прозорості системи оплати праці, створення стимулів для наукових досліджень та кар'єрного зростання викладачів. Також важливо забезпечити участь профспілок та представників викладацького корпусу у процесі прийняття рішень щодо оплати праці.

Висновки. Отже, ведення обліку оплати праці у вищих навчальних закладах має важливе значення для забезпечення транспарентності, справедливості, мотивації, контролю та планування. Цей процес допомагає створити сприятливі умови для розвитку і ефективної роботи навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Атамас П.Й. Облік у бюджетних установах : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 288 с. (дата звернення 10.10.2023).

2. Савченко Н.М., Савченко Р.О. Казначейське обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за видатками як одна із головних функцій органів Державної казначейської служби України установах. *Вісник ЖНАЕУ*, 2017, № 2 (62), т. 2. С. 76 – 83 (дата звернення 15.10.2023).

МАРУСЯК В. В.

здобувач освітнього рівня магістр,

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГРИГОРІВ О. О.,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА КРИЗА ЯК ЯВИЩЕ ВПЛИВУ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ТРАНСКОРДОННИХ ПРОЄКТІВ

Вступ. За останні кілька десятиріч років Україна стикалася з глобальними економічними викликами та внутрішніми стагнаційними процесами. У часи попередньої світової кризи, завдяки президентській стратегії, економіка нашої країни змогла уникнути серйозних утручань та наслідків. Внутрішні труднощі, викликані революційними подіями, дали можливість адаптуватися до економічних змін та відкрили нові горизонти для підприємців.

У кризові роки 2020-2022 ми бачимо численні економічні трансформації, серед яких економічний застій у 2020 році, руйнування інфраструктури та гострий спад через воєнні дії.

Виходячи із актуальності перебування країни у кризовому стані, пропонуємо дослідити поняття глобальної економічної кризи у напрямі транскордонних грантових проєктів.

Результати дослідження. Упродовж всієї історії людства кризи розвивались, змінювали форму та поширювались на більші площі, з часом перетворившись із соціальних на економічні, а згодом і на глобальні економічні кризи, котрі несуть вплив на більшість країн світу.

Глобальні економічні кризи, у свою чергу, виступають, свого роду, як рушій до очищення економіки від надміру розвинених спекулятивних процесів з «мильними бульбашками», а також як поштовх до оновлення та розвитку суспільства через пошук нових способів стабілізації економіки.

За своєю природною структурою ринкова економіка схильна до криз перевиробництва, суть яких полягає у перевищенні попиту над пропозицією. Самі кризи можуть мати різні форми такі як, стагнація, рецесія, а також як загальний крах частки ринку.

Протягом здійснення аналізу глобальних економічних криз спостерігаємо що суспільно-економічні кризи проявляють повторюваний характер, тобто з певною частотою мають здатність повторюватись.

Відповідно висуваємо гіпотезу щодо маятникової системи повторюваності криз, дане припущення відрізняється від теорій циклічності через дещо інше трактування причин криз, а також через інший аналіз впливу наслідків у формі коливань. Суть маятникової повторюваності полягає в тому, що регіональні кризи через малий проміжок часу розгойдують економіку та, в кінцевому результаті, дають поштовх для розвитку глобальної кризи, поширюючи негативний вплив на інформаційні системи в різних країнах. Це одна з версій продовження якої виступає тривалий період відновлення економіки до передкризового періоду, що в 3D моделі виглядає як гойдалка котру спершу

розгойдують до пікової точки, а потім яка продовжує свій рух спадаючими коливаннями.

Спекулятивні аспекти суспільної діяльності впливають на нові коливання, що не дає можливості подальшого розвитку економіці. Така оцінка кризових процесів допомагає змінити кут зору на кризи, адже коли ми говоримо про циклічність, одразу формуємо уявлення щодо синусоїдної кривої та дана теорія має ще деякі недоліки, адже розуміння повторюваності при вивченні певного рівня криз не дозволяє оцінити вплив на них накладання водночас діючих стагнаційних процесів.

Відповідно глобальні економічні кризи у контексті своєї повторюваності впливають на всю економічну ситуацію регіону. Таким чином продовжуємо аналізувати вплив економічних криз у контексті грантового співробітництва у сфері транскордонних проєктів.

Тут транскордонні проєкти – це ініціативи, розроблені для зміцнення взаємодії та співпраці між різними країнами або регіонами, які межують один з одним. Ці проєкти постійно фокусуються на таких аспектах, як розвиток інфраструктури, екологічна безпека, економічне зростання, культурний обмін, освіта та соціальний розвиток.

Транскордонні проєкти містять низку особливостей. Учасники мають представляти прикордонні регіони різних країн. Проєкти повинні бути спрямовані на вирішення проблеми, яка є актуальною для всіх учасників. Учасники з різних країн спільно фінансують і реалізують проєкт. Виникає потреба в координації зусиль між світовими країнами з урахуванням їхніх національних особливостей, законодавства, мовних та культурних різниць.

Найбільш активно транскордонне співробітництво розвивається в Європі. Однією з ключових програм, яка підтримує таку співпрацю, є INTERREG [1] – ініціатива Європейського Союзу, яка фінансує проєкти транскордонного співробітництва між регіонами ЄС, а також між регіонами ЄС та країнами, які не є членами.

Додатково, транскордонні проєкти можуть реалізовуватися і в інших частинах світу, зокрема між прикордонними районами країн СНД, країнами Азії, Африки та інших регіонів.

Транскордонна співпраця сприяє ефективному вирішенню місцевих проблем, сприянню міжкультурному обміну, розвитку туризму, захисту навколишнього середовища, інфраструктурних проєктів та багатьом іншим ініціативам, які мають спільний інтерес для прикордонних регіонів.

Реалізація проєктної заявки складається із низки критично важливих передумов та завдань;

- формування інноваційної структури проєкту;
- розробка бюджету;
- пошук та оцінка джерел фінансування, їх додаткове залучення;
- аналіз діючих ризиків, що можуть вплинути на процес реалізації;
- врахування нормативно-правових розбіжностей між країнами;
- узгодження та покращення рівня міжнародного співробітництва;

- оцінка майбутніх результатів та необхідність проведення звітності, постійного контролю та аудиту.

Відповідно вищенаведені аспекти управління фінансовим механізмом транскордонних проєктів дають змогу більш поглиблено сприймати суть міжнародного фінансування.

У ході проведеного дослідження пропонуємо звернути увагу на особливості реалізації транскордонних проєктів у умовах кризових 2020-2023 років. Початок пандемії вплинув на співпрацю, через обмеження руху людей, більші терміни поставки товарів, та інше.

На даний момент від лютого 2022 р. Україна має унікальний досвід ведення транскордонних проєктів в умовах війни. Таким чином перші місяці повномасштабного вторгнення виступили очікувальним періодом, коли ніхто не міг оцінити всі ризики та наслідки, у цих умовах міжнародні партнери першочергово повідомили, що не припиняють здійснювати фінансування, а також продовжують терміни звітності та реалізації проєкту, чим підтримали розвиток України і в кінцевому результаті сприяли підтримці її економіки.

З метою збереження бюджетних коштів та можливості фінансування обороноздатності країни та згідно з Постановою КМУ від 09.06.2023 №590 [2], Державна Казначейська Служба України здійснює оплату захищених статей видатків, що обмежує можливість своєчасної реалізації проєктів.

Таким чином після повномасштабного вторгнення у 2022 році реалізація транскордонних проєктів призупинилась на два місяці, подальшому враховуючи звернення бенефіціарів до уряду було внесено зміни до постанови на початку травня, щоб здійснювати «оплату товарів, робіт та послуг, що закуповуються під час реалізації проєктів, виконання програм допомоги, які підтримуються Європейським Союзом, урядами іноземних держав, іноземними фінансовими та донорськими установами і міжнародними фінансовими організаціями, в тому числі на умовах співфінансування» [3].

Більш критичним явищем для України виступають нові обмеження для партнерів, в умовах війни виникають низка нових ризиків тому, незважаючи на відкриття нової транскордонної програми Interreg NEXT Польща-Україна 2021-2027, виникають обмеження, щодо умов реалізації та співпраці між країнами. У питанні залучення нових транскордонних проєктів Україна на даний момент перебуває в дещо гіршому становищі ніж у довоєнний період.

Таким чином спостерігаємо що вплив останньої глобальної кризи під час пандемії не приніс таких наслідків для транскордонних проєктів у контексті України, як регіональна криза пов'язана з війною у країні.

Висновки: У даному дослідженні проведено аналіз глобальних криз, їх вплив на економіку. Визначено основні напрямки грантової діяльності у сфері транскордонних проєктів, зокрема сформовано теоретичні аспекти управління механізмом фінансування. У ході дослідження висунуто точку зору, щодо м'ягкого характеру економічних криз та їхнього впливу на розвиток соціально-економічних умов існування людства. Також проаналізовано та сформовано власне бачення щодо ситуації, що склалась в Україні від 2020 року

до 2023 року, коли країна пережила пандемію ковіду. В умовах війни спостерігаємо нові ризики, виходячи із аналізу грантової діяльності у перші місяці війни та враховуючи подальшу адаптацію середовища до несприятливих умов, оцінюючи негативні та позитивні аспекти діяльності учасників грантових угод. Робимо висновок що глобальна економічна криза, яка склалась в Україні призвела до нових ризиків щодо реалізації транскордонних проєктів.

Список використаних джерел

1. Interreg Europe | Interreg Europe - Sharing solutions for better policy. URL: <https://www.interregeurope.eu/> (дата звернення: 27.10.2023).
2. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану : Постанова Каб. Міністрів України від 09.06.2021 р. № 590 : станом на 14 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-п#Text> (дата звернення: 27.10.2023).
3. Громади із шести областей зможуть узяти участь у «Програмі Interreg NEXT Польща-Україна 2021-2027». Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16407> (дата звернення: 27.10.2023).

МЕТЛИЦЬКА Ю. О.

здобувач освітнього ступеня магістр

ТРУШ О. Л.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЦЕГЕЛЬНИК Н. І.,

Поліський національний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИТРАТ НА ЗБУТ

Вступ. Сучасні умови взаємовідносин між країнами та зростання глобальної конкуренції ставлять перед аграрними підприємствами завдання підвищити конкурентоспроможність своєї продукції. З метою збільшення обсягів реалізації та покращення ефективності збуту, важливо оптимізувати збутову діяльність і ефективно управляти витратами, пов'язаними з цим процесом. Удосконалення процесу збуту передбачає визначення сутності витрат на збут, контроль над їх складом та пошук ефективних інструментів для управління цими витратами. Це можуть бути заходи щодо поліпшення організації збутової діяльності, використання маркетингових стратегій, розвитку нових каналів розподілу і покращення взаємодії зі споживачами.

Необхідно встановити систему постійного управління витратами на збут, яка включає моніторинг, контроль і аналіз витрат, а також постійний пошук нових способів зниження витрат і вдосконалення процесу збуту. В цілому, оптимізація збутової діяльності та ефективне управління витратами на збут є ключовими чинниками для забезпечення економічної стабільності та сталого розвитку аграрних підприємств у глобальному контексті.

Питання обліку витрат на збут належить до активно вивчених та обговорюваних у наукових колах. Ця тематика висвітлюється у різних наукових статтях, де аналізуються теоретичні та практичні аспекти обліку витрат на збут. Вчені, які присвятили свою роботу цій проблематиці, вносять значний внесок у розвиток цього напрямку науки.

Деякі відомі вчені, які досліджують облік витрат на збут, включають Ф.Ф. Бутинець, В.А. Дерій, Н.М. Ткаченко, А.П. Макаренко, А.В. Шиманська, І.В. Мельничук та ін.

Результати дослідження. Витрати на збут не отримують достатньої уваги в дослідженнях. Ця проблема може бути пов'язана з тим, що облік і управління витратами на збут здебільшого розглядаються на практичному рівні, а не на економічному науково-практичному рівні.

Нормативно-правове регулювання стосовно обліку витрат на збут зачасти є достатньо розкритим. Однак, відсутність детальних досліджень і розробок у сфері економічного аналізу та стратегічного управління витратами на збут може обмежувати можливості підприємств у ефективному управлінні цими витратами.

Для забезпечення ефективного управління витратами на збут, можливо, потрібні далі дослідження, розвиток теоретичних підходів та практичних рекомендацій. Це може сприяти покращенню ефективності збутової діяльності

підприємств і підвищенню їх конкурентоспроможності.

Поняття "витрати на збут" пов'язується з роботою відділу збуту, маркетингу або реклами залежно від організаційної структури підприємства та його діяльності. Це поняття відповідає концепції «центру витрат», яку визначає науковець Р. Вандер [1].

Основна ідея полягає в тому, що існують відділи або виробничі одиниці, де відбувається споживання ресурсів та формування відповідних витрат. В залежності від специфіки підприємства, цими відділами можуть бути відділ збуту, маркетингу або реклами.

Це свідчить про те, що витрати на збут включають витрати, пов'язані з рекламою, маркетингом, залученням клієнтів та іншими діяльностями, які спрямовані на продаж продукції чи послуг. Важливо належним чином визначити і обліковувати ці витрати, для того щоб забезпечити їх контроль та оптимізацію.

Вітчизняні науковці також надали схожі визначення поняттю «витрати на збут». У деяких дослідженнях [2], центри витрат розглядаються як структурні підрозділи підприємства, які займаються формуванням, плануванням, обліком і контролем витрат виробництва з метою управління споживанням ресурсів.

Також у дослідженнях [3] вітчизняні науковці ототожнюють центри витрат зі структурними одиницями, такими як цехи або дільниці, або з структурними підрозділами підприємства.

Ці визначення доповнюють загальну картину розуміння поняття «витрати на збут» у вітчизняних наукових дослідженнях та підкреслюють важливість обліку, планування та контролю за цими витратами на рівні структурних підрозділів підприємства.

Визначення центрів витрат як об'єктів віднесення витрат, де акумулюються витрати, пов'язані з певними функціями або видами діяльності, є загальноприйнятим поглядом зарубіжних вчених. Це підкреслює те, що центри витрат є спеціалізованими підрозділами або функціональними областями в межах підприємства, де відбувається акумуляція та облік витрат, пов'язаних з конкретним видом діяльності.

Цей погляд дає можливість краще розуміти, які саме види витрат накопичуються в кожному центрі витрат та з'ясувати їх причини та характеристики. Такий підхід дозволяє покращити управління витратами на кожному рівні організації та забезпечити краще планування та контроль за ними.

Враховуючи різні підходи та визначення центрів витрат, важливо вибрати той підхід, який найбільш відповідає специфіці діяльності підприємства та дозволяє забезпечити належний облік і управління витратами на збут.

Погляд на центри витрат, як об'єктів віднесення витрат, є найбільш придатним для тих видів витрат, які є багатомісними та формуються в різних структурних підрозділах підприємства.

Варто відмітити, що у фаховій літературі використовуються різні поняття, зокрема «центр відповідальності за витратами» та «місце виникнення витрат». Центр відповідальності за витратами загалом описує певну структурну одиницю або відділ підприємства, де здійснюється збирання та аналіз витрат,

встановлення вартості та контроль за ефективністю витрачання ресурсів.

З іншого боку, поняття «місце виникнення витрат» простіше позначає ту область або функцію, де відбувається безпосереднє утворення та споживання витрат.

Обидва поняття важливі для належного обліку витрат та ефективного управління ними. Вибір термінології та підходу залежить від контексту та специфіки дослідження або практичної ситуації.

Існують в дослідженнях ще розмежування двох понять: «центр, керівник якого несе персональну відповідальність за величину витрат» та «робоче місце робітника, технічний відділ, бухгалтерія тощо», які зазвичай вважаються центрами відповідальності та місцями виникнення витрат на промислових підприємствах.

У відповідності до цього погляду та деяких джерел, витратами на збут вважаються нормативні та понаднормативні продуктивні витрати, пов'язані з усіма процедурами та вимогами, що стосуються збуту продукції. Це означає, що витратами на збут можуть бути такі складові, як витрати на маркетинг, рекламу, залучення клієнтів, підтримку та обслуговування клієнтів, логістику і транспортування, управління продажами та інші пов'язані з цим види витрат.

Висновки. Наведені дослідження підтверджують важливість правильного обліку та контролю за витратами на збут, а також надають уявлення про те, що може бути включено до складу таких витрат.

Зазначені визначення витрат на збут висвітлюють різні складові цих витрат, такі як витрати на утримання підрозділів, що займаються збутом продукції (товарів), рекламу, доставку продукції тощо. Вони також зазначають оплату послуг, пов'язаних із збутом продукції, витрати на транспортування продукції до станції відправлення та інші витрати. Ці визначення уточнюють склад витрат на збут та дають можливість визначити, які саме види витрат можуть бути включені до цього розділу. Це допомагає підприємствам краще розуміти, які витрати вони несуть у процесі збуту своєї продукції та готуватися до їх ефективного управління.

Список використаних джерел

1. Хорнгрен Ч. Т., Фостер Дж. Бухгалтерський учет: управленческий аспект: учебн. / под ред. Я. В. Соколова. Москва : Финансы и статистика, 2003. 416 с
2. Олех Н. Л. Система управління витратами виробництва за центрами відповідальності. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 4 (118) С. 143-150.
3. Чумаченко Н. Г. Развитие управленческого учета в Украине. *Світ бухгалтерського обліку*. 1999. № 10. С. 2-9.

МИХАЙЛОВА А.Ю.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.,

Поліський національний університет

РЕФОРМА ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ВАЖЛИВІСТЬ КОНТРОЛЮ

Вступ. Євроінтеграція України відбувається в умовах широкомасштабної російської інтервенції. Надважливо і в подальшому Україні продовжувати євроінтеграційні зусилля та реформи навіть в умовах війни. Європейський шлях дійсно передбачає багато реформ та змін, які спрямовані на підвищення якості життя громадян, зміцнення правової системи, політичну стабільність та економічний розвиток [2]. Ключовим аспектом успішної євроінтеграції є процес реалізації реформ, створення демократичних інституцій та дотримання європейських норм. Тож для залучення масштабних інвестицій ЄС, підтримки міжнародних донорів, використання нових фінансових інструментів Кабінет Міністрів України ухвалив у 2022 році постанову про реформування лісової галузі за європейським зразком [3].

Результати дослідження. Одним із важливих факторів реформи лісової галузі є утворення на підставі постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування управління лісової галузі» від 07.09.2022 №1003 єдиного державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України». Утворення ДП «Ліси України» відбулося шляхом приєднання до нього 158 спеціалізованих державних лісгосподарських підприємств, які належали до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів. Крім того, відбулась реформа і самого Держлісагентства, а саме: об'єднання обласних управлінь лісового та мисливського господарства, тобто, замість існуючих 24 управлінь утворилось 9.

За даними аналітиків, реформування лісової галузі шляхом створення єдиного підприємства для організації вирощування, обслуговування, заготівлі лісів сформувало передумови для полегшення і розширення доступу до якісної сировини для українських деревообробних підприємств. Спрощений доступ деревообробних підприємств до лісової сировини внаслідок реформи сприяє оптимізації використання деревини та збільшенню її поглибленої переробки. Як наслідок, збільшився обсяг створюваної доданої вартості ДП «Ліси України» при заготівлі необробленої деревини. Крім того, в результаті реформи відбулося довгоочікуване вирівнювання фінансових та ресурсних можливостей державного лісового господарства, а також розділення господарюючих та контролюючих функцій, про яке багато років говорили міжнародні партнери України. Державне лісове господарство працює, і не просто працює, а з рекордним прибутком, який вже перевищує 2 млрд. грн, що на порядок більше ніж за лісгоспної системи. За підсумками 8 місяців 2023 року на 35% збільшились відрахування до державного бюджету України порівняно з

аналогічним періодом минулого року. Це плюс 1,1 млрд. грн [4].

Лісова галузь в цілому, та деревообробні суб'єкти господарювання, зокрема, є рушійною силою на шляху розвитку та євроінтеграції української економіки. Основним чинником подальшої успішної реформи та забезпечення підвищення прибутковості, ефективності використання державних коштів ДП «Ліси України» є удосконалення внутрішнього аудиту. Адже, внутрішній аудит полягає в систематичному проведенні перевірок та здійсненні оцінки таких елементів як: система внутрішнього контролю підприємства; фінансово-господарська діяльність підприємства; економічність, рентабельність та продуктивність діяльності підприємства та дотримання вимог чинного законодавства. Підвищить ефективність управління також посилення контролю за процедурами закупівель паливно-мастильних матеріалів, автотранспортних запчастин, надання послуг з будівництва лісових доріг, надання послуг із заготівлі та трелювання деревини тощо як на регіональному, так і на місцевому рівнях. На даному етапі успішно застосовується та вже стала прикладом ефективності та прозорості в галузі закупівель така система як Prozorro [5].

Таким чином, удосконалена система внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту забезпечить стабільне та ефективне функціонування лісової галузі, раціональне використання та збереження активів, забезпечить виявлення можливих ризиків та недоліків у діяльності.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, лісова галузь має велике значення на шляху євроінтеграції економіки України. Тому для подальшого сталого розвитку, забезпечення високоєфективної і стабільної роботи, зміцнення фінансового стану, отримання прибутку, рентабельності виробництва, залучення міжнародних інвестицій та подальшого реформування лісової галузі, необхідним є вдосконалення внутрішнього аудиту та системи внутрішнього контролю, використання системи Prozorro для забезпечення максимально ефективного використання фінансових ресурсів та дотримання вимог міжнародних фінансових організацій.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» URL: <https://e-forest.gov.ua>
2. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Офіційний сайт. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf
3. Економічна правда. Офіційний сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/9/691306/>
4. Інформаційне агентство Interfax-Україна. Офіційний сайт. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/931822.html>
5. LB.ua. Дорослий погляд на світ https://lb.ua/economics/2022/12/15/539237_svitoviy_bank_rekomenduvav_prozorro.html

МОРОЗ М.В.

здобувач освітнього ступеня магістр

АНДРІЄВСЬКА В.Б

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ У БУДІВНИЦТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ВИКЛИКИ

Вступ. Розвиток вітчизняної економіки та її входження у світову глобалізаційну економіку тісно пов'язаний з розвитком основних секторів, що формують національну економіку країни. Одним із таких секторів є будівельна галузь.

Будівельна галузь України відіграє ключову роль як у бюджеті країни, так і у розвитку економіки та соціальної інфраструктури в цілому. Вона має велике значення для всіх галузей економіки країни. На сьогоднішній день ситуація в будівельному секторі є нестабільною, що призводить до певних коливань в результативності будівельних компаній [1].

Будівництво – складний і динамічний сектор, де ефективний облік і контроль витрат мають переважające значення для досягнення успішних результатів. Проте, з урахуванням змін та постійного розвитку індустрії, виникають нові виклики, але й відкриваються нові можливості.

Результати дослідження. У зв'язку з особливостями будівельної галузі, впровадження сучасних інформаційних технологій в управління будівельною діяльністю вимагає окремого підходу до системи планування, обліку й аналізу [2]. При цьому варто враховувати такі особливості цієї галузі:

1. Нерухомість будівельної продукції: будівельні проекти мають довготривалий характер, їх неможливо переміщувати. Тому важливо мати доступ до потужних інформаційних систем, що забезпечують ефективний облік та аналіз параметрів будівельних об'єктів;

2. Рухомість будівельних організацій: будівельний процес включає в себе рухомість з роботи на роботу, що вимагає управління інформацією про розташування та доступність робочої сили, ресурсів та техніки;

3. Індустріалізація та кооперування: сучасні технології дозволяють впроваджувати принципи індустріального будівництва та кооперування, які сприяють підвищенню ефективності та якості будівельного процесу шляхом використання стандартизованих методів та процедур;

4. Індивідуальний і дрібносерійний характер будівництва: у будівництві часто зустрічаються індивідуальні та дрібносерійні проекти, що вимагають гнучкості та адаптивності у використанні інформаційних технологій;

5. Тривалий цикл будівництва: будівництво об'єктів може займати значну кількість часу, тому важливо мати ефективні системи планування та контролю, які допомагають управляти процесом будівництва та зменшити тривалість

циклу;

6. Розпорошеність об'єктів: будівельні об'єкти зазвичай розташовані на різних місцях, що викликає потребу у впровадженні централізованих систем збору та обробки даних, що дозволяють ефективно координувати роботу на різних об'єктах;

7. Використання різних способів експлуатації техніки: будівельна галузь використовує різні види техніки, що може вимагати наявності спеціалізованих інформаційних систем для обліку, технічного обслуговування та планування використання техніки;

8. Спеціалізація будівельно-монтажних організацій: окремі підрядні організації можуть спеціалізуватись на виконанні конкретних видів робіт або будівництві окремих об'єктів. Впровадження інформаційних технологій дозволяє покращити координацію та взаємодію між підрядниками, що забезпечує кращі результати на будівельних проектах.

Впровадження таких підходів дає можливість уникнути помилок, покращити планування та управління будівельним процесом, а також забезпечити безпечність та якість будівництва.

У будівельній галузі, збільшення обсягів будівельних робіт вимагає ретельного обліку витрат на будівельних підприємствах. Проте, у цій сфері в системі обліку існує багато проблемних питань, пов'язаних з визнанням витрат, використанням методів обліку тощо.

Однією з основних проблем є визнання витрат на будівельних підприємствах. Це пов'язано з розподілом витрат на різні етапи будівництва, включаючи придбання будівельних матеріалів, оплату праці, оренду устаткування та інші витрати. Необхідно забезпечити точний облік цих витрат та їх відповідне визнання.

Діюча в Україні система кошторисних нормативів державно-будівельних норм не відповідає структурі витрат, визначених системою національних стандартів бухгалтерського обліку. Ця невідповідність викликає значні труднощі при аналізі витрат на будівництво об'єктів, особливо на рівні управлінського обліку, який вимагає детального розгляду та аналізу витрат [3].

На практиці, проведення аналізу витрат на будівництво об'єктів виявляється складнішим через те, що система кошторисних нормативів не враховує вимог та облікових принципів, встановлених НП(С)БО. Це створює дисбаланс між способом визначення витрат за державними будівельними нормативами та бухгалтерськими стандартами.

Перелік витрат, які є складовими договірної ціни на будівельну продукцію, може бути значно ширшим та відрізнятися від витрат, які зазвичай обліковуються. У більшості випадків, витрати на будівництво включають в себе наступні складові:

1. Витрати на здійснення проектно-вишукувальних робіт – витрати на розроблення проектної документації, вишукування, замірні та геодезичні роботи. Ці витрати можуть бути значними, оскільки перед будівництвом необхідно провести підготовчі роботи та розробити документацію.

2. Витрати на матеріали та обладнання – включають в себе вартість будівельних матеріалів, конструкцій, електротехнічного обладнання, систем опалення, вентиляції та іншого обладнання, які використовуються при будівництві. Ці витрати становлять значну частку договірної ціни і мають прямий вплив на якість та результат будівельних робіт.

3. Витрати на працю – формують заробітну плату працівників, які беруть участь у будівельному процесі, включаючи будівельних робітників, інженерів, проектувальників і т.д. Ці витрати також можуть бути значними, оскільки праця є однією з ключових складових витрат будівництва.

4. Витрати на паливо та енергоносії – витрати на електроенергію, газ, паливо для транспорту та машин, що використовуються при будівництві. Ці витрати можуть змінюватися в залежності від обсягу та тривалості будівельних робіт.

5. Витрати на послуги підрядних організацій та підрядників – витрати на підрядні роботи, які не можуть бути виконані власними силами будівельної організації. Зазвичай це включає роботи з електрики, сантехніки, покрівлі та інші спеціалізовані роботи.

6. Витрати на договірні та адміністративні витрати – витрати на юридичні та консультативні послуги, страхування, рекламу та маркетинг, витрати з підготовки та укладення договорів та інші адміністративні витрати, що необхідні для здійснення будівельних робіт.

7. Витрати на використання техніки та машин включають витрати на оренду або придбання будівельної техніки та машин (кранів, екскаваторів, бульдозерів, бетонозмішувачів та інших спеціалізованих машин).

8. Витрати на збільшення капіталу передбачають витрати на придбання земельних ділянок, будівель та споруд, які використовуються для будівництва та пов'язані з підготовкою землі для будівництва.

Це лише загальний перелік витрат, які можуть бути складовими договірної ціни на будівельну продукцію. Конкретні витрати можуть варіюватися в залежності від типу та масштабу будівельного проекту.

Доцільно відмітити, що згідно Правилами [4], прямі витрати на будівництво визначаються за ДСТУ-НБД 1.1-2. Це означає, що конкретні витрати, пов'язані з матеріалами, працею, транспортом, орендою обладнання та іншими прямими факторами, враховуються при визначенні вартості будівництва. До таких витрат належать, представлені на рисунку витрати (рис. 1).

Наведені прямі витрати охоплюють різні складові, пов'язані з будівництвом, включаючи витрати на матеріали, робочу силу, послуги, управління, документацію та ризики.

У цей же час, решта витрат, які не є прямими, визначаються розрахунково. Це означає, що вартість цих витрат встановлюється шляхом розрахунку та оцінки, і вони включають в себе витрати на матеріали, комплектуючі, послуги, оренду, страхування та інші елементи, які не можуть бути безпосередньо визначені як прямі.

Однією з основних тенденцій у сучасному обліку і контролі витрат у будівництві є впровадження цифрових рішень та технологій. Від використання

систем ERP (Enterprise Resource Planning) до мобільних додатків та хмарних платформ – сучасні інструменти надають можливість зберігати, обробляти та аналізувати великі обсяги даних, що значно полегшує процес обліку і контролю витрат.

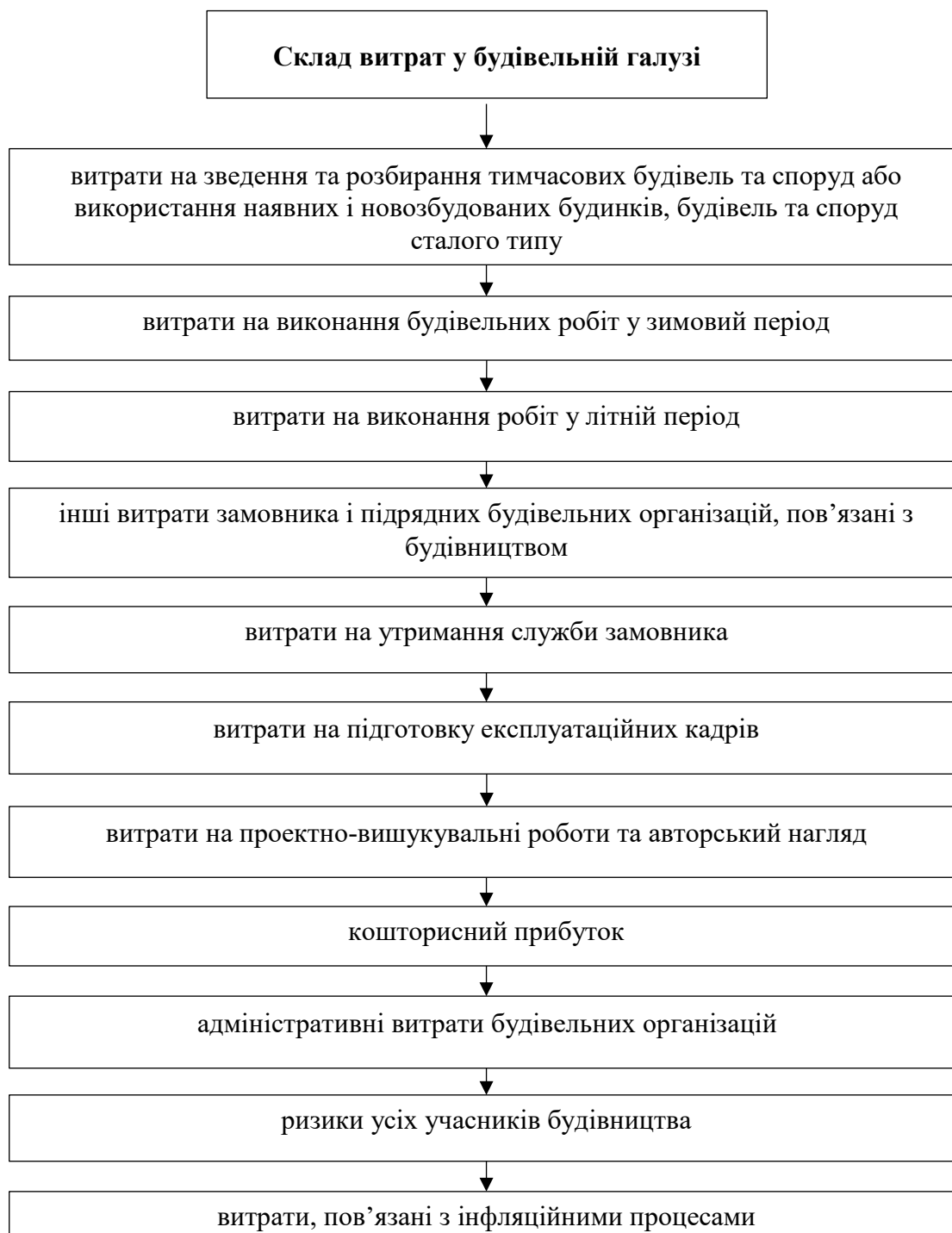

Рис. 1. Склад витрат у будівельній галузі

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

Іншою тенденцією є зростаюча необхідність в управлінні ризиками. Будівельні проекти пов'язані зі значними фінансовими ресурсами та складними

ланцюгами постачання, тому вирішення ризиків стає дедалі важливішим завданням.

Вартість проекту та терміни виконання можуть бути серйозно підірвані непередбачуваними обставинами, адже будівельні роботи часто залежать від природних умов тощо. Тому, впровадження систем різних рівнів контролю ризиків, таких як страхування, резерви планування та ефективне управління ресурсами, стає невід'ємною складовою сучасного обліку і контролю витрат у будівництві.

Крім того, зростає увага до сталого будівництва та зелених технологій. Кліматичні зміни та екологічні проблеми стають основними темами дискусій, тому підприємства в будівельній галузі стикаються з вимогою до енергоефективності, використання природних ресурсів та управління відходами. Облік і контроль витрат у цьому контексті вимагають впровадження нових методів та підходів, які забезпечують економічну ефективність та екологічну сталість будівництва.

Висновки. Отже, разом з перспективами розвитку галузі будівництва, існують і виклики, які потрібно враховувати. Серед них можна виділити нестабільність цін на будівельні матеріали, зростання зарплат та фінансові ризики. Для ефективного управління витратами і контролю, потрібно розуміти та вирішувати ці фактори.

Сучасні тенденції у обліку і контролі витрат у будівництві пропонують нам перспективи розвитку та великі можливості. Застосування цифрових інструментів, ефективне управління ризиками та зелені технології є ключовими компонентами успішного управління будівельними проектами. Однак, необхідно бути готовими до викликів: швидкі зміни цін, високі зарплати та фінансові ризики.

Список використаних джерел

1. Серьогіна Н. В., Вішня Я. С. Вплив рівня інвестування на розвиток будівельної галузі. *Економіка та підприємництво*. 2022. № 1(124). С. 57–60. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/1_2022/11.pdf.
2. Римар Г. Специфіка формування витрат у будівництві. *Економ. аналіз*. 2010. Вип. 6. С. 309-313
3. Задорожний З.-М. В. Проблеми обліку витрат у будівництві. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матеріали Міжнар. круглого столу., 28 трав. 2021 р. Т. 1. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 277 с.
4. Про затвердження Правил визначення вартості будівництва (ДБН Д.1.1-1-2000) : наказ Держкомітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 27 серп. 2000 р. №174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0174241-00#Text>

МУРАВСЬКИЙ О.Ю.

здобувач ступеня доктора філософії
Державний податковий університет

ВИМОГИ ТА СКЛАД ЗВІТНОСТІ ІЗ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Вступ. Прийняття рішень в процесі управління та пост-контролю операцій трансфертного ціноутворення потребує розробки та належного функціонування системи звітності (документації) із трансфертного ціноутворення, яка б виступала інформаційно-звітним забезпеченням, підтримкою та обґрунтуванням відповідності податковому законодавству даної операції і уникненню ризику перевірок трансфертного ціноутворення.

Результати дослідження. Першопричиною необхідності податкового характеру функціонування системи звітності з трансфертного ціноутворення стали механізми ухилення від оподаткування, які і поклали початок розробці документації з трансфертного ціноутворення та наміру ОЕСР забезпечити більшу прозорість світового ринку. Дія 13 Плану дій щодо розмивання податкової бази та переміщення прибутку (план дій BEPS) вимагає розробки «правил складання звітності щодо трансфертного ціноутворення для підвищення прозорості податкового адміністрування, враховуючи витрати бізнесу на дотримання законодавства» [1-4]. Правила, які будуть розроблені, включатимуть вимогу, щоб транснаціональні компанії надавали всім відповідним урядам необхідну інформацію про їхній розподіл доходу, економічної діяльності та податків, сплачених між країнами, відповідно до загального шаблону. За цих обставин від урядів вимагалось визначити, де саме відбувається економічна діяльність і створюється вартість, щоб забезпечити належне і справедливе оподаткування прибутку. Відповідно, у 2015 році ОЕСР випустила «Дія 13: фінальний звіт за 2015 рік про документацію з трансфертного ціноутворення та звітність за країнами» [1-4] як інструкцію щодо звітності трансфертного ціноутворення для платника податків.

Теоретичні та практичні аспекти складання звітності (документації) з трансфертного ціноутворення, визначення її структури та складу активно висвітлено у працях вітчизняних науковців. Спільним у згаданих працях є орієнтація на 5 розділ Настанов ОЕСР із трансфертного ціноутворення, в якому наведено загальні рекомендації щодо документації з трансфертного ціноутворення як для податкових служб, так і для платників податків, щоб мінімізувати конфлікти та адміністративні витрати на дотримання вимог. З цієї причини Розділ V надає вказівки для податкових органів під час розробки правил складання і подання документації трансфертного ціноутворення, яка буде отримана від платників податків під час податкової перевірки. З іншого боку, у Розділі V також містяться вказівки для платників податків щодо підготовки необхідних документів, які підтверджують, що вони діють згідно з принципом «втягнутої руки» в своїх операціях, які здійснюються з їх пов'язаними

сторонами. Відтак, метою ОЕСР є створення рівня співпраці між податковими органами та платниками податків на основі довірливих відносин [3]. Настанови ОЕСР роз'яснюють, що розділ 5 містить мінімальні вимоги дотримання законодавства та не містить вичерпного переліку інформації, яку податкові органи можуть вимагати від компаній.

У Настановах ОЕСР підкреслюється, що платник податків повинен визначати трансфертні ціни відповідно до принципу «вितягнутої руки» на основі інформації, «доступної» на момент визначення трансфертної ціни. Однак Настанови ОЕСР не наводять жодного визначення того, що означає «доступної», натомість вони наводять практичні приклади для пояснення таких вимог. Зазначається, що для платника податків було б доцільно, якщо б компанія намагалася визначити, чи доступні порівняльні дані з неконтрольованих операцій. Проте в Настановах ОЕСР підкреслюється, що документи, які недоступні на момент встановлення трансфертного ціноутворення, не можуть вимагатися від платника податків. Крім того, платники податків не повинні бути зобов'язані надавати документи, якими вони не володіють. Наприклад, якщо платник податків є лише міноритарним акціонером своєї бізнес-одиниці, документ, який запитується, має бути у платника податків або, принаймні, має бути наданий його бізнес-одиницею. Процес зберігання документації залишено на рішення платників податків у Настановах ОЕСР. Крім того, Настанови ОЕСР передбачають, що незалежно від того, якій мові віддає перевагу платник податків, документи повинні бути перекладені на обґрунтований запит податкових органів. Однак оперативне значення «обґрунтованого запиту» не пояснюється Настановами ОЕСР, і тлумачення залишається за податковими органами. ОЕСР зосереджує свою увагу і на своєчасному поданні документів на вимогу податкових органів. Також, ОЕСР застерігає, щоб не існувало обов'язкових одночасних документів на момент визначення трансфертної ціни або подання податкової декларації. ОЕСР вважає, що вимога формування всіх документів на етапі здійснення всіх операцій між пов'язаними сторонами буде обтяжливим процесом та може негативно вплинути на міжнародну торгівлю і іноземні інвестиції. У рамках цих загальних Настанов ОЕСР визначає, які документи є корисними для визначення трансфертних цін. Перш за все, слід включити інформацію щодо операцій, здійснених між пов'язаними сторонами, таку як «характер і умови операції, економічні умови та майно, залучене до операцій, як продукція або послуга, що є предметом контрольованої операції, рухається між пов'язаними сторонами та зміни умов торгівлі або переговорів щодо існуючих домовленостей» [3].

Тягар доведення є важливим елементом як для податкової служби, так і для платників податків щодо зобов'язань і документації з трансфертного ціноутворення. Кожна юрисдикція може мати свої власні правила щодо доведення, і тому це може відповідним чином вплинути на зобов'язання документації у відповідній юрисдикції. У більшості юрисдикцій податкова служба несе тягар доведення. Це означає, що податкові органи мають на меті доведення, що трансфертне ціноутворення платника податків не відповідає

принципу «вितягнутої руки». Іншими словами, платнику податку не потрібно підтверджувати правильність поданих до податкової служби документів щодо їх визначення трансфертних цін. Однак, незважаючи на те, що Настанови ОЕСР стверджують, що тягар доведення покладається на податкову службу, платник податків повинен підтвердити правильність документації, якщо є очевидні ознаки того, що трансфертне ціноутворення суперечить принципу «вितягнутої руки». Крім того, якщо платник податків не надає належної документації, тягар доведення може бути перекладено з податкової служби на платника податків. У будь-якому випадку, керівні принципи ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення стверджують, що податкові органи та платники податків повинні діяти добросовісно, доводячи, що визначення трансфертної ціни відповідає принципу «витягнутої руки».

Останнє свідчить, що Настанови ОЕСР сприяють побудові довірливих відносин між податковою службою та платниками податків у сфері трансфертного ціноутворення. Але, як свідчить практика, зокрема і судова, здебільшого Настанови використовуються все-таки податковими органами в системі розробки обов'язкової документації із трансфертного ціноутворення, що в Україні представлена трирівневою моделлю. На нашу думку, питання звітності із трансфертного ціноутворення не повинно обмежуватися обов'язковою регламентованою документацією для подання до податкових органів. Вбачаємо систему звітності (документації) із трансфертного ціноутворення формувати в компанії у наступному складі (рис. 1).

Рис. 1. Система звітності (документації) із трансфертного ціноутворення
Джерело: розроблено автором.

Висновки. Таким чином, система звітності (документації) із трансфертного ціноутворення є інструментом прийняття рішень в процесі управління, пост-контролю операцій трансфертного ціноутворення та доказовою базою відповідності таких операцій податковому законодавству. Зокрема, слід зауважити, що якісно складена звітність, обґрунтована доказова база мінімізують ризики проведення податкових перевірок, підвищують рівень довіри між компаніями та податковими органами, що реалізовує якісно новий етап у філософії трансфертного ціноутворення.

Список використаних джерел

1. Action 13 Country-by-Country Reporting / OECD. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/action13/> (дата звернення: 25.09.2023)
2. OECD Master File concept and CbC Reporting – international documentation requirements / Roedl and Partner. 2021. URL: <https://www.roedl.de/de-de/de/themen/documents/oecd-cbc-masterfile-implementierung-englisch.pdf> (дата звернення: 25.09.2023)
3. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022. URL: <https://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-20769717> (дата звернення: 19.08.2023)
4. Transfer Pricing Documentation and Country-by-Country Reporting (Action 13 – 2015 Final Report) / OECD, G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. Paris: OECD Publishing, 2015. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264241480-en> (дата звернення: 25.09.2023)
5. Краєвський В.М., Муравський О.Ю. Звітність із трансфертного ціноутворення: виникнення та розвиток. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 12. С. 46-51

НАЗАРІВСЬКА В.О.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.

Поліський національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Вступ. При становленні ринкових відносин та різноманітних форм власності на підприємствах України виникає необхідність удосконалення функції управління процесом виробництва, що в свою чергу викликало потребу незалежної перевірки - аудиту. Передумовою його виникнення стала взаємна зацікавленість підприємства в особі його власника, держави, в особі відповідних органів, і саме аудитора в правильному введенні бухгалтерського обліку та достовірності даних фінансової звітності.

Аудит є необхідним для створення довіри у партнерів і репутації для бізнесу. Про це у своїх працях такі вчені, як Ф.Ф. Бутинець, В.В. Сопко, О.А. Мірошниченко, Н.С. Щербакова, О.А. Петрик та інші.

Результати дослідження. Головна роль аудиту полягає у підвищенні рівня довіри до звітності підприємства з боку зацікавлених у цьому користувачів інформації. Головними користувачами інформації фінансових звітів є органи державного управління, власники, керівники підприємства та інвестори, робітники підприємства та інші кредитори (банки, постачальники тощо) [4].

Згідно з Законом України «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність» аудит - це перевірка даних бухгалтерського обліку, а також показників фінансової звітності з метою вираження незалежної думки аудитора про відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [6].

Виходячи з визначення, що таке аудит, його метою є думка аудитора щодо того, чи відповідають все ж дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності нормативним актам, які регулюють особливості їх ведення та подання.

Основним завданням аудиту є безпосередньо здійснення аудиторської перевірки щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, декларацій та інших документів задля визначення їх правдивості та законності.

Всі факти діяльності підприємства, які відображені у фінансових звітах, виступають предметом. Аудитору необхідно знайти докази щодо підтвердження даних до встановлених критеріїв. Предмет аудиту знаходить свою конкретику в його об'єктах.

Об'єктом аудиторської діяльності вважаються економічні, організаційні, інформаційні, технологічні та інші, пов'язані з функціонуванням досліджуваної системи аспекти, стан яких можна оцінити за кількісним та якісним показниками. Залежно від завдань, поставлених перед аудитором, й формуються об'єкти перевірки.

Аудиторський контроль здійснюють суб'єкти контролю (аудиторські організації та індивідуальні аудитори), права, обов'язки і відповідальність яких суворо встановлені законодавчими актами.

Комітет з міжнародної аудиторської практики (КМАП) здійснює регулювання аудиторської діяльності на міжнародному рівні. Він оприлюднює Міжнародні стандарти аудиту (МСА), а також положення про аудит і послуги, супутні аудиту, так як метою цього є встановлення єдиної аудиторської системи на міжнародному рівні.

В Україні діяльність аудиторів регламентується за допомогою чинного законодавства, нормативних актів, відповідних сертифікатів, які отримують аудитори під час навчання, а також спеціальних ліцензій, які дозволяють проводити аудиторську діяльність.

Аудиторська діяльність в Україні регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21 грудня 2017 року, наказами Міністерства фінансів, щодо різних аспектів аудиторської діяльності та Міжнародними стандартами аудиту, прийнятими на загальнонаціональному рівні, положеннями Аудиторської палати України та іншими нормативно-правовими актами [5].

Згідно з міжнародними стандартами аудиту (МСА) аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності здійснюють свою діяльність. Міжнародні стандарти аудиту - це сукупність правил, встановлених Міжнародною федерацією бухгалтерів, задля гармонізації або стандартизації завдань що виконуються аудитором. Вони включають у себе перелік роз'яснень, інструкцій та інших норм аудиту, яких необхідно дотримуватися при здійсненні аудиторської перевірки та написанні аудиторського висновку. Тож якщо при проведенні аудиту були знайдені певні відхилення від вимог, прописаних у стандартах, аудитор має надати пояснення щодо причини таких відхилень [3].

В загальному аудит знаходить своє відображення для характеристики будь-яких процесів чи явищ, тому виділяють наступні види аудиту залежно від певних ознак (рис.1).

Міжнародні стандарти аудиту виділяють тільки два види аудиту – зовнішній та внутрішній. Зовнішній аудит — незалежний аудит підприємства, який здійснюється на підставі договору з підприємством-замовником. Метою зовнішнього аудиту є перевірка правильності складених господарських операцій, достовірності даних фінансової звітності, бухгалтерського балансу, а також визначення, наскільки ведення бухгалтерського обліку відповідає встановленим стандартам.

Внутрішній аудит — перевірка, яка проводиться на підприємстві на вимогу або за ініціативою керівника, аудитором під час якої виступає працівник підприємства. Під час перевірки він керується лише внутрішніми документами.

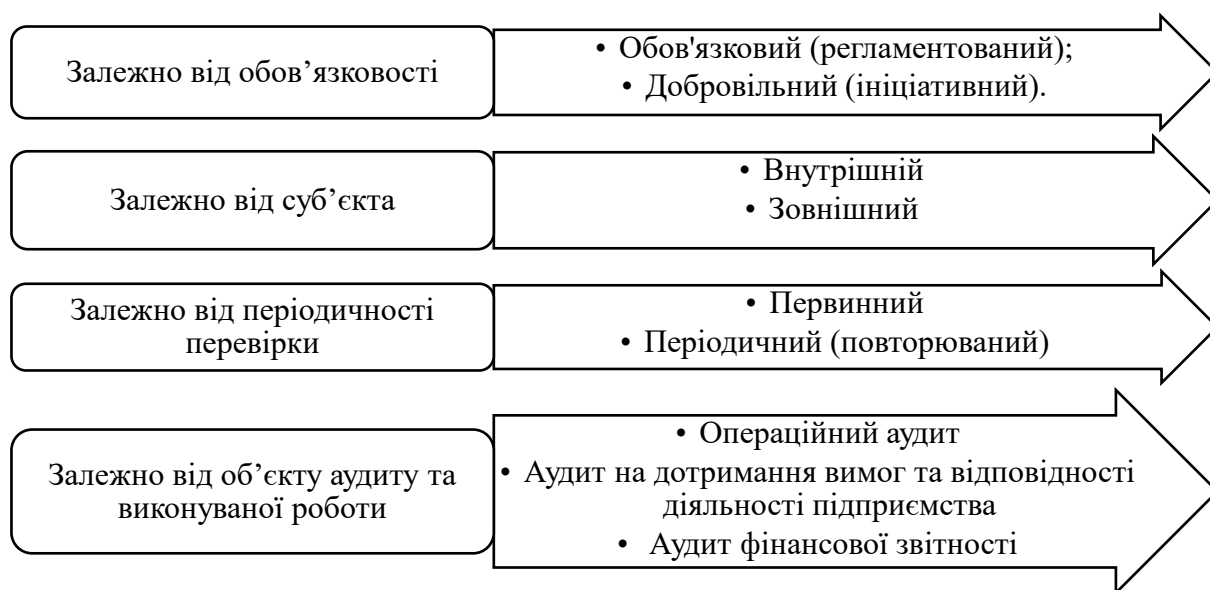

Рис. 1. Класифікація видів аудиту

Джерело: узагальнено автором на основі [2]

Внутрішній аудит є необхідним задля вдосконалення організації та управління виробництвом і пошуку резервів, необхідних для підвищення ефективної діяльності підприємства. Їх головні відмінності можна побачити в таблиці 1 [1].

Таблиця 1

Відмінності зовнішнього та внутрішнього аудиту

Елементи	Внутрішній аудит	Зовнішній аудит
Масштаб перевірки	Функції, які є взаємозалежними з системою управління	Визначається видом аудиту та законодавчими актами, які регламентують його проведення
Об'єкт аудиту	Визначається керівництвом підприємства. Господарські операції про надходження, використання ресурсів підприємством, а також бухгалтерські звіти перевіряються щодо відповідності обліковій політиці підприємства та загальним положенням	Визначається в статуті підприємства. Перевіряється стан бухгалтерського обліку та фінансової звітності, досліджується ефективність використання ресурсів задля визначення рівня довіри до даних бухгалтерського обліку
Кваліфікація	Визначається рішенням управлінських структур. Визначається меншим ступенем незалежності і професіоналізму внутрішнього аудитора	Чітко регламентована законом. Аудит визначається вищим ступенем незалежності та високим рівнем кваліфікації аудитора
Методи, які використовуються	Мають багато спільного. Вони відрізняються лише обсягом і точністю перевірок	
Головне завдання	Задовольнити потреби адміністрації в межах підприємства	Задовольнити потреби всіх користувачів фінансової звітності

Продовж.табл. 1

Мета	Визначається керівництвом, проте головним завданням є забезпечити збереження активів, запобігти збиткам та підвищити ефективність бізнесу.	Перевірити законність господарської діяльності на підприємстві та достовірність бухгалтерської звітності. Впливає з законодавства, а також судових рішень та зовнішніх потреб
Звітність	Звітність перед керівництвом	Звітність перед замовником
Суб'єкт аудиту	Здійснюють фахівці з обліку, аналізу та контролю, які працюють на даному підприємстві	Здійснюють незалежні від підприємства, сертифіковані фахівці згідно договору

Джерело: узагальнено автором на основі [1].

Аудит, звісно, має свій метод здійснення, як і кожний вид діяльності. За допомогою методу аудиту досліджуються його предмет та об'єкт. Методом аудиту вважають сукупність прийомів та способів, які необхідні для оцінки стану об'єкту, який вивчається. Всі ці прийоми можна розділити на три групи:

1. Визначення стану об'єкта. Сюди відносять перегляд, аналіз, зважування, обмірювання, вимірювання, перерахунок. Все це допомагає у визначенні кількісного та якісного стану об'єкта.

2. Порівнювання. Цей прийом дозволяє визначити відхилення стану об'єкта від нормативних та стандартних показників.

3. Оцінка ресурсів, достовірність господарських операцій та фінансової звітності. Проводиться оцінка стану об'єкта аудиту (в минулому, на теперішній час та в майбутньому). Цей метод є логічним закінченням процесу порівняння. Проводиться оцінка стану ресурсів, визначається ефективність та законність господарських операцій, визначається достовірність економічної інформації, що виходить за межі підприємства. Оцінка ризику має велике значення в цьому підході, оскільки певною мірою вона притаманна аудиторській практиці щодо можливих помилок в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Висновки. Отже, враховуючи вищевикладений матеріал і те, що аудит в Україні набирає обертів свого розвитку та вдосконалення, вкрай необхідно контролювати його якості. Аудит є обов'язковим для функціонування ринкової економіки кожної країни, і у світовій практиці поширюється значно більшими темпами. Тому для подальшого перспективного розвитку аудиту в Україні необхідно вивчати зарубіжний досвід та адаптувати його до реальних умов ринку нашої країни з метою уніфікації та гармонізації аудиту на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Види аудиту. URL: <https://library.if.ua/book/78/5559.html>.
2. Види аудиту та їхні особливості. URL: https://pidru4niki.com/1056112763445/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/vidi_auditu_yihni_osoblivosti.

3. Міжнародні стандарти аудиту (МСА). URL: <https://uk.economy-pedia.com/11040957-international-standards-on-auditing-isa>
4. Немченко В. В., Редько О. Ю. Аудит (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 540 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Nemchenko_Valerii/Audyt_Osnovy_derzhavnoho_nezalezhnoho_profesii_noho_ta_vnutrishnoho_audytu.pdf
5. Нормативно-правове забезпечення аудиторської діяльності. URL: <https://mof.gov.ua/uk/normativno-pravove-zabezpechennja-auditorskoi-dijalnosti>.
6. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.

НАУМЕНКО І.В.

здобувач освітнього ступеня магістр,

ШУНЕВИЧ А.В.

здобувач освітнього ступеня магістр,

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Вступ. Сучасний світ економіки та бізнесу вимагає постійного вдосконалення та оптимізації системи оподаткування доходів фізичних осіб. Облік, оподаткування та контроль доходів є важливою складовою належного функціонування фінансової системи країни і відіграють ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку та соціальної справедливості.

Загальна система оподаткування існує для забезпечення необхідних доходів держави для фінансування різних сфер суспільства, але часто виникають проблеми, пов'язані з обліком та оподаткуванням доходів фізичних осіб. Відсутність належного обліку та контролю призводить до ухилення від сплати податків, незаконного обліку доходів та зростання тіньової економіки. Ці явища позбавляють державу необхідних фінансових ресурсів та порушують принципи справедливості і рівноправності в оподаткуванні.

Актуальні проблеми обліку, оподаткування та контролю доходів фізичних осіб стають все більш відчутні в умовах трансформаційних змін та швидкого розвитку технологій. Виникають нові методи ухилення від оподаткування, недостатність регуляторних механізмів та взаємного співробітництва між країнами. Для подолання цих проблем необхідна системна перебудова та впровадження нових підходів у сфері обліку, оподаткування та контролю доходів фізичних осіб.

Результати дослідження. На сьогоднішній день одним з основних податків, які спрямовуються до українського бюджету на рівні місцевих органів влади, є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Цей податок є загальнодержавним прямим податком, який стягується з фізичних осіб та регулюється Податковим кодексом України (ПКУ) [1].

ПДФО встановлює зв'язок між громадянами-платниками та державою (у вигляді фіскальних органів) та місцевими органами самоврядування. Цей зв'язок дозволяє громадянам бути включеними у формування доходів бюджету та надає підставу для контролю за ефективним використанням державних ресурсів [2].

Незважаючи на важке воєнне становище, доходи Зведеного бюджету України зросли в першому півріччі 2022 року на 6,8%, становлячи 808,1 млрд. грн. Проте, податкові надходження зменшились на 7,3% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, складаючи 595,6 млрд. грн. Що ж стосується податку на доходи фізичних осіб, то в такій складній ситуації його

надходження продовжують показувати зростання [3].

Ці дані свідчать про стійкість та надійність податкової системи з урахуванням ситуації в країні. Надходження ПДФО вказують на те, що громадяни виконують свої податкові обов'язки та своєчасно сплачують податки. Це позитивний сигнал для розвитку економіки та соціальних програм.

Впродовж всього 2022 року спостерігається зростання частки сплати податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) у доходах Зведеного бюджету та в податкових надходженнях внаслідок недоотримання сум, пов'язаних із податком на додану вартість (ПДВ), акцизним податком та митом.

Важливо продовжувати розвивати ефективні механізми контролю за справлянням ПДФО, а також стимулювати громадян до добровільного та своєчасного сплачування податку. Це можна досягти шляхом посилення інформаційної кампанії щодо правил та процедур оподаткування, надання доступної консультаційної підтримки громадянам та прозорого контролю з боку фіскальних органів.

У сучасному світі зростаюча складність економічних відносин та зміна податкового законодавства роблять облік, оподаткування та контроль доходів фізичних осіб складнішими завданнями. Ці проблеми відображаються на економічному розвитку країни та створюють непотрібне навантаження на платників податків.

Однією з найбільших проблем є недостатність точності й якості обліку доходів фізичних осіб. Часто доходи необліковуються або неправильно класифікуються, що призводить до неправильного обчислення податкових зобов'язань. Для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати сучасні технології в обліку та забезпечення надійної системи контролю, що дозволить автоматизувати процеси та зменшити можливість помилок.

Другою важливою проблемою є недостатня ефективність контролю та виявлення необлікованих доходів. Усвідомлення важливості розвитку ефективних механізмів контролю та співробітництва між країнами набуває все більшої актуальності. Сучасні аналітичні інструменти, спільні проекти та обмін інформацією можуть сприяти виявленню необлікованих доходів та запобіганню фінансовим злочинам.

Третя проблема стосується відсутності однакових стандартів в оподаткуванні доходів фізичних осіб. Розбіжності в податкових законодавствах різних країн можуть призвести до подвійного оподаткування, складності виконання зобов'язань та ускладнення міжнародних економічних відносин. З метою уникнення таких проблем необхідно розвивати міжнародне співробітництво та укласти податкові угоди, які регулюватимуть оподаткування доходів фізичних осіб та запобігатимуть подвійному оподаткуванню.

Нарешті, четверта проблема – висока складність податкової системи та недостатня зрозумілість правил оподаткування. Сучасна податкова система може бути дуже складною та запутаною, що ускладнює для фізичних осіб розуміння правил оподаткування та виконання своїх зобов'язань.

Висновки. Для вдосконалення та оптимізації системи оподаткування фізичних осіб необхідно розвивати співробітництво між податковими органами та іншими відповідними установами. Спільні проекти, обмін досвідом та інформацією можуть сприяти впровадженню передових практик та забезпечити більш ефективний контроль за доходами фізичних осіб.

Також необхідно активно використовувати сучасні технології, такі як штучний інтелект, розширена реальність та блокчейн, для поліпшення процесів обліку, оподаткування та контролю доходів. Впровадження автоматизованих систем та електронного обліку може допомогти зменшити кількість помилок та спростити процеси для фізичних осіб.

Крім того, важливо звернути увагу на освіту та навчання фізичних осіб з питань оподаткування. Необхідно проводити інформаційні кампанії, семінари та тренінги, івенти, щоб забезпечити належну свідомість та знання про податкові процедури та правила.

Отже, актуальні проблеми обліку, оподаткування та контролю доходів фізичних осіб можна вирішити шляхом вдосконалення та оптимізації системи оподаткування. Спрощення правил оподаткування, впровадження сучасних технологій та підвищення ефективності контролю можуть полегшити процес для фізичних осіб та сприяти розвитку економіки країни.

Важливо також забезпечити доступність інформації та освіти в галузі оподаткування, щоб громадяни могли належним чином виконувати свої податкові зобов'язання. Співробітництво та обмін досвідом між країнами також відіграють важливу роль у вдосконаленні системи оподаткування фізичних осіб. Досягнення цих цілей потребує спільних зусиль уряду, податкових органів та громадськості.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Юрчишина Л. В. Податок на доход фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. *Фінанси, облік, банки*. 2016. № 1(21). С. 215-224
3. Левик О. С. Результати дослідження справляння ПДФО в Україні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/216.pdf>

НЕБЕСНА Х. В.

здобувач освітнього рівня магістр, економічний факультет,
Науковий керівник: к.е.н., доц. ГРИГОРІВ О. О.,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вступ. У суспільстві та часі, в якому ми живемо надзвичайно важливо бути освіченою людиною, оскільки від цієї якості залежить рівень життя на який безпосередньо впливає обсяг заробітку. Активні та освічені люди завжди в більшій мірі, напряду формують економіку держави, стимулюючи її до розвитку, що є вкрай важливим для неї.

На сьогоднішній день, система та рівень вищої освіти залишає бажати кращого, порівняно з тими ж європейськими країнами. Ефективний розвиток освіти вимагає правильного механізму управління видатками закладів вищої освіти.

Враховуючи актуальність та важливість здобуття вищої освіти, держава повинна на належному рівні підтримувати та фінансувати дану сферу економіки, адже вона має безпосередній вплив на неї.

Результати дослідження. Розглядаючи заклади вищої освіти з погляду їх фінансування, слід зазначити, що вони є бюджетними установами та відповідно утримуються завдяки виділеним коштам з державного бюджету. Існування будь-якої сфери економіки спирається на ключовому аспекті — на бюджеті, який являє собою основний план формування і використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань та виконання функцій відповідної установи.

Видатки бюджетних установ, в тому числі і закладів вищої освіти, являють собою грошові кошти, розподіл та витрачання яких здійснюється на різні цілі та потреби, визначені бюджетом цієї установи та які є обмеженими встановленим і затвердженим кошторисом, тобто головним плановим та фінансовим документом, який надає та показує обсяг, цільове призначення та розподіл державних коштів.

Розглядаючи та аналізуючи думки науковців щодо визначення сутності поняття видатків, можемо прийти до висновку, що видатки являють собою кошти того чи іншого бюджету, які є безповоротними та спрямовуються на провадження тією чи іншою бюджетною установою своєї діяльності та виконання їх завдань та функцій.

Для того, щоб чіткіше та правильніше використовувати та розмежовувати видатки будь-яких бюджетних установ, здійснюється їх класифікація за різними ознаками, які передбачені законодавством, зокрема ПКУ, який класифікує їх за економічною, програмною, функціональною та відомчою ознакою.

Використання класифікації видатків у контексті закладів вищої освіти допомагає управлінням та фінансовим службам відстежувати, у яких обсягах грошові кошти витрачаються на різні аспекти діяльності університету, зокрема,

на навчання, дослідження, інфраструктура, зарплати, адміністративні витрати тощо.

Оскільки заклади вищої освіти надають послуги, а саме освітні, то можна зробити висновок, що питома вага всіх видатків виділена на оплату праці їх працівників, а саме – викладачів, науковців, дослідників, адміністративного персоналу та інших співробітників навчального закладу та його дослідницьких центрів.

Розглядаючи теоретичні аспекти формування видатків закладів вищої освіти, варто зазначити, що вони базуються на наступних принципах:

1. збалансований розподіл коштів, зокрема на навчання та наукові дослідження;

2. підтримка структурних підрозділів та кадрових змін для досягнення стратегічних цілей закладів вищої освіти;

3. аналіз, моніторинг та контроль, які дозволяють виявляти недоліки та коригувати бюджетні плани, аби кожен рух коштів був контрольованим та забезпечував ефективне використання виділених коштів та отримання результату;

4. прозорість та ефективність, за якими видатки закладів вищої освіти на етапі формування та розподілу повинні бути обґрунтованими, доцільними та відповідати основним завданням, при цьому їх використання повинно бути максимально оптимальним;

5. бюджетування за результатами: за яким формування видатків здійснюється на основі стратегічних цілей та планів закладів вищої освіти, наприклад, для покращення якості навчання, покращення інфраструктури;

6. фокус на якість, відповідно до якого видатки мають бути спрямовані на підвищення якості освіти та наукової діяльності, шляхом підвищення кваліфікації викладачів, вдосконалення навчальних програм, модернізація інфраструктури;

7. диференціація видатків – розподіл їх в порядку пріоритетності.

Загалом, усі вищезазначені теоретичні засади дають змогу закладам вищої освіти ефективно формувати та використовувати надані їм власні та бюджетні кошти і цим же забезпечуючи якісне навчання, наукову діяльність та розвиток інфраструктури.

Враховуючи фактори сьогодення, які впливають на економіку країни в цілому, коштів бюджету не вистачає для належного, ефективного функціонування закладів вищої освіти, тому вони використовують різні джерела залучення коштів для поповнення спеціального фонду, куди входять кошти отриманні від надання платних освітніх послуг, наукової та дослідної діяльності, здачі майна в оренду.

На наш погляд, раціональне та правильне планування видатків державного бюджету на початковому етапі відіграє важливу роль в ефективності бюджетного процесу в цілому. Варто зазначити, що фінансування закладів вищої освіти, тобто розподіл видатків здійснюється за допомогою бюджетно-кошторисного методу.

Розглядаючи основні аспекти кошторису закладів вищої освіти, зазначимо, що він складається із двох складових частин, загального та спеціального фондів а саме надходжень та видатків, які включені до загального фонду бюджету, а також надходжень і видатків спеціального фонду. Загальні суми надходжень та видатків мають бути рівними, що є необхідною умовою при складанні даного фінансового документу.

Слід зазначити, що передусім здійснюється фінансування захищених видатків, а саме на оплату праці, нарахування не неї, стипендіальне забезпечення студентів, продукти харчування та оплати комунальних послуг. Планування ж інших видатків здійснюється після того, коли згадані видатки профінансовані в необхідному розмірі.

Визначне значення у розрахунку обсягу фінансування закладів вищої освіти прямо пропорційно залежить від величини його контингенту студентів.

Видатки на зарплату працівників закладу вищої освіти є вкрай важливою частиною бюджету, враховуючи, що персонал є ключовим ресурсом і визначає якість навчання, наукові досягнення та його функціонування, тому на їх величину впливають кількість штатних працівників, розмір окладу, рівень кваліфікації, категорія працівників та інші.

Соціальні виплати, а також стипендіальне забезпечення формуються виходячи з кількості осіб, яким ці виплати передбачені та відповідного розміру цих виплат.

Видатки на оплату комунальних послуг та енергоносіїв розраховуються за залишковим принципом на основі фактичного споживання за попередній рік, причому враховуючи коефіцієнти зростання тарифів та відсотку студентів, які навчаються за рахунок бюджету.

Висновки. Отже, у нашому дослідженні, бул розглянуті основні теоретичні аспекти формування видатків закладів вищої освіти. Визначена економічна сутність видатків, представлена їхня класифікацію відповідно до законодавства України. Було розглянуто та продемонстровано, яким способом здійснюється планування та розподіл видатків закладів вищої освіти із державного бюджету. Виокремлені принципи, що використовуються при формуванні та розподілі державних видатків для забезпечення вищої освіти. Було зроблено висновок, що видатки закладів вищої освіти залежать від кількості здобувачів вищої освіти, чисельності працівників та наявного майна.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 03.09.2023, підстава - 3303-IX, 3325-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.10.2023р.);
2. Закон України «Про вищу освіту» від 28.05.2023 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 20.10.2023р.);
3. Глухова В. І. Фінансування видатків бюджету на вищу освіту в Україні / В. І. Глухова. // *Ефективна економіка*. - 2020. - № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_5_74;

4. Ловінська Л. Г. Управління бюджетними витратами на послуги вищої освіти: методологія, організація, інформаційно-аналітичне забезпечення : монографія / Л. Г. Ловінська, І. М. Парасій-Вергуненко, Л. П. Коритник ; за ред. Л. Г. Ловінської ; ДННУ «Акад. фін. управління». – Київ, 2019. – 460 с. URL: https://www.afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=1012&num=2;

5. Білінець, М. (2019). Система фінансування вищої освіти: теоретичний аспект. *Підприємництво та інновації*, (9), 136-141. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/9.22>.

НЕСТЕРЧУК Т. В.

здобувач освітнього ступеня магістр

ВІРКО П. О.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЦЕГЕЛЬНИК Н. І.,

Поліський національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ»

Вступ. Виробничі запаси представляють собою різні матеріальні ресурси, необхідні для розширеного відтворення підприємства та задоволення потреб населення. Ці ресурси можуть включати засоби виробництва, предмети споживання та інші цінності, які необхідні для забезпечення продукції та надання послуг. Виробничі запаси є важливою складовою оборотних активів підприємства, оскільки їх наявність та ефективне використання впливають на продуктивність та конкурентоспроможність організації.

Зважаючи на значення виробничих запасів у виробничому процесі та фінансовому стані організації, їх трактування має велике значення для ефективного управління запасами, фінансового планування та прийняття стратегічних рішень.

Запаси є предметом досліджень багатьох вчених, які присвятили свої праці вивченню цього поняття, серед них: К. Маркс, Н.Дж. Еквілайн, Р.Б. Чейз, Л. Каніщенко, Г.В. Нашкерська, В.А. Савкович, В.А. Козловський, Н.М. Бондаренко, П.С. Безруких, А.Б. Борисов, І.А. Бержанір, В.Г. Швець. Ці вчені внесли свій внесок у вивчення поняття запасів через дослідження управління запасами, оцінки та аналізу їх впливу на продуктивність та фінансову діяльність підприємств. Їх праці є базою для розуміння і оптимізації управління запасами в економічній теорії та практиці.

Результати дослідження. Трактування виробничих запасів описує їх розуміння та облік в контексті виробництва та бухгалтерського обліку. Виробничі запаси - це матеріали, компоненти та товари, які використовуються в процесі виробництва товарів або надання послуг. Вони можуть включати сировину, напівфабрикати, готові компоненти, товари у процесі виробництва, а також готову продукцію, яка ще не була продана.

Тлумачення поняття «виробничі запаси» включає визначення їх вартості та методів їх оцінки. Це може включати використання методів першої вартості (аналіз витрат на придбання або виробництво), останньої вартості (аналіз витрат на заміну або відновлення) або середньої вартості (середня витрата на придбання або виробництво).

Визначення поняття «виробничі запаси» має декілька важливих цілей:

1. облік та управління запасами. Визначення допомагає установити, які конкретно матеріали, компоненти та товари відносяться до виробничих запасів організації. Це сприяє точному обліку та контролю за запасами, дозволяє

планувати закупівлі та забезпечувати належний рівень запасів для безперебійної роботи виробництва.

2. фінансове планування. Визначення поняття «виробничі запаси» є важливою складовою фінансового планування. Це допомагає враховувати витрати на закупівлю та утримання запасів при розробці бюджету та плануванні фінансових потоків організації.

3. фінансова звітність. Визначення виробничих запасів має важливе значення для правильного відображення цих активів у фінансовій звітності. Це допомагає зрозуміти реальну вартість запасів, що впливає на фінансові показники організації, такі як активи, оборотні кошти та прибуток.

4. планування та прийняття стратегічних рішень. Розуміння поняття «виробничі запаси» допомагає здійснювати аналіз та прийняття стратегічних рішень, пов'язаних зі запасами. Це може включати розробку оптимальних стратегій управління запасами, визначення найкращих постачальників, визначення потреб у виробничих ресурсах та інші стратегічні аспекти.

Отже, визначення поняття «виробничі запаси» сприяє точному обліку та управлінню запасами, фінансовому плануванню, відображенню їх у фінансовій звітності та прийняттю стратегічних рішень.

Різні підходи до визначення виробничих запасів відображають різні теоретичні школи та практичні підходи до управління запасами і обліку. Вивчення та аналіз цих різних підходів допомагає нам краще розуміти нюанси та важливі аспекти цієї економічної категорії, а також розвивати оптимальні методи управління запасами, що відповідають конкретним вимогам підприємства та галузі.

Визначення виробничих запасів, наведені різними авторами, в дійсності розкривають різні аспекти цієї економічної категорії.

Так, І.А. Бержанір визначає виробничі запаси як предмети праці, які перебувають на підприємстві і використовуються протягом одного виробничого циклу, повністю переносячи свою вартість на готову продукцію. Таким чином, вони слугують матеріальною основою виробництва [1]. З іншого боку, Н.М. Бондаренко [2] додає, що виробничі запаси можуть бути придбаними зі сторони або виготовленими самим підприємством. Вони використовуються для продажу, виробництва продукції, виконання робіт, послуг, а також для обслуговування виробництва та адміністративних потреб. Важливо, що вони повинні бути повністю спожиті в одному операційному циклі.

Загалом, обидва визначення описують запаси як активи, що використовуються у виробничому процесі для створення продукції та задоволення потреб підприємства. Розбіжності існують в нюансах підходу до опису терміну, враховуючи контекст і цілі дослідження.

Всі ці визначення приводять до розуміння виробничих запасів як матеріальних ресурсів, що використовуються у виробництві та господарських процесах. Різні акценти і нюанси визначень дають можливість глибше розуміти і оптимізувати управління запасами залежно від конкретних потреб підприємства.

Схожість визначень А.В. Дмитренка [3] та В.Г. Швеця [4] полягає в тому, що вони обидва визначають виробничі запаси як сукупність предметів праці, які перебувають на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів. Обидва автори також зазначають, що ці запаси є матеріальними активами, які використовуються для виробництва продукції, обслуговування виробництва та задоволення загальновиробничих потреб.

Слід зауважити, що визначення В.Г. Швеця [4] наголошує на переробці виробничих запасів задля виготовлення продукції, тоді як А.В. Дмитренко дає більш загальне поняття, що включає використання запасів не тільки у виробничому процесі, але й для будь-яких інших потреб підприємства.

Отже, обидва визначення доповнюють одне одного, дозволяючи отримати більш повну картину того, що включають в себе виробничі запаси.

Як бачимо, погляди науковців на визначення «виробничі запаси» можуть бути різними і описувати цю категорію з різних аспектів. У деяких визначеннях може бути відсутнім аспект покриття витрат на виробничі запаси, або можуть бути обмеження в описі виробничих запасів, які зберігаються на складі для виробничих потреб.

Виправлення широкого спектру визначень «виробничі запаси» може відбутися через подальше дослідження в цій області або використання стандартів і рекомендацій, що регулюють облік та управління запасами на підприємствах. Однак, варто враховувати те, що конкретне визначення «виробничі запаси» може відрізнятися залежно від контексту та цілей дослідження.

Висновки. Зважаючи на різні трактування визначення «виробничі запаси» з боку науковців, можна узагальнити, що виробничі запаси є складовою запасів підприємства. Сутність виробничих запасів, як об'єкта обліку, полягає в тому, що вони є активом та сукупністю предметів праці, які перебувають на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів.

Список використаних джерел

1. Бержанір І.А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161–168.
2. Бондаренко Н.М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 4. С. 273–281
3. Дмитренко А.В. Економічна сутність поняття «виробничі запаси». *Економіка і регіон*. 2016. № 2. С. 149–152.
4. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Знання, 2006. 525 с.

НЕЧИПОРУК К. Ю.

здобувач освітнього ступеня магістр

ПЕТРУК Р. О.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЯРМОЛЮК О. Ф.,

Поліський національний університет

ЗАВДАННЯ І РОЛЬ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ, ТОВАРІВ, РОБІТ І ПОСЛУГ

Вступ. У сучасних умовах бізнесу вдосконалення бухгалтерського обліку відіграє важливу роль у ефективному корпоративному управлінні. Одним з методів досягнення цієї мети є аналітичне групування та обліково-інформаційне забезпечення, спрямовані на надійне планування господарської діяльності, в тому числі і доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг.

Доходи від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг є важливим показником роботи підприємства, оскільки вони відображають результати всіх аспектів його діяльності. Вони вказують на успішність виробничого процесу, фінансову стійкість та потенційну конкурентоспроможність підприємства [2].

Загальні питання, що стосуються обліку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг висвітлювались у наукових працях вітчизняних учених-економістів. Серед них значну увагу даному питанню приділяли: М. В. Ясишена, І. В. Супрунова, С. Л. Береза, Т. В. Дідоренко, Н. І. Цегельник, М. І. Беленкова, А.Ю. Козаченко. Однак, занадто часті зміни в економіці не дають змогу знайти оптимальне рішення, якого вистачить на тривалий час господарювання. Виходячи з цього, дане дослідження є актуальним в ринкових умовах господарювання.

Результати дослідження. Роль і завдання бухгалтерського обліку визначаються як з точки зору підприємства, так і з точки зору держави. З точки зору підприємства головна роль бухгалтерського обліку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг полягає у забезпеченні негайної інформації про процеси реалізації. Ця інформація використовується для раціонального використання отриманих доходів, контролю за їх рухом і порівняння всіх понесених витрат при реалізації з отриманими доходами від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг. Бухгалтерська інформація допомагає приймати управлінські рішення, планувати, контролювати та аналізувати фінансові показники. Держава використовує бухгалтерську інформацію про доходи від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг для контролю за податковими платежами. Результати бухгалтерського обліку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг допомагають встановлювати належну суму податків, контролювати належність податків, а також виявляти потенційні порушення податкових зобов'язань. Крім того, держава використовує бухгалтерську інформацію для прийняття управлінських рішень на рівні підприємств та регіонів, а також для статистичної та економічної аналітики. Виходячи з вище

зазначеного, бухгалтерський облік виконує важливу роль в ефективному управлінні підприємством і забезпеченні належного контролю за доходами від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг.

Значення системи обліку формування доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та її ролі у фінансовому управлінні підприємством наведено на рис. 1.

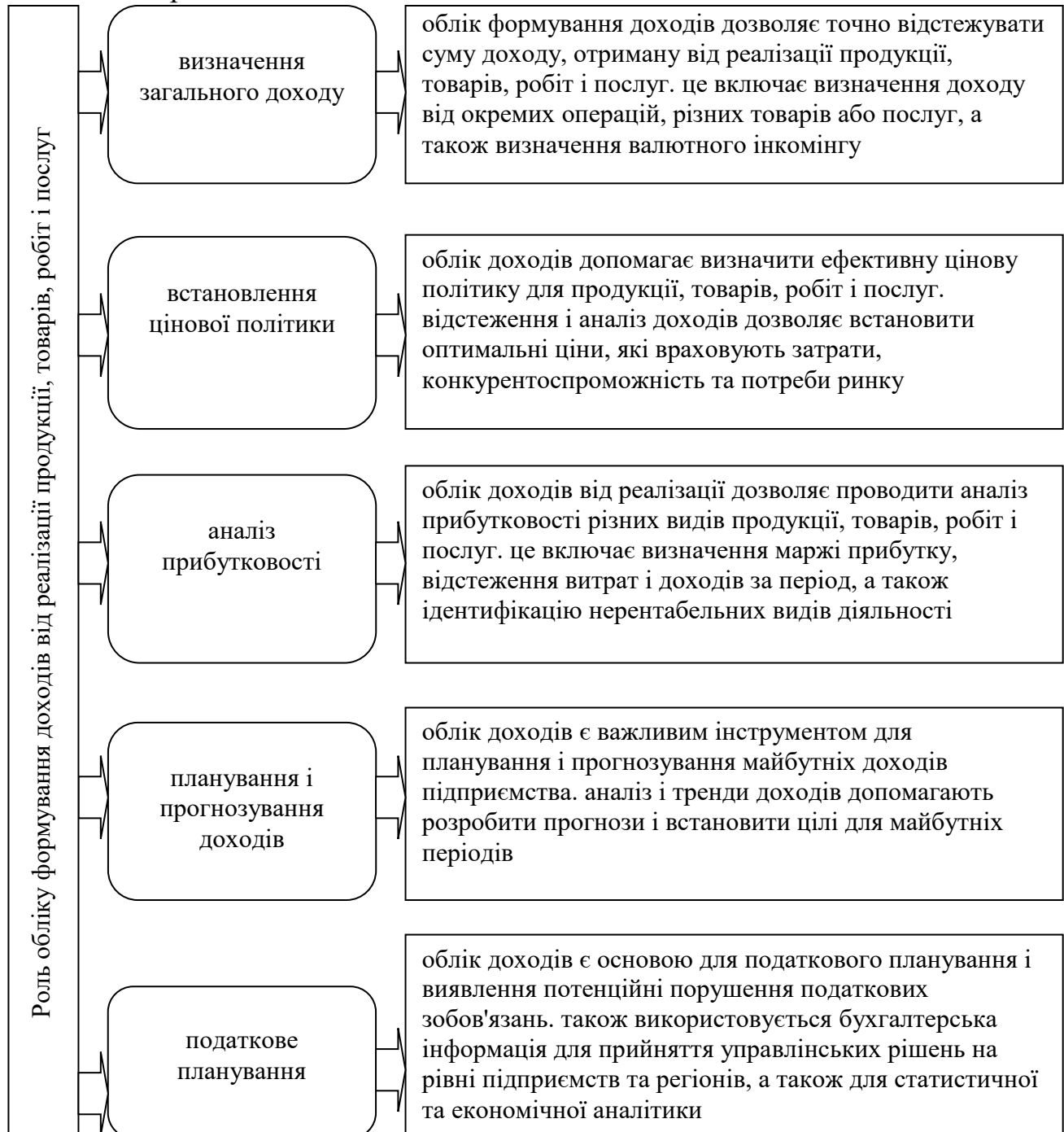

Рис. 1. Роль обліку формування доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг

Формування оптимальних доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг у розмірі, достатньому для покриття поточних витрат, сплати податків та

отримання прибутку, є необхідною умовою для успішного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Тільки оптимальне формування доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг забезпечує фінансову стійкість, конкурентоспроможність та довгострокове функціонування підприємства [1].

Основні завдання організації бухгалтерського обліку доходів від реалізації продукції, робіт і послуг наведені на рис. 2.

Рис. 2. Основні завдання бухгалтерського обліку доходів від реалізації продукції, робіт і послуг

Виконання вище наведених завдань бухгалтерського обліку доходів від реалізації продукції, робіт і послуг сприятиме правильному управлінню доходами підприємства та раціональному використанню фінансових ресурсів та матиме значний вплив на фінансовий успіх підприємства.

Ефективне управління доходами підприємства вимагає належної організації і контролю процесів управління, використання аналітичних даних підприємства. Важливо регулярно моніторити та аналізувати джерела доходів, клієнтську базу, продукти та послуги, ціноутворення та маржинальність, а також визначати потенційні можливості для збільшення доходів.

Основними факторами, від яких залежить система управління доходами підприємства, є ціна продажу, обсяг реалізованої продукції та витрати на виробництво.

Формування оптимальних доходів у розмірі, достатньому для покриття поточних витрат, сплати податків та отримання прибутку, є необхідною умовою для успішного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Тільки оптимальне формування доходів забезпечує фінансову стійкість, конкурентоспроможність та довгострокове функціонування підприємства [1].

Висновки. Таким чином, важливим показником роботи підприємства є дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, оскільки він відображає результати всіх аспектів його економічної діяльності. Вони вказують на успішність виробничого процесу, фінансову стійкість та потенційну конкурентоспроможність підприємства. Тобто, облік формування доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг відіграє ключову роль в фінансовому управлінні підприємством. Основні ролі, які виконує облік, включають: визначення загального доходу, встановлення цінової політики, аналіз прибутковості, планування і прогнозування доходів, податкове планування.

Список використаних джерел

1. Козаченко А.Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. Вип. № 6. 2021. С. 35-43.

2. Цегельник Н.І. Формування доходів від реалізації продукції в системі обліку відносин підприємства з покупцями. *Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 24 травня 2018 р.)*. Ж.: ЖНАЕУ, 2018. С. 148-153

ПЕТИК К. Ф.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н. М.,

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДОХОДІВ В ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Вступ. Поточна ситуація свідчить про значні зміни в економіці країни. Розвиток ринкових відносин вимагає поліпшення загальної системи обліку для суб'єктів господарювання в цілому, а також покращення організації обліку доходів в господарській діяльності, що є одним з основних її компонентів.

У останні роки зросла важливість досліджень щодо проблем та перспектив розвитку лісового господарства, оскільки ефективний розвиток цієї галузі має велике значення для економіки держави. Підприємства лісового господарства виконують господарювання у державних лісах, націлене на розширене відтворення та підвищення продуктивності лісів, збільшення їх екологічних функцій, забезпечення захисту і охорони лісів, а також регулювання та раціональне використання лісових ресурсів. У останні роки зросла важливість досліджень щодо проблем та перспектив розвитку лісового господарства, оскільки ефективний розвиток цієї галузі має велике значення для економіки держави.

Результати дослідження. Діяльність державних лісогосподарських підприємств та їх результати мають велике значення у соціально-економічному розвитку держави. Основні завдання, покладені на ці підприємства, включають забезпечення раціонального використання лісових ресурсів для задоволення потреб національної економіки у деревині та інших лісових продуктах, а також збереження та охорону лісів.

У таких умовах діяльність лісогосподарських підприємств має забезпечувати проведення лісового господарства, охорону, захист, раціональне використання та відтворення лісів. Для досягнення цих цілей необхідна система бухгалтерського обліку та контролю, яка забезпечує гнучкість функцій окремих елементів управління, зберігаючи при цьому стійкість загальної структури та фінансову стабільність суб'єктів господарювання для успішного виконання своїх завдань.

Для прийняття ефективних управлінських рішень потрібна достовірна інформація про результати діяльності, яка враховує специфіку господарювання лісогосподарських підприємств та їх організаційну структуру. Доходи, отримані від господарської діяльності лісогосподарських підприємств, впливають не тільки на їх економічне положення, але й на загальний рівень суспільного виробництва та споживання. Велике значення має створення системи дослідження результатів діяльності лісогосподарського підприємства на загальній моделі фінансового результату з урахуванням різних видів і факторів, що впливають на формування доходів і витрат лісогосподарських підприємств.

Головною метою діяльності лісогосподарського підприємства є отримання доходів, що надало можливість спрогнозувати його здатність продовжувати та розширювати основну діяльність, не вдаючись до зовнішнього фінансування, а також передбачити пересування грошових коштів в майбутньому, пов'язаних з вимогами засновників, які внесли капітал в підприємство.

Модель організації обліку доходів лісогосподарського підприємства зображено на рис. 1.

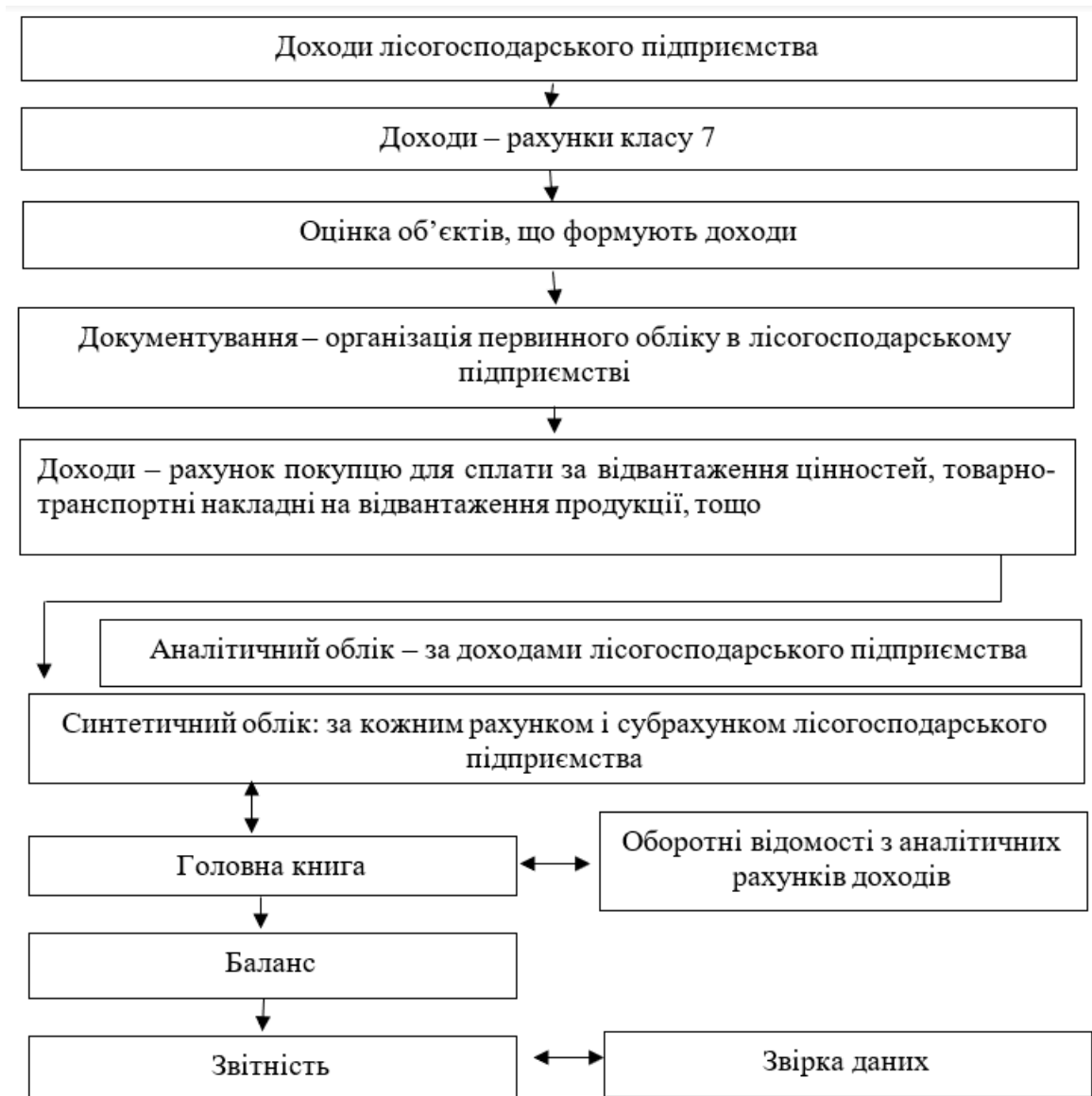

Рис. 1. Модель організації обліку доходів лісогосподарського підприємства

Розробка системи обліку залежить від конкретних потреб управління доходами лісогосподарських підприємств. Загальний механізм облікового інформаційного забезпечення повинен вирішити такі завдання: розробка методологічних підходів на всіх рівнях управління, враховуючи потреби держави, галузей і підприємств в державному секторі; встановлення ефективного

облікового забезпечення для управління доходами лісогосподарських підприємств; організація контролю над ефективністю діяльності лісогосподарських підприємств та оцінка їх фінансових результатів.

Умови ринкової економіки ставлять перед лісогосподарським підприємством завдання здійснювати виробничу діяльність з метою отримання прибутку. Аналіз діяльності дозволяє враховувати загальні закономірності та тенденції розвитку економіки, а також окремі і специфічні економічні закони, які проявляються на практиці підприємства. Використання сучасних методів економічних досліджень та комплексного фінансового аналізу дозволяє точно, своєчасно та всебічно оцінити результати господарської діяльності підприємства та виявити можливості підвищення ефективності виробництва.

Організація облікового процесу є важливим елементом для ефективного управління суб'єкта господарювання. Проте, без належної системи господарського контролю, бухгалтерський облік стає неефективним у здійсненні своїх управлінських функцій. Систематичний контроль є ключовим фактором для забезпечення ефективності бухгалтерського обліку та якісного виконання його завдань.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що у сучасних умовах господарювання особливо важливим стає процес формування інформації про доходи господарської діяльності для забезпечення управлінців лісогосподарських підприємств ефективними управлінськими рішеннями.

Список використаних джерел

1. Макаренко А.С. Обліково інформаційне забезпечення відповідальності малого бізнесу лісового сектору в контексті вимог часу. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/viewFile/7386/7146>.
2. Пляка Г.О Сучасні проблеми обліку доходів діяльності підприємств. URL: <https://www.kpi.kharkov.ua/archive/>.

ПИВОВАР М. М.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЦЕГЕЛЬНИК Н. І.,

Поліський національний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Вступ. Грошові кошти відіграють суттєву роль у фінансовій та господарській діяльності, тому їх облік є необхідним. Організація безперервного та своєчасного обліку операцій з грошовими коштами, контроль їх наявності, збереження та цільового використання є важливими завданнями. Грошові кошти мають ряд функцій, таких як міра вартості, засіб обміну, утворення скарбів, накопичення капіталу, а також вони є ліквідним активом.

Для забезпечення ефективного функціонування підприємства необхідно мати безперервний рух грошових коштів. Однак, в обліковій практиці виникають проблеми, пов'язані з організацією контролю за наявністю та збереженням грошових коштів.

Облік грошових коштів і їх еквівалентів регулюється законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами. Однак, з розширенням форм і видів розрахунків, а також змінами у властивостях та функціях грошових коштів, необхідно провести детальне дослідження з метою коректного формування інформаційної бази для бухгалтерського обліку. Це дослідження допоможе вирішити проблеми, пов'язані з організацією контролю за грошовими коштами, забезпечить точність та достовірність облікової інформації. Бухгалтерський облік є основою для формування інформаційної бази, яка є необхідною для ефективного управління фінансами підприємства.

Опрацювання концептуальних основ сутності, виникнення та руху грошових потоків є предметом досліджень багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених. Серед них можна виділити: А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, В.Б. Івашкевич, Г.В. Осовська, І.Є. Давидович, В.В. Ковальов, М.І. Кутер, О.В. Єфімова, Г.О. Партин, О.Д. Ларіонов, П.Я. Хомин, В.В. Сопко, В. Ковальов, О.О. Миронова, Й.С. Завадська, Ф.Ф. Бутинець, П.М. Герасим, В. Бочаров, І. Бланк, М.П. Любушин, Ю. Брігхем, С.Ф. Голов, В.М. Костюченко.

Результати дослідження. Гроші, як найдавніше явище суспільства, займають суттєве місце у фінансово-господарській діяльності суб'єктів підприємництва. Незважаючи на постійні дослідження вчених та багаточисленні теоретичні концепції грошей, точне й однозначне визначення поняття «гроші» не є можливим.

Різні науковці мають власні розуміння грошей залежно від своїх підходів та теоретичних позицій. Сутність грошей може бути розглянута з різних перспектив, зокрема, функціональної, соціальної, економічної та ін.

Визначення грошей також залежить від контексту їх застосування. Гроші можуть бути розглянуті як засіб обміну, міри вартості, засіб накопичення та інвестування. Вони також мають соціальну значимість, впливаючи на

економічну стабільність та розвиток суспільства.

Отже, незалежно від того, які визначення і концепції грошей існують, важливо розуміти їх суттєву роль в економічній діяльності та розвитку суспільства.

Для початку, розглянемо трактування поняття «грошові кошти» в нормативних документах [2]:

- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (IAS 7) «Звіт про рух грошових коштів» визначає грошові кошти як готівку в касі та депозити до запитання. Це означає, що грошові кошти включають готівку, яка знаходиться в касі підприємства, а також кошти, які можуть бути швидко доступні у банку за запитом підприємства;

- згідно з Методичними рекомендаціями з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, грошові кошти включають готівку, кошти на рахунках у банку та депозити до запитання. Це означає, що грошові кошти вважаються такими активами підприємства, які є готівкою в касі, коштами на рахунках в банку та коштами, які можуть бути швидко знадобитись за потребою;

- згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», грошові кошти включають готівку, кошти на рахунках в органах Державного казначейства України, у банках та депозити до запитання. Це означає, що для державних підприємств та організацій грошові кошти також включають активи, пов'язані з готівкою та банківськими рахунками, а також депозити до запитання, які можуть бути швидко преобразовані в готівку при необхідності.

- відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», грошові кошти включають готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Це означає, що для складання фінансової звітності державних та приватних підприємств, грошові кошти враховуються як активи, що містять готівку, кошти на банківських рахунках і можливість швидкого зняття коштів з депозитних рахунків.

У сучасній західній економічній літературі з названих вище функцій грошей не виділяють функції засобу платежу, оскільки вона є засобом обігу і світових грошей – вони виконують будь-яку функцію. Дослідження свідчить, що в українській економічній літературі єдине твердження сутності грошей відсутнє.

Гроші відіграють важливу роль у здійсненні економічних, бізнес-відносин і розрахунків, а також мають відображення у фінансових документах, пов'язаних з витратами, доходами та фінансовими результатами. Гроші є необхідним інструментом для досягнення кінцевої мети економічної діяльності – отримання прибутку. Вони дозволяють здійснювати оплату за товари, послуги, заробітну плату, податки та інші видатки підприємства. Також гроші можуть бути вкладеними у розвиток підприємства, інвестуватися в активи або зберігатися в різних формах, як готівка, банківські рахунки чи інші фінансові інструменти.

У економічній літературі можна зустріти різні тлумачення поняття «грошові кошти», такі як «гроші», «грошові потоки», «грошові активи», «готівка»,

«фінансові ресурси». Це викликає неоднозначне розуміння сутності цих понять та може створювати проблеми в бухгалтерському обліку цих об'єктів.

У цьому контексті для бухгалтерського обліку та його потреб найбільш відповідним є визначення поняття «грошові кошти». Воно включає готівку в касі, депозити до запитання та кошти на банківських рахунках, які мають високу ліквідність і можуть бути використані для здійснення розрахунків або обмінені на законні платіжні засоби. Це визначення дозволяє уникнути неоднозначностей і проблем у класифікації та обліку грошових активів, та забезпечує правильне відображення грошових коштів в бухгалтерській звітності підприємства.

Грошові кошти можуть бути розглянуті не лише як доходи і надходження, а й як витрати і фінансові результати в бухгалтерському обліку. При здійсненні розрахунків, ці грошові кошти можуть трактуватися як доходи для одного суб'єкта (продавця) і як витрати для іншого (покупця). Відповідно, ці грошові кошти сприяють формуванню певного фінансового результату для кожного з учасників бізнес-операції. Такий підхід дозволяє більш повно відобразити фінансовий стан та реальні економічні наслідки операцій підприємства. Враховуючи не тільки дохід, але і витрати, пов'язані з грошовими коштами, можна отримати комплексну картину фінансових результатів підприємства.

Отже, грошові кошти виступають як фінансові ресурси, які впливають на доходи, надходження, витрати та фінансові результати підприємства. Їх комплексний розгляд допомагає зрозуміти вплив грошових коштів на фінансову діяльність та мету підприємства.

Грошові кошти з економічної точки зору можна розглядати як виробничі активи, які використовуються для проведення безготівкових і готівкових розрахунків між суб'єктами підприємництва. З одного боку, вони представляють собою доходи та надходження підприємства, оскільки гроші, що надходять від клієнтів або інших джерел, стають його грошовими коштами. З іншого боку, грошові кошти також використовуються для покриття витрат підприємства, які включають витрати на закупівлю товарів і послуг, оплату праці, витрати на утримання і розвиток бізнесу та інші витрати.

Визначення «грошові кошти» в чинних нормативних документах може включати різні складові, але існує думка про те, що це визначення не є повним і потребує уточнень. Зокрема, С.М. Остафійчук вказує на те, що грошові кошти можуть бути визначені як абсолютно ліквідні активи. Тому не обов'язково всі залишки на банківських рахунках можуть бути вважатися грошовими коштами, оскільки їхня ліквідність може варіюватися [1, с. 216].

Дійсно, уточнення поняття «грошові кошти» включає необхідність розглядати особливості різних типів рахунків у банках та їхню ліквідність. Наприклад, безвідзивні акредитиви обмежують можливість використання коштів, оскільки вони призначені для сплати усталених зобов'язань підприємства іншому суб'єкту. Ці кошти не зовсім ліквідні, оскільки підприємство не може використати їх на будь-які свої потреби.

Однак, не можна стверджувати, що до поняття «грошові кошти» слід включати лише кошти на поточних рахунках у банку, і не включати кошти на

інших рахунках. Наприклад, кошти на чекових книжках або банківських картках також є грошовими коштами, оскільки вони можуть бути використані підприємством в будь-який час. Ці кошти є абсолютно ліквідними і належать до грошових коштів суб'єкта підприємництва. У зв'язку з цим, склад грошових коштів підприємства на практиці може бути складно визначити.

Дослідження економістів підтверджують відсутність єдиного і загальноприйнятого визначення поняття «грошові кошти». Пропонується таке визначення: «грошові кошти» є поняттям в обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства, що можуть приймати форму готівки, коштів на банківських рахунках або депозитів, доступних для вилучення за запитом. Це визначення об'єднує різні підходи до визначення грошових коштів і включає в себе їх сутність, способи їх використання та кінцевий результат.

Отже, інформація про грошові кошти та їх рух відіграє ключову роль в досягненні ефективного прибутку. Облік є важливим елементом цього процесу, оскільки він забезпечує надання інформації для подальшого аналізу контролерами, менеджерами і аналітиками. Ця інформація повинна бути повною, достовірною і необхідною як для зовнішніх, так і для внутрішніх потреб. Вона також повинна враховувати непередбачені події та потреби.

Висновки. Після ознайомлення з теоретичними та методологічними дослідженнями зарубіжних і вітчизняних економістів стає очевидним, що не існує єдиного, загальноприйнятого визначення поняття «грошові кошти». З цього приводу доцільно сформулювати наступне визначення: «грошові кошти» є терміном, що використовується в бухгалтерському обліку, він охоплює найліквідніші активи підприємства, такі як готівка, кошти на банківських рахунках та депозити, доступні для вилучення за запитом. Це визначення узагальнює різні підходи до визначення грошових коштів і, на відміну від існуючих визначень, розкриває сутність грошових коштів, напрямки їх використання та кінцевий результат.

Список використаних джерел

1. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. С. 215-220.
2. Офіційний портал Верховної Ради України / Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2023).

ПЛИС Ю.В.

здобувач освітнього ступеня магістр

ДОБЖАНСЬКА І.М.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., проф. СУЛІМЕНКО Л. А.,

Поліський національний університет

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ДОХОДИ» ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Вступ. Бухгалтерський облік в бюджетних установах має за свою основну мету контроль за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів. Він ґрунтується на прийнятих у міжнародній практиці принципах та виконує різні функції – управлінську, контрольну та інформаційну. У бюджетних установах є певні особливості бухгалтерського обліку.

Доходи, видатки та результати виконання кошторису є найбільш специфічними об'єктами обліку в бюджетних установах. Зокрема, облік доходів є найскладнішим і вимагає максимально точної розробки та опрацювання. Він включає в себе розрахунок, фіксацію і звітність про різні джерела доходів, а також їх подальшу аналітику і контроль. Науковці приділяли значну увагу дослідженню сутності доходів бюджетних установ, зокрема, С.В.Свірко, І.І.Бабін, Р.Т. Джога, М.П. Кучерявенко, С.О.Левицька, Л.К.Воронова, О.О.Лондаренко, В.Т. Александров, Е.С.Дмитренко, В.І. Лемішовського та ін.

Результати дослідження. Аналіз публікацій декількох авторів дозволяє зробити висновок, що поняття «доходи бюджетних установ» має загальну згоду серед них і не має суттєвих відмінностей. Всі автори погоджуються з тим, що доходи бюджетних установ включають асигнування, які отримуються з державного або місцевих бюджетів. Це означає, що доходи бюджетних установ складаються з коштів, виділених з бюджету, що може бути національним або місцевим. Асигнування можуть бути призначені для фінансування різних програм, проектів або діяльності бюджетних установ. Цей загальний підхід до розуміння доходів бюджетних установ свідчить про узгодженість думок у науковому середовищі щодо цього питання.

Дійсно, відповідно до Свірко С.В., доходи бюджетних установ включають надходження грошових коштів, отримуваних установами з державних коштів, що призначаються для виконання кошторису доходів і видатків. Це означає, що доходи складаються з фінансування, передбаченого у кошторисі бюджету та призначеного для фінансування витрат бюджетних установ [4].

Згідно з визначенням Левицької С.О. [1], доходи є асигнуваннями, які надходять з державного та місцевих бюджетів, а також генеруються самими бюджетними організаціями. Це означає, що доходи бюджетних установ формуються з отримання певних сум грошей з бюджету, які можуть передбачати видатки на фінансування різних програм, проектів та потреб бюджетних установ.

Згідно з підходом Лемішовського В.І. [2], фінансування діяльності бюджетних установ здійснюється за рахунок коштів, виділених з державного або

місцевих бюджетів, які передаються на безповоротній основі. Це означає, що кошти надаються бюджетним установам для забезпечення їх функціонування без вимоги повернення.

Усі ці визначення підкреслюють, що доходи бюджетних установ утворюються за рахунок надходжень з державного або місцевих бюджетів і спрямовуються на фінансування різних потреб та діяльності бюджетних установ.

Вказане визначення доходів згідно з МСБОДС 9 «Дохід від операцій обміну» відображає міжнародні стандарти. За цим визначенням, доходи вважаються валовим надходженням економічних вигод або потенціалу корисності протягом звітного періоду, коли ці надходження приводять до зростання чистих активів або власного капіталу, а не в результаті внесків власників. Це означає, що доходи визначаються як збільшення активів або зменшення зобов'язань, які виникають внаслідок отриманих економічних вигод або потенціалу корисності [3].

За цим підходом, суми, зібрані представниками органів державної влади або інших урядових організацій, не вважаються економічними вигодами або потенціалом корисності, отриманими суб'єктом господарювання, і не призводять до збільшення активів або зменшення зобов'язань. Відтак, такі суми не враховуються як доходи.

Згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку бюджетних організацій державного сектору доходи визначаються як збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу, за винятком зростання капіталу, що виникає через внески власника. Це означає, що доходи бюджетних організацій залежать від збільшення активів або зменшення зобов'язань, які спричиняють зростання власного капіталу, за винятком зростання капіталу через внески власника [3].

Після вивчення сутності доходів в національних і міжнародних нормативно-правових документах можна зробити висновок, що визначення доходів мають практично однаковий зміст. Крім того, визначення доходу, яке міститься у національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку є більш схожим з визначенням, яке застосовують суб'єкти підприємницької діяльності, ніж інші визначення.

За Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку бюджетних організацій державного сектору (НП(С)БОДС) 124 «Доходи», розробленим на основі Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору (МСБОДС), доходи суб'єктів державного сектору поділяються на кілька груп [3].

По-перше, це доходи від обмінних операцій, які включають бюджетні асигнування та доходи від надання послуг або виконання робіт. Це може бути плата за послуги, що надаються бюджетними установами у межах їх основної діяльності, надходження від додаткової (господарської) діяльності, доходи від продажу, включаючи операції з капіталом та нерухомим майном, а також доходи від відсотків, роялті, дивідендів та інші доходи від обмінних операцій.

По-друге, це доходи від необмінних операцій, які включають податкові і неподаткові надходження, такі як збори та платежі, трансферти та кошти, що бюджетні установи отримують від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, надходження до державних цільових фондів, а також зобов'язання, які не підлягають погашенню [3].

Згідно з Бюджетним кодексом України [3], доходи бюджету включають всі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, які передбачені законодавством. Зокрема, податки, платежі, плати за адміністративні послуги, трансферти і власні надходження бюджетних установ. Доходи бюджету бувають класифіковані на такі розділи:

1) податкові надходження - це надходження, отримані від сплати різних податків, які передбачені законодавством;

2) неподаткові надходження - це надходження, які не пов'язані з податковими сплатами, але є безповоротними, наприклад, плати за послуги адміністративного характеру;

3) доходи від операцій із капіталом - це надходження, отримані в результаті інвестиційних операцій та управління капіталом;

4) трансферти - це надходження від інших бюджетів або зовнішніх джерел, які передаються бюджету для виконання конкретних завдань;

Це класифікація допомагає управлінцям бюджетних установ розподілити та категоризувати доходи залежно від їх джерел і призначення.

Висновки. Проведений аналіз показав, що в сучасній економічній літературі відсутнє єдине розуміння поняття «доходи» серед фахівців. Вітчизняні автори співставляють доходи бюджетних установ з надходженнями з бюджету, тоді як міжнародні стандарти надають їм зовсім інше визначення. Доходи бюджетних установ потребують детального обліку та контролю, оскільки в сучасних умовах дефіциту бюджету правильне та раціональне їх використання є пріоритетним напрямом.

Список використаних джерел

1. Левицька С.О. Фінансові результати діяльності одержувачів бюджетних коштів: економічна сутність, вітчизняна та міжнародна практика обліку. *Економічний аналіз*. 2008. № 2. С. 361–369.

2. Лемішовський В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування: навч. посіб. Львів: Інтеллект-Захід, 2007. 1104 с.

3. Офіційний вебпортал парламенту України/Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.10.2023)

4. Свірко С.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: методологія та організація: навч. К.: КНЕУ, 2006. 243 с.

ПОЛІЩУК М. М.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н. М.,

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Вступ. Сьогодні майже всі організації та підприємства мають одну спільну мету – отримати прибуток і досягти максимального доходу. Вони виробляють продукцію, надають послуги чи виконують роботи, створюючи товари, які потім продаються на ринку. Отримання доходу є центральною частиною діяльності будь-якого підприємства. Тому ця тема є дуже актуальною.

Показник дохідності підприємства має велике значення, оскільки він відображає фінансовий стан організації. Цей показник є ключовою ціллю та метою підприємницької діяльності.

Контроль над усіма аспектами діяльності є необхідною умовою для ефективного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Одним з ключових елементів діяльності підприємства є генерація прибутку через реалізацію готової продукції.

Результати дослідження. Внутрішній контроль є однією з форм внутрішньогосподарського контролю на підприємствах. Система внутрішнього контролю включає політику та процедури, спрямовані на запобігання, виявлення і виправлення значних помилок та відхилень, що впливають на фінансові показники. Відповідальність за створення системи внутрішнього контролю та її ефективність повністю лежить на управлінському персоналі підприємства, навіть з врахуванням концепції аудиту.

Внутрішній контроль є першочерговим завданням для власників підприємства, які делегують свої повноваження менеджерам підприємства. В цьому контексті, виникає актуальне питання про контроль за діяльністю підприємства, причому внутрішній контроль виступає основним інструментом для забезпечення цього контролю.

Ефективне впровадження внутрішнього контролю на підприємстві відіграє велику роль у забезпеченні достовірності даних бухгалтерського обліку. Законодавство передбачає, що відповідальність за організацію внутрішнього контролю покладена на керівника підприємства. Згідно з планом роботи співробітники регулярно виконують систематичний поточний контроль за роботою підрозділів підприємства. Після проведення контрольних перевірок, керівництво підприємства робить відповідні висновки та приймають ефективні рішення для усунення факторів, що негативно впливають на діяльність підприємства.

Враховуючи ринкові умови господарювання, внутрішньогосподарський контроль є системою, що базується на наукових принципах, і включає активне спостереження, перевірку і вплив на результати діяльності суб'єкта

господарювання.

Метою внутрішнього контролю доходів від реалізації продукції є забезпечення точності та надійності визначення доходів, виявлення та запобігання можливим помилкам, виявлення невідповідностей між фактичними доходами і запланованими показниками, а також дотримання внутрішніх процедур і норм в реалізації продукції. Позитивним результатом такого контролю є збільшення ефективності та надійності доходів підприємства і запобігання можливим ризикам та втратам доходу.

Основними завданнями внутрішнього контролю доходів від реалізації продукції є:

1. запобігання втратам доходів шляхом виявлення і усунення можливих ризиків та помилок в реалізації продукції;
2. виявлення невідповідностей між фактичними доходами та запланованими чи очікуваними показниками, що дозволяє вчасно вживати заходів для їх усунення;
3. забезпечення точності обліку доходів, включаючи перевірку правильності розрахунків, документів та звітів, а також дотримання внутрішніх процедур і стандартів;
4. підтвердження того, що доходи від реалізації продукції відповідають законним нормам і правилам, включаючи податкові і фінансові вимоги;
5. виявлення можливих шахрайств або зловживань, які можуть призвести до неправомірного збагачення або спотворення результатів реалізації продукції;
6. ідентифікація недоліків та прогалин в процесі реалізації продукції, розробка стратегії для покращення ефективності та результативності підприємства.

Організаційно-інформаційна модель контролю доходів від реалізації продукції на підприємстві являє собою структуровану систему, що включає організаційні та інформаційні компоненти, призначена для контролю та моніторингу доходів, отриманих від реалізації продукції на підприємстві. Ця модель включає в себе встановлені процедури, методології, системи звітності, а також внутрішні або зовнішні структури контролю, які сприяють визначенню та забезпеченню відповідності доходів планованим показникам, виявленню можливих ризиків та помилок, і покликані забезпечити максимальну достовірність обліку та оцінки доходів підприємства.

На рис. 1 наведено схему організаційно-інформаційної моделі контролю доходів від реалізації продукції на підприємстві.

Висновки. Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що внутрішній контроль доходів від реалізації готової продукції є необхідним для достовірної оцінки доходів підприємства. Він також створює умови для коригування планованих показників розвитку як окремих підрозділів, так і всього підприємства загалом.

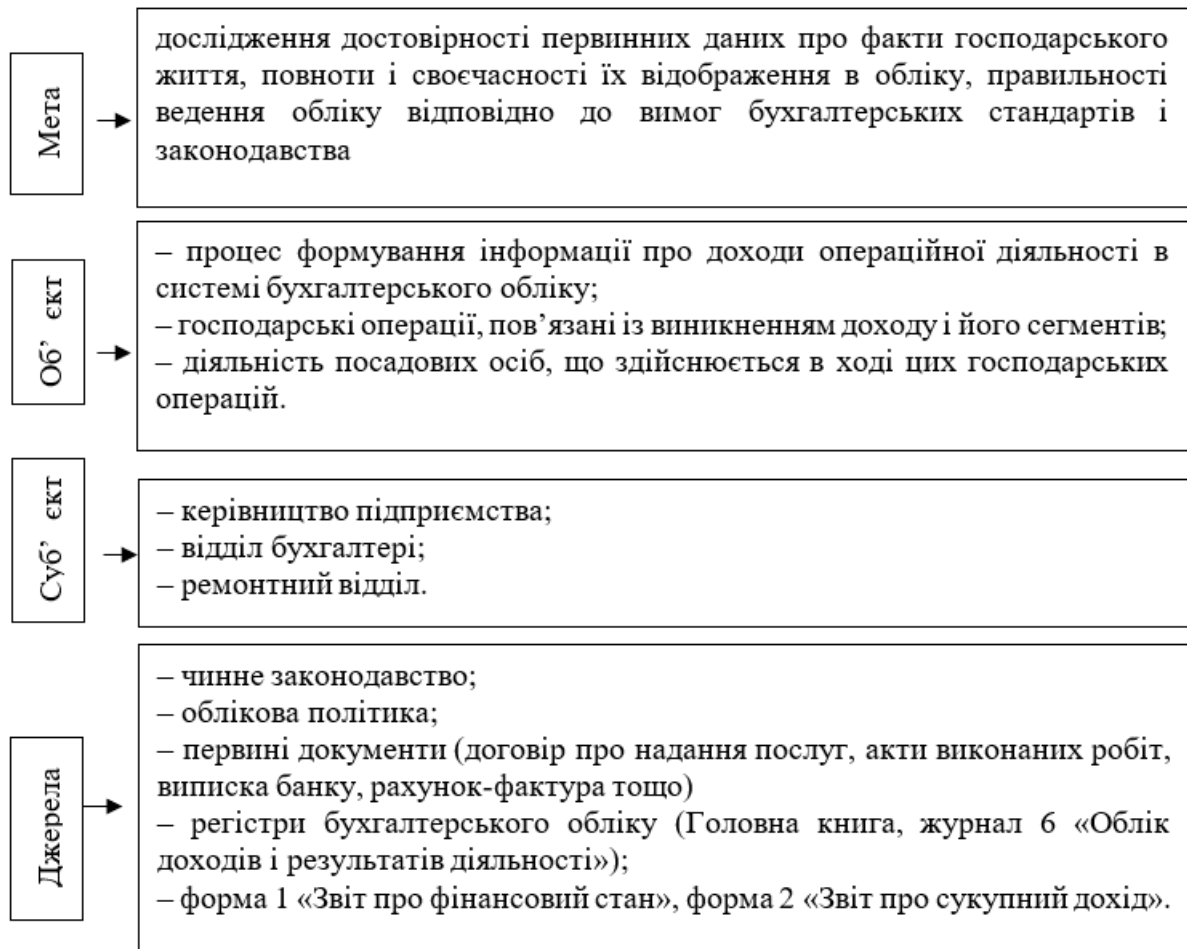

Рис. 1. Схема організаційно-інформаційної моделі контролю доходів від реалізації продукції на підприємстві

Таким чином, контроль є одним з основних інструментів що допомагає у прийнятті управлінських рішень, необхідних для нормального функціонування підприємства та досягнення його цілей.

Список використаних джерел

1. Замула І.В., Танасієва М.М. Внутрішній контроль : навч. посіб. Чернівці : Технодруk, 2021. 336 с.
2. Нагайчук В. Сутність контролю як функції управління. URL: http://sophus.at.ua/publ/2013_11_21_22_kampodilsk/sekcija_6_2013_11_21_22/40
3. Семенець А.О., Резнік О.С. Проблеми обліку і аудиту доходів підприємства та шляхи їх вирішення. URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Economics/7_107957.doc.htm

ПРИЙМАК С. С.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.,

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Вступ. В умовах сьогодення будь-яке підприємство функціонує у конкурентному середовищі. Водночас, щоб зберігати свої позиції суб'єкт господарювання, має постійно розвиватися: розширювати свої сфери діяльності та асортимент продукції, впроваджувати нові технології, підтримувати та оновлювати свої основні ресурси, реалізовувати інноваційні проекти, підвищувати ефективність своєї діяльності та збільшувати свою ринкову цінність.

Ключовою умовою здійснення ефективної господарської діяльності підприємства є встановлення партнерських відносин з іншими організаціями, покупцями та постачальниками. Водночас, налагодження системи обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками є необхідною умовою успішної співпраці з контрагентами, оскільки це забезпечує виконання встановлених вимог до системи розрахунків і попереджує виникнення кредиторської заборгованості, що в свою чергу, має вплив на фінансову стійкість підприємства та раціональну фінансово-господарську діяльність.

Результати дослідження. Постачання є невід'ємною частиною загального циклу обігу ресурсів суб'єкта господарювання. Покупець закупає від продавця (постачальника) основні засоби, сировину, матеріали, паливо, мастильні речовини, добрива, запасні частини, які необхідні для здійснення господарської діяльності. Водночас, підрядні організації здійснюють будівельні роботи для замовників, а також виконують роботи і послуги, пов'язані з виробничим процесом, такі як ремонтні роботи, внесення добрив, технічне обслуговування та інші.

Основні завдання обліку розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками можна сформулювати наступним чином:

- 1) дотримання своєчасного оформлення документів щодо розрахункових операцій;
- 2) проведення синтетичного і аналітичного обліку розрахунків з постачальниками;
- 3) реєстрація розрахункових операцій в податковому обліку з правильністю і своєчасністю;
- 4) взаємна звірка розрахунків з кредиторами і дебіторами;
- 5) запобігання надмірній кредиторській та дебіторській заборгованості;
- 6) дотримання строків оплати від нерезидентів за експортний товар, отримання оплаченого імпортного товару та отримання імпортного товару в рамках бартерних операцій;

- 7) проведення регулярної інвентаризації розрахунків з постачальниками;
- 8) дотримання умов поставки, визначених у договорі купівлі-продажу, з наявністю письмової згоди сторін щодо поставки товарів та обов'язку оплати за них.

Перед установами розрахункових взаємовідносин між постачальниками (підрядниками) та покупцями зазвичай укладаються договори (контракти) на купівлю-продаж товарів і матеріальних цінностей, підрядні договори на виконання різних робіт і надання послуг. Це є найбільш поширеною і важливою формою виникнення зобов'язань та реалізації товарно-грошових відносин у сучасній ринковій економіці.

Головним документом, що надає юридичну силу розрахункам між постачальниками і замовниками, є договір. Для укладання договору про купівлю-продаж може бути застосована умова передоплати, де першою подією для постачальника (підрядника) є отримання грошових коштів, а другою подією є постачання товарів, виконання робіт або надання послуг.

Ефективне управління розрахунками з постачальниками та підрядниками передбачає проведення аналізу даних розрахунків, тому керівництво суб'єкта господарювання повинно мати точну, правдиву, своєчасну та об'єктивну інформацію про стан розрахунків, яка формується у системі бухгалтерського обліку. Водночас, дотримання основних принципів організації бухгалтерського обліку сприятиме удосконаленню цього процесу на підприємстві, оскільки правильна і своєчасна організація роботи дозволить оперативно контролювати ситуацію зі станом розрахунків з постачальниками та підрядниками, приймати своєчасні та обґрунтовані управлінські рішення і уникати проблемних ситуацій з контрагентами.

У сучасних умовах велике значення має розвиток системи аудиту в Україні як важливої складової незалежного фінансово-економічного контролю за результатами діяльності підприємств. З метою забезпечення достовірної інформації про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками та виявлення та врегулювання фінансових порушень, є необхідність у проведенні своєчасного аудиту цих розрахунків.

Метою аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками є надання аудиторською фірмою незалежної оцінки щодо точності та своєчасності ведення розрахунків з постачальниками, правильного відображення цих розрахунків у фінансовому обліку та звітності, а також підтвердження законності існування заборгованості перед постачальниками.

Основні завдання аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками можна сформулювати наступним чином:

- 1) перевірити правильність оформлення документації та відображення операцій в обліку;
- 2) здійснити перевірку коректності проведення інвентаризації кредиторської заборгованості;
- 3) встановити причини та терміни виникнення заборгованості за розрахунками;

4) визначити обсяг простроченої кредиторської заборгованості.

Модель аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства представлено на рис. 1.

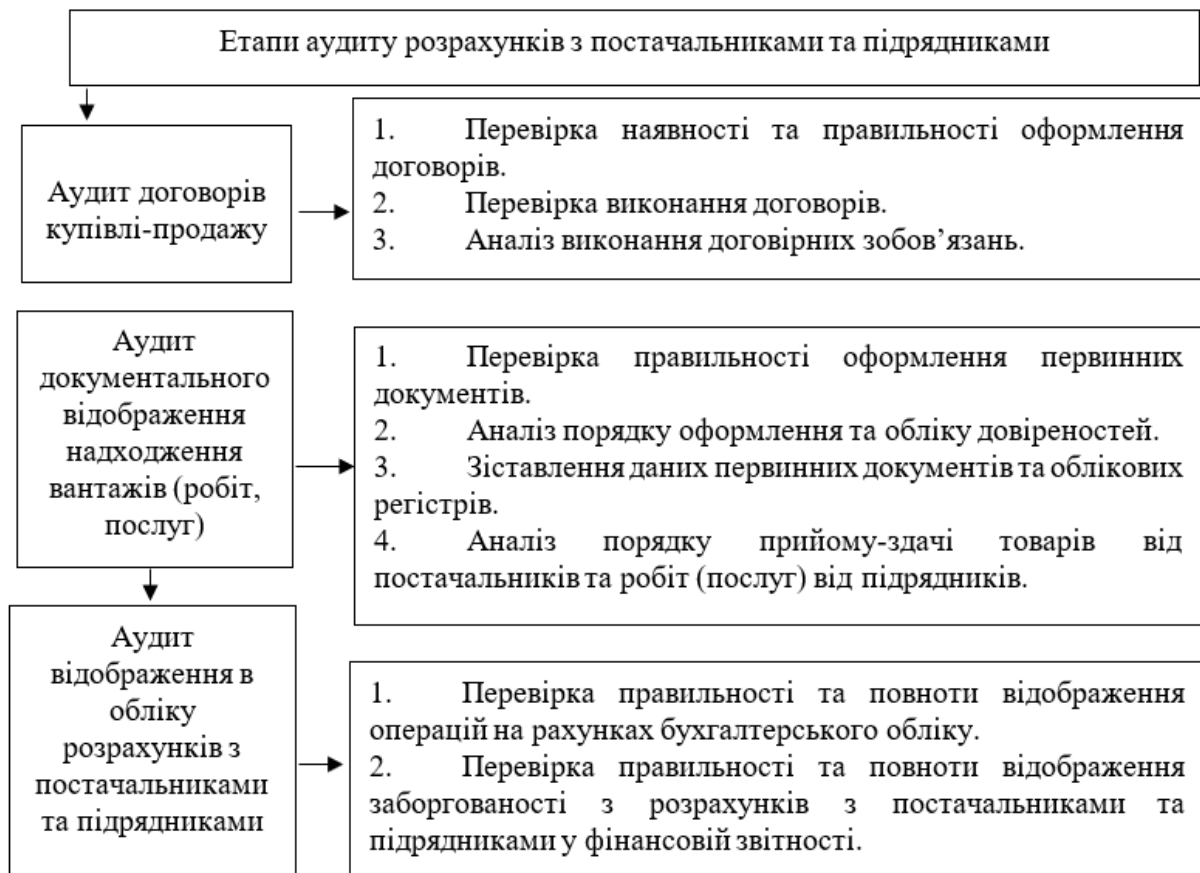

Рис. 1. Основні етапи аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками

Аудит розрахунків з постачальниками і підрядниками проводиться окремо для кожного постачальника і кожного платіжного документа. Під час аудиту розрахунків з постачальниками, ми зосереджуємось на визначенні наявності договорів поставки товарів, перевірці обґрунтованості закупівель та виконання умов, встановлених у договорі. Для перевірки достовірності первинних документів, на основі яких здійснюються розрахункові операції, доцільно проводити звірки різних документів в межах підприємства та надсилати запити письмово до відповідних підприємств для перевірки стану розрахунків.

Висновки. В сучасних умовах розвитку ринкової економіки головна мета обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками полягає в забезпеченні гнучкої інформаційної бази, що містить проаналізовані аналітичні дані. Це дозволяє своєчасно контролювати розрахунки та приймати ефективні та своєчасні управлінські рішення, спрямовані на планування господарської діяльності та поліпшення фінансового стану підприємства.

Проведене дослідження також підтверджує, що аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками є важливою та необхідною складовою господарського контролю для будь-якого суб'єкта господарювання. Аудит

дозволяє забезпечити своєчасну, повну та достовірну інформацію про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками, а також наявні розміри кредиторської заборгованості. Ця інформація необхідна для внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів з метою прийняття ефективних управлінських рішень щодо розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Мулик Я.І. Стан та перспективи розвитку аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 2. С. 106–115.
2. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 47. С. 86–92. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2021/47-2021/12.pdf>

ПРОХОРОВА А.А.

здобувач освітнього ступеня бакалавр

ДЯКЕВИЧ А.Й.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. 24 лютого 2022 року до нашої країни прийшла війна. Безумовно, найбільш трагічним наслідком війни є втрата людських життів. Проте, навіть у страшних часах війни, вирішення економічних проблем стає нагальним завданням. Воєнні дії завдають серйозної шкоди не тільки загальній економіці країни, але й кожному окремому громадянину.

Воєнний стан – це надзвичайний режим, коли влада приймає особливі заходи для забезпечення безпеки країни та своїх громадян. Це породжує необхідність в додаткових ресурсах для фінансування воєнних операцій та забезпечення обороноздатності. Однак, велике питання полягає в тому, як оподаткувати доходи фізичних осіб у такий період.

Перший аспект, який слід розглянути, це ставка податку на доходи під час воєнного стану. Одним із можливих варіантів є збільшення ставок податків для високодохідних осіб з метою забезпечення додаткових коштів на потреби оборони. Проте, цей підхід може бути несправедливим, оскільки він не враховує можливості кожної конкретної особи і може негативно вплинути на економічну стабільність.

Інший підхід – це введення спеціальних податкових заохочень для тих, хто добровільно внесе кошти на потреби оборони під час воєнного стану. Це може стимулювати громадян до активної участі в забезпеченні безпеки країни шляхом фінансової підтримки.

Додатково слід звернути увагу на потребу ефективного контролю за оподаткуванням, особливо під час воєнного стану, коли фінансові ресурси країни є особливо потрібними. Важливо розробити систему моніторингу та аудиту, щоб уникнути зловживання та недекларування доходів.

Оподаткування доходів фізичних осіб під час воєнного стану – це складне питання, що вимагає виваженого вирішення. Необхідно збалансувати потреби країни у фінансових ресурсах для забезпечення обороноздатності з охороною прав громадян та врахуванням їх можливостей. Крім того, важливо вести прозору систему оподаткування та забезпечувати ефективний контроль.

Результати досліджень. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) є податком, який сплачується з доходу фізичних осіб. Цей податок надзвичайно чутливий до змін в економіці, особливо в кризових ситуаціях. Якщо особа не отримує заробітну плату або інші доходи, то вона не має з чого сплачувати ПДФО. Тому у період пандемії та воєнного стану, коли виникають економічні

проблеми, ПДФО відчуває найбільший вплив на падіння доходів населення [1].

Протягом досліджуваного періоду з 2019 до 2023 року, податкові надходження у доходах зведеного бюджету зросли на 33 млрд. грн. Це зростання було досягнуто завдяки збільшенню надходжень від ПДФО з 17,9 млрд. грн у 2019 році до 32,3 млрд. грн. у 2023 році, що становить збільшення на 14,4 млрд. грн. У середньому за аналізований період, питома вага ПДФО у податкових надходженнях зведеного бюджету становить 56,5%, що свідчить про його значний потенціал. Загалом, показник питомої ваги ПДФО у податкових надходженнях є трохи вищим, ніж у доходах зведеного бюджету [2].

ПДФО належить до групи основних бюджетоутворюючих податків в Україні. На думку колективу авторів [3] «за своєю фіскальною значимістю, він займає першу позицію в системі прямого оподаткування. Це свідчить про значний внесок даного податку у формування дохідної частини Зведеного бюджету країни».

Про податкові зміни, які стосуються оподаткування доходів фізичних осіб в умовах воєнного стану, законодавство визначає в Законі України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [4]. Цей закон врегулював питання оподаткування в період воєнного стану шляхом внесення відповідних змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів країни.

Зміни, що стосуються ПДФО, передбачають сприяння благодійній діяльності для підтримки військових та постраждалих внаслідок воєнних дій. Розширено перелік доходів, які не підлягають оподаткуванню (наприклад, благодійна допомога учасникам бойових дій або членам їх сімей, а також особам, постраждалим від російської агресії та особам, що проживають на території проведення бойових дій). Такі суми благодійної допомоги виходять за межі оподатковуваного доходу щодо ПДФО та військового збору протягом періоду воєнного або надзвичайного стану.

Допомога, надана постраждалим від військової агресії рф, також не підлягає оподаткуванню ПДФО. Це також виключає необхідність оподаткування цих виплат військовим збором [5].

У воєнний час вкрай важливими для формування податкових надходжень місцевих бюджетів є ПДФО. Роль ПДФО як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку територіально-адміністративних одиниць досить важко переоцінити. Це означає, що збільшення або зменшення ставки ПДФО може впливати на економічну ситуацію і динаміку розвитку окремих регіонів в період воєнних дій [6].

Удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб в умовах воєнного стану може включати такі заходи:

1. податкові пільги та зниження ставок. Введення тимчасових податкових пільг та зниження ставок ПДФО для осіб, які безпосередньо постраждали від війни або втрати заробітку через воєнний стан. Це допоможе зменшити фінансове навантаження на такі особи та полегшити їхнє фінансове становище в складних умовах;

2. стимулювання соціальних виплат. Розширення обсягу та удосконалення системи соціальних виплат, що надаються постраждалим особам. Ці виплати можуть бути звільнені від оподаткування або підпадати під низькі ставки оподаткування;

3. система податкових кредитів. Введення системи податкових кредитів для безробітних або осіб, які мають обмежені можливості отримання доходів через воєнний стан. Це дозволить їм зберегти частину доходів, які могли б бути сплачені у вигляді податків, для першочергового використання на життєві потреби;

4. прозорість та контроль. Важливим аспектом впровадження податкових заохочень є створення ефективної системи моніторингу та контролю, щоб запобігти зловживанням та забезпечити прозорість. Необхідно встановити чіткі правила і вимоги для осіб, які використовують податкові заохочення, а також проводити регулярні перевірки для забезпечення їх виконання;

5. соціальна підтримка. Забезпечення адекватної соціальної підтримки постраждалим особам через надання соціальних послуг, медичної та психологічної допомоги, освіти та забезпечення житла. Це може включати також фіскальні заходи, що спрямовані на збільшення фінансування таких соціальних програм.

Програми оподаткування в умовах воєнного стану повинні бути розроблені з урахуванням конкретних потреб постраждалих осіб, щоб забезпечити їм достатню підтримку та полегшити їхні фінансові навантаження.

Висновки. Ці заходи спрямовані на забезпечення додаткової допомоги та підтримки людей, які постраждали від воєнного стану, а також створення сприятливих умов для відновлення економічного становища в постраждалих регіонах.

Список використаних джерел

1. Чернега В. В., Мовчан Д. О. Аналіз оподаткування доходів фізичних осіб в Україні на сучасному етапі. *Наука і техніка*. 2022. № 13(13). С. 243-252.

2. Хищенко А. М. Оподаткування доходів фізичних осіб під час війни. *Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції* : зб. тез доп. XII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів (6 квіт. 2023 року, м. Харків, Україна). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 46-48.

3. Лега О. В., Черненко К. В. Фіскальна та регулююча роль податку на доходи фізичних осіб у воєнний час. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 3(03). С. 19-25.

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15 берез. 2021 р № 2120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

5. Багнюк Б. Зміни в податковій сфері у зв'язку з воєнним станом. URL: <http://surl.li/msxsi>

6. Коровій В. В. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів. *Бізнесінформ*. 2020. № 3. С. 328–336.

САВИЦЬКИЙ І.Д.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. АБРАМОВА І.В.,

Поліський Національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вступ. Прибуток є головним і, водночас, підсумковим показником фінансових результатів фінансово-господарської діяльності підприємства. Він є однією з ключових категорій виробництва та віддзеркалює частку додаткової вартості, що лишається на підприємстві після здійснення виробничих витрат. Важливість процесу формування та використання прибутку на підприємстві вказує на актуальність теми дослідження й необхідність теоретичного обґрунтування вище окреслених процесів.

Результати дослідження. В умовах ринку прибуток виконує оцінювальну, стимулюючу і госпрозрахункову функції. Кожна з них ілюструє роль та значення прибутку в господарській діяльності підприємства. Оцінювальна – дозволяє визначити величину надходжень від здійснення різного роду діяльності підприємства. Госпрозрахункова – покривати за рахунок отриманих доходів понесені витрати. Стимулююча – мотивувати до ефективніших результатів діяльності.

Водночас, підвищення ефективності діяльності підприємств потребує пошуку резервів зростання масштабів виготовлення і реалізації продукції, зниження собівартості. Визначення основних напрямів пошуку резервів збільшення прибутку передбачає оцінку факторів, що впливають на його величину. Серед них зовнішні: природно-кліматичні умови, державна підтримка та регулювання, податкові ставки і пільги, штрафні санкції та ін. Ці фактори не залежать від діяльності підприємства, але можуть значно вплинути на розмір прибутку [2].

Також впливають на процес одержання прибутку внутрішні виробничі фактори: продуктивність роботи обладнання і його якість, застосування прогресивних матеріалів й сучасних технологій, кваліфікація і продуктивність праці персоналу тощо. До позавиробничих чинників належать: збутова і природоохоронна діяльність підприємства, соціальні умови праці, побуту працівників тощо.

Механізм формування чистого прибутку проілюстровано у табл. 1. Формування прибутку розпочинається з моменту, коли підприємство реалізувало продукцію і сплатило непрямі податки, за мінусом собівартості продукції підприємство отримує перший фінансовий результат – валовий прибуток (збиток). При подальших операціях важливо врахувати інші операційні доходи і інші операційні витрати, фінансові та інвестиційні доходи і витрати, а також суму податку на прибуток підприємства.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ^а
- Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) ^а
= Валовий прибуток (збиток) ^а
+ Інші операційні доходи ^а
- Адміністративні витрати ^а
- Витрати на збут ^а
- Інші операційні витрати ^а
= Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток) ^а
+ Дохід від участі в капіталі (від інвестиційної діяльності) ^а
+ Інші фінансові доходи ^а
+ Інші доходи ^а
- Фінансові витрати ^а
- Втрати від участі в капіталі (від інвестиційної діяльності) ^а
- Інші витрати ^а
= Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток) ^а
Витрати (дохід) з податку на прибуток ^а
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування ^а
Чистий фінансовий результат: ^априбуток^а (збиток)^а

Рис. 1. Механізм формування чистого прибутку на підприємстві

Джерело: побудовано за даними [1]

Питання ефективності розподілу прибутку підприємств є одним з найбільш обговорюваних у сфері фінансового менеджменту. Науковці зауважують, що ефективність розподілу прибутку залежить від багатьох факторів [2]. По-перше – це наявність стратегії розвитку підприємства. Чітко спланована діяльність завжди ефективніша за хаотичну, а наявність довгострокового плану розвитку позитивно впливає на результати діяльності підприємства. По-друге, наявність ефективної системи менеджменту. Ефективний менеджмент – це запорука формування і розподілу прибутку згідно з визначеними напрямками. По-третє, для кожного підприємства важливим є наявність системи обліку та контролю за використанням прибутку.

Висновки. Отже, прибуток є важливим показником для кожного підприємства. Прибуток формується і використовується згідно з затвердженими планами розвитку підприємства. На величину прибутку мають вплив різні фактори. Серед них особливу увагу слід приділити зовнішнім і внутрішнім. Аби підвищити прибуток підприємства ним слід управляти, а також здійснювати облік та контроль використання.

Список використаних джерел

1. Абрамова, І. В. (2022). Аналітична оцінка результатів роботи сільськогосподарських підприємств в умовах невизначеності. *Економічні горизонти*, (3(21), 83–90. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(21\).2022.263105](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(21).2022.263105)
2. Патинська-Попета М. М., Абрамова І. В. Удосконалення механізмів управління фінансовим потенціалом територіальних громад з урахуванням європейського досвіду. *Бізнес Інформ*. 2022. №8. С. 166–172. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-166-172>

САРАНЧУК А.Ю.

здобувач освітнього ступеня магістр

МІРЗАГАЄВА Ю.Г.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., проф. СУЛІМЕНКО Л. А.,

Поліський національний університет

СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Вступ. Оплата праці є важливим і неоднозначним аспектом в системі умов праці, оскільки в ній відображаються різноманітні інтереси сторін суспільно-трудових відносин. Заробітна плата, що визначається грошовою винагородою, виплачуваною за виконану роботу, є якісним показником економічного та соціального стану суспільства. Українське законодавство надає значну увагу організації оплати праці, визнаючи її важливість в суспільному господарстві.

Проблема заробітної плати в Україні є актуальною темою досліджень для багатьох науковців. Різноманітні аспекти оплати праці, такі як рівень і структура зарплат, проблеми низької оплати, нерівність у заробітній платі між різними категоріями працівників, вплив податків та інших законодавчих норм на заробітну плату, розглядаються в дослідженнях. Вчені аналізують фактори, що впливають на рівень заробітної плати, проводять порівняльний аналіз з іншими країнами, розробляють пропозиції щодо поліпшення системи оплати праці. Ці наукові роботи мають велике значення для розвитку економіки та соціальної справедливості в Україні.

Результати дослідження. Справді, заробітна плата є винагородою, яку працівник отримує за виконану роботу або вироблену продукцію. Це визнання значимості його трудових затрат, які приносять соціально-економічний ефект і сприяють досягненню прибутку для роботодавця. Однак, заробітна плата має ще один важливий аспект - стимулюючу роль для працівників. Розмір оплати, регулярність виплат та організаційні елементи викликають особистий інтерес до праці. Це стимулює працівників бути більш продуктивними, залучатися до поліпшення якості та ефективності своєї роботи. Таким чином, заробітна плата виконує подвійну функцію: вона є винагородою за працю і стимулом до подальшого трудового зусилля.

Так, оплата праці необхідна працівнику для відновлення витраченої енергії під час процесу праці. Працівники витрачають фізичну та психічну енергію на виконання своїх обов'язків, і оплата праці є способом компенсації цих затрат. Крім того, вона також дозволяє працівникам збільшити потенційні можливості своєї робочої сили. Це означає, що висока заробітна плата може стимулювати працівників до професійного розвитку, навчання та покращення своїх навичок. В результаті, працівник може підвищити свою кваліфікацію, отримати нові знання і вміння, що збільшує його можливості на ринку праці та перспективи кар'єрного зростання.

Отже, оплата праці відіграє важливу роль в забезпеченні фізичного та

професійного добробуту працівників.

У теорії заробітна плата визначається як вартість робочої сили, яка відображається в ціні предметів споживання та послуг, потрібних для відтворення працівника. Ця вартість повинна покривати фізичні та духовні потреби працівника та його сім'ї. Таким чином, розмір заробітної плати визначається вартістю відтворення робочої сили через споживання товарів і послуг.

На рівні підприємства розмір заробітної плати може бути коригований залежно від прибутковості роботи, кількості та якості праці працівника. Однак, він не повинен бути нижче рівня, який гарантує держава. Фактична сума заробітної плати визначається роботодавцем в залежності від доступних ресурсів для цього. Цей підхід відображає ставлення суспільства до визначення розміру заробітної плати, додаючи важливість вартості відтворення робочої сили та забезпечення потреб працівників.

Кошти на заробітну плату формуються із встановленого мінімального розміру заробітної плати, витрат роботодавців на робочу силу та компенсацій працівникові, які формують його поточний дохід.

Цитоване визначення з Закону України «Про оплату праці» відображає розуміння заробітної плати як винагороди, яку роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Ця винагорода, як правило, виражається у грошовій формі. Отже, заробітна плата є основною формою винагороди за працю працівника в умовах трудового договору.

У сучасній науковій літературі існує різне розуміння функцій оплати праці. Різні дослідники можуть тлумачити зміст та значення окремих функцій оплати праці по-різному.

Наприклад, Мочерний С.В. у своїх дослідженнях серед функцій заробітної плати конкретизує увагу на трьох основних: відтворювальній, стимулюючій та розподільчій [3, с. 398-399]. Гадзевич О.І. виділяє дві основні функції: стимулюючу та мотиваційну, однак ще згадує і про відтворювальну та соціальну [1, с.12-13].

На наш погляд, найбільш важливими функціями заробітної плати є відтворювальна, стимулююча, регулююча та соціальна. Ці чотири функції мають велике значення в суспільному відтворенні та реалізації оплати праці:

1. відтворювальна функція: заробітна плата повинна забезпечувати матеріальні умови для відтворення працівника та його родини - задовольняти основні фізичні та соціальні потреби, оплачувати житло, харчування, освіту, медичне обслуговування тощо.

2. стимулююча функція: заробітна плата має впливати на мотивацію працівників до більшої ефективності, досягнення поставлених цілей, вдосконалення навичок і професійного розвитку.

3. регулююча функція: заробітна плата може відігравати роль інструменту регулювання ринку праці. Розмір і структура зарплат можуть впливати на співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці, на професійні вибори працівників та роботодавців, на залучення та збереження кваліфікованих

робітників тощо.

4. соціальна функція: заробітна плата може виконувати соціальну роль, забезпечуючи гарантії соціальної захищеності працівників, з метою забезпечення мінімальних стандартів життя, здоров'я та благополуччя працюючих людей.

Ці функції сприяють забезпеченню адекватної оплати праці та покращенню умов праці, що є важливими факторами для розвитку суспільства та забезпечення гідного життя працівників.

У сучасних умовах ринку в Україні заробітна плата не завжди може виконувати всі свої функції. Її рівень часто недостатній і не забезпечує повноцінне відтворення робочої сили. Це може бути наслідком різних причин, таких як низька продуктивність, недостатня кваліфікація працівників, структурні проблеми економіки та зменшення сприйнятливості робочої сили переорієнтуватися на пріоритетні сфери.

Сьогодні заробітна плата виконує різноманітні функції, включаючи:

- захист робочих місць та запобігання безробіттю шляхом зниження заробітної плати;
- забезпечення соціальних гарантій для працівників;
- збереження соціального статусу, пов'язаного з попереднім робочим місцем;
- стримування інфляції за рахунок заборгованості заробітної плати;
- перерозподіл зайнятих працівників між галузями та сферами економіки;
- збільшення нелегальної діяльності та популярності вторинної зайнятості;
- зміцнення мобільності робочої сили [2, с. 148].

Отже, заробітна плата сьогодні має не лише економічне значення, а й впливає на соціальний та структурний аспекти працівників та ринку праці.

Висновки. Таким чином, висока заробітна плата може сприяти позитивному впливу на економіку в цілому, стимулюючи підвищення попиту на товари і послуги. Крім того, вона стимулює підприємства до більш ефективного використання праці та модернізації виробництва. Наразі також важливою проблемою є надмірна різниця в оплаті праці між керівниками підприємств та іншими працівниками, що веде до соціально-трудового напруження.

Для підвищення рівня заробітної плати в Україні необхідно зменшити роль тіньового сектору в економіці, збільшити обсяги виробництва на підприємствах, знизити рівень інфляції, підвищити ціни на робочу силу, зміцнити вплив профспілок та вдосконалити законодавчу базу.

Список використаних джерел

1. Гадзевич О.І. Оплата праці в умовах ринку: теорія, практика. К. : КОНДОР, 2008. 400 с.
2. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навч. посібн. К. : КНЕУ, 2008. 300 с.
3. Мочерний С.В. Політична економія : навч. посіб. К. : Знання-Прес, 2006. 687 с.

СОЧНЄВА Д.О.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к. е. н., доц. САВЧЕНКО Н.М.,

Поліський національний університет

НЕОБОРОТНІ АКТИВИ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В КОМУНАЛЬНИХ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Вступ. Комунальні неприбуткові організації є важливими соціальними інституціями, призначення яких полягає в наданні різноманітних послуг населенню. Вони мають соціальне значення, їх діяльність носить некомерційний характер, майно є комунальною власністю, організації несуть соціальну відповідальність перед громадою. Для забезпечення належного функціонування таких закладів вони мають бути укомплектовані необхідною кількістю і номенклатурою необоротних активів. Облік необоротних активів, в свою чергу, дозволяє зрозуміти, які активи є в розпорядженні закладу, дає уявлення щодо їх вартісних характеристик та стану в якому вони знаходяться. Це допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо ефективності їх використання, необхідності проведення ремонту чи заміни, що сприяє управлінню ресурсами.

Результати дослідження. Економічний зміст категорії «необоротні активи» є неоднозначним. В зарубіжній практиці не використовується такий об'єднуючий термін, а розглядаються його окремі складові, а саме: основні засоби, нематеріальні активи, малоцінні необоротні матеріальні активи. В країнах колишнього Радянського Союзу нематеріальних активів не існувало, тому необоротні активи ототожнювалися із основними засобами або ж основними фондами.

Так як комунальні неприбуткові заклади є організаціями, які функціонують на базі комунальної власності, то їхня діяльність може бути пов'язана з освітою, охороною здоров'я, культурою, спортом, житлово-комунальним господарством тощо. Комунальні неприбуткові заклади фінансуються з бюджетних асигнувань, пожертвувань, спонсорської допомоги та інших джерел. Необоротні активи комунальних закладів можуть бути представлені у матеріальній та нематеріальній формі, вони являються важливими складовими господарських засобів, які сприяють наданню якісних послуг. Головною рисою, що об'єднує різні за своєю формою активи є тривалість їх використання. Крім того до ознак, що відрізняє необоротні активи від оборотних є мета їх утримання – власне використання або ж здача в оренду. Строк корисного використання необоротних активів в комунальних неприбуткових організаціях встановлюється більше, ніж один рік. Термін експлуатації встановлюється із врахуванням характеристики виду необоротних активів, практичного досвіду щодо використання таких об'єктів (наприклад, інтенсивності використання, можливостей проведення модернізації, рівня сервісного обслуговування та ін.).

Джерела надходження необоротних активів можуть бути різними: створення власними силами, внаслідок придбання, безоплатне надходження, як

надлишок за результатами інвентаризаційної перевірки, оприбуткування внаслідок ліквідації інших необоротних активів. Відповідно до джерела надходження визначається первісна вартість необоротних активів. За первісною вартістю необоротні активи обліковуються протягом строку їх використання. Проте первісна вартість може змінюватися після поліпшення об'єкта необоротних активів або його часткової ліквідації, внаслідок проведеної переоцінки, відновлення корисності.

Найчастіше необоротні активи надходять в комунальні неприбуткові організації в наслідок здійснення капітальних видатків. Аналіз чинної нормативно-правової бази фінансування капітальних вкладень в бюджетних установах показав, що нині існує велика кількість законодавчих документів, які регулюють даний процес. Іноді нормативно-правові акти, які пов'язані із плануванням та здійсненням капітальних видатків, суперечать один одному. В зв'язку з цим, вважаємо доцільною розробку єдиного базового документа, який би чітко здійснював регулювання функціонування механізму бюджетного фінансування капітальних видатків [2].

Облік необоротних активів дозволяє забезпечити їхню належну експлуатацію та підтримку, що сприяє підвищенню якості наданих послуг. Належно організований облік необоротних активів має забезпечувати:

- правильність визначення первісної вартості необоротних активів із врахуванням шляхів їх надходження в комунальний заклад;
- дотримання правил зберігання та використання необоротних активів;
- своєчасність документального оформлення операцій пов'язаних із надходженням, використанням та вибуттям необоротних активів;
- своєчасне нарахування зносу на різні види необоротних активів та відображення його суми в системі обліку;
- правильне визначення результатів вибуття необоротних активів.

Необоротні активи бюджетної установи складають майже на 90,0 % майнове забезпечення її та є основною складовою власного капіталу установи, а тому працівникам бухгалтерських служб визначається досить великий обсяг робіт. Перш за все, необхідно своєчасно оформити оприбуткування необоротних активів, визначити їх належність за видову приналежність, вартість та заповнити первинні документи (інвентарну картку об'єкту, відомість обліку за матеріально-відповідальною особою), провести нарахування зносу (відомість нарахування зносу) [1]. Нарухування зносу на необоротні активи не має на меті формування резерву для їх подальшого відтворення. Сума зносу показує за який час необоротний актив втратить свою вартість.

Облік необоротних активів в комунальних неприбуткових організаціях потребує періодичного удосконалення. До можливих шляхів удосконалення можна віднести:

1. впровадження автоматизованої форми ведення обліку: спеціалізоване програмне забезпечення дозволяє накопичувати та зберігати інформацію про наявні в організації необоротні активи, їх поточний стан та вартість, деталізувати у потрібному розрізі аналітичний облік, проводити

розрахунки зносу, а також оперативно генерувати звіти в необхідному для адміністративного персоналу розрізі;

2. поліпшення процесу інвентаризації: проведення регулярних інвентаризацій необоротних активів з метою перевірки їх наявності, порядку зберігання \ використання, стану та вартості. Використання сучасних методів інвентаризації, таких як штрих-кодування або RFID-технології, може спростити процес та забезпечити точність даних;

3. впровадження системи контролю за зносом та старінням активів: встановлення процедур та методів контролю за фізичним та моральним зносом активів, що дозволяють своєчасно виявляти потребу у ремонті та заміні. Використання технічних засобів, наприклад, системи моніторингу стану обладнання, може допомогти виявити можливі проблеми з необоротними активами;

4. підвищення кваліфікації персоналу: проходження спеціалізованого навчання та підвищення кваліфікації працівниками, які займаються обліком необоротних активів. Це дозволить їм краще розуміти процеси обліку та використовувати сучасні методи та інструменти управління;

5. запровадження системи внутрішнього контролю: встановлення процедур та правил, які забезпечують контроль за правильністю ведення обліку необоротних активів, виявлення можливих помилок та шахрайств. Проведення регулярних перевірок та аудиту може допомогти виявити проблеми та запобігти їх появі;

6. забезпечення доступу до інформації: створення централізованої бази даних, яка містить інформацію про всі необоротні активи комунального неприбуткового закладу. Забезпечення доступу до цієї інформації для всіх заінтересованих сторін, таких як керівництво, аудитори та контролюючі органи, що дозволить забезпечити прозорість та ефективність використання контрольних заходів за необоротними активами;

7. співпраця з професійними організаціями: використання рекомендацій та стандартів, розроблених професійними організаціями в галузі обліку, може допомогти вдосконалити політику обліку необоротних активів та забезпечити відповідність до вимог законодавства.

Висновки. Необоротні активи є важливою складовою господарського процесу в комунальних неприбуткових організаціях. Сума нарахованого зносу відображає ефективне, раціональне та правомірне їх використання. Для формування релевантної інформації щодо необоротних активів необхідним є постійний перегляд облікової політики організацій та удосконалення облікового процесу.

Список використаних джерел

1. Карпенко Н.Г. Сучасні аспекти обліку необоротних активів бюджетних установ. *Таврійський науковий вісник*. № 8. 2022. С. 231-235
2. Савченко Н.М., Савченко Р.О. Нормативно-правове забезпечення механізму державного фінансування капітального будівництва в бюджетних установах. *Вісник ЖНАЕУ*. 2017. № 1 (59), т. 2. С. 112–124.

СУШИЦЬКА Т.М.

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

МЕТОДИ ТА ПРАКТИКИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ. Облік, контроль та оподаткування товарів є ключовими складовими в ефективному управлінні бізнесом. Вони дозволяють підприємствам отримувати достовірну інформацію про наявність товарів, їх рух та стан, а також контролювати та забезпечувати дотримання фінансових та податкових правил.

Однак існують певні виклики, які потрібно враховувати в цих процесах. Перш за все, швидкість змін у світі технологій і електронної комерції ставить під загрозу традиційні методи обліку та контролю товарів. Необхідно постійно оновлювати та пристосовувати системи обліку до нових реалій.

Крім того, все більше компаній розширюють свою глобальну присутність, що створює складніші проблеми в обліку та контролі товарів, особливо щодо управління запасами та логістики.

Оподаткування товарів також вимагає особливої уваги, оскільки податкове законодавство постійно змінюється, а тренд до більшої прозорості та контролю віддає перевагу державним органам. Це створює виклики для бізнесу щодо дотримання податкових обов'язків та зниження ризиків податкових перевірок.

Однак, насамперед, потрібно звернути увагу на перспективи вдосконалення методів та практик обліку, контролю та оподаткування товарів. Сучасні технології, зокрема штучний інтелект, блокчейн та Інтернет речей, вже можуть відігравати важливу роль у поліпшенні цих процесів.

Наприклад, використання блокчейну може забезпечити надійну та прозору систему обліку та контролю товарів, що дозволяє всім зацікавленим сторонам отримувати надійну інформацію про рух товарів та їх стан.

Технології штучного інтелекту можуть сприяти автоматизації процесів обліку та контролю товарів, знижуючи ризики людських помилок та покращуючи точність та ефективність цих процесів.

Інтернет речей може допомогти відстежувати рух товарів в режимі реального часу та автоматично оновлювати дані про їх кількість та стан.

Отже, методи та практики обліку, контролю та оподаткування товарів на сучасному етапі зазнають суттєвих викликів. Проте, з глобальним розвитком технологій маємо можливість вдосконалити ці процеси та забезпечити більшою ефективністю та точністю. Залучення сучасних технологій, таких, як блокчейн, штучний інтелект та Інтернет речей, може відкрити нові можливості для сучасного бізнесу.

Результати дослідження. У сучасному світі ділова активність розвивається швидкими темпами, що вимагає ефективної системи обліку,

контролю і оподаткування товарів. Процеси глобалізації, широке використання електронної комерції та широкий асортимент товарів та послуг створюють нові виклики для практичної діяльності обліковців, контролерів та податківців.

Одним з головних викликів, з яким стикаються фахівці з обліку, контролю і оподаткування, є необхідність адаптації до змін. Технологічний прогрес та розвиток інформаційних систем змінюють спосіб ведення обліку, накопичення та обробки даних. Фахівці повинні постійно підтримувати свої знання та навички, щоб залишатися сучасними та конкурентоздатними.

Ефективне ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, зокрема обліку руху товарів, передбачає розробку відповідної облікової політики. Ця політика є основою для раціонального управління фінансами та забезпечення точності та достовірності облікової інформації.

При ретельно обґрунтованій обліковій політиці підприємство може досягти ефективності ведення бухгалтерського обліку. Це передбачає детальне визначення методів та процедур обліку руху товарів, зокрема його придбання, продажу та інвентаризації. Також важливо визначити правила та процедури генерації та документування облікових записів, а також контролю за обліковими реєстрами та звітністю [1].

Зважаючи на широке використання електронної комерції, важливо забезпечити ефективний контроль та оподаткування онлайн-торгівлі. Це вимагає розробки відповідних механізмів та систем для виявлення та протидії розрахункам у тіні та униканню податків.

Для ефективної організації контролю, як стверджують науковці, необхідно правильно визначити завдання, вирішення яких призведе до досягнення цілей суб'єкта господарювання. Цілі та завдання системи внутрішнього контролю повинні бути поставлені правильно, щоб забезпечити достовірність та об'єктивність висновків, отриманих під час проведення контрольних процедур [2].

Система контролю може бути розбита на кілька етапів, які включають організаційний, підготовчий, методичний та заключний. На організаційному етапі потрібно встановити структуру та процедури контролю, призначити відповідальних осіб та розподілити обов'язки. Підготовчий етап включає підготовку плану контролю, визначення контрольних процедур та встановлення механізмів звітності.

На методичному етапі передбачається розробка методичних рекомендацій, процедур та інструкцій для проведення контрольних процедур. Заключний етап включає аналіз отриманих результатів контролю та формування висновків, а також впровадження необхідних заходів для усунення виявлених недоліків.

Таким чином, правильна організація контролю передбачає встановлення належних цілей та завдань, а також проведення контрольних процедур на кожному етапі організації, підготовки, методики та завершення контролю. Це допоможе забезпечити досягнення мети контролю та виявлення можливих недоліків в діяльності суб'єкта господарювання.

І, нарешті, екологічні та соціальні вимоги сучасного світу створюють нові

виклики для обліку та контролю. Концепція сталого розвитку налаштовує підприємства на виконання вимог щодо відповідальності перед суспільством та довкіллям.

Облік та контроль повинні враховувати ці соціальні та екологічні аспекти підприємницької діяльності. Облік повинен використовувати показники, які відображають внесок підприємства у соціальний та екологічний сектори, такі як інвестиції у соціальні проекти, збереження енергії, складання звітності щодо впливу на навколишнє середовище. Дисциплінарний контроль повинен також включати оцінку дотримання соціальних та екологічних норм та стандартів.

З метою досягнення сталого розвитку, підприємства повинні розробляти та впроваджувати політики та практики, спрямовані на збалансованість між економічними, соціальними та екологічними цілями. Облік та контроль повинні забезпечувати відстеження та оцінку результатів цих політик та практик, а також ідентифікувати проблемні сфери та потенційні можливості для покращення.

Загалом, сучасні виклики та перспективи практики обліку, контролю та оподаткування товарів накладають великі вимоги на фахівців цієї галузі. Важливо залишатися в курсі новин, впроваджувати інновації та розвивати навички, необхідні для ефективної роботи в сучасному світі бізнесу. Тільки так ми зможемо досягти високої якості обліку, контролю та оподаткування товарів і сприяти сталому розвитку нашому суспільству.

Висновки. Для досягнення успіху в практиці обліку, контролю та оподаткування товарів також необхідно залучати інформаційні технології. Використання сучасних програмних рішень та автоматизованих систем дозволить забезпечити більш точний та швидкий облік, ефективний контроль над фінансовими процесами. Наглядові органи можуть використовувати аналітичні інструменти для виявлення можливих порушень та додаткових джерел оподаткування.

Отже, практика обліку, контролю та оподаткування товарів є незаперечною складовою успішного функціонування бізнесу. Швидкі зміни, глобалізація та технологічний прогрес змушують постійно адаптуватися та вдосконалювати свої навички. Тільки шляхом постійного розвитку та використання передових технологій можна забезпечити ефективну практику обліку, контролю та оподаткування товарів і сприяти стійкому економічному розвитку нашої країни.

Список використаних джерел

- 1 Дроздова О. Г. Особливості організації бухгалтерського обліку руху товарів. *Проблеми теорії та методології обліку, контролю і аналізу*. 2013. Вип. 2(26). С. 56-64.
2. Чабанюк О. М., Шумило М. М. Напрями удосконалення бухгалтерського обліку та контролю на торговельних підприємствах. *Стратегічні пріоритети розвитку внутрішньої торгівлі України на інноваційний засадах* : матеріали Міжнар. наук-практ. конф. Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2017. С. 273-274.

СЯБЕР А. Г.

здобувач освітнього ступеня магістр

СОБОЛЬ О. І.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЦЕГЕЛЬНИК Н. І.,

Поліський національний університет

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ДОХІД»

Вступ. Підприємства мають за мету отримання доходу, що робить доходи ключовими та важливими елементами для усіх підприємств, незалежно від їх галузі, форми власності та інших показників.

В широкому розумінні «дохід» може включати будь-які надходження грошових коштів або матеріальних цінностей, які можуть бути оцінені грошима. Це можуть бути прибутки від продажу товарів або послуг, дивіденди, проценти з інвестицій, орендні платежі, амортизація, субсидії, фінансова допомога, лояльність клієнтів та інші джерела надходження [10].

Для ефективного управління доходами необхідно їх чітко та детально визначити, щоб мати можливість обліковувати, аналізувати та контролювати. Такий підхід допоможе зорієнтувати підприємство в процесі планування, прогнозування та прийняття рішень. Розуміння та визначення доходів відповідно до потреб та характеристик підприємства допоможе покращити його фінансову стабільність та ефективність.

Питання економічної сутності поняття «дохід» та проблеми формування доходів підприємств у процесі операційної діяльності займає значне місце в наукових дослідженнях: І.О. Бланка, В.П. Грузінова, Н.М. Бондаря, Ф.Ф. Бутинця, Л.Г. Мельника, В.В. Кулішова, В.І. Тітова та інших. Незважаючи на наявність багатьох публікацій дослідників, відсутність єдиного погляду та узгодженої думки щодо економічної сутності поняття «дохід» створює необхідність проведення подальших теоретичних досліджень. Заплутаність у визначенні особливостей формування доходів підприємств зумовлює необхідність подальшого дослідження.

Результати дослідження. В Україні для регулювання поняття «дохід» використовується Національний стандарт бухгалтерського обліку (НП(С)БО) № 15 «Дохід». Згідно зі статтею 5 цього стандарту, дохід визначається при збільшенні активу або зменшенні зобов'язань, що призводять до зростання власного капіталу (за винятком капіталу, внесеного засновниками підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути надійно визначена [42].

У міжнародній практиці для формування доходів від діяльності суб'єктів господарювання застосовуються Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), зокрема МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами». Цей стандарт визначає ціну операції як компенсацію, яку суб'єкт господарювання очікує отримати за передачу клієнтові обіцяних товарів або послуг (за винятком сум,

зібраних від імені третіх осіб, наприклад, певних податків на продаж). Компенсація, обіцяна в договорі з клієнтом, може включати фіксовані суми, змінні суми або комбінацію обох [26].

МСФЗ 15 (IFRS 15) «Дохід від договорів з клієнтами» наводить визначення поняття дохід у двох трактуваннях (рис. 1).

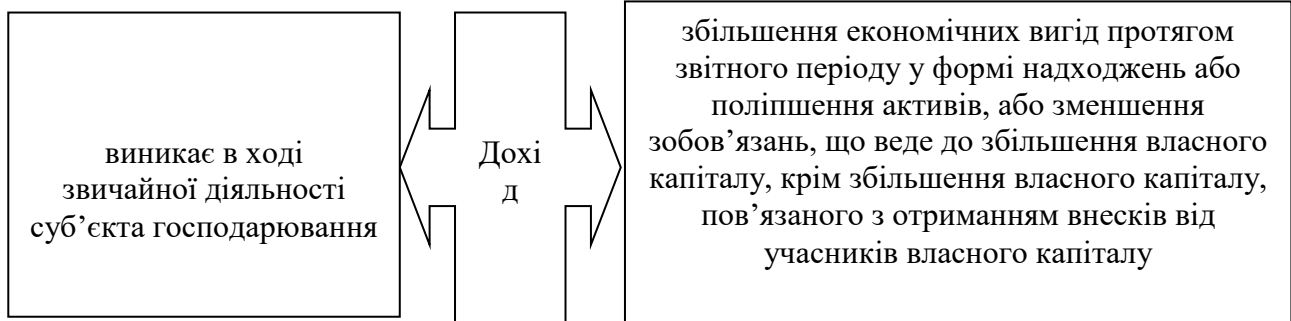

Рис. 1. Визначення поняття доходів за МСФЗ 15 (IFRS 15) «Дохід від договорів з клієнтами» [1]

У МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» вперше введено так звану «п'ятикрокову модель» для обліку доходів. Ця модель включає п'ять основних кроків для визнання доходів:

1. Ідентифікація договору: Цей крок вимагає визначення наявності договору між суб'єктом господарювання та клієнтом.

2. Ідентифікація зобов'язань, що підлягають виконанню в рамках договору: Суб'єкт господарювання повинен визначити всі зобов'язання, які повинні бути виконані в рамках договору.

3. Визначення ціни операції: Крок включає визначення ціни, за яку суб'єкт господарювання очікує отримати право передати товари або послуги клієнтові.

4. Розподіл ціни операції на зобов'язання, що підлягають виконанню: Суб'єкт господарювання повинен визначити, як розподілити ціну операції між різними зобов'язаннями, які мають бути виконані.

5. Визнання виручки: Дохід від реалізації товарів визнається тоді, коли підприємство передало товар клієнту.

Ці п'ять кроків, які наведені в МСФЗ 15, дозволяють суб'єктам господарювання узгоджувати облік доходів з операціями, виконаними в рамках договорів з клієнтами. Ця модель забезпечує систематичний підхід до визнання доходів і забезпечує консистентність у фінансовій звітності.

Застосування п'ятикрокової моделі дозволяє суб'єктам господарювання чітко визначати, коли і в якому обсязі дохід повинен бути визнаний. Це дозволяє забезпечити об'єктивну та достовірну інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Подібний підхід в обліку доходів дає можливість порівнювати фінансові результати різних підприємств у міжнародному контексті та сприяє більш чіткому розумінню фінансових звітів.

В пункті 8 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 15 «Дохід» наведено умови, за яких дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в бухгалтерському обліку. Ці

умови включають:

1. Передачу ризиків та винагороди покупцеві, пов'язаних з правом власності на продукцію (товари, інші активи).
2. Втрату контролю та управління проданою продукцією (товарами, іншими активами).
3. Можливість достовірного визначення розміру доходу.
4. Впевненість, що операція збільшить економічні вигоди підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Ці умови допомагають забезпечити відповідність обліку доходів згідно з принципами достовірності та об'єктивності. У разі відповідності цим умовам, дохід може бути визнаний в бухгалтерському обліку.

Визнання доходу і його достовірна оцінка виступають ключовими факторами для формування фінансової звітності. У процесі визначення доходу, особливо від реалізації продукції, згадана умова передачі всіх ризиків і вигод пов'язана з правом власності на продукцію, оскільки підприємство більше не контролює продукцію і не несе пов'язані з нею ризики. Це може означати, що товари були поставлені клієнту, ризики втрати або пошкодження продукції були передані клієнту, а також, можливо, перебіг ймовірностей зі зміною власності та корисного використання продукції.

Дотримання цієї умови сприяє правильному визнанню доходу від реалізації продукції та забезпечує достовірну оцінку активів та зобов'язань підприємства. Такий підхід сприяє якісному відображенню економічних результатів та фінансового стану підприємства в його фінансовій звітності.

Згідно з МСФЗ дохід від реалізації продукції, робіт та послуг визнається в розмірі договірної (контрактної) вартості, яка була узгоджена. Однак, важливо зазначити, що дохід не може бути визнаний в меншій сумі, ніж сума компенсації, яку можна отримати в будь-якій формі. Це означає, що якщо існує можливість отримання додаткової компенсації на рівні, що перевищує контрактну вартість, дохід не може бути визнаний в меншому обсязі.

Головний момент полягає в тому, що дохід повинен бути визначений з розумінням можливостей отримання відповідної компенсації, тобто сума доходу повинна відображати реальні можливості підприємства отримати вигоду від своїх операцій з клієнтами. Такий підхід забезпечує достовірну оцінку доходу та відповідність фінансової звітності з принципами обліку.

Відповідно до статті 166 Податкового кодексу України, дохід визнається як загальна сума доходу платника податку, отриманого (нарахованого) у звітному періоді з усіх видів діяльності, включаючи грошові, матеріальні та нематеріальні активи, як в Україні, так і за її межами, включаючи континентальний шельф та виключну (морську) економічну зону [39].

Існує різноманітність підходів до трактування доходів сучасними економістами. Це можна побачити з аналізу публікацій у науково-методичних виданнях. Розбіжності у визначенні сутності доходів можуть виникати через різні школи економічної думки та пріоритети дослідників.

Проте, врахування сучасних тенденцій в теорії економіки та практичне

впровадження цих концепцій у господарську діяльність підприємств може допомогти визначити основні ознаки категорій доходів, які відповідають реальним економічним відносинам суб'єктів господарювання.

1) дохід підприємства визначається як економічний результат його господарської діяльності за певний проміжок часу з метою встановлення чистого прибутку (збитку);

2) отримання доходу відображає процес отримання економічних вигод підприємством, спрямованих на збільшення власного капіталу;

3) дохід підприємства формується при використанні його економічних ресурсів;

4) рівень доходу компанії може бути вплинутий конкретним рівнем конкурентних переваг, які вона має через свою інноваційну діяльність;

5) формування доходу компанії пов'язане з її конкурентною позицією на ринку товарів і послуг. Конкурентні переваги компанії можуть впливати на її можливість генерувати дохід і досягати успіху в приватному сегменті ринку.

Для надійної роботи підприємства важлива об'єктивна оцінка, яка дозволяє кількісно визначати всіх суб'єктів бухгалтерського обліку в одній грошовій одиниці. Це забезпечує консолідацію фінансової інформації та порівняння результатів діяльності різних підприємств.

У бухгалтерському обліку дохід може бути визнаний за справедливою вартістю отриманих активів, зокрема, дебіторської заборгованості. Справедлива вартість встановлюється на підставі інформації, що стосується поточних ринкових цін, умов господарювання та інших факторів.

Висновки. Категорія доходу є складною і суперечливою в економіці. Визначення і трактування доходу викликають широкі дискусії серед представників різних шкіл та галузей економіки. Це є результатом різних підходів, концепцій та перспектив, які застосовуються у вивченні доходів. Для цілей оподаткування дохід трактується як надходження, що виникають на основі процесу ціноутворення, з урахуванням відповідних понесених затрат і розподілу доходів між різними суб'єктами. Однак, це визначення може бути обмежене і не враховувати всі аспекти та взаємодію економічних факторів. Для розуміння доходів необхідно оцінювати їх у контексті економічних процесів, враховуючи окремі джерела доходу та їх суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Верховної Ради / Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.10.2023)

2. Попович О.В., Діденко Н.Ю. Тлумачення економічної сутності категорії «Дохід». *Економіка і суспільство*. Вип. 7. 2016. С.975-978.

3. Федорович Р.В. Теорія економічного аналізу: підручник для ВНЗ. Тернопіль : Економічна думка. 2002. 522 с.

ФЕДУРАК І.А.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. АБРАМОВА І.В.,

Поліський Національний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вступ. Тема дослідження є актуальною у теперішній час, так як від правильного та ефективного управління прибутком залежить розвиток підприємства, його конкурентоспроможність та ефективність його діяльності на ринку. Метою дослідження є визначення особливостей управління прибутком на підприємстві.

Прибуток – це головний і найважливіший показник діяльності будь-якого підприємства. Задля його збільшення підприємство здійснює різні нововведення. Завдяки цьому зростає випуск продукції, покращується її якість. Все це притягує на підприємство нові інвестиції та впливає на зростання прибутку.

Результати дослідження. На формування прибутку впливає багато факторів. Серед зовнішніх факторів варто виокремити наступні: ринкове середовище, ціни на сировину, амортизаційні відрахування, оподаткування та ін. Серед внутрішніх факторів варто звернути увагу на якість продукції, ціни реалізації і зниження витрат на виробництво і збут продукції [1, с.54].

Головною метою управління прибутком є збільшення доходів власників підприємства у конкретних умовах поточного періоду та у перспективі. Виходячи з цього, менеджеру підприємства слід виконати наступні завдання:

- 1) оптимізувати склад та структуру наявних на підприємстві ресурсів;
- 2) оптимізація співвідношення між рівнем сформованого прибутку та допустимим рівнем ризику;
- 3) формування прибутку високої якості, для чого слід сконцентруватися на аналізі показників господарської діяльності підприємства з метою виявлення тих, що мають найбільший вплив на величину прибутку;
- 4) забезпечення необхідного рівня прибутку на капітал, що інвестується власникам підприємства;
- 5) формулювання стратегії розвитку підприємства, що дозволить підвищити результати його роботи за рахунок наявного плану розвитку;
- 6) зростання ринкової вартості підприємства в довгостроковій перспективі.

Окреслені завдання покликані забезпечити належний рівень доходів власникам підприємства.

Висновок. Отже, прибуток це є головний та надважливий показник діяльності підприємства, на його формування впливають багато різних зовнішніх та внутрішніх факторів, і головною метою управління прибутком є максимізація капіталу власників підприємства. Результативне управління прибутком здійснюється через факторний аналіз в ході його розподілу й використання.

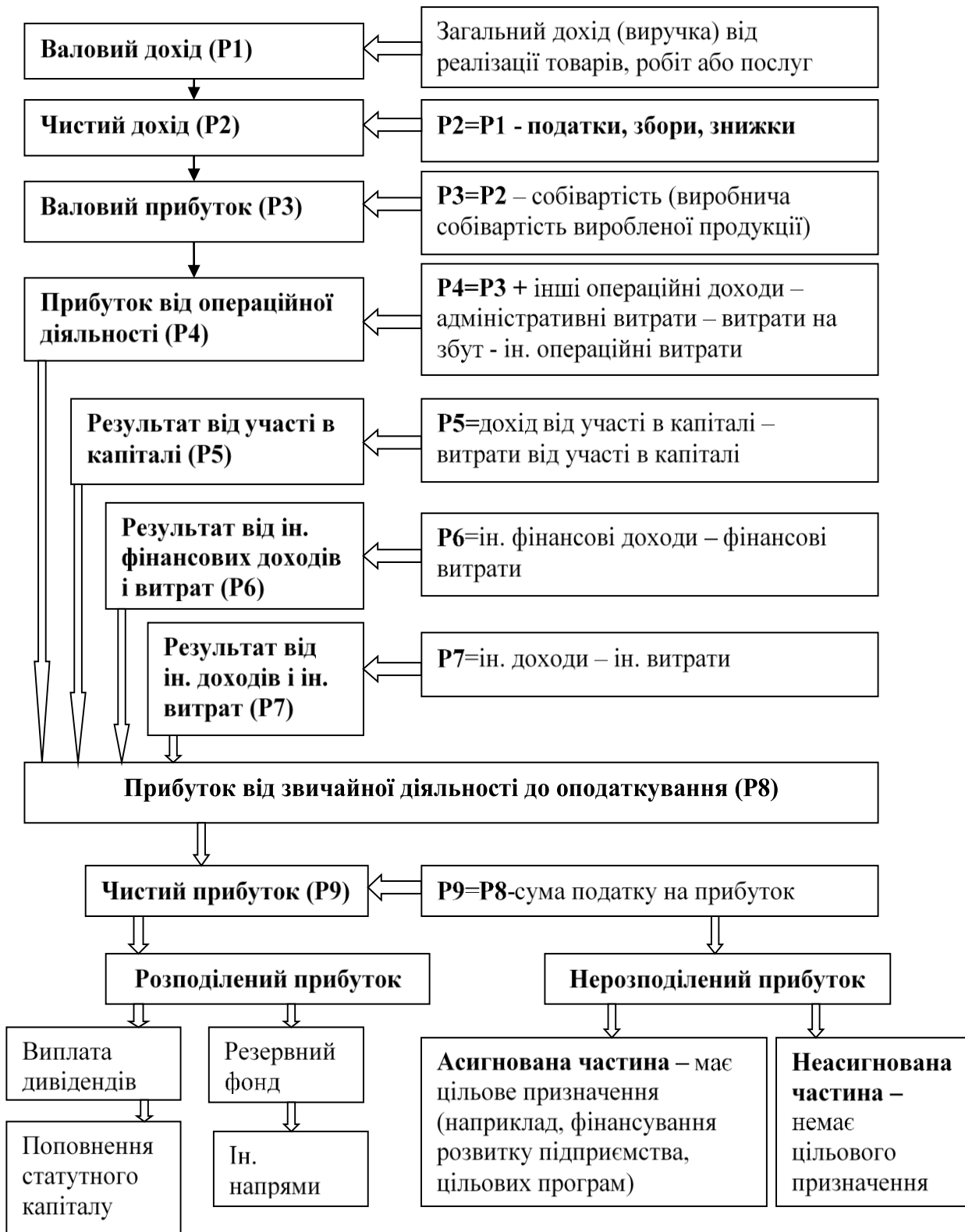

Рис. 1. Формування та розподіл чистого прибутку

Такий аналіз призначений для того, щоб вишукувати додаткові резерви грошових надходжень, забезпечувати їх розміщення за напрямками господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Абрамова І.В. Фінансові важелі державної підтримки сільського розвитку: європейський досвід і вітчизняні реалії. *Проблеми економіки*. № 3 (49), 2021. С. 132-140. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-3-132-139>
2. Іванюта П. В., Пиріжок С. Є. Управління формуванням і розподілом прибутку на підприємстві за допомогою факторного аналізу. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2022. № 28. С. 150-167.
3. Мордань Є. Ю., Малиш Д. О., Рябуха А. Ю. Теоретичні основи системи управління прибутком підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 384-391.

ФЕДОРЧУК В. І.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. АБРАМОВА І.В.,

Поліський Національний університет

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. У сучасному конкурентному бізнес-середовищі стратегічне управління для малого бізнесу виступає ключовим інструментом досягнення стійкості та успіху. Однією із складових загальної стратегії розвитку є фінансова стратегія, яка визначає раціональність та ефективність формування, використання та управління фінансовими ресурсами підприємства для досягнення стратегічних цілей. В умовах непередбачуваних політичних, економічних і соціальних потрясінь необхідність обґрунтування та побудови ефективної фінансової стратегії для підприємств малого бізнесу має надзвичайно вагомe значення.

Результати дослідження. Науковці трактують фінансову стратегію підприємства як складову його загальної стратегії, яка відображає довгостроковий план щодо формування і використання фінансових ресурсів, оптимізації фінансової діяльності загалом [1].

Фінансова стратегія у розвитку малих підприємств відіграє особливе значення, оскільки дозволяє чітко окреслити існуючий фінансовий потенціал підприємства і сформувані ймовірні перспективи для його нарощення й урізноманітнення. Складовими елементами фінансової стратегії підприємства виступають: бюджетування та прогнозування, фінансовий аналіз та звітність; фінансовий контроль та управління ліквідністю; фінансове планування та оцінка інвестицій; управління кредитами та фінансуванням; оптимізація оподаткування; фінансовий ризик-менеджмент; стратегічне фінансове планування.

1) Бюджетування та прогнозування дозволяє малому підприємству визначити доходи та витрати на певний період, спрогнозувати прибуток, що сприяє адаптації стратегії до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

2) Фінансовий аналіз та формування звітності забезпечують можливість вивчення фінансових звітів та моніторингу ключових показників, що допомагає виявляти тренди і тенденції, оцінювати фінансову стійкість та приймати обґрунтовані рішення.

3) Фінансовий контроль та управління ліквідністю дозволяють малим підприємствам уникати невинуватених витрат та мінімізувати фінансові ризики, підвищувати платоспроможність і вчасно виконувати свої зобов'язання.

4) Фінансове планування та оцінка інвестицій дають можливість обґрунтовувати інвестиційні вкладення, визначати їх ефективність і розробляти нові перспективні проєкти розвитку.

5) Управління кредитами та фінансуванням забезпечує для малого підприємства можливість вибору альтернативних форм фінансування господарських процесів на оптимальних умовах, що надалі дозволяє нарощувати прибутковість власного капіталу і розширювати обсяги самофінансування.

6) Оптимізація оподаткування – цей елемент фінансової стратегії виступає основою для обґрунтування обраної системи оподаткування, зменшення податкових зобов'язань та оптимізації податкового навантаження, що сприятиме ефективному використанню фінансових ресурсів.

7) Фінансовий ризик-менеджмент – передбачає визначення та управління різними видами фінансових ризиків (валютних, кредитних, ризиків зміни процентних ставок тощо), допомагає уникнути можливих негативних наслідків для малого підприємства.

8) Стратегічне фінансове планування полягає у розробці стратегії фінансового розвитку, яка відповідатиме стратегічним цілям підприємства, наприклад, розширення бізнесу, диверсифікація, запуск нових продуктів тощо.

У зв'язку з особливостями функціонування малих підприємств, усі складові елементи їх фінансової стратегії матимуть характерні ознаки, які притаманні для суб'єктів малого бізнесу, зокрема: обмеженість ресурсів, гнучкість та адаптивність, висока залежність від ринкових умов, концентрація на формуванні конкурентних переваг, використання новітніх технологій, впровадження механізмів співпраці та партнерства (рис. 1)

Рис. 1. Складові елементи та характерні ознаки фінансової стратегії малих підприємств

Ключовою характерною ознакою малих підприємств є їх обмеженість у ресурсах (фінансових, людських, матеріальних, земельних) і технічних можливостях. Тому фінансова стратегія малого бізнесу повинна передбачати можливість ефективного використання обмежених ресурсів, забезпечуючи оптимальний кінцевий результат.

Для швидкої адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі малі підприємства повинні бути гнучкими (швидко приймати рішення і

змінювати траєкторію розвитку), враховувати можливість швидкого реагування на нові тенденції, конкурентний тиск та зміни у попиті споживачів. Ця характерна ознака повинна віддзеркалюватись в усіх складових фінансової стратегії, що забезпечуватиме високу ефективність прийнятих фінансових рішень.

Висока залежність малих підприємств від ринкових умов проявляється у процесах формування витрат і доходів, фінансових результатів. Оскільки малі підприємства не можуть суттєво впливати на процеси ціноутворення, вони стають залежними від ринкової кон'юнктури, що проявляється у кожній складовій фінансової стратегії.

Постійна концентрація на конкурентних перевагах змушує малі підприємства будувати свою стратегію розвитку таким чином, щоб акцентувати увагу на унікальності продуктів чи послуг, низьких витратах або високій якості обслуговування, забезпечуючи створення стійкої конкурентної позиції. Ці аспекти мають висвітлюватись у переважній більшості складових фінансової стратегії, створюючи надійне підґрунтя для формування додаткових обсягів фінансових ресурсів.

З метою мінімізації витрат, підвищення продуктивності праці, покращення комунікації і швидкого нарощення виробництва малі підприємства часто впроваджують високотехнологічні процеси, які на початкових етапах стають дороговартісними й обтяжливими, однак, з часом, здатні принести швидку віддачу у вигляді великих обсягів реалізації та високої прибутковості створеного продукту. Загальна стратегія малого підприємства повинна включати інновації та впровадження сучасних технологій, а його фінансова стратегія – передбачати обґрунтування джерел фінансування таких проєктів.

У зв'язку зі значущими ризиками, такими як фінансова нестабільність, соціальні та політичні проблеми, зміни в законодавстві, стратегія малого бізнесу повинна враховувати механізми управління ризиками, а у складі фінансової стратегії мають бути наведені інструменти забезпечення фінансової стійкості малого підприємства.

Малі підприємства мають обмежені можливості замкнутого циклу виробництва, регулярних поставок чи тривалих об'ємних контрактів, тому у складі фінансової стратегії потрібно враховувати можливість налагодження співпраці та партнерства з іншими компаніями, масштабування діяльності з якими (об'єднання ресурсів та обмін досвідом) забезпечуватиме стійкість і стабільний розвиток.

Висновки. Фінансова стратегія малого підприємства повинна бути гнучкою та відповідати конкретним умовам бізнесу. Її мета - забезпечити ефективне використання ресурсів, максимізацію прибутку та забезпечення стійкості фінансового стану малого підприємства.

Список використаних джерел

1. Мартиненко В. П. Концептуальні аспекти фінансової стратегії підприємства. *Економічний вісник НТУУ "Київський політехнічний інститут"*. 2021. No 19. С.78-81.

ФОМІНА О.П.

здобувач освітнього ступеня магістр

НЕЧИПОРЕНКО О.М.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ЯРМОЛЮК О.Ф.,

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИДАТКІВ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Вступ. У сучасному розвитку ринкової економіки та реформуванні системи бухгалтерського обліку видатки на оплату праці виявляються ключовим засобом управління діяльністю організацій та установ.

Бухгалтерські рахунки, контроль та аналіз видатків на оплату праці відіграють важливу роль в бухгалтерській роботі кожної бюджетної установи. З одного боку, це пов'язано з важливістю цього питання для працівників у бюджетній сфері, для яких зарплата є джерелом матеріального становища. З іншого боку, кошти, що виділяються на оплату праці в бюджетній установі, є часткою державного (місцевого) бюджету та спрямовуються на конкретні цілі відповідно до затвердженого кошторису доходів і видатків установи.

Організація обліку витрат на оплату праці є основою соціально-трудових відносин у суспільстві, оскільки вона враховує інтереси всіх учасників трудового процесу. Будь-які зміни, пов'язані з рівнем заробітної плати, мають вплив на доходи всіх громадян та впливають на ключові макроекономічні показники розвитку країни.

Результати дослідження. Сучасна ситуація свідчить про те, що організація обліку видатків на оплату праці є ключовим аспектом соціально-трудових відносин у суспільстві, оскільки вона впливає на інтереси всіх учасників трудового процесу. Будь-які зміни, пов'язані з рівнем оплати праці, впливають на доходи всіх членів суспільства і, відповідно, мають великий вплив на основні макроекономічні показники розвитку держави.

Основною кошторисною статтею видатків бюджетних установ є витрати на оплату праці. Для забезпечення цих витрат використовуються кошти, виділені з загального та спеціального фондів бюджетної установи. Питання обліку витрат на оплату праці займають важливе місце в роботі бухгалтерського відділу кожної установи, оскільки заробітна плата виступає важливим джерелом матеріального благополуччя. Однак, варто враховувати, що заробітна плата є коштами, виділеними з державного бюджету для оплати праці та має чітко визначене призначення, не може бути використана для інших цілей установи. Фінансування витрат на оплату праці працівників бюджетних установ здійснюється в рамках кошторису доходів та витрат, призначених на визначені цілі.

Формування видатків на оплату праці є ключовим аспектом радикальної перебудови управління економікою. Головний пріоритет полягає у вдосконаленні всієї системи оплати праці, забезпечуючи безпосередню

залежність винагороди за працю від остаточних результатів діяльності працівників.

Заробітна плата є статтею бюджету, яка є найбільш захищеною і має найбільшу вагу серед поточних видатків бюджетних установ. На рис. 1 представлено класифікацію цих видатків.

Рис. 1. Класифікація видатків на оплату праці в бюджетних установах

Під касовими видатками мається на увазі всі суми, які банк або Держказначейство перераховують з поточних бюджетних або реєстраційних рахунків установи в безготівковій або готівковій формі. Підставою для таких видатків є платіжні доручення, які виставляють установою і оплачуються банком або Держказначейством іншим юридичним особам за виконані роботи, надані послуги, отримані матеріали, а також для виплати заробітної плати, стипендій, матеріальної допомоги та інших виплат.

Під фактичними видатками розуміються видатки, нараховані установою, які оформлені відповідними документами, включаючи нараховані суми на неоплачені рахунки кредиторів, нараховану заробітну плату та стипендії. Підставою для таких витрат є документи, що підтверджують спрямованість коштів (рахунки, накладні, товарно-транспортні накладні, розрахункові відомості з нарахування заробітної плати, трудові угоди, договори на виконання робіт тощо, за винятком договорів на оплату комунальних послуг, зв'язку, оренди приміщень, оскільки ці договори є довгостроковими і розрахунки по них здійснюються по мірі надходження рахунків або актів за виконані роботи та послуги, а також акти виконаних робіт, тендерна документація, договори на закупівлю тощо).

Забезпечення обліково-аналітичного управління видатками на оплату праці в бюджетній установі передбачає створення системи, яка забезпечуватиме безперебійну роботу керівництва при формуванні потрібної суми витрат. Отже, ефективне обліково-аналітичне управління основними видатками бюджетної установи неможливе без розробки та адаптації бухгалтерської системи обліку, враховуючи умови діяльності бюджетної установи.

Таким чином, ефективність системи обліку витрат на оплату праці в бюджетних установах в значній мірі залежить від дотримання норм та положень законодавства щодо праці та її оплати. Це передбачає постійне оновлення положень щодо матеріального стимулювання працівників у сфері бюджету та відповідність рівня зарплати рівню відповідальності працівників за виконання їх функціональних обов'язків.

Висновки. В сучасних умовах господарювання облік витрат на оплату праці є одним з ключових елементів у системі обліку бюджетних установ. Для досягнення основних цілей обліку витрат на оплату праці необхідне створення організаційного, кадрового та інформаційного забезпечення найбільш зручного характеру.

Список використаних джерел

1. Крохмаль В.В., Пархоменко-Куцевіл О.І. Державне управління сферою оплати праці. Інвестиції: практика та досвід. 2022. №7-8. С. 57-63
2. Морозюк Н.С. Актуальні питання заробітної плати в бюджетній сфері. URL: jfub.donnu.edu.ua/article/download/1021/1038
3. Яковишина Н.А. Мельник В.І., Глухманчук Л.М. Особливості обліку нарахування та виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ перспективи. URL: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/Economics/7_95209.doc.htm

ЦИМБАЛЮК І.С.
здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.,
Поліський національний університет

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Податкова політика є одним з ключових інструментів державного регулювання економіки, що впливає на розподіл та перерозподіл доходів, стимулює або гальмує економічний розвиток, формує соціальну справедливість та забезпечує фінансову безпеку країни. У сучасних умовах, коли Україна з боку Російської Федерації зазнає військової агресії, податкова політика набуває особливого значення, оскільки вона повинна враховувати не лише економічні, а й політичні, соціальні та безпекові фактори. Воєнний стан, який був запроваджений в Україні з 24 лютого 2022 року, став новим викликом для податкової системи, що потребував швидкої адаптації та гнучкості в реагуванні на зміни ситуації. У цьому контексті актуальним є дослідження особливостей та напрямків податкової політики в Україні в умовах воєнного стану.

Результати досліджень. Податки є неодмінною основою для забезпечення фінансової стабільності та конкурентоспроможності країни в глобальному середовищі, а також для стимулювання економічної активності та реалізації соціальної політики. Важливо відзначити, що курс податкової реформи зазнав змін внаслідок повномасштабного російського вторгнення.

Так, воєнний стан в Україні був запроваджений з 24 лютого 2022 року через військову агресію росії, що створило нові виклики та загрози для економіки та фінансової стабільності України. Це спричинило прийняття урядом рішення про перегляд механізму бюджетної системи, а саме формування дохідної сфери бюджету для належного виконання державою своїх функцій у військовий час.

Одним із ефективних інструментів впливу на діяльність економічних суб'єктів є система оподаткування та правильна адаптація обліку до введених економічних трансформацій. Це не лише сприяє стабільності та прозорості фінансових потоків, але й сприяє ефективному впровадженню необхідних змін для підтримки економічної життєздатності та соціального розвитку країни в умовах викликів, пов'язаних із вторгненням.

Саме для підтримки бізнесу та забезпечення функціонування економіки держави Верховна Рада України прийняла ряд законодавчих актів, що передбачають зміни та пільги у сфері оподаткування на період дії воєнного стану. Найсуттєвішими з них були Закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» [1] та «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» [2].

Податкова політика вважається одним із важливих напрямків фінансової

політики держави. За допомогою різноманітних інструментів та методів, вона служить інструментом регулювання економічного зростання, фінансує виконання визначених законодавством функцій та обов'язків, а також сприяє підвищенню добробуту населення, впливаючи на рівень соціально-економічних відносин. Податкова політика має бути адаптивною та гнучкою, щоб відповідати змінам ситуації та потребам бізнесу та населення, вона також має бути прозорою та ефективною, щоб запобігати податковим маніпуляціям та уникнути податкових конфліктів.

Для максимальної ефективності проведення необхідної політики, ключовими аспектами є зміна законодавчої бази відповідно до коливань у економіці та суспільстві, дотримання принципів оподаткування та мотивація платників податків. Відправний пункт полягає в узгодженій податковій політиці та добре налагодженій системі оподаткування, що визначає баланс бюджету, рівень зайнятості населення та інвестиційний клімат.

Для успішної реалізації соціально-економічних реформ, спрямованих на покращення економічного розвитку України, належить безперервно вдосконалювати управління державними фінансовими ресурсами. В цьому контексті Кабінетом Міністрів України була ухвалена «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки». Основна мета даної стратегії полягає у створенні ефективною та стійкою системи управління державними коштами та сприянні розвитку соціально-інклюзивної економіки. Це, в свою чергу, сприятиме інтеграції української економіки на світовому ринку, зокрема в удосконаленні співпраці з країнами-членами Європейського Союзу. Було визначено п'ять стратегічних цілей:

- дотримання у середньостроковій перспективі загальної бюджетно-податкової дисципліни;
- підвищення на рівні формування державної політики ефективності розподілу ресурсів;
- забезпечення ефективного виконання державного та місцевих бюджетів;
- підвищення рівня підзвітності та прозорості в управлінні державними фінансами;
- розвиток управління людськими ресурсами у сфері державних фінансів [3].

При аналізі загальної динаміки податкових надходжень Державного бюджету важливо відзначити, що станом на липень 2021 року вони склали 561,2 млрд гривень, тоді як у 2022 році цей показник знизився до 509,7 млрд гривень (на 51,5 млрд гривень менше). Оглядаючи статті податків, можна визначити, що у 2021 році обсяг надходжень перевищував аналогічний період 2022 року за такими показниками: внутрішні податки на товари та послуги були вищими на 62,9 млрд гривень; податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції на 10,5 млрд гривень; інші податки та збори на 0,3 млрд гривень. Проте, у 2022 році відзначається збільшення на 3,2 млрд гривень надходжень з податків на доходи, податку на прибуток, та податку на збільшення ринкової вартості. Цей ріст свідчить про підтримку економіки України громадянами та підприємцями,

які активно вносять свій внесок через сплату податків.

Уряд систематично аналізує податковий механізм та ефективність внесених змін з метою забезпечення безперебійного фінансування Державного бюджету. Основними джерелами надходжень стали фінансові допомоги від міжнародних партнерів та оплата податків з доходів і прибутків підприємств. Прийнято рішення про відновлення митних платежів, оскільки їх тимчасове скасування призвело до втрати значної частини доходів. Завдяки відновленню економічної активності та подальшій міжнародній фінансовій підтримці очікується поступове зростання рівня надходжень у Державний бюджет.

Варто зазначити певні зміни, які були запроваджені в податковій політиці України в умовах воєнного стану:

- звільнено від мита імпорту товари, що призначені для оборони;
- не підлягає оподаткуванню військовим збором та податком на доходи фізичних осіб благодійна допомога на користь постраждалих внаслідок збройної агресії в період воєнного стану;
- звільнено від оподаткування податку на доходи фізичних осіб суму доходу, яку особа отримала як компенсацію за нерухомість, що пошкоджена або знищена внаслідок бойових та інших дій, спричинених збройною агресією росії.
- документальні перевірки щодо нарахування, обчислення та сплати єдиного соціального внеску заборонені з 1 серпня 2023 року та до закінчення воєнного стану, окрім перевірок, які проводяться у зв'язку з припиненням діяльності юридичних та фізичних осіб-підприємців та/або тих, що проводяться на звернення платника єдиного соціального внеску, та/або документальних планових перевірок, проведення яких відновлено.
- плата за землю, мінімальне податкове зобов'язання за земельні ділянки за 2022-2023 рр., екологічний податок, податок на нерухоме майно на об'єкти житлової нерухомості (враховуючи ті, що стали непридатними для проживання) та на об'єкти нежитлової нерухомості не нараховуються та не сплачуються (на територіях, де тривають бойові дії, територіях, які тимчасово окуповані, а також на територіях, перелік яких визначає Кабінет Міністрів України).
- введено перехід для платників з єдиного податку третьої групи за ставкою 2% на ту систему оподаткування, на якій вони перебували раніше (якщо платник податків раніше не подавав заяву про відмову від спрощеної системи та не вказав бажаної системи оподаткування для переходу). Дана спрощена система оподаткування використовувалася до 1 серпня 2023 року. Платники податку на додану вартість та податку на прибуток, які перейшли на єдиний податок з пільгами, відновлюють свої права та обов'язки з певними особливостями. Наприклад, імпорту та постачання деяких товарів (оптика, комунікація, безпілотники, бронетехніка, медикаменти тощо), які призначені для Міністерства оборони України, Збройних сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань та територій України, не оподатковуються податком на додану вартість.

Висновки. Податкова політика в умовах воєнного стану є складним та багатограним процесом, що потребує постійної адаптації та оптимізації. Уряд

України здійснив ряд законодавчих змін та практичних заходів у сфері оподаткування на період дії воєнного стану, спрямованих на підтримку бізнесу та забезпечення функціонування економіки, забезпечення фінансування потреб оборони та безпеки держави, стимулювання інноваційного розвитку та модернізації економіки, залучення додаткових фінансових ресурсів до Державного бюджету України, створення умов для соціальної солідарності та патріотизму. Аналіз показав, що ці заходи мали позитивний вплив на економічну та фінансову стабільність країни, але також викликали деякі проблеми та ризики, такі як зниження податкових надходжень, зростання податкового боргу, порушення податкового законодавства, недостатня прозорість та ефективність податкової адміністрації. Тому необхідно продовжувати моніторинг та оцінку податкової політики в умовах воєнного стану, а також розробляти та впроваджувати заходи щодо її вдосконалення та оптимізації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 03.03.2022 року № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» від 24.03.2022 року № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022 – 2025 роки» від 29 грудня 2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#n13>

ЧИРКО В. О.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к. е. н., доц. САВЧЕНКО Н.М.,

Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВІДНОСИНАМИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

Постановка проблеми. Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками – це простий та ефективний інструмент, який значно прискорює стягнення дебіторської заборгованості. Завдяки йому продавці товарів чи послуг мають більше шансів підтримувати фінансову стійкість. Це також приносить довгострокову вигоду, адже якщо проводити контроль систематично, він покращує платіжну дисципліну одержувачів грошових коштів. Дослідження літератури [1], [2] показало, що найбільшою проблемою в розрахунках з покупцями є виникнення простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості.

Результати дослідження. Правильне ведення бухгалтерського обліку і своєчасне отримання інформації щодо розрахунків з покупцями дозволяє в будь-який момент часу отримувати потрібну інформацію про поточний стан підприємства, що дає змогу її менеджерам приймати ефективні рішення. Ця ділянка роботи бухгалтерії є чи не самою трудомісткою та відповідальною, тому їй потребує постійного контролю.

Розглянемо порядок організації внутрішнього контролю розрахунків з покупцями і замовниками на прикладі ПП «ПФКФ «Тетерів-2»», яке здебільшого здійснює неспеціалізовану оптову торгівлю різними товарами. Політика управління розрахунками з покупцями і замовниками ПП «ПФКФ «Тетерів-2»» складається із декількох основних елементів: побудови результативної системи контролю за розрахунками з покупцями та замовниками; формування принципів проведення розрахунків підприємства з покупцями та замовниками; оцінка можливої суми інвестованих фінансових засобів в дебіторську заборгованість при веденні оптової торгівлі; розробка принципів процедури інкасації дебіторської заборгованості; формування стандартів для оцінки покупців та системи штрафних санкцій за прострочення зобов'язань покупців тощо.

Організаційні підходи до внутрішнього контролю розрахунків з покупцями і замовниками в ПП «ПФКФ «Тетерів-2»» покликані забезпечувати перевірку:

- своєчасності і правильності оформлення первинних документів по розрахунках з покупцями;
- наявності заборгованості покупців та замовників, точну дату та ймовірну причину її виникнення;
- наявності договорів на реалізацію товарів оптом чи в роздріб;
- правильності ведення обліково-аналітичних розрахунків з продажу товарів оптовим і роздрібним покупцям;

- правильності визначення фінансового результату від процесу реалізації товарів;
- забезпечення своєчасності надходження до підприємства коштів від процесу реалізації тощо.

Якщо по розрахунках з покупцями і замовниками ПП «ПФКФ «Тетерів-2»» виникає дебіторська заборгованість її контроль покладається на внутрішнього контролера (бухгалтера) відповідно до її видів: нормальної (очікуваної), простроченої (яка може бути повернена) чи та безнадійної (рис. 1).

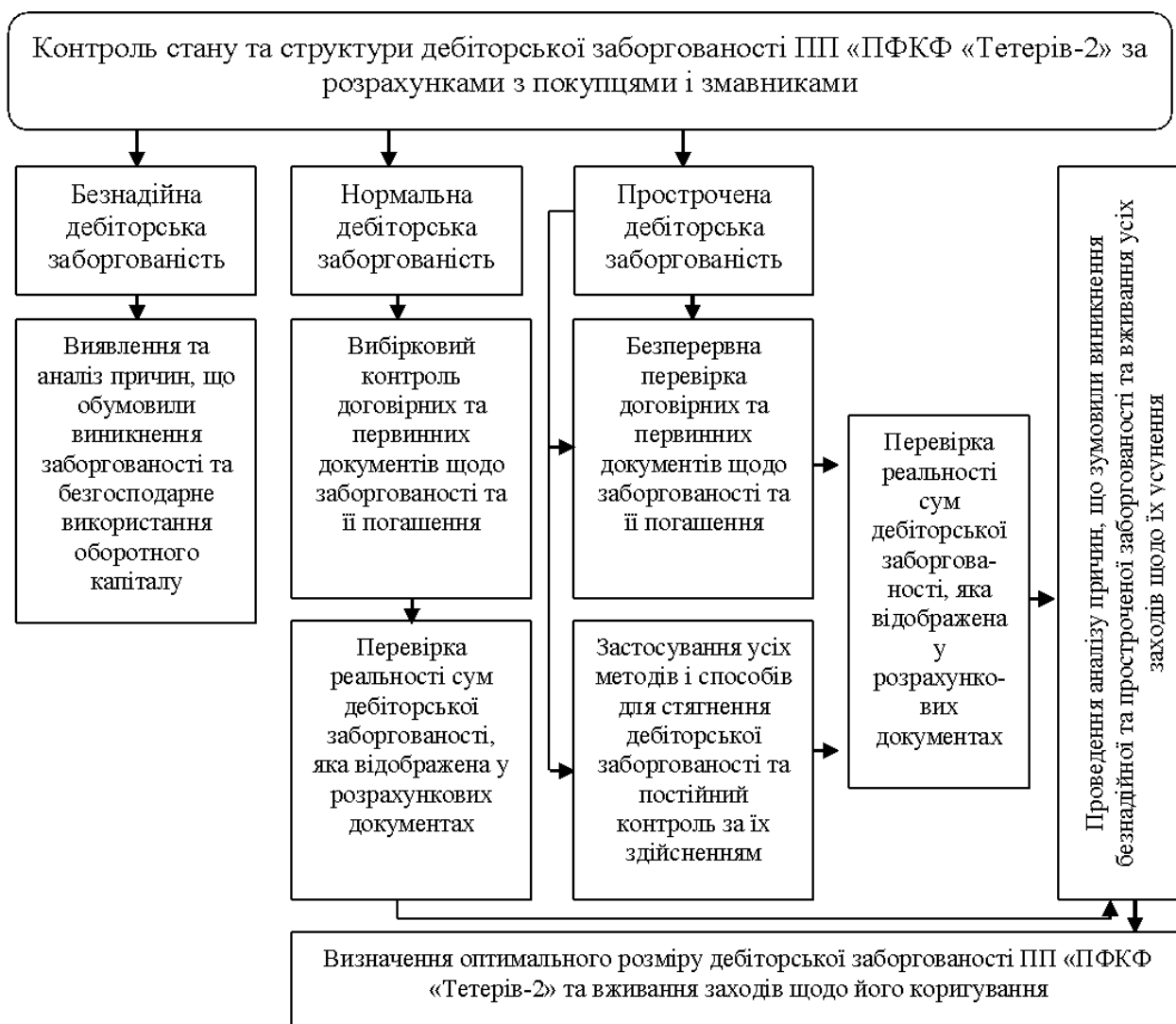

Рис. 1. Механізм здійснення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості покупців в ПП «ПФКФ «Тетерів-2»»

До обов'язкових дій внутрішнього контролера в ПП «ПФКФ «Тетерів-2»» входить:

- постійний контакт з покупцями стосовно розрахунків за товари;
- встановлення причин виникнення заборгованості покупців;

- встановлення реальності одержання заборгованості від покупців та замовників (перевірка наявності актів звірки, листів або розрахунків де покупці визнають свою заборгованість);
- обов'язковий контроль щодо дотримання термінів позовної давності;
- формування пропозицій проведення заходів щодо погашення дебіторської заборгованості покупцями та замовниками;
- створення умов забезпечення дотримання вимог здійснення інвентаризації розрахунків з покупцями та замовниками.

Від якості розрахунків ПП «ПФКФ «Тетерів-2»» із покупцями та замовниками залежить не лише оборотність грошових активів, але і його економічна стабільність. Тому пропонуємо з метою вдосконалення контролю розрахунків із покупцями у ПП «ПФКФ «Тетерів-2»:

- для уникнення неточностей чи невизначеностей при розрахунках із покупцями, в обліковій політиці ПП «ПФКФ «Тетерів-2» вказувати перелік і строки заповнення первинних документів, які використовуються при розрахунках з покупцями, а також розробити схему документообігу за даними розрахунками.
- напрацювати різні види договорів із гнучкими умовами оплати, наприклад, запропонувати знижки покупцям при достроковій чи попередній оплаті;
- розробити класифікацію покупців залежно від виду товарів, обсягу купівлі, оптового чи роздрібного продажу, платоспроможності клієнтів, термінів оплати;
- постійно підвищувати кваліфікацію працівників, відповідальних за облік та внутрішній контроль в ПП «ПФКФ «Тетерів-2»», що зменшить кількість помилок та неточностей в обліковому процесі. Також не завадить посилити зв'язок між бухгалтерією та юридичним відділом.
- затвердити постійне ведення контролю за розрахунками з покупцями, а у випадку виявлення в ПП «ПФКФ «Тетерів-2»» фактів виникнення простроченої заборгованості, проводити постійну розсилку повідомлень чи претензій, в яких буде відображатися розрахунок пені за прострочення погашення боргу.

Висновки. Для забезпечення ефективності діяльності підприємств важливо запровадити в господарську практику систему безперервного внутрішнього контролю щодо заборгованості покупців чи замовників. У якості напрямків удосконалення системи внутрішнього контролю за простроченою заборгованістю покупців чи замовників запропоновано налагодити постійний контакт з покупцями на предмет погашення заборгованості, проводити щомісячну перевірку як укладених договорів, так і первинних документів, а також здійснювати внутрішній контроль застосовуваних методів та способів стягнення заборгованості з покупців та замовників.

Список використаних джерел

1. Бурова Т. А., Волошина В. В. Проблеми та перспективи розвитку системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2014. Вип. 5.3. С. 11-15. (дата звернення 27.10.2023).
2. Закревська О. Ю. Облік і контроль, як складові управління поточною дебіторською заборгованістю на підприємствах торгівлі. *Економіка і управління*. 2017. № 3. С. 120-126. (дата звернення 25.10.2023).
3. Савченко Р. О., Савченко Н.М., Дем'янюк І.В. Внутрішній контроль: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=9&y=2019>. (дата звернення 15.10.2023).

ШЕВЧУК Н.А.

здобувач наукового ступеня доктор філософії
Науковий керівник: д.е.н., проф. ЗАДОРЖНИЙ З.-М. В.,
Західноукраїнський національний університет

ІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Вступ. Інтеграція в сучасному глобалізованому суспільстві пронизує усі економічні елементи, поєднуючи їх в єдину економічну систему. В умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій активізація інтеграційних тенденцій призвела до формування цифрової економіки, яка є найвищим рівнем розвитку інтегрованих економічних систем. Цифрова економіка як система інтегрує галузі та види економічної діяльності, що зазнають позитивних трансформацій унаслідок прояву інтегруючих процесів. Інтеграція в економіці держави та суспільстві відіграє важливу роль щодо об'єднання усіх досягнень науки і техніки задля досягнення спільної мети з оптимізації забезпечення потреб сучасних суспільних формацій.

Результати дослідження. Невід'ємною інтегрованою складовою сучасної цифрової економіки є електронна комерція. Електронна торгівля (як і торгівля у будь-які періоди часу) виконує важливе завдання з поєднання покупців з продавцями з метою одночасної реалізації їхніх комерційних та споживацьких інтересів. Іншими словами, торгівля інтегрує усіх учасників торгівельного процесу у комерційну систему, у якій покупці та продавці здійснюють пошук один одного. У цифровій економіці такі комерційні комунікації відбуваються з активним використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Електронна комерція еволюціонує у новітню філософію не лише фізичного переміщення товарів від продавців до покупців, а комплексного обслуговування кінцевих споживачів. Електронні засоби комерційних комунікацій беруть участь у прогнозуванні попиту та вивченню споживчого ринку, дослідження потреб населення у товарах, зручному способі логістичного переміщення товарів, постпродажного обслуговування населення задля отримання ним позитивного досвіду від торгівельного процесу. Інформаційним базисом управління наведеними торгівельними процесами є дані бухгалтерського обліку.

Облік в сучасному бізнесі став необхідною складовою для відстеження фінансової діяльності підприємства, управління ресурсами та прийняття ефективних управлінських рішень. З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та зростанням глобальної конкуренції в бізнесі виникає нагальна необхідність у зручних та ефективних інструментах бухгалтерського обліку, які б забезпечували достовірність, своєчасність, повноту, точність та надійність облікової інформації. Бухгалтерський облік стає інтегруючим началом системи управління електронним бізнесом. Водночас облік також піддається інтеграційним тенденціям. Інтеграція обліку – це процес поєднання різних видів обліку, облікових методик та функцій, функціональних підрозділів з обробки

інформації в єдину систему. Це дозволяє забезпечити якісні показники облікової інформації, що є ключовим чинником успішного функціонування закладів електронної комерції.

Однією з основних переваг інтеграції обліку є зменшення часу, який витрачається на внесення даних в різні системи та їх подальше опрацювання. Це дозволяє працівникам торговельного підприємства сконцентруватися на більш важливих завданнях, таких як розвиток стратегії торгівлі та взаємодія з кінцевими споживачами товарів. За допомогою інтеграції обліку можна автоматизувати багато трудомістких облікових процедур, що зменшує ймовірність прояву випадкових помилок та навмисне викривлення облікових відомостей.

Крім того, інтеграція обліку сприяє оптимізації комунікацій та співпраці між внутрішніми підрозділами торговельного підприємства в його організаційній структурі. Облікова інформація про господарські процеси торговельної компанії одразу стає доступною в режимі реального часу великому колу стейкхолдерів, що сприяє прийняттю своєчасних та оптимальних управлінських рішень на підставі актуальних даних. Збільшення прозорості та доступності інформації через механізми інтегрованого звітування може сприяти зростанню довіри як з боку внутрішніх співробітників торговельного підприємства, так і з боку зовнішніх стейкхолдерів.

Інтеграція обліку також дозволяє торговельним підприємствам ефективно впроваджувати новітні торговельні технології на основі штучного інтелекту та машинного навчання. Аналітичні системи, які використовують ці технології, можуть автоматично аналізувати великі обсяги даних і робити прогнози щодо електронної комерції на наступні періоди часу. Це дозволяє торговельним підприємствам формувати багаторічні стратегії подальшого розвитку торговельного бізнесу.

З розширенням електронної торгівлі стає можливим використання дієвих методик бухгалтерського обліку, які дозволяють відстежувати кожен аспект торговельного бізнесу в онлайн режимі. Інтеграція обліку у сфері електронної торгівлі не лише забезпечує якісні параметри облікової інформації, але й відкриває безліч можливостей для підвищення продуктивності, оптимізації торговельних процесів та збільшення конкурентоспроможності торговельного підприємства, що призводить до поступального розвитку цифрової економіки.

Однією з ключових переваг інтеграції обліку у сфері електронної торгівлі є автоматизація торговельних операцій. Системи обліку можуть бути інтегровані з платіжними шлюзами, складськими системами та системами управління відносинами з клієнтами (CRM), що дозволяє автоматизувати обробку замовлень, відстежувати залишки товарів, виписувати рахунки та формувати звітність. Це зменшує витрати часу та коштів усіх учасників торговельної угоди, а також значно підвищує рівень задоволеності клієнтів від виконання комерційних операцій.

Крім того, інтеграція обліку у сфері електронної торгівлі може забезпечити підтримку клієнтів на вищому рівні. Системи CRM, які інтегровані з системою

обліку, дозволяють відслідковувати історію покупок клієнтів, їхні уподобання та зворотний зв'язок. Це створює можливість для персоналізованого обслуговування, що підвищує лояльність клієнтів та збільшує ймовірність повторних покупок.

Інтеграція обліку у сфері електронної торгівлі формує інтегрований масив даних, які можуть бути використані для аналізу торгівельних операцій. З точним обліком продажів запасів, товарів та фінансових операцій менеджмент підприємства може здійснювати аналіз ринку, виявляти попит на певні товари та ефективність рекламних кампаній. Це допомагає приймати виважені управлінські рішення про те, які товари пропонувати, в який час та за якою ціною, що є частиною оптимізації торгівельної політики підприємства.

За допомогою аналітичних інструментів, які інтегровані з системою обліку, підприємства можуть здійснювати глибокий аналіз покупок, вивчати зворотний зв'язок від клієнтів та спостерігати за трендами ринку. Це допомагає створювати персоналізовані пропозиції для клієнтів та вдосконалювати маркетингові стратегії для збільшення продажів.

З іншого боку, інтеграція обліку у електронній торгівлі дозволяє збільшити безпеку операцій та захистити конфіденційні дані клієнтів. Завдяки безперервному моніторингу та автоматизованому виявленню можливих загроз, системи обліку можуть реагувати на можливі порушення безпеки в реальному часі. Це особливо важливо в електронній торгівлі, де діють великі потоки грошей та обмін конфіденційною інформацією. Як наслідок, бухгалтерський облік стає елементом забезпечення кібербезпеки торгівельних підприємств.

Висновки. Інтеграція бухгалтерського обліку дозволяє забезпечити надійність та точність фінансової інформації, зменшити час, необхідний для внесення й аналізу даних, поліпшити комунікацію в межах підприємства, та впровадити новітні технології. Інтеграція обліку стає ключовим елементом успішного бізнесу в умовах сучасного конкурентного ринку, де швидкість та точність прийняття рішень відіграють важливу роль у досягненні успіху.

У сучасному конкурентному світі електронної торгівлі інтеграція обліку є не просто можливістю, але і необхідністю для підприємств. Вона дозволяє оптимізувати всі аспекти бізнесу, починаючи від операцій та закінчуючи аналітикою та стратегічним плануванням. Інтеграція обліку в електронній торгівлі допомагає підприємствам залишатися конкурентоспроможними, привертати та утримувати клієнтів, збільшувати продажі та досягати стабільного росту у вимірах сучасного цифрового ринку. Це не лише можливість підтримувати облік усіх транзакцій та операцій, але і стратегічний інструмент для підвищення продуктивності, покращення обслуговування клієнтів та визначення стратегії розвитку бізнесу.

Прояв інтеграційних тенденцій в бухгалтерському обліку електронної торгівлі формує нову філософію комплексного обслуговування клієнтів, інформаційної інтеграції покупців та продавців товарів, ефективного управління торгівельними підприємствами, що визначає характерні особливості формування новітнього етапу розвитку цифрової економіки.

ШЕРЕМЕТ Д.М.

здобувач освітнього ступеня магістр

КЛЯЧКІВСЬКА В.В.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: к.е.н., доц. ГАЙДУЧОК Т.С.,

Поліський національний університет

ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Вступ. Основні засоби є необхідною складовою успішного розвитку будь-якого підприємства. Вони являють собою значні інвестиції та активи підприємства, які забезпечують виробничу діяльність та реалізацію продукції чи послуг. Але в контексті євроінтеграційних процесів основні засоби, разом із системою обліку та контролю, набувають особливої ваги.

В умовах євроінтеграції, коли підприємства стикаються з новими вимогами та стандартами, облік та контроль основних засобів стають ще більш важливими.

По-перше, облік основних засобів в умовах євроінтеграції дає можливість підприємствам забезпечити свою відповідність до європейських стандартів та норм. Правильне ведення обліку дозволяє виявляти порушення чи невідповідності, уникати штрафних санкцій та забезпечувати діяльність підприємства в рамках вимог законодавства.

По-друге, контроль основних засобів є невід'ємною частиною менеджменту підприємства. В умовах євроінтеграції, коли зростає конкуренція та вимоги споживачів, ефективний контроль основних засобів допомагає підприємствам зменшити витрати, підвищити продуктивність та покращити якість продукції (послуг). Контроль дозволяє оперативно виявляти та усувати дефекти, вживати заходи для попередження аварій та витрат на ремонт.

По-третє, облік та контроль основних засобів в умовах євроінтеграції є важливою складовою екологічної безпеки та сталого розвитку. Європейський союз має високі вимоги до дотримання екологічних норм та стандартів. Тому підприємствам, що прагнуть вступити до європейської спільноти, необхідно ефективно контролювати витрати ресурсів, моніторити вплив на довкілля та вживати заходів для збереження навколишнього середовища.

Отже, облік та контроль основних засобів в умовах євроінтеграції є надзвичайно важливими. Вони допомагають підприємствам забезпечити відповідність європейським стандартам та вимогам, оптимізувати витрати, підвищити ефективність та забезпечити сталий розвиток. Враховуючи те, що євроінтеграція невідносно рухається вперед, якісний облік та контроль основних засобів стають визначальними факторами успішної діяльності підприємства.

Результати дослідження. Основні засоби становлять основу господарської діяльності підприємств, є необхідним ресурсом для виробництва продукції, надання послуг, виконання робіт та збуту продукції і товарів. Вони також відіграють важливу роль у виконанні адміністративних та соціально-культурних

функцій управління. По суті, без основних засобів важко уявити функціонування будь-якого підприємства.

Національний облік основних засобів здійснюється відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» [1]. Згідно з цим стандартом, основні засоби визначаються як матеріальні активи, які підприємство чи установа утримують для використання у виробничому процесі чи діяльності, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, з очікуваним строком корисного використання (експлуатації), який перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він триває довше за рік).

Основними критеріями визнання активу як основного засобу за МСБО 16 [2] є наступні:

- ✓ планове використання активу у виробничому процесі, постачанні товарів або наданні послуг, оренді чи для адміністративних цілей;
- ✓ строк використання активу триваліший, ніж один звітний період;
- ✓ існує ймовірність, що підприємство отримає майбутні економічні вигоди від даного активу;
- ✓ вартість активу може бути достовірно оцінена.

Згідно з Міжнародними стандартами, первісна вартість основних засобів включає такі складові: ціну придбання за вирахуванням отриманих знижок, митні збори, невідшкодовані податки та витрати на налагодження основних засобів. При визначенні складу об'єкта основних засобів необхідно враховувати конкретні умови діяльності підприємства, застосовуючи судження [2].

Найсуттєвішим аспектом в обліку основних засобів є амортизація, яка є одним з ключових елементів обліку основних засобів, а також основним джерелом їх відновлення. Згідно з національними стандартами, амортизація визначається як систематичний розподіл вартості необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Міжнародні стандарти також надають тотожне визначення.

У МСБО відсутнє визначення моменту початку та моменту завершення нарахування амортизації. Однак, згідно з НП(С)БО, нарахування амортизації починається з наступного місяця після того, як об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання.

За практикою оцінки та обліку в більшості європейських країн при введенні в експлуатацію основних засобів використовуються фактичні витрати на їх придбання, будівництво, у тому числі транспортування, монтаж та інші затрати, пов'язані з їх готовністю до експлуатації. Тільки в Нідерландах та Великобританії допускається оцінка цих активів за ринковою вартістю та переоцінка або зниження їх вартості в момент придбання. В бельгійському законодавстві, згідно з нормами, нові об'єкти повинні відображатися в балансі за меншою з первісною або ринковою вартістю [3].

Врахування зарубіжного досвіду обліку має велике значення для українських підприємств, оскільки допомагає налагодити активну співпрацю з міжнародними компаніями, вийти на світовий ринок товарів, послуг і

інформаційних технологій, а також привернути іноземних інвесторів та капітал.

Висновки. Інтеграція в європейську спільноту вимагає від підприємств впровадження інноваційних підходів до покращення обліку та контролю основних засобів. Декілька інноваційних тенденцій та практик можуть бути застосовані в цьому процесі:

1. впровадження електронного обліку та систем автоматизації. Використання спеціального програмного забезпечення дозволяє полегшити процедуру обліку та контролю, знизити ризик помилок та підвищити ефективність управління основними засобами. Це може включати в себе сканування штрих-кодів, реєстрацію використання, автоматизоване відстеження термінів служби та інші функції;

2. використання Internet of Things (IoT) технологій. IoT дозволяє пов'язувати основні засоби з мережею інтернет, що дозволяє збирати та обробляти дані про їх використання, стан та ремонт. Це дозволяє здійснювати моніторинг, прогнозування поломок та планування ремонтних робіт з урахуванням реального стану обладнання;

3. використання аналітичних систем. Застосування сучасних аналітичних інструментів, таких як big data аналітика та штучний інтелект, дозволяє проводити глибокий аналіз даних про основні засоби. Це дозволяє виявляти тенденції, прогнозувати знос та потребу в ремонті, оптимізувати використання та планування ресурсів;

4. впровадження системи RFID-маркерів. Використання RFID (Radio Frequency Identification) маркерів дозволяє відстежувати рух основних засобів в режимі реального часу. Це полегшує процес інвентаризації та контролю, дає можливість швидко виявляти втрати, покращує точність обліку та дозволяє планувати заміну та ремонт обладнання.

Визначені інноваційні підходи можуть значно полегшити облік та контроль основних засобів в умовах євроінтеграції, допомагаючи підприємствам відповідати на сучасні вимоги та забезпечити сталий розвиток та ефективну діяльність.

Список використаних джерел

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27 квіт. 2000 року № 92. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IAS та IFRS). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text

3. Єлісеєва О. К., Ярьсько А. М. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 223–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_1_35

ШКАБАРА Н.М.

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: к.е.н., проф. СУЛІМЕНКО Л.А.,

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

Вступ. Дані управлінського обліку є джерелом надання своєчасної, повної, достовірної інформації, яка потрібна для прийняття правильних управлінських рішень, що дозволять максимізувати прибуток на підприємствах різних видів економічної діяльності.

Багато видатних економістів-науковців приділяли увагу дослідженню ролі та значення управлінського обліку в управлінні підприємством, його організації та розвитку, зокрема: Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, В.С. Лень, М.С.Пушкар, В.В. Сопко, О.В. Фоміна, Л.В. Нападовська, М.Г. Чумаченко та ін.

Результати досліджень. Для прийняття оперативних управлінських рішень і досягнення стратегічної мети на підприємствах готельного бізнесу важливе значення має впровадження управлінського обліку, що включає систему обліку витрат і доходів за центрами відповідальності, їх планування, контроль і аналіз для формування інформації з метою ефективного управління фінансово-господарською діяльністю.

Відповідно до Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, готель – це підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, що складається із шести і більше номерів та надає готельні послуги з тимчасового проживання з обов'язковим обслуговуванням [3].

За Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємства готельної сфери, як й інші суб'єкти господарювання, самостійно розробляють систему та форму внутрішньогосподарського (управлінського обліку) [2].

Організацію управлінського обліку можна визначити у наступних кроках:

- по-перше, потрібно визначити завдання управлінського обліку, щоб сформуванню системи, яка б дала можливість отримати корисну інформацію для управлінського персоналу;

- по-друге, виділити центри відповідальності, що являють собою структурні підрозділи, менеджери яких відповідальні за показники, що визначені функціональними обов'язками. Для підприємств готельної сфери характерна велика кількість підрозділів, тому може скластися ситуація, що підрозділів менше, ніж центрів відповідальності, або ж навпаки. В даному випадку це допоможе швидко зробити співвідношення щодо визначення витрат та відповідальною особою, тобто за центрами їх виникнення (рис. 1).

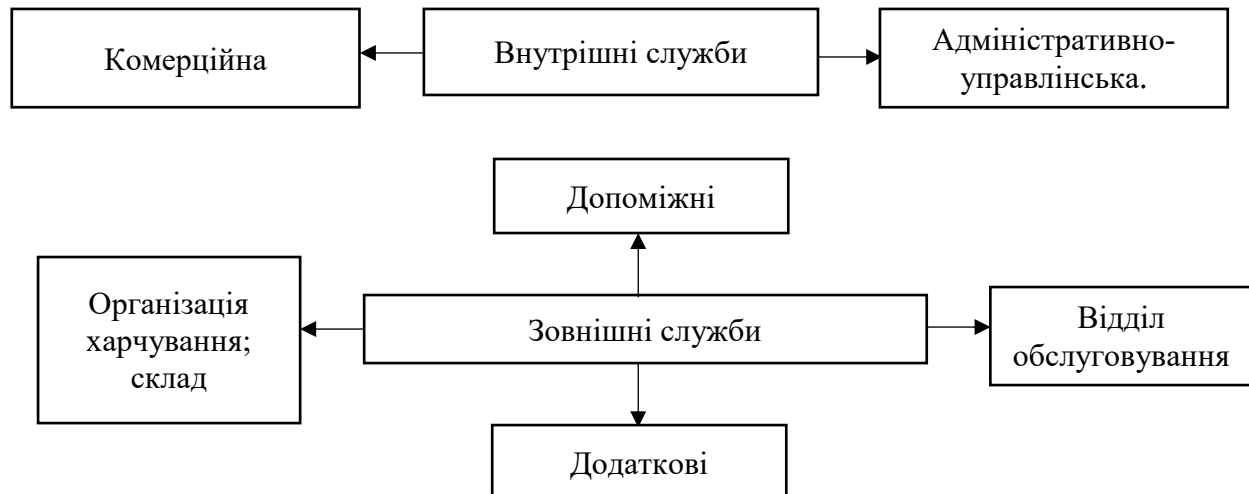

Рис. 1. Види підрозділів та служб у готелях

Структурні підрозділи готелю можна класифікувати за такими означеннями, як внутрішні та зовнішні служби (рис 1.);

- по-третє, для організації управлінського обліку слід визначити методи управлінського обліку. Доцільно було б розглянути методи стратегічного управління та використати такі інструменти, як калькулювання готельних послуг та робіт для визначення їх фактичної собівартості з метою управління витратами та вдосконалення ціноутворення, бенчмаркінг, реінжиніринг бізнес-процесів, тотальне управління якістю (рис.2).

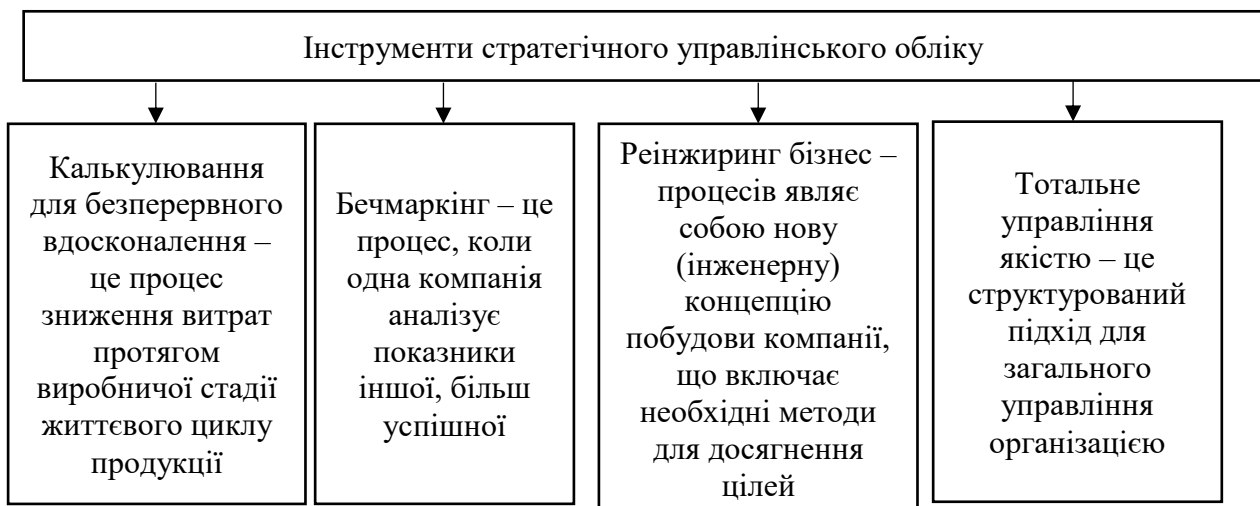

Рис. 2. Інструменти стратегічного управлінського обліку.

На основі вище викладеного матеріалу, потрібно створити номенклатуру витрат. У кожного суб'єкта господарювання вона буде різною, адже готелі залежно від категорії можуть надавати основні та додаткові послуги (рис. 3).

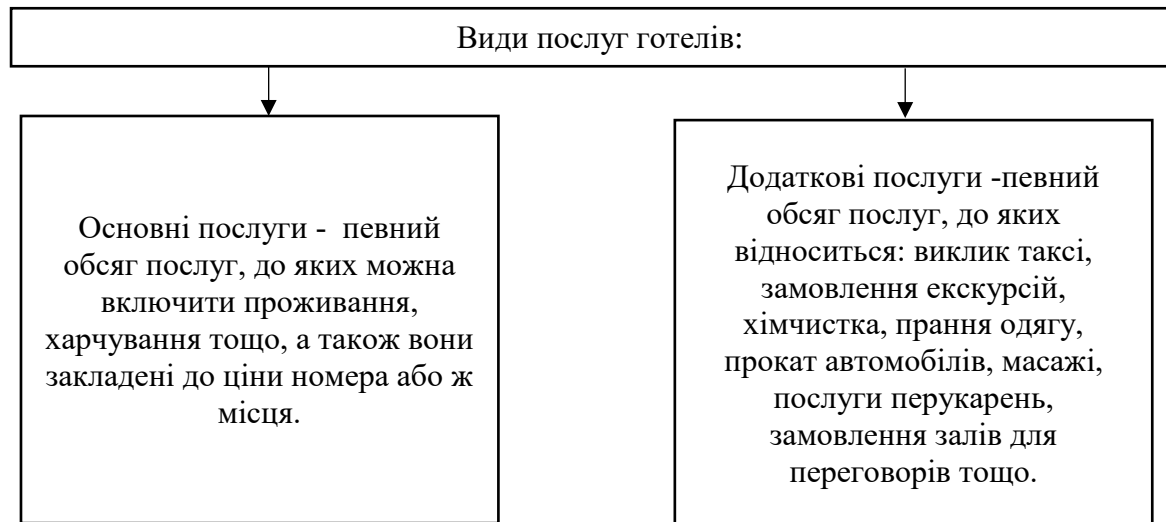

Рис. 3. Види готельних послуг

В управлінському обліку собівартість послуг формується залежно від їх виду, тому до рахунку 23 «Виробництво» відкриваємо відповідні субрахунки:

- 231 «Номерний фонд»;
- 232 «Орендне приміщення під офіс»;
- 233 «Сауна»;
- 234 «Бізнес – центр»;
- 235 «Салон краси»;
- 236 «Парковка»;
- 237 «Пральня».

Формування ціни за послугу найбільше залежить від типу номера, який характеризується такими показниками, як площа, оснащення, рівень обслуговування. Тому до субрахунку 231 слід відкривати аналітичні рахунки, щоб обліковувати витрати детальніше.

Розрахунок собівартості здійснюється одним із методів бухгалтерського обліку – калькулювання, який дає змогу правильно визначити ціну та управляти результатами господарської діяльності. На практиці застосовують такі види калькуляцій, як планова, кошторисна, звітна, нормативна.

Надалі слід визначити склад відповідних працівників з певною кваліфікацією, їх повноваження для налагодження процесів та їх регулювання.

Згодом потрібно розробити робочий план рахунків, який би задовольнив цілі і потреби управлінського обліку. Також розробляються первинні документи та внутрішня управлінська звітність (яка повинна відповідати характеристикам, наведеним в табл. 1), опрацьовуються способи зібрання, обробки та зберігання інформації. Таким чином формується база управлінського обліку.

В подальшому слід з'ясувати, чи зможе підприємство орендувати, купити або ж розробити власне програмне забезпечення для запровадження автоматизації управлінського обліку.

Таблиця 1

Основні характеристики управлінських звітів

Характеристика	Значення
Інформативність	Містять усю необхідну для аналізу й прийняття управлінських рішень інформацію.
Лаконічність	Має місце тільки корисна інформація, представлена в найбільш стислій формі.
Своєчасність	Звіт відображає ситуацію в поточний момент і/або прогноз розвитку ситуації на кілька фінансових періодів уперед.
Деталізованість	Кожна цифра у звіті може бути розкрита в зрозумілих, інформативних і лаконічних аналітичних таблицях.
Доречність	Обсяг витрачених зусиль на формування управлінського звіту повинен бути менше, ніж ефект від створення цього звіту.

Джерело: розроблено за [1, с.60].

Заключним кроком при організації управлінського обліку є аналіз. Для аналізу потрібно прослідкувати взаємозв'язок між ресурсами та вигодами, які були отримані: чи раціонально були задіяні всі ресурси, чи можливо їх потрібно замінити, чи спробувати їх використати в іншому напрямку. Не менш важливим для аналізу є визначення певних показників, що характеризують результати господарської діяльності.

Висновки. Отже, правильно організований управлінський облік на підприємстві допомагає виявити, зібрати, проаналізувати та співставити інформацію, яка потрібна для розвитку бізнесу, виготовлення нових видів продукції, послуг, впровадження новацій, а також задля досягнення мети діяльності підприємства – збільшення отриманого прибутку.

Список використаних джерел

1. Орехова А. І. Управлінська звітність як інструмент корпоративного управління та контролю. *Підприємництво і торгівля*. 2020. № 27. С. 58-61.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#n2> (дата звернення: 16.04.2023).
3. Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг : наказ Державної туристичної адміністрації України від 16 берез. 2004 р. № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04#Text> (дата звернення 15.04.2023).

ЩИРА Т. П.

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: д.е.н., проф. МАЛЮГА Н.М.,

Поліський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Вступ. Основні засоби є фізичною і технічною базою підприємства, яка визначає його виробничу потужність. Ефективне використання засобів сприяє покращенню техніко-економічних показників підприємства. Щоб забезпечити користувачів достовірною і повною інформацією про використання основних засобів, важливою є розробка системи нормативно-правового регулювання обліку основних засобів і їх амортизації в бюджетних установах. Ця система охоплює процес використання, зношування, амортизації та технічного обслуговування основних засобів за допомогою ремонту та відновлення.

В умовах сьогодення наявність якісно нової нормативно-правової бази, яка уніфікує законодавчі акти і національні стандарти, стає необхідністю для економічної системи. Особливу увагу потрібно приділити політиці амортизаційних відрахувань для бюджетних установ, оскільки держава вважає збереження основних засобів, технічне оновлення та розвиток матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання одними з ключових завдань.

У працях провідних вітчизняних економістів, таких як З. Борисенко, П. Бубенко, О. Димченко, О. Щирська, В. Тітяєв, та інші, детально аналізуються проблеми, пов'язані з визначенням амортизації та розробкою амортизаційної політики підприємства.

Результати дослідження. Амортизаційна політика суттєво впливає на процес оновлення основних засобів бюджетних установ шляхом впровадження інноваційних методів та науково-технічного прогресу. Забезпечення амортизаційної політики держави передбачає формування та реалізацію відповідної амортизаційної політики установи, яка повинна ґрунтуватися на встановлених державою методах, принципах та нормах амортизаційних відрахувань.

Ключовими елементами амортизаційної політики бюджетної установи є: критерії, що визначають вартість обмежень для основних засобів; ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів; термін корисного використання об'єкта основних засобів; оцінка (переоцінка або зниження вартості) об'єкта основних засобів; витрати на покращення основних засобів; методи нарахування амортизації; розрахунок норм і сум амортизації; розподіл нарахуваної амортизації на окремі рахунки витрат; система обліку та звітності амортизації необоротних активів.

Загалом, суть амортизаційної політики можна описати як важливу складову загальної державної політики щодо формування фінансових ресурсів, яка спрямована на оптимізацію потоку власних коштів, які реінвестуються у

виробничу діяльність. Вона має взаємозв'язок з податковою політикою та значно впливає на фінансові результати підприємства.

Нововведення в обліку амортизації і зносу у бюджетній сфері полягає у визначенні терміну «вартість, яка амортизується» згідно з НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» [1]. Це означає, що ця вартість включає первісну або переоцінену вартість необоротних активів з урахуванням їхньої ліквідаційної вартості. Тому важливо належним чином розуміти термін «ліквідаційна вартість» і правильно визначати термін корисного використання об'єкта необоротних активів.

Керуючись НП(С)БОДС 121 «Основні засоби», можна визначити основні кроки нарахування амортизації на основні засоби в бюджетних установах, які узагальнено на рис. 1.

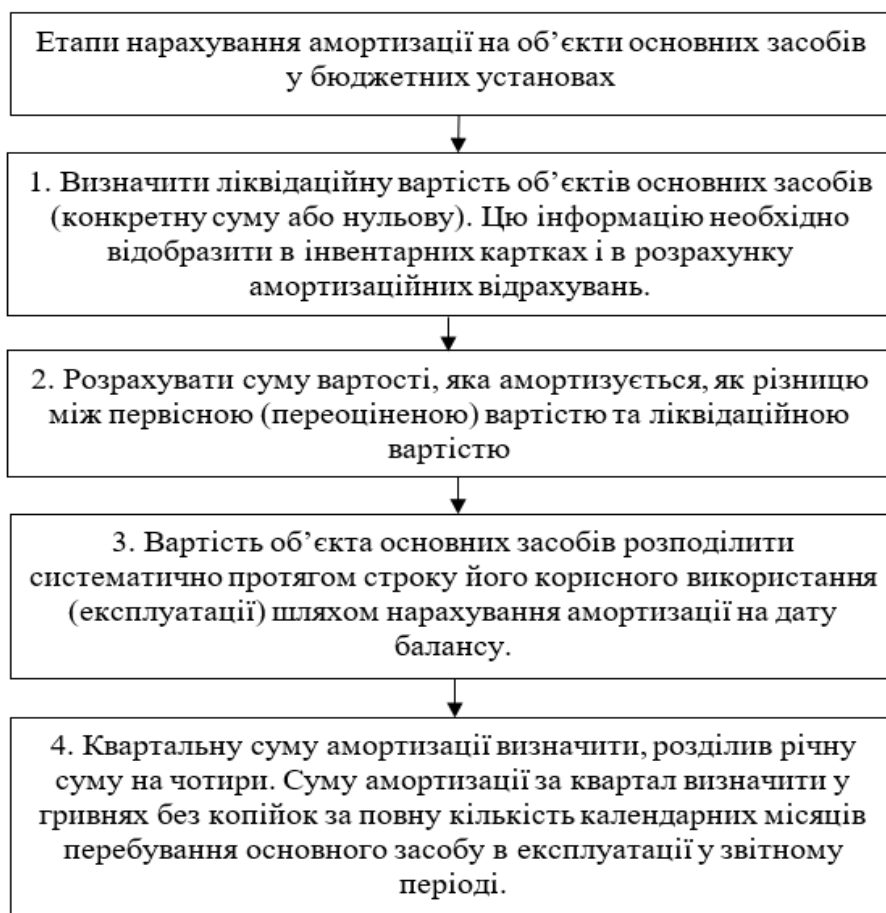

Рис. 1. Основні етапи нарахування амортизації на основні засоби в бюджетних установах

Амортизаційна політика повинна бути визначена на двох рівнях:

1) на державному рівні, шляхом встановлення груп основних засобів та обмежень у використанні основних засобів у межах кожної групи;

2) на рівні суб'єкта господарювання, шляхом надання підприємствам права обирати методи нарахування амортизації та терміни корисного використання необоротних активів, в рамках встановлених законодавством параметрів.

Контроль над основними засобами бюджетних установ здійснюється на

рівні загальної держави, що підтверджується введенням статистичних даних щодо обліку цих засобів. Розвиток економіки країни неможливий без відповідного розвитку її інфраструктури. Основні засоби підприємств, установ та організацій є одним із ключових компонентів такої інфраструктури.

Висновки. Амортизаційна політика бюджетної установи є складовою частиною їхньої облікової політики і базується на згаданому законодавстві, яке надає головному бухгалтеру та бухгалтерській службі можливість вибирати методи нарахування амортизації, встановлювати критерії вартості, що характеризують об'єкти основних засобів, визначати терміни їх корисного використання та ліквідаційну вартість.

В результаті нашого дослідження ми сформулювали головні принципи і правила нарахування амортизації з урахуванням особливостей обліку необоротних активів у бюджетних установах.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України 12 жовт. 2010 р. № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#Text>.
2. Шавлакова А. А., Кошевий М. М. Амортизаційна політика підприємствата її необхідні елементи. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/4_shavlakov.htm

Додатки

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет (Україна)
Університет ARTIFEX (Румунія)
Економічний університет у Братиславі (Словаччина)
Краківська академія імені А.Ф. Можавського (Польща)
Молдовський державний університет (Молдова)
Вінницький національний аграрний університет (Україна)
Західноукраїнський національний університет (Україна)
Національна академія статистики, обліку та аудиту (Україна)
Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна)
ННЦ «Інститут аграрної економіки» (Україна)
НТУ «Харківський політехнічний інститут» (Україна)
Одеський державний аграрний університет (Україна)
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна)
Наукове товариство імені Сергія Подолинського (Україна)
Житомирське обласне об'єднання громадської організації «Спілка економістів України»
ГО «Житомирське товариство науковців польського походження» (Україна)
ГО «Житомирська спілка фахівців з бухгалтерського обліку і оподаткування» (Україна)

ПРОГРАМА

II Міжнародної науково-практичної конференції

«РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

9-10 листопада 2023 р.

*Лист ІМЗО від 19.01.2023 № 21/08-53 "Про Перелік наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2023 році".
Порядковий номер 545*

*Присвячена міжнародним дням науки,
молоді та бухгалтера*

**Житомир
2023**

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕЦІЇ

Голова наукового комітету:

СКИДАН Олег, д. е. н., професор, ректор Поліського національного університету (Україна)

Заступники голови:

РОМАНЧУК Людмила, д. с.-г. н., професор, проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку Поліського національного університету (Україна)

МАЛЮГА Наталія, д. е. н., професор, в. о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Члени наукового комітету:

МАНОЛЕ Александру Лучіан, д. е. н., професор, ректор Університету ARTIFEX (Румунія)

КУЦИК Петро, д. е. н., професор, ректор Львівського торговельно-економічного університету (Україна)

БОЦЯН Тетяна, к. е. н., доцент, проректор з наукової і міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка (Україна)

КОЖОКАРУ Марія, к. е. н., доцент, завідувач Департаменту бухгалтерського обліку та економічної інформатики Молдовського державного університету (Молдова)

КУБАШИКОВА Зузана, доктор філософії, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Економічного університету в Братиславі (Словаччина)

РЕНКАС Юрій, доктор філософії, доцент кафедри бухгалтерського обліку Краківського економічного університету (Польща)

УЛЬЯН Галина, д. е. н., професор, директор Дослідницького Центру «Сталий розвиток та економічна ефективність» Молдовського державного університету (Молдова)

ХАМУРАРУ Марія, к. е. н., доцент, декан факультету економічних знань Молдовського державного університету (Молдова)

ЧОБАНУ Геннадій, доктор філософії, старший науковий співробітник Національного науково-дослідного інституту праці та соціального захисту (INCSMPS), Університет ARTIFEX, департамент фінансів та бухгалтерського обліку (Румунія)

ЧУГАЄВСЬКА Світлана, доктор з економіки, Краківська академія імені А.Ф. Можавського (Польща)

БРАДУЛ Олександр, д. е. н., професор, професор кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування Криворізького національного університету (Україна)

ВАСИЛЮК Марія, д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Україна)

ГУЦАЛЕНКО Любов, д. е. н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування Національного університету біоресурсів і природокористування України (Україна)

ДАВИДЮК Тетяна, д. е. н., професор, професор кафедри обліку і фінансів НТУ "Харківського політехнічного інституту" (Україна)

ЖУК Валерій, д. е. н., професор, головний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування ННЦ "Інститут аграрної економіки" (Україна)

ЗАДОРОЖНИЙ Зеновій-Михайло, д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Західноукраїнського національного університету (Україна)

КРЮКОВА Ірина, д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету (Україна)

ЛЕГЕНЧУК Сергій, д. е. н., професор, завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка» (Україна)

ОСТАП'ЮК Наталія, д. е. н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу Київського національного економічного університету (Україна)

ПРАВДЮК Наталія, д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Вінницького національного аграрного університету (Україна)

ЧИЖЕВСЬКА Людмила, д. е. н., професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка» (Україна)

ШЕВЧУК Володимир, голова Наукового товариства імені Сергія Подолинського, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, д. е. н., професор, професор професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту (Україна)

ДЕМА Дмитро, к. е. н., професор, професор кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету (Україна)

МИКИТЮК Валерій, д. е. н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

НИКОЛЮК Ольга, д. е. н., професор, професор кафедри комп'ютерних технологій і моделювання систем Поліського національного університету (Україна)

СУЛІМЕНКО Лариса, к. е. н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

ГАЙДУЧОК Тетяна, к. е. н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕЦІЇ ПОЛІСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Голова оргкомітету:

МАЛЮГА Наталія – д. е. н., професор кафедри, в. о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Члени оргкомітету:

ЯРМОЛЮК Олена – к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, секретар

КОВАЛЬЧУК Олександр – к. е. н., доцент, декан факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів

ВІТЕР Світлана – к. пед. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

РУСАК Олена – к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

САВЧЕНКО Наталія – к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

ЦЕГЕЛЬНИК Ніна – к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

МАЙДУДА Ганна – завідувач лабораторії комп'ютерних технологій кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

НАПРЯМИ ДИСКУСІЇ

1. Розвиток теорії, методології, організації бухгалтерського обліку, оподаткування, аналізу та аудиту в сучасних умовах
2. Роль та значення облікових інструментів у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу
3. Аудит та контроль в контексті євроінтеграції та глобалізації економіки України
4. Податкова політика як інструмент стимулювання економічного розвитку суб'єктів господарювання
5. Статистико-аналітичні моделі як елементи менеджменту бізнес-структур в умовах війни та повосенного відновлення країни

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

09 листопада 2023 р.

09:30 – 10:00 реєстрація учасників конференції

10:00 – 14:00 пленарне засідання

14:00 – 14:30 перерва

14:30 – 16:00 секційні засідання

10 листопада 2023 р.

10:00 – 12:00 секційні засідання

12:00 – 12:30 перерва

12:30 – 16:00 секційні засідання

Доповідь на пленарному засіданні – до 15 хв.

Доповідь на секційному засіданні – до 5 хв.

Дискусії – до 3 хв.

Модератор: **Наталія МАЛЮГА** – доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

**Щоб приєднатися до відеозустрічі, натисніть посилання
або скануйте QR-код:**

<https://us05web.zoom.us/j/87477838005?pwd=X69Cqq4yQWa13q52qNQnqJZNiuaQ3I.1>

Meeting ID: 874 7783 8005

Passcode: 9999

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

09 листопада 2023 р.

Конференційна зала Поліського національного університету (ауд. 84),

платформа Zoom

Meeting ID: 874 7783 8005, Passcode: 9999

10:00 Початок конференції

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Олег СКИДАН, доктор економічних наук, професор, ректор Поліського національного університету (Україна)

Людмила РОМАНЧУК, доктор сільськогосподарських наук, професор, проректор Поліського національного університету (Україна)

Олександр КОВАЛЬЧУК, кандидат економічних наук, доцент, декан факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів Поліського національного університету (Україна)

Наталія МАЛЮГА, доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Alexandru Lucian MANOLE, Prof.dr., Rector ARTIFEX University of Bucharest (Romania)

Ghenadie CIOBANU, Doctor of economics, Senior researcher incsmpps, ARTIFEX University of Bucharest (Romania)

Zuzana KUBAŠČÍKOVÁ – Ing., PhD, docentka, Katedra účtovníctva a audítorstva, Fakulta hospodárskej informatiky, Ekonomická univerzita v Bratislave (Slovensko)

ДОПОВІДІ

10:15 **Петро КУЦИК** – доктор економічних наук, професор, ректор Львівського торговельно-економічного університету (Україна)

STEM І СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ПРАДИГМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

10:30 **Валерій ЖУК** – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування ННЦ «Інститут аграрної економіки» (Україна)

ПРОБЛЕМИ ФІКСАЦІЇ, ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОБЛІКУ НЕПРЯМИХ ЗБИТКІВ АГРОПІДПРИЄМСТВ ВІД ВІЙНИ (ЗА ПІДТРИМКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ФОНДУ ДОСЛІДЖЕНЬ УКРАЇНИ)

- 10:45 **Тетяна БОЦЯН** – кандидат економічних наук, доцент, проректор з наукової і міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка (Україна)
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ПОТРЕБ МЕНЕДЖМЕНТУ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ: ОСНОВНІ ВИМОГИ
- 11:00 **Світлана ЧУГАЄВСЬКА** – доктор з економіки, Краківська академія імені А.Ф. Можавського (Польща)
ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ У НОВІ ПРОСТОРИ: KEYСИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
- 11:15 **Зеновій-Михайло ЗАДОРЖНИЙ** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Західноукраїнського національного університету (Україна)
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ
- 11:30 **Наталія ОСТАП'ЮК** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу Київського національного економічного університету (Україна)
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН: ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ
- 11:45 **Наталія ПРАВДІЮК** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Вінницький національний аграрний університет (Україна)
КРИПТОВАЛЮТА ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ: СУТНІСТЬ ТА ВИЗНАННЯ
- 12:00 **Олександр БРАДУЛ** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування, Криворізький національний університет (Україна)
ФОРЕНЗІК ФІНАНСОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
- 12:15 **Юрій РЕНКАС** – доктор філософії, доцент кафедри бухгалтерського обліку Економічного університету в Кракові (Польща)
РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: ІСТОРИЧНІ КОНТЕКСТИ СТАРОДАВНЬОГО ШУМЕРУ
- 12:30 **Любов ГУЦАЛЕНКО** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку та оподаткування Національного університету біоресурсів і природокористування України (Україна)
Владислав АЛЬОШИН – здобувач наукового ступеня доктор філософії Національного університету біоресурсів і природокористування України (Україна)
СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД МЕТИ СУБ'ЄКТА

- 12:40 **Володимир ШЕВЧУК** – голова Наукового товариства імені Сергія Подолинського, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, доктор економічних наук, професор, професор Національної академії статистики, обліку та аудиту (Україна)
ОБЛІК ТА АУДИТ У ПОВОЄННІЙ РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ
- 12:50 **Марія ВАСИЛЮК** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Україна)
КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
- 13:00 **Геннадій ЧОБАНУ** – доктор філософії, старший науковий співробітник Національного науково-дослідного інституту праці та соціального захисту (INCSMPS), Бухарестський Університет ARTIFEX, департамент фінансів та бухгалтерського обліку (Румунія)
PERSPECTIVE OF ROMANIAN LABOUR MARKET IN THE CONTEXT OF REGENERABLE ENERGY RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT THE CIRCULAR ECONOMY
- 13:10 **Олена БУГУДУЙ** – доцент, доктор філософії, Бухарестський Університет ARTIFEX (Румунія)
DIGITALISATION OF FINANCIAL MANAGEMENT OF THE COMPANY AND NEW PERSPECTIVES OF BUSINESS
- 13:20 **Кетелін ДЕАТКУ** – доцент, доктор філософії, Бухарестський Університет ARTIFEX (Румунія)
MARKETING ONLINE IN THE NEW PERSPECTIVE OF DEVELOPMENT
- 13:30 **Тетяна ГАЙДУЧОК** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського університету (Україна)
РОЗВИТОК НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА КАФЕДРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТУ
- 13:40 – 14:00 **Дискусія**
- 14:00 – 14:30 **Перерва**
- 14:30 – 16:00 **Секційні засідання**

ПРИВІТАННЯ КОЛЕКТИВУ ГАЗЕТИ «ВСЕ ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК» З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

Шановні наші колеги і друзі!

Щиросердечно вітаємо ваш чудовий колектив з **Ювілеєм – 30-річчям** виходу першого номера газети, яка завжди точним і зрозумілим словом інформує про перебіг новин у сфері обліку, оподаткування, кадрових та юридичних аспектів. Ваша газета з кожним новим випуском є цікавим і чесним співрозмовником та мудрим порадником для нашого викладацького та студентського колективу.

Бажаємо нових творчих ідей, доброго здоров'я, мирного неба і нових звершень у вашій відповідальній та почесній праці, а вашому виданню – процвітання на довгі роки!

*Ми всі долучаємось до побажань
Одному з найкращих професійних видань.
У головах світлих, в умілих руках
Відмінний результат на його сторінках.*

*В честь гарного свята всьому колективу
Натхнення бажаємо і позитиву.
Тримайте й надалі на успіх свій курс,
Примножуйте якісний штатний ресурс.*

*Хай кожен читач вашу справу цінує
У відповідь відзиви теплі дарує.
Щоб ви набували повагу і гідність,
Завжди відчували свою необхідність.*

*З повагою, колектив кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту Поліського національного університету*

Наукове видання

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Збірник праць учасників II Міжнародної науково-практичної конференції

9-10 листопада 2023 року

Відповідальні за випуск:

проф. Малюга Н.М., доц. Ярмолюк О.Ф.

Дизайн обкладинки та сертифікату:

Майдуда Г.С., доц. Русак О.П.

Ум. друк. арк. 22,2
Поліський національний університет
10008, Україна, м. Житомир,
бульвар Старий, 7